

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ»

"PUBLIC ADMINISTRATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT:
CHALLENGES AND PROSPECTS AT NATIONAL AND LOCAL LEVELS"

20-21 травня, 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
МАРІУПОЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
ГО «ФОНД РОЗВИТКУ МАРІУПОЛЯ»
ГО «ЦЕНТР АДАПТИВНОГО ЛІДЕРСТВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ»
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNO-HUMANISTYCZNA
(POLSKA, BIELSKO-BIALA)
EURÓPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA (SLOVAKIA)
РААТА GUGUSHVILI INSTITUTE OF ECONOMICS OF IVANE
JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY (TBILISI, GEORGIA)
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ
ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НА НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

**Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції**

УДК 316/352

П 36

П-36 Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. 21-22-травня 2020 р. Маріуполь (Україна). – Маріуполь-Київ: ПП Халіков Р.Р., 2020. – 250 с.

ISBN 978-617-7565-33-7

Редакційна колегія:

Марова С. Ф. – голова, д. держ.упр., професор, ректор Донецького державного університету управління

Чечель А. О. – заступник голови, д. е.н., доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління

Балуєва О. В. – д. е. н., професор, проректор з наукової та виховної роботи Донецького державного університету управління

Токарева В. І. – д. держ.упр., професор, проректор з науково-педагогічної роботи Донецького державного університету управління

Зелінська М. І. – к. політ.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління

Тарасенко Д. Л. – к.держ.упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління

Хлобистов Є.В. – д. е. н., професор, Національний університет «Києво-Могилянська академія»; директор Міжнародного науково-дидактичного інституту Вищої Школи економіки та гуманітаристики (Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Bielsko-Biala, Polska)

Abesadze Ramaz, Doctor of Economics, Professor, Paata Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakishvili Tbilisi State University (Tbilisi, Georgia)

Zat'ko Jozef, Dr.h.c. mult. JUDr., Honor. Prof. mult., prorektor pre medzinárodné vzťahy Wyższa Szkoła Komunikacji i Zarządzania (Polsko, Poznań), Prezident Európsky inštitút ďalšieho vzdelávania (Slovakia)

Павленко О.П. – к. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету

Відповідальна за випуск – *Чечель А.О.*,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Донецького державного університету управління

© Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь), 2020

ЗМІСТ

1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Байрак Я.Д., Ластенко А.І.

Сталий розвиток країни як основа розбудови міста громад.....9

Вольська О.М.

Публічне управління в умовах децентралізації
влади.....13

Гончаренко Д.В.

Формування функціональних складових компетентнісно-
орієнтовного підходу реалізації засад державного управління15

Держак Н.О.

Прояви екзистенціальності в публічному управлінні.....18

Дзвінчук Д.І., Лютий М. О., Петренко В. П.

Про взаємодію носіїв природного й штучного інтелекту в
публічному управлінні і адмініструванні.....22

Доллінер П. Я.

Окремі питання механізмів публічного управління
керівництва прокуратури України.....25

Жавнерчик О.В.

Напрями удосконалення державної комунікативної політики.....28

Іщенко М.П.

Упровадження цінностей філософії гуманізму і демократії в
публічному управлінні – основна умова сталого розвитку держави....32

Кевуш С.С.

Мотивація персоналу як фактор впливу на ефективність
діяльності підприємств та публічних інституцій.....35

Кисіль В.В., Солоха Д.В.

Реалізація системного підходу в умовах впровадження концептів
сталого економічного розвитку в Україні38

Кудрявцева М. Г.

Сучасний стан і тенденції розвитку системи публічного
управління на основі використання інформаційно-
комунікаційних технологій41

Кушнірюк В. М.

Відповідальність органів влади у період світової пандемії
коронавірусу Covid-19 за права і свободи людини.....45

Ляшенко С.С. Систематизація понятійно-категоріального апарату державного адміністрування	48
Марова С.Ф., Николаєва В.І. Напрями удосконалення державного управління системою соціальної роботи в територіальних громадах.....	51
Мастикаш В.В. Необхідність урахування управлінських ризиків на підприємстві в умовах нестабільності	55
Нога І.М., Камінченко П.М. Напрями покращення якості надання адміністративних послуг.....	57
Овчаренко Є.І., Андрійчишена О. В Механізми підвищення прозорості влади в контексті реформи децентралізації.....	60
Тарасенко Д.Л., Данкіна Т.С. Роль корпоративної культури в органах місцевого самоврядування..	63
Токарева В.І., Сотнік А. Якість надання адміністративних послуг як індикатор ефективності органів публічної влади.....	66
Троньва О.Д. Використання соціологічного інструментарію для прийняття рішень у державному управлінні.....	69
Черток В.С. Основні концепти формування компетентнісного підходу до розбудови механізму державного управління в Україні.....	72
Шейкіна Г. С. Оцінка ефективності діяльності управлінського персоналу як метод підвищення ефективності управління персоналом на підприємстві.....	75
<i>2. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗБАЛАНСОВАНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ</i>	
Бутник О.О. Розвиток креативних індустрій як чинник збалансованого економічного зростання держави.....	79
Вайчюте С., Павленко О. П. Еколого-економічні наслідки надзвичайних ситуацій від пожеж.....	81
Венгер О.С., Павленко О.П. Впровадження в Україні європейських принципів поводження з відходами.....	85

Волошин С.П., Псарас Г.Г. Управління ризиками в діяльності комунальних підприємств.....	89
Дороніна І.І. Глобальна парадигма переходу: від стратегії «зростання» до стратегії «розвитку».....	92
Дроздова В. А., Білан О.І. Соціально-небезпечні захворювання в Одеській області як об'єкт публічного управління у сталому розвитку медичної сфери.....	95
Дударовська Г.С., Сердюк В.Д. Роль місцевого самоврядування в забезпеченні соціально-економічного розвитку територій.....	98
Жарова Л.В. Еколого-економічні наслідки карантину.....	101
Задорожний В. П., Кульчий І. О. Управління ресурсоефективністю об'єднаної територіальної громади.....	103
Зелінська М.І., Багдасарян А.М. Підвищення ефективності організації через покращення мотивації та адаптації персоналу: основні шляхи та напрями.....	107
Зелінська М.І., Гилянська В.В., Гоготова Д.П. Актуальні питання соціального захисту населення в Україні.....	110
Калімуліна Н. О. Інструментарій оцінки корпоративної культури як сучасного методу мотивації.....	112
Кожуріна В. М. Принципи сталого розвитку в управлінні земельними ресурсами....	115
Козловцева В. А., Назарова Д. В. Окремі проблемні аспекти генезису сталого лісокористування в Україні.....	118
Кравченко С. Г. Модернізація сучасної державної політики щодо урбанізованих територій в умовах децентралізації влади	121
Максименко Ю. А. Місце корпоративної культури в розвитку промислового підприємства.....	124
Малевський Е. З. Інноваційні методи стимулювання співробітників з огляду на провідний світовий досвід.....	126

Малиш Н. А.	
Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні.....	130
Підлісна Т. В.	
Оцінка ефективності комунікативної компетентності публічних службовців Головного управління ДПС у Хмельницькій області.....	134
Попова О.Ю., Ляшок О.Я.	
Екологічні інновації як базис забезпечення інноваційної конкурентоспроможності підприємств	138
Тарасенко Д.Л., Щукіна О.А.	
Підвищення ефективності кадрової політики організації.....	141
Тарасенко О.Ю.	
Реалізація стратегічних цілей в рамках розвитку міста Маріуполя.....	143
Фуфасва В.О., Фуфасв О.В.	
Оцінка впливу тінізації економіки на ефективність діяльності організації.....	145
Хлобистов Є.В., Слезак М.	
Інвестиції у природоохоронну діяльність: європейський досвід та вітчизняна практика.....	148
Чечель А.О., Пашенко Н.А.	
Альтернативна енергетика як перспективний інструмент сталого розвитку в Україні.....	152
Чулаєвська М.Є., Ішук І.Є.	
Сучасний стан еколого-економічної безпеки України.....	155
Юдін О.С., Юдіна К.Ю.	
Раціональне природокористування та ресурсозбереження.....	158

3. ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗРОСТАННЯ

Байрак А.О., Положенцева Г. В.	
Сучасні методи забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.....	162
Головіна О.І.	
Механізми сталого розвитку Одеського регіону.....	165
Колонтай С. М.	
Управління розвитком залізничної галузі в Україні.....	168
Норець А.В., Шайтан А.С.	
Вплив зовнішнього середовища на зміни у фінансуванні системи соціального захисту населення.....	171

Розмарина А.Л. Удосконалення екологічних інструментів фінансового механізму на регіональному рівні.....	174
Христенко Л.М., Кірієнко Т.А. Актуальні засади формування і розвитку механізму фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я в умовах медичної реформи.....	177
Чечель А.О., Зборовщук В.В. Реформа децентралізації в Україні: вплив на доходи місцевих бюджетів.....	180

4. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Verytelnyk S.M., Dubovs'ka Y.M. Legal status of small cities in Ukraine in terms of decentralization	184
Григор'єва В. В. Щодо формування нормативно-правової бази сталого розвитку: виклики сьогодення.....	188
Eremeeva N. V. Economic and legal issues of using the secondary sources in the energy.	192
Зелінська М.І., Прокопець Т.Б., Ісаєва А.В. Засади нормативно-правового забезпечення державного управління у сфері соціального захисту учасників АТО.....	195
Мартянова Р.А. Функції державного управління у сфері протидії нелегальній міграції: визначення та зміст	198
Мамонова В.В. Довбня О. Б. Деякі проблеми правового регулювання реалізації містобудівної документації	201
Плуталова О.Г. Роль держави у створенні та розвитку ринку землі в Україні.....	204
Тарасенко Д. Л., Циклаурі О. Б. Врегулювання місцевих податків як запорука сталого розвитку міст і громад.....	206
Шульга В.М. Теоретико-методологічні засади сталого розвитку та його соціальної складової.....	209

5. СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Burduli V. Sh., Abesadze R. B.

Supranational regional innovation policy of the EU.....214

Кулаков О.О.

Реалізація досвіду впровадження змін у сталий територіальний розвиток в контексті євроатлантичної інтеграції в Україні на прикладі Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.....217

Малевський Е.З., Токмаков І.С.

Шляхи сталого розвитку України в контексті європейського інтеграційного вектора.....219

Тодоров І.Я.

Євроатлантична інтеграція України в контексті відносин з Угорщиною.....223

Тюлькіна К.О.

Сталий розвиток регіональних систем на прикладі Одеського регіону.....227

6. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Морева В.В., Варфаламєєва Т.

Екологічна освіта - напрямок до стійкого розвитку.....231

Обрізан С.І.

Роль навчання для розвитку лідерства в органах місцевого самоврядування.....234

Орлова Н.С.

Лідерство та комунікації у системі державної служби України.....236

Пуль С.С.

Педагогічна рада як суб'єкт управління освітою в закладах загальної середньої освіти в Україні та Польщі238

Пурнак В.П.

Особливості державної гуманітарної політики в освітньо-виховній сфері армійського середовища в Україні.....241

Соколова І.В.

Освіта для сталого розвитку: компетентності і програми для зміни контекстів.....244

Ткачова Н.М., Казанська О.О.

Інноваційний інструмент публічного управління в сфері освіти.....247

1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 378.091:351.88

Байрак Я.Д.

лікар невролог ДУ «ТМО МВС України по Донецькій області»

Ластенко А.І.

керівник відділення ТОВ «Нова Пошта»

СТАЛИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ ЯК ОСНОВА РОЗБУДОВИ МІСТА ГРОМАД

Сталий розвиток є одним із найголовніших питань сучасного світу, яке потребує першочергового вирішення. Цією проблемою займаються світові лідери, їй присвячено багатотисячні урядові та міжурядові програми різних країн, серед яких й Україна. В нашій державі розроблена «Стратегія сталого розвитку до 2030 року», необхідність впровадження якої зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру, а саме: внаслідок домінування в Україні протягом багатьох років ресурсо- та енергоємних галузей і технологій, сировинної орієнтації експорту та надмірної концентрації виробництва у промислових регіонах сформувалася така структура управління розвитком, яка загалом є неефективною та екологічно небезпечною; рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промислового потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям українського народу; основою для впровадження інноваційних перетворень в країні у напрямі сталого розвитку є «Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом»; у розроблених та затверджених стратегічних загальнодержавних, галузевих та регіональних документах не повною мірою відображені цілі та завдання сталого розвитку; українські вчені підготували наукове обґрунтування переходу України до сталого розвитку та була сформована відповідна громадська підтримка цього процесу [1].

Питанням дослідження сталого розвитку країни присвячено багато наукових праць, як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Так, вагомий внесок у становлення терміну сталий розвиток зробили такі вітчизняні науковці, як: Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І., Згуровський М. З., Степанова В. Н., Шостак Л. Б., Федорищев А. Ф. Серед зарубіжних дослідників проблематики сталого розвитку слід зазначити таких: Банк В. Р., Костанца Р., Кузнєцов О. Л., Кучерова Е. Н., Лапигін Ю. Н., Торадо М. П., Фольке К. Проте, зважаючи на динамічні зміни в науково-технічній, політичній, соціальній та економічній сферах країн світу, що викликані швидкими темпами науково-технічного прогресу, питання вивчення сталого розвитку залишається актуальним.

Критичний аналіз підходів до трактування поняття «сталий розвиток» показав, що, незважаючи на досить довгий еволюційний процес становлення сучасного тлумачення терміну, це поняття залишається багатозначним. Так, Данилишин Б. М. трактує сталий розвиток як систему відносин суспільного виробництва, при якій досягається оптимальне співвідношення між економічним зростанням, нормалізацією якісного стану природного середовища, зростанням матеріальних і духовних потреб населення [2, с. 10].

Дорогунцов С. І. пов'язує сталий розвиток з «докорінною зміною функцій виробництва стосовно природного середовища» [3, с. 12].

На думку Степанова В. М., «сталий розвиток передбачає процес виживання і відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини у суспільстві, забезпечення його прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище і гармонізацію розвитку людини в природі». [4, с. 7].

Сучасний розвиток можна визначити як критичний, що спричинено глобальною неузгодженістю між його економічною, екологічною і соціальною складовими. Так, видатний український вчений М. Згуровський [5] наголошує на тому, що: «економічний підхід полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження сукупного капіталу (фізичного, природного

або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється».

«Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті та реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми, плюралізм думок, та толерантність у відносинах між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур».

«З точки зору екології, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін».

Тому наголосимо на найбільш значущих для підтвердження зазначених позицій рекомендаціях щодо досягнення Цілі 4:

- оновлення стандартів освіти;
- забезпечення рівного доступу до освіти та професійно-технічної підготовки для уразливих груп населення (людей з інвалідністю й осіб, які перебувають в уразливому становищі);
- упровадження навчальних програм з питань сталого розвитку, раціонального споживання, прав людини, гендерної рівності, культури, соціальної єдності, миру та ненасильство тощо; – відповідність освіти потребам суспільного розвитку.

Підводячи підсумки, пропонуємо наступні рекомендації щодо забезпечення цілей сталого розвитку та економічного зростання:

- проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємству, творчості й інноваційній діяльності та заохочує розвиток мікро-, малих і середніх підприємств;
- підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня їх економічного розвитку;
- сприяння повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових прав і забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих та Сталого розвитку міст і громад;

- створення умов та забезпечення доступу до достатнього, безпечного і недорогого житла та основних життєвих послуг;
- розвиток надійної, безпечної та зручної транспортної та іншої інфраструктури (за принципом універсального дизайну);
- розвиток поселень і територій на засадах комплексного і сталого планування та управління за участю громадськості на принципах сталого розвитку за умови збереження наявних та визначення нових об'єктів культурної і природної спадщини; – розвиток системи оповіщення населення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій (НС), запобігання виникненню НС, забезпечення реагування на них і подолання їх наслідків тощо.

Наприкінці відзначмо, що досягнення сталого розвитку країни можливе за умов узгодження таких складових, як економічної (оптимальне використання наявних ресурсів країни), соціальної (орієнтація на людину як суб'єкт розвитку) та екологічної (забезпечення глобальної стабільності усїєї біосфери). Дане завдання є вкрай важливим і складним й потребує для свого вирішення взаємодії національних урядів, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://igu.org.ua/sites/default/files/.pdf>.
2. Данилишин Б. М., Шостак Л. Б. Сталий розвиток в системі природно-ресурсних обмежень. К. : СОПС України НАНУ, 1999. 367 с.
3. Дорогунцов С., Федорищева А. Проблеми екологізації промисловості у регіональній політиці. Регіональна економіка. 1998. № 1. С. 12.
4. Степанов В. Н. Стратегія стійкого розвитку території. / за ред. В. Н. Степанова. Одеса : ИПРЭЭИ НАН України, 2001. 140 с.
5. Згуровський М. З. Сталий розвиток регіонів України. К. : НТУУ «КПІ», 2009. 197 с.

Вольська О.М.,

*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Херсонський державний аграрно-економічний університет*

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

«Публічне управління» як термін вперше з'явився понад 140 років тому, являє собою симбіоз державного та адміністративного управління. Для ефективного здійснення першого, необхідне застосування адміністрування. Хоча, на нашу думку, будь-яке управління містить у собі адміністративні методи без яких неможливо досягнення ефективності. І за своєю сутністю публічне управління містить у собі всі функції, методи та принципи менеджменту і відрізняється від державного значно ширшим спектром дії. В умовах децентралізації влади саме публічне управління приходить на зміну державному, тому що містить у собі принципи та методи притаманні демократичному суспільству.

Проблему застосування публічного управління в умовах децентралізації розглядали такі українські вчені: М. Пасальський [1, с. 18], О. Д. Лазор, О. Я. Лазор [2, с. 115], Л. Л. Приходченко [3, с. 7], А.Ф. Мельник та інші. Але вимагає подальшого дослідження саме процес застосування публічного управління для ефективного регулювання об'єктом децентралізації.

С 2014 року в Україні розпочався процес децентралізації влади, який має декілька етапів:

перший етап (2014 – 2018 роки), в процесі реалізації якого, через політичні механізми публічного управління, було розпочато процес створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ);

другий етап (2019-2021), на цьому етапі, завдяки ефективному організаційному механізму публічного управління завершиться процес створення ОТГ, які створять ефективну стратегію свого розвитку та дієву організаційну структуру.

Основна мета децентралізації влади це створення спроможних та дієздатних ОТГ, метою існування яких є підвищення якості

життя населення громади. Це можливо завдяки передачі частини повноважень від «центра» на місця.

Завдяки саме публічному управлінню в ОТГ необхідно створити ефективну управлінську систему, яка буде ґрунтуватися на складових:

маркетизація, яка полягає у впровадженні досвіду управління економікою підприємств із урахуванням ринкової кон'юнктури та технологій бізнесу, що приведе до якісного надавання органами управління ОТГ якісних публічних послуг населенню;

дебюрократизація, яка полягає у зниженні ролі бюрократичних структур управління через підвищення управлінської культури, електронного урядування, відкритості процедури колективного прийняття управлінських рішень;

оптимізація, полягає у забезпеченні гнучкості управління через, стратегічне планування, менеджмент та механізм публічного-приватного партнерства;

ефективність, впровадження процедури оцінювання роботи органів публічної влади на основі показників ефективності та результативності;

економічність, трансформація ролі населення як об'єкта впливу публічного управління на клієнта, який є основним споживачем публічних послуг.

Сутність роботи органів публічної влади у ОТГ це прагнення підвищити ефективність своєї роботи, бути не частиною бюрократичної контролюючої система, а організацією чи установою, яка надає якісні публічні послуги. Взаємодія населення та органів влади формуються на основі партнерських відносин, що позитивно впливає на якість та рівень життя населення країни.

ЛІТЕРАТУРА

1 Пасальський М. Концепція публічного управління у сучасній юридичній науці. Юридична Україна. Київ, 2015. № 7-8. С. 17-21

2. Лазор О.Я., Лазор О.Д. Публічне управління та адміністрування: ретроспектива деяких теоретичних аспектів. Університетські наукові записки. Львів, 2015. Вип. 56. С. 111-121

3. Приходченко Л.Л. Система публічного управління України: механізми горизонтальної взаємодії. Державне управління: теорія та практика. 2016. № 2. С. 5-14.

Гончаренко Д.В.

аспірант,

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВНОГО ПІДХОДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ефективне впровадження ініційованих підходів у процесі законотворення в Україні, закладе підвалини до кардинального оновлення державної кадрової політики на державній службі.

Водночас інноваційні процеси в системі законотворення, відбуваються з метою забезпечення системності і послідовності у процесі реформування державної служби, впровадження нових механізмів, стандартів та процедур щодо управління персоналом та посилення інституційної спроможності у системі державної служби.

Подальша реалізація і Україні основних концептів сталого розвитку потребує формування принципово нової фармації держслужбовців що мають відповідні компетенції й компетентності відповідно до вимог часу що неможливе без впровадження новітніх механізмів державного управління ефективним розвитком в довгостроковій пролонгованій перспективі.

Одним із напрямів змін стає застосування компетентнісно-орієнтовного підходу до управління людськими ресурсами, що покладено в основу кадрової політики в державних службах Ізраїлю, Великобританії, Австрії, Канади, Нідерландів, Німеччини, США, Австралії та інших розвинених країн світу.

Формування профілів професійної компетентності посад державної служби у новій редакції Закону України «Про державну службу» визначено як один із пріоритетних напрямів об'єктивізації процесів добору кадрів на державну службу.

Діяльність держави, реалізація функцій й функціонування її управлінського апарату здійснюються через державну службу, яка є особливим інститутом сучасної держави.

Інститут державної служби робить механізм держави здатним практично вирішувати будь-які питання в сфері державного управління.

Характеризуючи місце державної служби в системі людської діяльності можна виділити її основні характеристики й вимоги до їх практичної реалізації за змістом і правовими особливостями, зокрема, декілька видів інституціоналізованої суспільно-корисної діяльності індивідуумів:

- навчання, тобто засвоєння соціальної програми довгострокового розвитку;

- виробництво матеріальних благ (цінностей), надання господарських послуг на комерційних задах;

- функціонування домогосподарств, як базису, первинної ланки формування підґрунтя довгострокового сталого розвитку;

- робота в державних, громадських і інших організаціях;

- безвідплатна діяльність поза рамками домогосподарства.

При цьому специфіка держслужбовців, як одного з видів соціальної діяльності людей, визначається тим, що вони, зокрема:

- а) організують й підтримують стійкість системи що функціонує, безпосередньо цінностей не створюють, але забезпечують умови для їх виробництва;

- б) володіють специфічним предметом труда - інформацією (збирають, формують, обробляють, передають, зберігають, створюють інформацію);

- в) за допомогою інформації впливають на суспільство, обслуговують його, формують суспільну думку;

- г) звичайно зайняті розумовим трудом;

- д) регулярно отримують заробітну плату, а також додаткові надходження завдяки реалізації однієї з ключових функцій менеджменту – мотивації;

- е) займають певні посади в державних, зокрема міжнародних, громадських, приватних й інших організаціях.

Сучасна державна служба, будучи різновидом служби взагалі, і публічної служби зокрема, володіє рядом властивих специфічних тільки їй притаманних ознак, що дозволяють відмежувати державну службу від інших видів служби.

Державна служба це, передусім, діяльність по безпосередньому виконанню й реалізації функцій держави.

Державна служба це служба державних органів і їх інституцій.

Державні службовці займають посади в державних органах і їх апараті. Посада це визначена структурою і штатним розкладом первинна структурна одиниця державного органу і його апарату, на яку покладене встановлене нормативними актами коло службових повноважень

Державна служба починається там, де встановлюються посади, які невідривні від організації державного апарату. Посада є первинним, нерозчленованим компонентом управлінської структури, певною мірою відособленим. Її можна розглядати як мінімальну межу диференціації управлінських функцій і як засіб стабілізації, формалізації діяльності держслужбовця.

Державна влада в Україні здійснюється за принципом її розділення на законодавчу, виконавчу і судову (ч. 1 ст. 6 Конституції України) . Відповідно до цього конституційного принципу державну службу поділяють на службу в органах законодавчої, виконавчої і судової влади.

Аналіз норм Закону України «Про державну службу» дозволяє зробити висновок, що законодавець відмічає відмінність в правовому статусі служб і відповідних органів, хоч така відмінність сформульована не досить чітко. у ч. 4 ст. 6 Закону України «Про державну службу», де зокрема вказується, що питання функціонування державної служби в інших державних органах, правове положення яких регулюється спеціальними законами України, регулюється цими органами.

У ч. 2 ст. 9 Закону України «Про державну службу» закріплено, що регулювання правового положення державних службовців, працюючих в апараті органів прокуратури, судів, дипломатичної служби, митного контролю, служби безпеки, внутрішніх справ і інших, здійснюється згідно з вказаним законом, якщо інше не передбачене законами України.

Державна служба, як юридичний інститут, розглядається в такій галузі права, як адміністративне право. Розвитку законодавства про державну службу в даний час надається особливе значення. Це обумовлено, насамперед, тими змінами, що відбулися і відбуваються в нашому суспільстві і державі. Кардинально змінилася структура, функції органів державної влади, як в центральних органах, так і в регіонах.

Проведені в Україні реформи привели до зміни ролі і самого державного апарата і державних службовців. Постає необхідність підвищення ефективності функцій державного апарату, забезпечення професіоналізму державних службовців, вивчення нових аспектів і проблем державної служби в цілому.

Задача законодавців, вчених, фахівців ускладнена тим, що в радянський період спеціального законодавства про державну службу не було, а правове положення працівників державного апарата не відрізнялося від правового положення службовців інших державних і суспільних установ, підприємств і організацій.

Статус усіх держслужбовців визначався одноманітно і в трудовому законодавстві. Однак, зміна ситуації призвела до виділення служби в органах державної влади і управління - як особливого роду державної діяльності, внаслідок цього постає гостра необхідність більш чіткого виокремлення видів державної служби з метою чіткого визначення представників того чи іншого виду державної служби та їх відповідних функцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демократичні засади державного управління та адміністративне право : монографія / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ : Юрид. думка, 2010. – 496 с.
2. Management of the 21st century: globalization challenges. Collective monograph. Prague. – Nemoros s.r.o. – 2018. – Czech Republic. – 508 p.

УДК 351

Держак Н.О.

*к.е.н., доцент, кафедра публічного управління,
менеджменту та маркетингу*

Східноукраїнський національний університет ім. Вол. Даля

ПРОЯВИ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Процес формування публічного управління є складним завданням. В теперішній час продовжується становлення визначень та методології публічного управління, як кола знань про діяльність, що містить сукупність практичних або розумових прийомів, дій та

інструкцій, дотримання яких забезпечує досягнення соціальних результатів.

Виходячи з суб'єкт-об'єктного визначення публічного управління, об'єкт публічного управління – це відносини з приводу впорядкування суспільних справ на державному, регіональному та місцевому рівнях управління, що мають людиноцентричне спрямування. Разом з тим, є і інша сторона взаємодії в публічному середовищі – це посадові особи та державні службовці, які також люди і, також, є носіями цінностей та потреб. Тобто, об'єктом уваги в системі публічного управління є перш за все людина з її переживаннями, цінностями та потребами, носіями яких вона є. Якщо це так, тоді можна акцентувати, що система публічного управління має всі ознаки екзистенції.

Екзистенціалізм означає зосередження на існуючій (existing) особистості; він надає особливого значення виникненню (emerging) і становленню (becoming) людини. Слово «існування» (existence) походить від лат. "existere", що буквально означає «проявлятися, виникати».

Багато в чому розвиток ідей екзистенціалізму зобов'язаний творчості К. Ясперса, С. К'єркегора, Ф. Ніцше, які поставили питання про сенс буття; фундаментальним дослідженням проблематики людського існування Ж.-П. Сартра, А. Камю, М. Гайдеггера та інш.

Світ особистості в екзистенціалізмі - це свобода, на яку людина приречена. При цьому особистість не може розраховувати на будь-яку гарантовану опору. Людина вільна, вона і є сутністю цієї свободи, вільний вибір індивіда створює його долю, відповідальність і вчинки. Ситуація індивідуального вибору - це центральна тема всієї екзистенціальної філософії. У класичній філософії, безумовно, проблема вибору виникла не вперше, і багато філософів замислювалися про рішучість і особистісному виборі, спонукань і мотиви діяльності індивідів. Екзистенціальний підхід надавав великого значення безпосередності досвіду і єдності думки і дії, цінностей і активності особистості.

Прояв екзистенціальності публічній сфері здійснюється через демократію. Проводячи аналіз демократії, як засобу розвитку

національних систем публічного управління, можна виділити такі, як правління за згодою народу на основі волевиявлення більшості; мирна зміна влади шляхом періодичних виборів, в яких приймає участь кожна особистість, згідно правового поля виборчого процесу; суспільний компроміс та пошук консенсусу з урахуванням потреб кожної особистості чи групи громадян; інформаційна відкритість процесу прийняття політичних рішень, де враховані суспільні цінності; вплив громадян на прийняття рішень через їх активність.

Другим поняттям, на якому побудована філософія екзистенціалізму, та прояв його в системі публічного управління є турбота. Турбота вважається фундаментальною людською цінністю і найважливішою соціальною функцією в публічному управлінні. У звичайному, життєвому сенсі словом «турбота» позначають конкретні дії на благо когось. Ідея всезагального блага є фундаментом філософської науки, закладеної ще Аристотелем та Платоном. “Поліс – це перш за все люди, а вже потім матеріальні блага та інституції” – писав Аристотель в своєму трактаті про ідеальну державу.[1] У той же час слово «турбота» може передавати стурбованість людини щодо конкретних життєвих питань або ситуації.

Третім напрямком, де з очевидністю позначився прояв екзистенціальності, можна визначити в поширенні концепції «активізації» ("empowerment"), яка передбачає прагнення до етики можливостей, стимулювання активності та суб'єктності дій, розширення прав людей, соціальних груп, спільнот, які перебувають в уразливому положенні. У самій концепції «активізації» виразно простежується вплив філософії боротьби, волі до контролю над обставинами свого життя, розвиток ідей якої пов'язано з роботами ще одного представника екзистенціальної філософії Фрідріха Ніцше. Але відомий український філософ С. Дацюк стверджує, що в умовах швидких змін найбільш актуальною стає трансекзистенція: “Коли буттєві горизонти розмикаються занадто широко, а саме це зараз і відбувається, настає екзистенціальний крах: втрачаються екзистенційні підстави, розмиваються екзистенційні орієнтири, руйнується сама екзистенціальна повсякденність. В такому швидко змінюваному світі екзистенція перестає бути середовищем формування онтологічних уявлень. В такому світі панує перехід, трансформа-

ція, транзит.”[3] Тут варто звернути увагу на те, щопри таманалюдськомубуттвовідкритість та тенденція до спілкуванняспонукаєособистістьдо активності.

Ще одна з частин прояву екзистенціальності в публічному управлінні - проблемно-цілеспрямований пошук сенсу суспільного існування та результативної взаємодії влади та суспільства. Основу класичного соціокультурного підходу становить наукове твердження П. Сорокіна, виражене в синтезуючий тезі: «особистість, суспільство і культура як нерозривний тріада». На наш погляд, особистість, суспільство і культура взаємопроникають один в одного, але не виводяться одна з одною і не зводяться один до одного - в цьому сенсі вони паритетні. Особистість - це діючий індивід, який взаємодіє з іншими індивідами. Культура - сукупність цінностей, норм (креативного потенціалу культурних кодів), дій і взаємодій, в цілому діяльності людей і її результатів. Суспільство у вузькому сенсі є соціум - сукупність власне соціальних відносин між людьми з приводу статусів / авторитетів індивідів і їх груп, що виникають в процесах їх взаємодій, - це і є соціальність, соціальне; соціум зазвичай функціонує як знеособлена система.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Политика. Сочинения в 4-х томах. Т.4. М. : Мысль, 1983. С. 375–644.
2. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм. Сумерки богов. М.: Политиздат, 1989. с. 319–344
3. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. Сост., пер. с нем. и комм. В. В. Библихина. М.: Республика, 1993. 447 с.
4. Дацюк С. Проблемні ситуації людського розвитку. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://uainfo.org/blognews/1485860321-datsyuk-problemni-situatsiyi-lyudskogo-rozvitku.html>
5. Сорокин, П. А. Человек Цивилизация Общество. Изд-во политической литературы, 1992. 542 с.

Дзвінчук Д.І.,

доктор філософських наук, професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Лютий М.О.,

магістр державного управління, аспірант, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Петренко В.П.,

доктор філософських наук професор., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПРО ВЗАЄМОДІЮ НОСІЇВ ПРИРОДНОГО І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ Й АДМІНІСТРУВАННІ

Актуальність і доцільність дослідження умов результативної і ефективної взаємодії людини – носія природного інтелекту (НПІ) і комп'ютера – носія штучного інтелекту (НШІ), обумовлена тим, що така взаємодія може сприяти як покращанню якості управління і зменшенню витрат, так і створювати проблеми та ризики хибного, неетичного, неправомірного та зловмисного використання штучного інтелекту (ШІ) в публічному управлінні і адмініструванні.

Дослідження специфіки використання потенціалу технологій ШІ в різних сферах публічного управління, а також проблем і причин протидії їх запровадженню як персоналом системи публічного управління, так і потенційними споживачами державних послуг виконувались багатьма авторами в різних країнах [для прикладу, 1 – 5].

Однак, дослідження взаємовідносин пари «державний службовець – споживач державної послуги» – типової пари взаємовідносин для публічного управління і адміністрування, коли кожен з учасників озброєний ШІ, відсутні. Для цього необхідно пару «людина – комп'ютер» (НПІ – НШІ) представити у вигляді єдиного структурного елемента, коефіцієнт трансформації K_S якого визначається як відношення вартості генерованих в процесі функціонування результатів W_{Rez} до вартості спожитих при цьому ресурсів W_{Res} . При цьому слід врахувати, що результат функціону-

вання цієї пари W_{Rez} повинен бути спрямований не на задоволення потреби самого структурного елемента, а на належне забезпечення інтересів іншої людини – об'єкта надання державних послуг, яка також у своїй діяльності може використовувати ШІ.

Тому результат інтерпретації пари «людина (НПІ) – комп'ютер (НШІ)» (Рис. 1,а) у вигляді єдиного структурного елемента (Рис. 1,б) з коефіцієнтом трансформації $K_S = W_{Rez} / W_{Res}$ стане базовим елементом для аналізу варіантів взаємодії управлінської пари «людина – людина», коли інтелектуальні результати кожного з учасників посилюється участю ШІ, а результат взаємодії буде представленим відомим співвідношенням

$$W_{REZ} = K_S \cdot W_{RES} / (1 - \alpha \cdot K_S) \gg 1, \quad (1)$$

де K_S – коефіцієнт трансформації системи ($K_S = K_{НПІ} \cdot K_{НШІ}$, $K_S = K_{НПІ} + K_{НШІ}$ в залежності від схеми взаємодії, а α – коефіцієнт зворотного зв'язку. За відсутності зворотного зв'язку ($\alpha=0$) $W_{REZ} = K_S \cdot W_{RES}$. Умовою успішного функціонування пари є забезпечення $K_S > 1$ і $1 < \alpha < 1/K_S$ [6, с. 212].

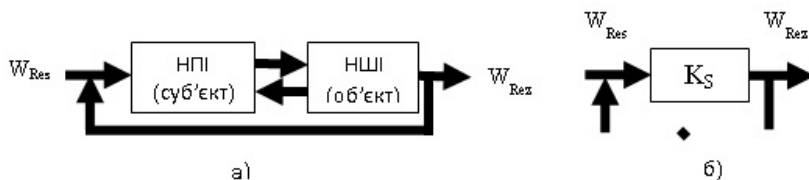

Рис. 1 Трансформація пари «НПІ – НШІ» в структурний елемент, коефіцієнт трансформації K_S якого визначається відношенням

$$K_S = W_{Rez} / W_{Res}$$

Така інтерпретація структурного елемента надає можливість інтерпретувати різноманітні варіанти структурних схем і аналізувати коефіцієнти трансформації та результати взаємодії пари «людина – людина» в режимах «суб'єкт – об'єкт» (автократія), «суб'єкт – суб'єкт» (синархія) і «об'єкт – об'єкт» (холакратія) [7]. При цьому, попередній аналіз дозволяє прийти до висновку, що для ефективного надання державних послуг слід рекомендувати використання взаємовідносин пари «людина – людина» в режимі «об'єкт – об'єкт» (холакратія) з виникненням ефекту синергії.

Оскільки кінцеве рішення щодо використання і реалізації рекомендацій ШІ залишається за людиною, теоретичний і практичний інтерес для подальших досліджень представляє аналіз когнітивних упереджень людини щодо довіри до результатів і рекомендацій ШІ.

ЛІТЕРАТУРА

1. William D. Eggers, David Schatsky, Peter Viechnick. AI-augmented government. Using cognitive technologies to redesign public sector work. – Deloitte University Press, 2017. – 25 p.

2. Bernd W. Wirtz, Jan C. Weyerer, Carolin Geyer. Artificial Intelligence and the Public Sector – Applications and Challenges / International Journal of Public Administration. Vol. 42, 2019 - Issue 7. - Pages 596-615.

3. Mike Small. AI for Governance and Governance of AI. – URL: <https://www.kuppingercole.com/blog/small/ai-for-governance-and-governance-of-ai>

4. T. G. Barth, E. Arnold, Artificial Intelligence and administrative discretion – implications for public administration. The American Review of Public Administration. – 1999. – 29(4). 332-351.

5. João Reis, Paula Espírito Santo, Nuno Melão. Impacts of Artificial Intelligence on Public Administration: A Systematic Literature Review / 14th Iberian Conference on Information Systems and Technologies (CISTI), 19 – 22 June 2019, Coimbra, Portugal. – URL: https://www.researchgate.net/publication/334470125_Impacts_of_Artificial_Intelligence_on_Public_Administration_A_Systematic_Literature_Review

6. Петренко В. П. Теоретична реінтерпретація сутності і дії зворотних зв'язків як основи інтеграційних процесів в управлінні соціально-економічними системами. // В. П. Петренко, Д. І. Дзвінчук, О. В. Немчук // Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі: монографія / під наук. ред. П. Г. Перерви, О. І. Савченко, В. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО. – Х.: «Цифрова друкарня №1», 2012. – С. 209-220.

7. Дзвінчук Д. І. Шодо теоретичного аналізу і уточнення поняття «управлінська пара» як основи розвитку та удосконалення публічного управління / Д. І. Дзвінчук, О. В. Лютий, В. П. Петренко // Зб. наук. праць «Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії». – 2016. – Вип. 67. – С. 191-202.

Доллінер П.Я.

*аспірант кафедри гуманітарних дисциплін,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Ефективність роботи будь-якого державного органу залежить від надійності механізмів їх управління з боку керівного складу, належної взаємодії та впливу на підпорядкованих працівників.

Відсутність належної координації роботи керівництвом, фактичне позбавлення будь-яких механізмів впливу та притягнення до відповідальності за неналежну організацію роботи підпорядкованих працівників, в першу чергу пов'язана з неналежною роботою механізмів публічного управління, у тому числі і в органах прокуратури.

Разом з цим, механізми публічного управління у цій сфері майже не досліджені у науковому середовищі. Лише деякі вчені, зокрема Баганець О.В., Кравчук В.М. надали своє бачення цій проблематиці.

Так, на посади в Генеральну прокуратуру України та регіональні прокуратури можуть бути призначені особи, які мають відповідний стаж роботи у галузі права. Натомість у Законі України «Про прокуратуру» 1991 року для керівників прокуратур областей та міськрайонного значення передбачались обов'язкові вимоги щодо наявності відповідного стажу роботи в органах прокуратури або на судових посадах [2].

Вказаний стаж роботи передбачав вже наявність в цих керівників відповідних знань, навичок та досвіду організації роботи прокуратури, виконання нею важливих функцій при взаємодії із правоохоронними та судовими органами при зборі, оцінці та представленні доказів, організації та координації правоохоронних органів при розслідуванні злочинів, тактиці та методиці їх надання суду для винесення кінцевих судових рішень.

На жаль призначення на посади у вищестоящих прокуратурах, які відбувались під час реформ 2015-2019 років, показали порушення організаційного механізму роботи та управління в органах прокуратури.

Таким чином, зміни у законодавстві, у першу чергу КПК України та спеціальному законі щодо прокуратури, фактично почали хаотичну трансформацію перекладення повної відповідальності за стан роботи у підрозділах системи прокуратури на рядових працівників.

Вказане підтверджується значним обмеженням повноважень керівництва прокуратур усіх рівнів за стан виконання функцій прокуратури.

Так, функція організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку, передбачена Конституцією [1], яка у Законі зазначена як функція нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а в КПК України визначена як нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням фактично може здійснюватися лише процесуальним керівником у відповідному кримінальному провадженні.

Керівник прокуратури може вплинути на ефективність процесуального керівництва досудовим розслідування лише визначенням цього процесуального керівника, його заміною, зміненням підслідності в разі неефективного розслідування та скасуванням необґрунтованих та незаконних постанов слідчих і прокурорів.

У Кримінальному процесуальному кодексі України фрагментарно зазначено на компетенцію керівників прокуратур. Умовно можна поділити їх процесуальні повноваження за певними стадіями. Зокрема, на початку досудового розслідування (ч. 1 ст. 37, ч. 6 ст. 214, ч. 5 ст. 218 КПК України), у ході досудового розслідування (ч. ч. 5, 6 ст. 36, ч. 3 ст. 37, ч. 3 ст. 40, ч. 1 ст. 83, ч. 3 ст. 294, ст. 481 КПК України), під час вирішення скарг (ст. ст. 308 КПК України), підтримання обвинувачення (ст. 341 КПК України), видачі (екстрадиції) осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (ч. 2 ст. 586 КПК України), оскаржені судових рішень (ч. 4 ст. 36 КПК України) [3 с. 5].

До того ж, ніхто з керівників прокуратур та вищестоящих прокурорів не має права витребувати кримінальні провадження і вивчати їх, надавати обов'язкові для виконання прокурорами та слідчими вказівки. А тому виникає питання можливості виконання

керівниками прокуратур своїх повноважень щодо зміни процесуальних керівників або зміни підслідності досудового розслідування кримінального провадження.

Тобто, виходячи з такого організаційного механізму, всю відповідальність за стан нагляду за додержанням законів під час досудового розслідування конкретного кримінального провадження несуть рядові працівники прокуратури.

Однак зрозуміло, що вказані працівники є найменш досвідченими, в переважній більшості молоді за досвідом роботи, на яких звалено найбільший обсяг та великий тягар роботи, виходячи з кількості навантаження на кожного окремого працівника. У свою чергу керівники прокуратур різних рівнів отримують більшу заробітну плату, згідно з вимогами законів повинні мати більший досвід роботи у сфері права.

Крім того, на відміну від попереднього законодавства, контроль за дотриманням прав і свобод громадян закріплено за органами так званого «судового контролю», тобто слідчими суддями, яких переважили скаргами учасників кримінального провадження на бездіяльність або незаконні дії, як на їх думку, слідчих та процесуальних керівників.

Крім того, у порушення принципів організаційного механізму, значна частина процесуальних та слідчих дій, потребує попереднього узгодження слідчими суддями, тобто винесення ухвал, зокрема призначення експертиз, отримання тимчасового доступу до речей та документів тощо.

Таким чином, намагання законодавця пояснити вказані зміни щодо позбавлення самостійності слідчих та прокурорів в організації та здійсненні досудового розслідування кримінальних проваджень захистом прав та інтересів осіб, призвело фактично до тяганини, неефективності розслідування та порушення розумних строків при поновленні прав і свобод потерпілих осіб. Також вказані зміни ще більш призвели до перевантаження судів не типовою для них роботою, що також негативно впливає на ефективність та якість правосуддя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. 1996. № 30. с.141.
2. Закон України «Про прокуратуру» від 05.11.1991. Відомості Верховної Ради України від 31.12.1991. 1991. № 53. с.793.

3. Шмаленя С.В. Методичні рекомендації «Реалізація керівниками прокуратур повноважень на стадії досудового розслідування», 20.05.2019 схвалені рішенням науково-методичної ради (протокол № 4) та 05.06.2019 затверджені Генеральним прокурором України. Київ. 2019.

УДК 323.21:351

Жавнерчик О.В.

*к.е.н., доцент кафедри публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності,
Одеський державний екологічний університет*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ

Необхідність формування оптимальної діалогової комунікативної системи як ключового інструменту зростання рівня легітимності органів державної влади в Україні в контексті розбудови громадянського суспільства актуалізує розроблення пріоритетних напрямів розвитку державної комунікативної політики.

У наукових працях вітчизняних вчених продовжують висвітлюватися теоретико-методологічні і прикладні аспекти комунікативної діяльності в державному управлінні, практичні аспекти формування і здійснення комунікативної політики органами державної влади, зокрема в роботах С.А. Бронікової (концептуальні засади соціокомунікативного механізму державного управління), О. Є. Бухтатого (державна інформаційна політика та проблеми впровадження електронної демократії), Н.В. Грицяк (механізми та інструменти посилення інформаційної прозорості влади), Н.К. Дніпренко (е-демократія, принципи взаємодії влади і громадськості), Н.М. Драгомирецької (практика реалізації комунікативних проектів на регіональному рівні), В.М. Дрешпака (прикладні аспекти взаємодії органів публічної влади з територіальною громадою, закордонний досвід комунікативної діяльності служб зі зв'язків з громадськістю), Н.М. Ільченко (механізми реалізації державної політики щодо ЗМІ), К.С. Кандагури (комунікативні проекти та механізми взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства), І.І.Колосовської (парт-

нерська взаємодія влади і громади), О.М. Крутій (методологічні основи та технології суспільного діалогу влади і громадськості), Н.В. Піроженко (громадський контроль та забезпечення прозорості), Г.Г. Почепцова (інформаційні війни та забезпечення комунікаційних операцій), С.М.Серьогіна (відновлення довіри до влади, формування компетентностей держслужбовців та депутатів місцевих рад), С.В. Штурхецького (комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні в Україні), та інших авторів.

На сьогодні залишається невирішеною проблема відсторонення влади від народу, подолання її закритості від суспільства та відірваності від потреб громадян, що потребує рефлексивної взаємодії, діалогової співпраці держави й громадянського суспільства на партнерських засадах, тому **метою** даного дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення державної комунікативної політики як невіддільної складової реалізації сучасних демократичних принципів державного управління.

Здійснення державної комунікативної політики як певної цілеспрямованої діяльності у сфері інформаційних обмінів повідомленнями, що стосуються важливих аспектів життя держави та суспільства у системі державної влади й управління та поза нею, значною мірою залежить від якостей її суб'єктів, які формують громадську думку, що виступає важливим складником не лише демократичної системи врядування, але й інструментом спротиву негативним інформаційним впливам [1, с.115].

М.Г. Лашкіна визначає державну комунікативну політику як діяльність уряду, органів державної влади, панівної еліти з просування й роз'яснення своєї політики та спілкування з громадськістю, ЗМІ, народом взагалі [2, с.10].

На нашу думку, змістовна сутність державних комунікацій являє собою організацію інформативних потоків у сфері комунікативної взаємодії органів державної влади і громадськості, тобто державна комунікативна політика спрямована на розв'язання суспільних проблем для налагодження ефективного діалогу між державою і громадськістю з метою формування належного рівня довіри до органів влади.

Основними напрямками реалізації державної комунікативної політики в Україні є такі: удосконалення нормативно-правової

бази у сфері суспільних комунікацій; сприяння забезпеченню суспільної стабільності, підвищенню рівня довіри громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; формування системи комунікації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової комунікації і громадськістю; проведення серед населення роз'яснювальної роботи щодо пріоритетів державної політики, механізму участі в управлінні державними справами, вирішенні питань місцевого значення [3].

Інституціональне середовище державної комунікативної політики характеризується значною розпорошеністю регулятивних нормативно-правових актів з питань державної комунікативної політики, постійним законотворчим процесом щодо удосконалення та впровадження інновацій в комунікаціях за європейськими стандартами і директивами, та що вагомо - відсутністю базового засадничого закону щодо визначення ключових термінів та пріоритетів.

Моделі організації державної комунікативної політики, які використовуються в закордонній практиці, включають такі складові, як постійний моніторинг комунікаційних потреб громадян, посилення демократичної участі в процесі прийняття рішень, інформування та роз'яснення в доступній формі, забезпечення вірогідності та зручності комунікативних каналів, активне використання зворотного зв'язку з метою стимулювання активної участі громадян у формуванні і реалізації комунікаційної політики.

Отже, напрями подальшого розвитку державної комунікативної політики стосуються переліку заходів інституціонального, організаційного, методичного, інформаційно-цифрового характеру та посилення патисипативності громадянськості при формуванні і реалізації державної комунікативної політики (рис.1).

На сьогодні традиційна модель комунікативної політики держави втрачає свою актуальність в умовах динамічності медійного середовища трансформується в інтерактивні форми комунікативної співпраці, діалогові та спільні пошуки управлінських рішень, на основі прямих комунікативних зв'язків, які виключають посередників. На ефективність використання інноваційних комунікативних каналів органів державної влади

впливають такі фактори як: забезпечення реалізації права доступу до інформації, динаміка процесів інформатизації та цифровізації державної політики та рівень комунікативної культури громадян.

Рис. 1. Напрями удосконалення державної комунікативної політики України.

Висновки. Налагодження ефективної комунікації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової комунікації й громадськістю є важливою умовою демократичного розвитку держави в межах Європейського Союзу. Важливим підсумком комунікаційної реформи повинно стати всебічне вивчення (моніторинг) громадської думки, своєчасне прогнозування критичної маси громадського невдоволення, розробка стратегій реагування.

Напрямами розвитку державної комунікативної політики в контексті сучасних практик, має стати спрямованість державної комунікативної політики на формування іміджу та нарощування комунікативного потенціалу, інформатизацію та цифровізацію державної комунікативної політики, спрямованість на забезпечення потреб громадян, розвиток інституціонального середовища, формування інституцій державних комунікацій, професіоналізацію державної комунікативної діяльності та забезпечення балансу транспарентності та інформаційної відкритості з дотриманням вимог забезпечення інформаційної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павленко Є. Функціонування суспільного телерадіомовлення України як суб'єкта державної комунікативної політики. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4. С. 115-121.

2. Лашкіна М. Г. Нові підходи до комунікації в публічному просторі державного управління. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 1. С. 10-18.

3. Концепція проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/85-2010-%D1%80> (дата звернення 29.04.2020р.).

УДК 1:001:167/168(075.8)

Ищенко М.П.

доктор філософських наук, професор,

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

УПРОВАДЖЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – ОСНОВНА УМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Проблеми сталого розвитку держави особливо актуалізуються в контексті зробленої Генеральною Асамблеєю ООН в 1987 році заяви про забезпечення сталого розвитку людства як найбільш значимої проблеми, що стоїть перед світовою спільнотою. З того часу вона не втратила своєї актуальності - концепція сталого розвитку всебічно розробляється світовими лідерами, провідними науковими інститутами і вченими.

Ще в 1987 р. багато країн прийняли принципи сталого розвитку суспільства, які передбачають відповідальність держави і громадянського суспільства в забезпеченні можливості задоволення потреб як теперішнього, так і майбутніх поколінь. В тому ж році Міжнародною комісією з довкілля і розвитку уперше було використано поняття сталого розвитку. Суть його в тому, що сталий розвиток передбачає задоволення потреб сьогодення, при цьому не піддаючи загрозі можливість подальших поколінь задовольняти свої потреби. Сама ж концепція сталого розвитку була прийнята на Конференції ООН з розвитку і довкілля в місті Ріо-де-Жанейро в 1992 році. На сьогодні ця концепція є найпоширенішою і нерідко іменується «всесвітньою моделлю майбутнього цивілізації».

У цілях забезпечення сталого розвитку держав і країн світу необхідно, перш за все, визначити ті основні умови, які для цього необхідні, ті виклики, які необхідно подолати та які необхідно створити перспективи. А вони так старанно приховуються в загальному потоці інформації. Адже, якщо раніше цензура просто перекривала потік інформації, то у XXI столітті цензура здійснюється шляхом надання людям зайвої, непотрібної інформації. Люди просто не знають, на чому зосередитись і часто втрачають час, вивчаючи і обговорюючи другорядні і третьорядні речі [1, с. 464].

Відповідно до Концепції сталого розвитку на національному рівні перспективи сталого розвитку визначаються за поєднанням трьох напрямів: 1) економічного; 2) екологічного; 3) соціального.

Конкретно дослідження перспектив і напрямів сталого розвитку в сучасних умовах найкраще аргументуються об'єктивними законами визначеними в когнітивній методології філософії гуманізму і демократії професора М. П. Іщенка: «Методологія еволюціонізму, коеволюції і людиноцентризму та нової загальноцивілізаційної мегапарадигми прогресу, а також системної теорії й методології філософії гуманізму і демократії, яка аргументується на цінностях та принципах гносеологізму, плюралістичності, світоглядно-антропоцентричної аргументації і нелінійного, поліцентричного мислення, сукупна дія яких синхронізує виконання об'єктивного закону соціального становлення

суверенної, гармонійної особистості, молоді та формування ефективної системи публічного управління і відкритого гуманного, демократичного громадянського суспільства загального блага та розвиток прогресивної світської модерної держави» [2, с. 30].

На національному рівні в цілях пошуку найефективніших напрямів сталого розвитку України зазначена методологія філософії гуманізму і демократії яка дає повну відповідь на всі питання. Вона є програмою, компасом стратегічних перспектив, покрокових завдань і дій системної розбудови Української держави та суспільства у період наростаючих глобальних викликів.

У системі публічного управління, в державних діячів, публічних службовців та й взагалі в кожній людині філософія гуманізму і демократії має формувати ціннісні установки на такі пріоритетні цінності: мир, прогрес, гуманізм, демократія, свобода, справедливість, рівність, права людини, ненасильство, політика нейтралітету в сучасному світоустрої, відвернення війни, ядерних, хімічних, бактеріальних та інших катастроф, агресій, пандемій, мирне вирішення екологічної, продовольчої, енергетичної, демографічної та інших глобальних проблем. Сучасний європейський досвід досягнення науково-практичного впровадження філософії гуманізму і демократії зокрема в публічному управлінні свідчать про прагматичну затребуваність, високу ефективність і життєздатність соціально-гуманістичних, демократичних цінностей. В Україні найкраще тут апелювати до об'єктивних законів, фактів та офіційних документів.

Як і всі провідні держави світу українська держава втрачає статус єдиного суб'єкта інтегрування і представлення інтересів великих спільнот. Кардинально розширюється локус управлінської діяльності, зміщуючи акценти з національного на наднаціональний та субнаціональний рівні.

За сучасних умов основними напрямками сталого розвитку можна визначити зміну владних систем та механізмів, формування нових організаційно-функціональних структур державного управління. В системі публічного управління суспільством в умовах перманентної турбулентності актуалізувалось завдання всебічного вивчення надскладних, багаторівневих взаємозалежностей процесів сталого розвитку системи державного управлін-

ня та публічного адміністрування. Аналіз динаміки їх взаємозв'язку та взаємодії має особливе значення для поглиблення розуміння сучасних нових тенденцій розвитку державно-управлінських механізмів і науково-методологічного обґрунтування проведення адміністративної реформи в Україні.

Висновок: вибір стратегічних напрямів і перспектив сталого розвитку української держави повинен ґрунтуватись на новій концепції влади і публічного управління. У ній значно зростає роль суб'єктів публічного управління у пошуках децентралізованих і неконцентрованих структур влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Харари Ю. Н. Homo Deus. Краткая история будущего / Юваль Ной Харари ; [пер. с англ. А. Андреева]. – М.: Синдбад, 2018. – 496 с.
2. Іщенко М. П., Іщенко О. М. Методичні рекомендації до написання курсових і кваліфікаційних робіт... / За ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенка – Черкаси: Видавець Третьяков О.М., 2020. – 84 с.

УДК 331.103

Кевуш С.С.

оперуповноважений сектору кримінальної поліції Лівобережного відділення поліції Центрального відділу поліції Головного управління Національної поліції в Донецькій області

МОТИВАЦІЯ ПЕСОНАЛУ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПУБЛІЧНИХ ІНСТИТУЦІЙ

З розвитком ринкової економіки, поглибленням процесів децентралізації та реформуванням органів місцевого самоврядування відповідно зростає значення умов праці як однієї з найважливіших потреб людини. Незалежно від сфери діяльності людини, сучасні темпи суспільного зростання та конкурентні умови діяльності з прагненням досягти світових стандартів заперечують використання несприятливих умови робочого середовища. Умови праці стали не тільки потребою, а й мотивом, який примушує працювати з певною

віддачою, можуть бути одночасно фактором і наслідком продуктивності праці та її ефективності [1].

Отже, слід звернути увагу на ще одну сторону цієї проблеми – низьку культуру працівників. Працюючи в незадовільних санітарно-гігієнічних умовах упродовж довгого часу, у людини пропадає бажання правильно організувати своє робоче місце. Для підвищення організаційної культури щодо робочого місця необхідно прищепити працівникам декілька принципів культури праці, а саме: ліквідування непотрібних речей з робочого місця; дотримання чистоти та порядку на робочому місці; постійна готовність робочого місця до роботи; дотримання дисципліни [2].

Оплата праці є мотивуючим фактором, тільки якщо вона безпосередньо пов'язана з підсумками праці. Працівники повинні бути впевнені в наявності стійкого зв'язку між матеріальною винагородою та своєю працею. В заробітній платні обов'язково повинен бути присутній компонент, що залежить від досягнутих результатів.

Щодо української ментальності, то для неї є характерним прагнення до колективної праці. Сьогодні, коли через складну економічну ситуацію дуже важко становити високу заробітну платню, особливу увагу необхідно приділити нематеріальному стимулюванню праці, складаючи гнучку систему пільг для працівників, гуманізуючи працю, наприклад:

- признавати цінність працівника для організації, надавати йому свободу для творчості;
- застосовувати програми збагачення праці та ротацию кадрів;
- застосовувати гнучкий графік, неповний робочий тиждень, можливість працювати як на робочому місці, так і вдома;
- надавати працівникам знижки на продукцію, яку випускає підприємство, де вони працюють.

На своєму робочому місці кожен бажає показати на що він здатний і що він значить для інших, тому необхідно признавати працю кожного окремого працівника, надавати можливість приймати рішення з питань, які відносяться до його компетенції, консультувати інших працівників тощо. На робочих місцях слід формувати світогляд команди, не можна руйнувати існуючі неформальні групи, якщо вони не перешкоджають ефективній роботі підприємства.

Практично кожний працівник має власну думку щодо того, як поліпшити свою працю. Опираючись на зацікавленість керівництва, слід організувати роботу так, щоб у працівника не зникало бажання реалізувати свої плани. Особливо це стосується управлінського персоналу. Відповідно до того в якій формі, з якою швидкістю і яким чином працівники отримують завдання, вони оцінюють власну значимість з точки зору керівника, тому не можна приймати рішення, яке стосується змін в роботі співробітників без їх відомо, навіть якщо зміни позитивні, а також перешкоджати в доступі до необхідної інформації [3].

Таким чином, інформація щодо якості праці співробітника має бути оперативною, масштабною і своєчасною. Працівнику треба надавати максимально можливий рівень самоконтроля. Більшість людей прагне в процесі роботи отримати нові знання, тому так необхідно надати підлеглим можливість навчатися, розвивати їх творчі здібності. Поруч з тим, кожна людина прагне успіху. Успіх - це реалізовані цілі, для досягнення яких співробітник застосував максимум зусиль. Успіх без визнання приводить до розчарувань, вбиває ініціативу. Однак, цього не станеться, якщо підлеглим, які досягли успіху, делегувати додаткові права, надати можливість просування по службі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Продіус О.І. Мотивація трудової діяльності персоналу промислових підприємств в умовах глобалізації економіки / О.І. Продіус // Збірник наукових праць ЧДГУ. Серія: Економічні науки. - Випуск 22. – 2009. – С. 114-118.
2. Козловський С.В. Мотивація персоналу як засіб підвищення ефективності діяльності підприємства / С.В. Козловський, О.С. Кухар // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія Економічні науки. – 2012. – №4 (70). – С. 43 – 47.
3. Бериславська Г.В. Мотивація управлінського персоналу в сучасних економічних умовах . Г.В. Бериславська, І.А. Крутий // Вісник ХНУ. – 2011. - № 6. – Т. 2. – С. 217 – 220.

Кисіль В.В.

*здобувач ОС «магістр», спеціальності
«Менеджмент (Менеджмент природоохоронної діяльності),
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

Солоха Д.В.

*Доктор економічних наук, професор,
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Поступова реалізація в Україні імперативів сталого розвитку вимагає від усіх учасників ланцюжку виготовлення кінцевого продукту що реалізується дотримання вимоги екологічної чистоти, екологічної стандартизації й сертифікації.

На сьогодні, нажаль, концепцію сталого розвитку забагато в чому використовують у популіських, рекламних цілях, нехтуючи її основними імперативами; економіка; екологія; соціум.

Витоки доктрини сталого, збалансованого довгострокового розвитку обґрунтовані класиком науки про суспільствознавство В.Вернадським.

Україні нині необхідно, але вкрай складно, забезпечити прискорений розвиток технологій та високотехнологічних галузей, оскільки параметри її інноваційного розвитку вже давно перебувають за межами граничних інтервалів. Затверджені на законодавчому рівні стратегічні пріоритети держави, так і залишаються лише на папері.

Все це поглибило кризу системи державного управління інноваційної діяльності в Україні, сприяло посиленню зарегульованості інноваційних процесів з боку держави та неефективному використанню коштів державного бюджету.

Слід відмітити, що ключовою причиною такого стану є відсутність правильного розуміння на всіх рівнях державної влади

важливості ролі інноваційного чинника забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Головний зміст стратегії держави має полягати у формуванні на теренах України та її регіонів інноваційної моделі економічного розвитку.

Здійснюючи політику регулювання і стимулювання інноваційного розвитку, держава змушена постійно вирішувати проблему балансу розподілу суспільних ресурсів. При чому, традиційна дилема суспільного вибору, тобто встановлення співвідношення між виробництвом продукції споживчого і виробничого призначення, перетворюється сьогодні на триаду з включенням саме науки.

В умовах трансформації вітчизняної економіки і розвитку ринкових відносин першочерговим стає питання розробки та реалізації механізму сталого розвитку регіонів.

Стабілізація функціонування сучасних регіонів в значній мірі досягається за рахунок організації на підприємствах, галузях ефективної системи управління, яка дозволить в умовах дестабілізації економіки адаптувати методи управління з використанням системного підходу.

Системний підхід представляє собою науковий напрямок, заснований на методології пізнання частин на підставі цілого і цілісності на відміну від класичного підходу, орієнтованого на пізнання цілого через частини. В сучасних умовах зрозумілою є обмеженість класичної методології – від частини до цілого, бо в умовах динамізму зовнішнього середовища, зміни призводять до виникнення нових властивостей не тільки на рівні підприємств, але й регіону.

Головна концепція системного підходу полягає в вивченні (пізнанні – аналізі) деякої системи не тільки як сукупності її частини, а і у зворотному напрямі, – визначенні основних властивостей системи як цілого, інтерпретуванні функціонування і розвитку її частин (підсистем) з погляду системи в цілому. «Навчитися» системному підходу можна, тільки кардинально перебудувавши своє мислення, яке зобов'язане розглядати систему

відразу і одночасно у всьому комплексі проблем і на всіх рівнях організації, у тому числі – з урахуванням аналізу зовнішнього для системи середовища.

Різноманіття підсистем пояснює складність системи та підкреслює важливість здійснення стратегічного управління. В системі (якщо це дійсно система) завжди є доміантним (основним) цикл (або ритм), який визначає зміст системи (її здібності). Причому цей ритм завжди включає акумулятор і процесор (перетворювач ресурсів). Базова модель системи повинна описувати в першу чергу головний цикл системи «акумулятор \leftrightarrow процесор».

Прикладом може виступити організація деяких соціальних утворень. Так, члени пошукової групи (її «елементи») частіше за все були розосереджені в просторі і не знаходилися в безпосередньому фізичному взаємозв'язку, проте всі вони в сукупності утворюють систему з високим ступенем організованості.

Системність такого утворення визначається наявністю у кожного окремого члена групи програми поведінки і спільної мети. Мета і програма були вироблені наперед, і саме в процесі їх формування (домовленості) і здійснюється взаємодія елементів системи, а подальша їх організована поведінка виявляється результатом цього взаємозв'язку.

Взаємодія між членами групи може виявитися ще більш опосередкованою, якщо мету і програму їх поведінки визначає керівник. В цьому випадку функціональний зв'язок між частинами цілого здійснюється через управляючу ланку.

Таким чином, програма поведінки елементів подібного роду «розосереджених систем» є еквівалентом організуючої взаємодії. При розробці програми поведінки окремих елементів функціональний, організуючий зв'язок виноситься вперед, стає «випереджаючою взаємодією».

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепти інноваційного розвитку підприємництва [Текст] : [Монографія] / За заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В. В.; Національний університет «Києво-Могилянська академія». – Київ, 2018. – 263 с.

2. Марова С.Ф., Солоха Д.В., Белякова О.В. та ін. Інституціональні основи ефективного реформування системи природокористування в умовах реалізації концепції сталого розвитку в Україні. Монографія. – ТОВ «ППНС», м. Маріуполь, 2019. – 304 с.

УДК 321:352.07

Кудрявцева М. Г.

начальник архівного відділу

Мангушської районної адміністрації

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постійне підвищення уваги до проблем публічного управління здебільшого обумовлене недостатністю ефективності системи державного управління. Сьогодні повноваження органів влади вже не концентруються у централізованому державному апараті, а розподіляються як між інститутами субнаціональних (локальних і регіональних) структур, так і серед численними НГО та бізнес-співтовариствами. Також слід відзначити, що велика кількість учасників публічного управління, за відсутності діючого координаційного механізму їх взаємодії, призводить до зниження ефективності системи державного управління, а також посилення протидії. У зв'язку з цим, шляхи та форми удосконалювання системи публічного управління залишається дуже актуальною темою для наукових досліджень.

А. Дегтяр зазначає, що сучасному становищу публічного адміністрування в Україні притаманні деякі особливості, які ускладнюють прийняття управлінських рішень, що здебільшого пов'язано з реформуванням суспільних відносин на фоні зниження рівня життя значної частини населення та втрати владою довіри. Разом з тим, існують об'єктивні причини зниження рівня якості управлінських рішень, через проблему недостатнього ресурсного (кадрового, інформаційного, фінансового, матеріально-технічного) та науково-методичного забезпечення органів влади [2].

Система публічного управління є антиподом бюрократичної системи управління та сприяє ефективній взаємодії державного сектору, бізнес-структур і представників громадянського суспільства, шляхом вирішення соціально значимих проблем. Таку взаємодію організовано навколо інституціонально організованої структури, яка відповідає за всі організаційні процедури. Таким чином, вважаємо, що головними завданнями публічного управління є:

- забезпечення можливостей участі об'єктів управління та процесі розроблення та ухвалення управлінських рішень;

- залучення інтелектуального потенціалу громадськості для вирішення суспільно вагомих соціально-економічних і суспільно-політичних проблем;

- зниження ризиків, які пов'язані з розробкою та реалізацією управлінських рішень, вміння завчасного прогнозувати результати прийнятих рішень;

- надання можливостей представникам громадянського суспільства та бізнес-структур підготуватися до очікуваних змін в економічній, соціальній та суспільно-політичних ситуаціях;

- використання соціального, економічного, політичного, психологічного потенціалів;

- сповіщення державних виконавчих регіональних і місцевих органів влади про вжиті заходи державної політики на регіональному рівні;

- реалізація управлінських процедур.

Вирішення зазначених завдань функціонування системи публічного управління, яка виступає антиподом системи бюрократичного управління, впроваджується через впровадження сучасних комп'ютерних технологій і програмного забезпечення та диверсифікованість відповідальності між державою, суспільством і бізнесом.

Під класом державно-управлінських рішень необхідно розуміти всі управлінські рішення з наведеними вище ознаками, які приймають вищі та центральні органи державної влади (їх керівники) з метою визначення та реалізації державних цілей, стратегії їх досягнення, основних функцій держави, її політики, організації влади, а також вирішення інших проблем загальнодержавного рівня [1].

Сучасна українська система публічного управління постійно вдосконалюється та реформується у зв'язку із глобалізацією та становленням інформаційного суспільства. Одним із головних результатів

розвитку є широке впровадження у процеси управління досягнень у галузі інформаційно-комунікаційних технологій та програмного забезпечення, зокрема, із застосуванням технологій «електронного уряду», «електронної держави» й «електронної демократії».

На нашу думку, адміністрування і менеджмент не є тотожними поняттями. Алже менеджмент містить у собі адміністрування, а також сприяє досягнення організації поставлених цілей з максимальною ефективністю і відповідальність за кінцеві результати. Ці два елементи не завжди були присутні в традиційній моделі державного управління, що базується на адмініструванні. В той же час, основна увага приділялась процесам, виконанню та дотриманню правил, інструкцій, процедур, а не на результатах, що більш характерно для нової моделі державного управління, яка ґрунтується на менеджменті [2].

Разом з тим, досягнення цілей державного управління не можливо уявити без використання новітніх інформаційних систем. Наразі, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій робить можливим використання нових інструментів підвищення гласності, відкритості системи публічного управління, що сприяє активному залученню громадянського суспільства та бізнес-структур до процесу публічного управління не лише з метою здійснення функції контролю діяльності органів державної влади, але й для вирішення соціально вагомих проблем через використання інтелектуального потенціалу громадськості.

Саме наявність демократичного режиму є основою відкритості публічних органів влади, формування партнерських відносин між державою та суспільством, в рамках яких суспільство розглядається не лише як об'єкт впливу, але і як один з важливих учасників процесу управління. Необхідно відзначити, що таке взаємопроникнення буде не можливе, у випадках коли держава ігноруватиме необхідність використання новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій. В той же час, нова концепція публічного управління, яка використовує всі наявні інформаційних технологій для вдосконалювання процесу прийняття рішень, надання адміністративних послуг, побудови нових демократичних відносин між державою та суспільством здебільшого не являється сформованою, особливо на регіональному та муніципальному рівнях публічного керування [3]. Наразі, існують проблеми як у теоретичному розробленні

видів, форм і методів впровадження, так і у прикладному використанні ІТ-інструментарію у системі публічного керування.

Різноманіття інформаційних структур, які є складовою системи публічного управління, робить необхідним ідентифікацію таких видів публічного управління:

– публічне управління, яке реалізується міжнародним співтовариством (наддержавне та міждержавне);

– публічне управління національного рівня (у межах однієї держави);

– публічне державне управління, реалізоване на території певних суб'єктів держави;

– публічне недержавне муніципальне управління (управління територіями, місцеві співтовариства);

– публічне управління, яке реалізується у добровільних об'єднаннях, корпораціях, заснованих на особистих або приватних інтересах.

Слід відзначити, що кожний з названих рівнів публічного управління має свою внутрішню структуру, яка обумовлена загальними тенденціями та особливостями, які властиві цьому рівню публічного управління.

На нашу думку, Україні, з метою зменшення кількості помилок та недоліків, необхідно ретельно проаналізувати досвід європейських країн. Оскільки, як і будь який суспільний процес, процес інформатизації має як свої переваги, так і недоліки. Так, використання інформаційно-довідкових, аналітичних систем позитивно впливає на сферу державного управління, а також створює певні можливості для вдосконалення і збагачення практики державного управління.

Україна вже використовує інформаційні технології в публічному адмініструванні, але, для отримання статусу відкритої публічної влади, Українській владі необхідно більш активно впроваджувати інформаційні технології у своїй діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні: навчальний посіб. у 2 ч.; Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. Київ : ВПЦ АМУ, 2010. 276 с.

2. Дегтяр А. О. Управлінські рішення в органах державної влади : монографія. Харків : С.А.М., 2010. 276 с.

3. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій : монографія. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2003. 236 с.

УДК 338.47:656.2

Кушнірюк В.М.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Івано-Франківського національного

технічного університету нафти і газу

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ПЕРІОД СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ COVID-19 ЗА ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Пандемія коронавірусу COVID-19, що зараз вирує у світі, показала усьому людству, що світові загрози – не віртуальні, а цілком реальні. Те, що здавалося фантастикою з популярних серіалів ще пів року тому – виявилось реальним і доволі небезпечним у світовому масштабі. Звичний обіг життя людей у 2020 році зазнав кардинальних змін, адже небезпечний вірус набув масового характеру і поширився по всій території нашої планети й зумовив світову кризу в економіці, політиці та у суспільстві в цілому, до чого, слід визнати, органи публічної влади більшості країн були не готові.

В зв'язку з наявними кризовими суспільними явищами і серйозними оголеними проблемами зростає значущість та дієвість органів влади, котрі перейшли на новий режим роботи: так, Верховна рада України змінила свій формат роботи - замість пленарних засідань у нардепів проходить робота в комітетах, органи місцевого управління перейшли на особливий режим роботи. Саме в період пандемії значно зростає вагомість дії органів влади в очах громадян для побороення кризових явищ і перевіряється її фахова спроможність та ефективність. Уряди багатьох країн (в Італії, Ісландії, Болгарії, Естонії, Чехії, Словаччині, штатах Вашингтоні та Нью-Йорку) беручи на себе відповідальність ввели жорсткі міри: оголосили надзвичайний стан, при якому органи державної влади, місцевого самоврядування та

військове командування отримали додаткові повноваження для того, щоб подолати причини виникнення тяжкої екстраординарної ситуації природного характеру, однією із яких є пандемія. Це світова практика, яку застосовують у критичні моменти, адже надзвичайний стан вводиться з метою локалізації пандемії і обмеження її поширення. Наразі світ не винайшов іншого способу для припинення поширення та пом'якшення наслідків епідемії вірусу COVID-19 окрім як введення жорстких карантинних заходів [1]. Країни зі світовою економікою не в силах протистояти новому вірусу і закрили кордони, приймаючи серйозні обмежувальні заходи.

Україна не ввела надзвичайний стан, проте уряд ввів в дію ряд превентивних дій. Постановою № 211 від 11 березня 2020 року КМУ запровадив карантин по всій території України, діє заборона відвідування закладів освіти її здобувачами; проведення всіх масових заходів, у яких бере участь певна кількість осіб, крім заходів, необхідних для забезпечення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2]. Також владою було прийнято низку рішень щодо обмеження роботи контрольно-пропускних пунктів та запроваджено нові підходи та санкції щодо притягнення осіб до відповідальності за порушення карантинних заходів. Коли ми говоримо про такі особливі режими у державі як карантин або, надзвичайна ситуація, ми маємо розуміти, що забезпечуються ці режими головним чином шляхом обмеження основних прав людини. Тому, в ці періоди як ніколи важлива оцінка дій держави з втручання у права людини: наскільки вони є обґрунтованими, необхідними, та чи дійсно вони переслідують саме мету захисту.

Беззаперечно, введення карантину та надзвичайного стану обмежує права людини - змушує людей сидіти вдома, забороняє масові зібрання тощо. Все більше в пресі та на телебаченні з'являються сюжети про невдоволення громадян обмежувальними заходами, репортажі про обмеження прав та свобод людини та особистої недоторканності. Зважаючи на кричущі події в Нових Санжарах в лютому місяці 2020 року, теперішні скандали з обсервацією українців, трудових мігрантів найбільш проблемними є: обмеження права на повагу до приватного життя; обмеження права на свободу та особисту недоторканність – примусове

поміщення громадян в обсервації; обмеження права громадян на свободу пересування: заборона для певних категорій переміщуватись через державний кордон, скасування транспортного сполучення; обмеження права на свободу мирних зібрань, обмеження права на освіту – заборона відвідувати навчальні заклади; обмеження права на свободу релігії – заборона проведення релігійних заходів; обмеження права доступу до медичної допомоги – тимчасове припинення проведення планових заходів з госпіталізації та планових операцій, крім термінових та невідкладних.

Чи можна в ситуації пандемії обмежити свободу? Так, але потрібна вагома причина. Цей основний принцип верховенства права відображено в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [3], а саме: статті 8, 9, 10 і 11 припускають втручання в основні права там, де це є «необхідним у демократичному суспільстві для захисту здоров'я». Стаття 15 Конвенції також припускає відступ від деяких прав, а саме: «будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом».

В першу чергу реакція України під час надзвичайної ситуації повинна бути заснована на фактичних даних, а не зумовлюватися політичним тиском або потребою держави щось таки робити. Має бути чітке наукове і медичне обґрунтування екстрених заходів. Не менш важливою є потреба у використанні саме однозначного і чіткого законодавства для досягнення кінцевої мети. Потрібно органам влади довести суспільству, що рекомендації, м'які зобов'язання та обмежувальні заходи, не завжди спрацюють і необхідна примусова сила якісного закону, який чітко доводить і виправдовує мету виживання та суспільно-життєву необхідність інновацій та заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савичук О., Заболотний Н.Що робити у разі пандемії: коротко про надзвичайний стан. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2020/03/13/>.

2. “Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2”: Постанова КМУ № 211 від 11 березня 2020 року: Офіційний вісник України, 2020 р., № 23, ст. 896

3.Європейська Конвенція з прав людини від 3.09.1953 р. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf

УДК 332.021.8

Ляшенко С.С.

аспірант,

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ДЕРЖАВНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Позиціонування України в світовому глобалізованому просторі, як конкурентоздатної держави потребує від її суб'єктів господарювання принципово новітніх (сьогодні прийнято називати інноваційних) механізмів господарювання.

Україні нині необхідно, але вкрай складно, забезпечити прискорений розвиток технологій та високотехнологічних галузей, оскільки параметри її інноваційного розвитку вже давно перебувають за межами граничних інтервалів.

Все це поглибило кризу системи державного управління інноваційної діяльності в Україні, на прикінці ХХ - початку ХХІ століття, сприяло посиленню зарегульованості інноваційних процесів з боку держави та неефективному використанню коштів державного бюджету.

Слід відмітити, що ключовою причиною такого стану є відсутність правильного розуміння на всіх рівнях державної влади важливості ролі інноваційного чинника забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

В умовах трансформації вітчизняної економіки і розвитку ринкових відносин першочерговим стає питання розробки та реалізації механізму сталого розвитку регіонів.

Стабілізація функціонування сучасних регіонів в значній мірі досягається за рахунок організації на підприємствах, галузях

ефективної системи управління, яка дозволить в умовах дестабілізації економіки адаптувати методи управління з використанням системного підходу.

Системний підхід представляє собою науковий напрямок, заснований на методології пізнання частин на підставі цілого і цілісності на відміну від класичного підходу, орієнтованого на пізнання цілого через частини. В сучасних умовах зрозумілою є обмеженість класичної методології – від частини до цілого, бо в умовах динамізму зовнішнього середовища, зміни призводять до виникнення нових властивостей не тільки на рівні підприємств, але й регіону.

Головна концепція системного підходу полягає в вивченні (пізнанні – аналізі) деякої системи не тільки як сукупності її частини, а і у зворотному напрямі, – визначенні основних властивостей системи як цілого, інтерпретуванні функціонування і розвитку її частин (підсистем) з погляду системи в цілому. «Навчитися» системному підходу можна, тільки кардинально перебудувавши своє мислення, яке зобов'язане розглядати систему відразу і одночасно у всьому комплексі проблем і на всіх рівнях організації, у тому числі – з урахуванням аналізу зовнішнього для системи середовища.

Основні принципи теорії систем (цілісності, системності і динамічності) були виведені на основі вивчення конкретного біологічного матеріалу і за своєю сутністю носять індуктивний характер. Як відзначено у [190], Л. Берталанфі відмітив, метод Р. Ешбі також не має чисто дедуктивного характеру. Річ у тому, що і предметом вивчення кібернетики на перевірку виявляються не «всі можливі машини», а суто кібернетична система, відкрита для інформації і закрита для передачі ентропії, доводять автори [190].

Уточнення визначення системи полягає не в розширенні його обсягу, а навпаки, в звуженні: не всяка взаємодія веде до виникнення і тим більше збереження системи. Деякі способи взаємодії виявляються руйнівними як для системи, так і для самих взаємодіючих об'єктів, тобто «елементів».

Аналіз безлічі визначень поняття системи дозволяє зробити наступне узагальнення – система:

- являє собою організоване складне ціле; сукупність чи комбінацію предметів або частин, що утворюють комплексне єдине ціле;

- формується на основі елементів системи, яка може відрізнятися від інших систем або за діючими в них законами різного рівня, тобто рівнем розвитку, або за законами одного рівня, відмінність яких визначається лише різними умовами розвитку цих елементів;

- потребує наявності одночасно двох видів сумісності: сумісності однопорядкових елементів як необхідної умови взаємодії і сумісності окремо взятого елемента зі всіма іншими елементами цілого, тобто елемента і системи, в яку він входить.

Узагальнюючи наведені поняття, під системою будемо розуміти об'єкт будь-якої природи (або сукупність взаємодіючих об'єктів), що володіє вираженою «системною властивістю» (властивостями), тобто властивістю, якої не має жодна з частин системи при будь-якому способі декомпозиції і що не виводиться з властивостей частин. Частини системи, що мають аналогічні властивості, назвемо підсистемами. Об'єднання декількох систем, що володіє системною властивістю, називатиме надсистемою або системою більш високого порядку (2-го, 3-го і т.д.). Елементом системи є об'єкт (частина системи) з однозначно певними відомими властивостями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теорія та історія державного управління / за заг. ред. Г. С. Одінцової, О. Ю. Амосова. - К. : Видав. дім «Професіонал», 2008. - 228 с.

2. Financial and Economic Security and Accounting and Analytical Support in Business : колективна монографія / edited by V. Yatsenko – «EastWest» Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2016. – 358 p. (Закордонне видання)

Марова С.Ф.

*д. держ. упр., професор, ректор,
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

Николаєва В.І.

*к.пед.н., доцент кафедри соціології управління
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

В умовах реалізації сучасних реформ ключова роль в управлінні системою соціальної роботи в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) належить місцевим органам влади. Вони координують діяльність усіх господарських структур, зокрема і об'єктів соціальної інфраструктури, беруть участь у розробці та реалізації соціальних проектів, вирішують питання розподілу коштів. За часи незалежності близько 70 % об'єктів соціальної інфраструктури було передано на баланси міських, сільських та селищних рад. Видатки на розвиток соціальної сфери (охорона здоров'я, освіта, культура, соціальний захист та соціальне забезпечення) традиційно складають переважну частину видатків місцевих бюджетів.

Об'єкти соціальної інфраструктури на сьогоднішній момент залишаються залежними від субвенцій. Крім того більшу частину видатків, що спрямовуються на утримання об'єктів соціальної інфраструктури використовують на виплату заробітної плати як захищеної статті бюджетного фінансування. Вкрай актуальним залишається і питання налагодження всієї системи фінансування соціальних потреб ОТГ в частині отримання міжбюджетних трансфертів, фінансування проектів, а також впровадження європейських стандартів щодо надання соціальних послуг.

Останнім часом ця проблематика хвилює як зарубіжних, учених: Дж. Б'юкенена, А. Вокера, Т. Ганслі, Ф. Парслоу, так і вітчизняних: В. Андрущенко, Є. Бородіна, В. Єлагіна, А. Капську, М. Кравченко, Л. Кривачук, Е. Лібанову, М. Лукашевича, Н. Ничкало, Т. Семигіну, В. Скуратівського, П. Шевчука та ін.

Рекомендаційний характер виконання власних (самоврядних) повноважень ОТГ у сфері соціальної роботи населення зумовив проблему відсутності чіткого механізму організації та надання соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах. Різноманітність підходів до організації та надання соціальних послуг (допомога за принципом «єдиного соціального вікна», введення в штат фахівця із соціальної роботи, укладання угод про співробітництво, надання соціальних послуг територіальними центрами соціального обслуговування, створення власних установ відповідного профілю тощо) зумовили різний стан фінансування (в окремих ОТГ – незабезпеченість за рахунок власних фінансових ресурсів), та відповідно, надання соціальних послуг.

За даними Міністерства соціальної політики України у 2016-2018 рр. проблемні питання децентралізації сфери соціальної роботи полягають у припиненні надання соціальних послуг (обслуговування вдома) в окремих новоутворених громадах (Херсонська область); не вирішенні питань щодо способів співробітництва з надання соціальних послуг (Дніпропетровська Житомирська, Кіровоградська області); порушенні законодавства з надання соціальних послуг, зокрема введення соціальних робітників до штату виконавчих комітетів об'єднаних територіальних громад (Житомирська, Запорізька області) [1].

Вищезначені факти вказують на необхідність вдосконалення інституційно-організаційного механізму державного управління системою соціальної роботи на національному, регіональному та місцевому рівнях в частині розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади в сфері соціального захисту різних адміністративно-територіальних рівнів; забезпечення законодавчого підґрунтя участі ОТГ у виконанні державних програм соціальної спрямованості.

Потреба у підвищенні ефективності системи соціальної роботи в умовах поглиблення фінансової децентралізації вимагає вдосконалення нормативно-правового забезпечення соціального захисту в частині: забезпечення законодавчого підґрунтя участі об'єднаних територіальних громад у виконанні державних програм соціального захисту населення шляхом прийняття змін до Бюджетного кодексу України та профільних законів; врегулювання розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади в сфері соціального захисту та соціального забезпечення з метою належного рівня надання та адміністрування соціальних послуг; обґрунтування чіткого алгоритму виконання власних та делегованих повноважень в сфері соціального захисту та соціального забезпечення на рівні ОТГ через розроблення Дорожньої карти децентралізації у сфері соціального захисту та соціального забезпечення [2].

Включення ОТГ в процес децентралізації системи соціальної роботи відбулася без усунення системних проблем функціонування сфери забезпечення послуг соціального захисту населення (виплата пенсій, субсидій, компенсацій, забезпечення надання пільг) структурними підрозділами територіальних органів центральних органів виконавчої влади на базовому рівні. Створення установ ОТГ, що спеціалізуються на соціальному обслуговуванні та наданні соціальних послуг відбувається без чіткої аргументації їх територіального розміщення. Зокрема, простежується значна диференціація видатків соціального захисту на базовому рівні, що відбивається на рівні і якості забезпечення соціальними послугами, а також дотриманні принципів у підходах до організації та надання соціальних послуг на засадах субсидіарності та адресності. Відсутність належної мотивації, налагодженого механізму співпраці між ОТГ та установами зайнятості не сприяє зниженню рівня безробіття серед мешканців громад за рахунок організації та проведення громадських робіт. Недостатня фінансова підтримка громадських організацій та ініціатив в частині надання соціальних послуг на місцевому рівні продовжує процес монополізації з боку органів державного управління у сфері соціальної роботи. Цей

неповний перелік проблемних питань посилює незавершеність процесу ОТГ, що не дозволяє в повному обсязі використати наданні можливості щодо використання інструменту співробітництва територіальних громад, державно-приватного партнерства і соціальної роботи.

Таким чином, ключовими напрямками модернізації державного управління у сфері соціальної роботи, на яких необхідно акцентувати увагу, є: узгодження та координація дій різних суб'єктів (органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадського сектору); інтеграція зусиль, засобів та можливостей державних інституцій і неурядових організацій; розробка та впровадження дієвих механізмів міжсекторного партнерства щодо забезпечення соціальних гарантій і захисту прав соціально вразливих категорій громадян, створення умов для їх адаптації в соціальному середовищі; впровадження комплексної системи соціальної роботи; підвищення ефективності функціонування соціальних служб; забезпечення належного професійного рівня фахівців соціальної роботи; оптимізація системи соціальних послуг на рівні ОТГ; впровадження інноваційних соціальних технологій; використання альтернативних джерел надання та фінансування соціальних послуг та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальні звіти 2016-2018 рр. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-zviti-.html>
2. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»; за ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 140 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

Мастикаш В.В.

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

НЕОБХІДНІСТЬ УРАХУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В процесі розвитку ринкових умов набуває важливості питання забезпечення стабільності функціонування підприємства під впливом як внутрішніх так і зовнішніх факторів. Діяльність підприємства в мінливих умовах характеризується певною низкою ризиків. Таким чином, необхідно враховувати існуючі ризики в процесі управління підприємством.

Поняття «економічний ризик» трактується як вартісна міра наслідків реалізації загрози або шансу, ймовірність яких обумовлена впливом події або групи подій, що слугують джерелом ризику, на об'єкт [1].

Отже, ризик являє собою складну категорію, що потребує серйозних підходів до його управління. Сам процес управління ризиками передбачає використання відповідних методів та прийомів задля прогнозування ймовірності його настання та вчасного вжиття заходів щодо його недопущення або нейтралізації.

На підприємстві система управління ризиками має забезпечити досягнення наступних цілей [2]:

- надійний процес ідентифікації, оцінки, контролю та моніторингу всіх видів ризиків та їх взаємозв'язків із метою оптимізації їх впливу на роботу підприємства;
- рішення щодо ризику повинні відповідати стратегії діяльності підприємства;
- очікувана дохідність повинна компенсувати витрати на антиризикові заходи;
- фінансові витрати на антиризикові заходи повинні відповідати розмірам збитків, на які наражається підприємство;

- сприяти досягненню цілей зацікавлених сторін підприємства: споживачів, керівників, працівників, власників, інвесторів та інших [2].

Слід зазначити, що система управління ризиками має забезпечувати їх недопущення, своєчасне виявлення та розробку заходів щодо нейтралізації цих ризиків за допомогою відповідних форм і методів.

Форми та методи організації ризик-менеджменту на конкретному українському підприємстві в значній мірі залежать від питомої ваги страхових ризиків в загальній вартості підприємницьких і фінансових ризиків, які притаманні даному підприємству та рівня розвитку сфери страхування ризиків. Принциповим для великих і малих підприємств є вибір самої форми організації ризик-менеджменту на підприємстві. Для крупних і середніх підприємств, незалежно від профілю діяльності, найбільш доцільним є створення в структурі апарату управління структурного підрозділу, який залежно від складності системи управління бізнесом на даному підприємстві виводиться на фінансового директора або безпосередньо на директора підприємства [3].

Таким чином, підприємство потребує серйозних підходів до організації процесу управління ризиками особливо в умовах нестабільності за для недопущення та керуваності кризовими або нестандартними ситуаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічний ризик: методи оцінки та управління : навч. посіб. / Т.А. Васильєва та ін.; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. С. 13.

2. Ріщук Л.І., Микитюк Н.Є. Організація системи управління ризиками на промислових підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. 2018. Вип. 23. С. 297. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/58.pdf>

3. Герасимчук Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: навч. посіб. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компрінт, 2015. 288 с.

Нога І.М.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Камінченко П.М.

*здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»,
Донецький державний університет управління(м. Маріуполь)*

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Питання покращення надання адміністративних послуг населенню займають дедалі важливіше місце в діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади. Це пов'язано, насамперед, з:

- наданням таких адміністративних послуг, як отримання різноманітних дозволів суб'єктами підприємницької діяльності;
- необхідністю інформаційного забезпечення підприємців щодо дозвільних процедур та відповідних документів для отримання дозволів;
- підвищенням ефективності діяльності органів місцевого самоврядування та їх відповідальності за надання якісних послуг населенню.

Проблемі надання якісних адміністративних послуг приділяється значна увага з боку держави, населення, громадських організацій, а також з боку таких вітчизняних науковців, як: Авер'янов В., Бабінова О., Коліушко І., Тимошук В., Шаров Ю., Шкільний Є. та ін. Не зменшуючи значення розробок цих науковців, питання якості надання адміністративних послуг і сьогодні залишається актуальним серед науковців і потребує подальшого вивчення.

Ключовою інституцією в системі надання адміністративних послуг є Центр адміністративних послуг (далі – ЦПАН), який являє собою дієвий майданчик взаємодії громадян і влади, впровадження

сучасних та прогресивних законодавчих ініціатив, втілення пілотних проєктів, що дозволяє суттєво спростити процес отримання якомога ширшого спектра адміністративних послуг, використовуючи новітні технології.

Важливість орієнтації державних установ на задоволення потреб громадян підкреслюється і науковцями європейських країн, зокрема Великобританії та Німеччини [2]. Вітчизняні дослідники цієї проблеми вважають, що оскільки покращення рівня надання адміністративних послуг є важливим фактором ефективності державного управління, потрібно більш динамічно запроваджувати ринкові механізми у громадський сектор [1].

Досліджуючи світову практику надання адміністративних послуг, слід звернути увагу на досвід маркетингових послуг, який пов'язаний з поняттям «стандарт обслуговування», тобто комплексом обов'язкових для виконання правил обслуговування клієнтів, що покликані гарантувати встановлений рівень якості всіх операцій. Такий підхід враховує наступні вимоги надання адміністративних послуг:

- максимальна увага до клієнтів;
- висока якість надання комплексу послуг;
- постійне підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня спеціалістів та всього персоналу;
- грамотне та оперативне застосування форм і методів з метою підвищення результатів операційної діяльності та популярності організації (органу влади, що надає адміністративну послугу) в суспільстві [3].

Запровадження кращого світового досвіду управління адміністративних послуг, що орієнтований на високі стандарти якості життя та надання послуг, використання інформаційних технологій і розвиток інтегрованої системи муніципального управління призведе до покращення системи управління, а саме:

- забезпечення прозорості дій виконавчих органів міської ради;
- унеможливлення корупційних дій посадових осіб;
- покращення іміджу влади;
- скорочення витрат часу службовців шляхом покращення поінформованості суб'єктів підприємницької діяльності.

Беззаперечними є вигоди і для суб'єктів підприємницької діяльності, які звертаються до виконавчих органів міської ради для отримання адміністративних послуг для ведення підприємницької діяльності:

- зменшення тривалості процедури отримання послуг для здійснення підприємницької діяльності;
- зменшення офіційних витрат під час отримання послуг для здійснення підприємницької діяльності;
- зменшення неофіційних витрат під час отримання послуг для здійснення підприємницької діяльності;
- зменшення кількості відвідувань виконавчих органів;
- покращення поінформованості про послуги, тарифи та термін виконання послуг.

Тісна взаємодія мешканців міст з місцевою владою та розвиток клієнтоорієнтованої системи надання адміністративних послуг дозволять досягти виконання основних завдань ЦНАП – створення доступних і зручних умов надання послуг, а також зменшення тривалості процедури отримання послуг, офіційних і неофіційних витрат під час отримання послуг, кількості відвідувань виконавчих органів; покращення обізнаності громадян щодо спектра послуг, тарифів та термінів виконання послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративні послуги» для тебе. Посібник громадянину / Тимошук В. (заг. ред.), Школьний Є., Український Д.; ілюстрації – Назаров Г. ., 2014. 44 с.
2. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / Автор-упорядник В.П.Тимошук. – К.: Факт, 2003. 496 с.
3. Бабінова О. Проблеми оцінки якості та ефективності діяльності органів місцевої влади. URL: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/September/6.htm>.

Овчаренко Є.І.

д.е.н., проф., завідувач кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу, Східноукраїнський національний університет імені Вол. Даля

Андрійчишена О.В.

студентка, Східноукраїнський національний університет імені Вол. Даля

МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Формування активного громадянського суспільства в Україні є одним із найактуальніших питань, направлених на налагодження ефективної взаємодії громадськості та органів влади. Особливе місце у цій системі взаємовідносин займають органи місцевого самоврядування (ОМС), які своєю діяльністю сприяють механізмам формування життєздатних територіальних громад, громад, які за рахунок ефективного використання місцевих ресурсів будуть спроможні забезпечувати високий рівень життя. На даний час "...в Україні відсутня культура розвитку самодостатньої територіальної громади, здатної розпоряджатися фінансовими і матеріальними ресурсами, які формуються з джерел прибуткової частини місцевого бюджету" [1].

Гарантом підвищення рівня демократії в Україні є наближена до людей і максимально ефективна місцева влада. Завдяки реалізації права громадян на управління державою реформа децентралізації допомагає узгоджувати та диференціювати інтереси центральних та місцевих органів влади та ОМС, виробляючи ефективну стратегію, спрямовану на поліпшення рівня життя громадян усіх областей України.

Проаналізувавши перебіг процесу децентралізації у Луганській області, можна зробити висновок, що втілення реформи потребує додаткових зусиль і часу. Результати опитування Фонду «Демократичні ініціативи» показали, що реформа децентралізації

підтримана лише на 49,0 %, серед яких 28 % респондентів відчули позитивні зміни [2]. Такий низький показник може бути зумовлений умовами збройного конфлікту на Донбасі, небажанням електорату йти на вибори, протидії впровадження реформи на районному рівні, конфлікту локальних ідентичностей та страху персональної відповідальності за новостворені об'єднані територіальні громади.

На думку багатьох дослідників, є доцільним запровадити систему обов'язкової підзвітності, яка буде спрямована на підвищення рівня інформованості населення [2, с. 269]. Завдяки проведеному аналізу можна виділити такі пріоритетні напрями: регулярне оприлюднення соціальних звітів про діяльність органів публічної адміністрації; проведення відкритих зустрічей, круглих столів, прес-конференцій під час звітування органів влади перед громадськістю; активне залучення ЗМІ до роботи органів публічної адміністрації (у тому числі сприяння у підготовці аналітичних матеріалів); складання рейтингу прозорості діяльності органів публічної адміністрації. Також принцип транспарентності підтримується постійним оновленням інформації на офіційних сайтах, сторінках в соціальних мережах. У результаті впровадження цих пропозицій зросте рівень громадської довіри та збільшиться відсоток залучення громади до процесу державотворення.

Децентралізація – це запорука процесу демократизації, який забезпечить ефективний територіальний розвиток, зумовлений принципом народовладдя. Завдяки реалізації реформи місцевого самоврядування Україна має модернізовану законодавчу базу для представництва інтересів територіальних громад на місцях, орієнтовану на європейський вектор розвитку [3, с. 60-64].

Цілі здійснення реформи зумовили відхід від централізованої системи управління у державі, ресурсну спроможність місцевого самоврядування та узгодження інтересів територіальних громад і держави. Серед цих цілей були виділені: створення дієвої системи адміністративно-територіального устрою; надання якісних та доступних для людей публічних послуг; активна життєва позиція громади, яка братиме участь у вирішенні місцевих питань; програма стабільного фінансування регіональної політики,

направлена на підвищення конкурентоспроможності громад і регіонів; контроль за законністю дій органів місцевого самоврядування.

Обов'язковою умовою розвитку демократичного суспільства у процесі реформи децентралізації є відкритість бюджетного процесу [4]. Рівень прозорості бюджету дозволить активній частині громадськості бути проінформованою щодо складності бюджетних рішень, тим самим корегуючи їх стосовно представлення інтересів різних верств населення та захищаючи їх права. Це дозволить контролювати якість послуг, які виконуються за рахунок податків, впливати на якість бюджетних рішень та рівень їхнього виконання, а представникам влади це надасть «реальну картину» напрямків розподілу видатків та їхніх витрат (звісно за умови налагодженого діалогу між ОМС та громадськістю).

Основними проблемами на шляху впровадження реформи децентралізації в Україні є: ускладнена багатьма чинниками демографічна ситуація (серед яких: знелюднення сільських територій, старіння населення тощо); нерозвиненість культури народовладдя, неспроможність місцевих громад до об'єднаних дій, спрямованих на захист прав кожного члена громади у співпраці з місцевим самоврядуванням і виконавчою владою для досягнення загальних цілей громади; олігархізація органів місцевого самоврядування, корупція, що призводить до ненаправленого розподілу ресурсів на первинні потреби, погіршення інвестиційних вливань для території певної громади, збільшення напруги у соціальних відносинах, погіршення надання послуг від місцевого самоврядування для громади.

Основними шляхами впровадження реформи децентралізації в Україні є: чітке розділення обов'язків, повноважень та прав на різних рівнях влади згідно сутності демократичної держави і громадського суспільства, щоб досягнути балансу інтересів у публічних відносинах громадськість-влада; ефективна реалізація, розробка регіональної політики для забезпечення місцевого та слідом регіонального розвитку; втілення принципу субсидіарності – як способу подолання конфлікту місцевих громад з органами виконавчої влади; розширення прав територіальних громад для вирішення проблем їхнього життєзабезпечення.

Підводячи підсумок, можна сказати, що дотримання принципу прозорості та публічності в умовах проведення реформи децентралізації є гарантією довіри громади до процесу державної бюджетної політики, що сприятиме посиленню ефективності громадського контролю над місцевими та державними фінансами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик Р. Р. Механізми та інструменти забезпечення економічної безпеки регіонів України в процесі децентралізації / Р. Р. Білик // Бізнес Інформ. – 2015. – № 9. – С. 67–72.
2. Денисов К. В. Децентралізація влади в Україні: адміністративні та бюджетні аспекти, національна безпека / К. В. Денисов // Бізнес Інформ. – 2015. – № 12. – С. 60–64.
3. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навчальний посібник для посадовців місцевих та регіональних органів влади та фахівців із розвитку місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – К. : ПРООН/ МПВСР. – 2007. – 269 с. – Режим доступу : http://msdp.undp.org.ua/data/publications/decentralisation_manual.pdf.
4. Кресіна І. О. Вплив децентралізації на ефективність публічної влади / І. О. Кресіна // Віче. – 2015. – № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4776/>.

УДК 352

Тарасенко Д.Л.

*доктор економічних наук, доцент,
Донецький державний університет управління*

Данкіна Т.С.

*здобувач ОС «магістр», спеціальності
«Адміністративний менеджмент»,
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Реформування діяльності органів місцевого самоврядування в сучасних умовах потребує впровадження новітніх технологій управління та підготовку нового покоління управлінців з

креативним типом мислення, людини з громадянськими цінностями та компетентностями. Тому вдосконалення процесу управління органів місцевої влади в Україні та розбудови корпоративної культури є найактуальнішим питанням.

Експертні оцінки висвітлюють нагальні питання громад, які вирішуються незадовільно на рівні місцевої влади, а саме надання базових публічних послуг здійснюється на низькому рівні, що отримує незадовільну оцінку діяльності влади громадою.

Необхідно вдосконалювати роботу посадових осіб, службовців органів місцевого самоврядування за рахунок їхньої спільної кооперації. Для такої кооперації потрібен міцний фундамент, який буде об'єднувати, мотивувати, надихати задля ефективної, відкритої, прозорої співпраці всієї системи муніципального управління.

На наш погляд, потужним фундаментом, стрижнем цінностей в органах місцевого самоврядування може стати корпоративна культура.

Корпоративна культура органу місцевого самоврядування – це система цінностей, принципів, формальних і неформальних правил поведінки і норм діяльності, звичаїв і традицій, індивідуальних і групових інтересів, що склалися в конкретному органі місцевого самоврядування та є характерною для цього органу, поділяється більшістю його співробітників, визначає внутрішні відносини у цьому органі, показники задоволеності працівників умовами праці, рівень співробітництва та сумісності працівників між собою і з органом, у якому вони працюють, перспективи її розвитку, а також встановлює взаємовідносини органу місцевого самоврядування із відповідною територіальною громадою та зовнішнім середовищем, а також зумовлює здатність органів місцевого самоврядування до надання більш якісних послуг громадянам [1, с.4].

Огляд літератури про корпоративну культуру в дослідженнях показує, що більшість дослідників погоджуються, що концепція корпоративної культури будується на прийнятті цінностей, обґрунтованих сподіванням та декларуванням, що характеризують

дії організації та їх членів. Тобто переважає функціональна, соціальна перспектива. Більшість науковців про корпоративну культуру погоджуються з тим, що корпоративна культура є соціально побудованим атрибутом організацій, який служить соціальним поєднанням, що пов'язує організацію разом.

Кожна організація має свої особливості, звичаї та стилі управління. Співробітники повинні просто прийняти інший спосіб думати про організацію та їх роль у ній. Вищі рівні продуктивності, якості, ефективності та моральності впливають безпосередньо з цієї зміни в культурі. Зміна культури передбачає численні фактори, інтегровані з іншими видами ініціатив змін, включаючи особисті зміни, а також організаційні зміни. Роз'яснення, як цей процес може бути ініційований, і як успішно можна змінити культуру надає переваги усім зацікавленим сторонам громади.

Слід зазначити, культура прихильності демократії найбільш високо цінує нові продукти, творчі рішення проблем, передові ідеї та зростання нових проєктів як домінуючий критерій ефективності органів місцевого самоврядування.

Дослідження нам показує, як корпоративна культура стала популярною концепцією, що веде до широкого спектру розбудови корпоративної культури управління органами місцевого самоврядування різними організаціями, і розширює фокус на ролі корпоративної культури у впливі на її динаміку, включаючи деякі практичні концепції щодо подолання відмінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Формування нової корпоративної культури в умовах реалізації реформи місцевого самоврядування та розвитку міжмуніципального співробітництва : навчально-практичний посібник / Щербак Н.В. та ін. ПП «Видавництво «Фенікс», м. Київ. 2018. 154 с.

Токарева В.І.

*доктор економічних наук, професор,
Донецький державний університет управління*

Сотнік А.

*здобувач ОС «магістр», спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»,
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

ЯКІСТЬ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Сьогодні велика кількість українців звертаються до органів місцевої влади та Центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП) за отриманням певних державних послуг. Адже для багатьох українців адміністративні послуги є актуальною потребою для вирішення соціальних / соціально-побутових питань. Якість та доступність надання адміністративних послуг є одним із пріоритетних факторів щодо визначення рівня належних умов життя громадян України, які забезпечуються органами публічної влади.

Не зважаючи на результати досліджень вітчизняних науковців з питань забезпечення якості надання адміністративних послуг, сьогодні залишається потреба надалі вивчати питання щодо гарантованої якості і доступності таких послуг.

Метою дослідження є аналіз законодавчих основ сутності адміністративних послуг, визначення критеріїв якості їх надання для формування ефективного механізму взаємодії органів публічної влади з громадянами.

Згідно з Законом України «Про адміністративні послуги» [4], адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до Закону.

Основна мета надання адміністративних послуг полягає в тому, що б мінімізувати «бюрократичні» процедури та в одному місці отримати за мінімальну кількість відвідувань та в найкоротший

термін максимально широкий комплекс адміністративних послуг. Такий підхід ґрунтується на простому та якісному доступі до адміністративних послуг, тим самим зменшуючи прояви корупції та державних витрат.

Під час надання адміністративних послуг особлива увага приділяється якості цих послуг, яка передбачає сукупність характеристик адміністративної послуги, що визначають її здатність задовольняти встановлені або очікувані потреби суб'єкта звернення (рис. 1).

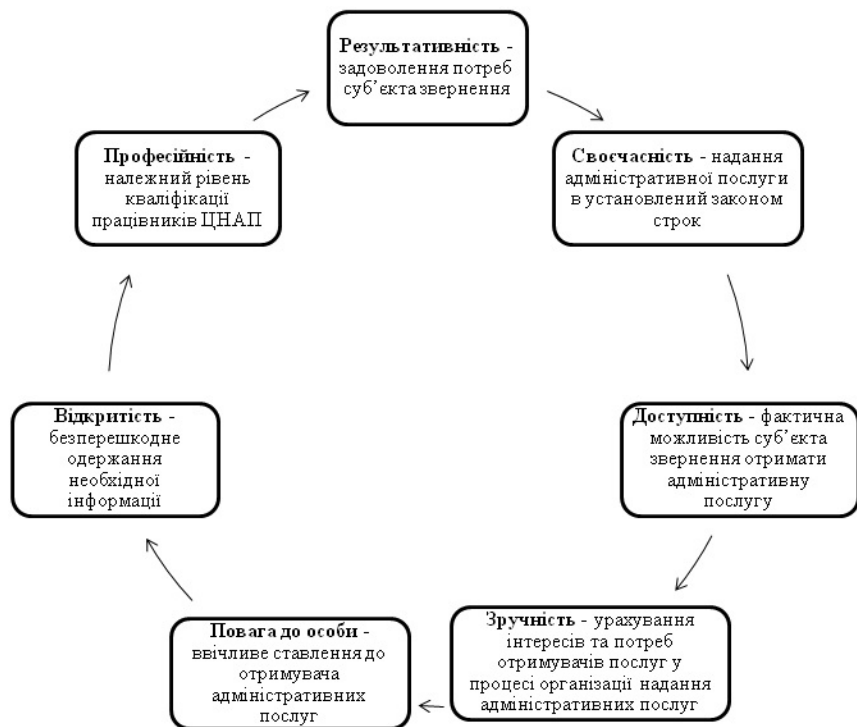

Рис. 1. Критерії якості надання адміністративних послуг

Окреслені критерії є визначальними та основоположними для формування ефективного механізму забезпечення якісного надання адміністративних послуг.

Слід зазначити, що під якістю управління в рамках публічної влади розуміється результат ефективної діяльності, що задовольняє вимоги й потреби суб'єктів звернення.

Сучасна модель органів публічної влади у наданні адміністративних послуг полягає у створенні сприятливих умов для реалізації громадянами України своїх прав, свобод та законних інтересів, а також, подолання корупції у сфері надання адміністративних послуг, замінена бюрократичної системи управління на клієнтоорієнтовану, у якій громадяни стали замовниками послуг, а органи влади – їх надавачами.

Важливим інструментом розв'язання питання надання якісних послуг є державно-громадський моніторинг та оцінювання якості надання адміністративних послуг, які потребують удосконалення. У 2013 році Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ» [7] запроваджено постійний моніторинг виконання органами публічної влади вимог Закону «Про адміністративні послуги», в рамках якого здійснюється онлайн анкетування громадян щодо якості надання послуг.

Так, за результатами проведеного оцінювання у 2019 році [5], лише 57% респондентів були задоволені якістю надання адміністративних послуг. Основними недоліками надання послуг суб'єкти звернення вважають: 1) неможливість отримати послугу за один візит, 2) відсутність належних умов для очікування/ заповнення документів, 3) довгі черги, незручні робочі години.

Таким чином, з метою поліпшення якості надання адміністративних послуг слід вдосконалити організаційну єдність (надання базових адміністративних послуг, за якими найчастіше звертаються громадяни, в одному приміщенні), створення зручних умов для громадян і забезпечення умов для людей з обмеженими фізичними можливостями, вдосконалити процедуру моніторингу та оцінювання наданих послуг.

Отже, якість надання адміністративних послуг є важливою складовою системи публічного управління та адміністрування. Адміністративні послуги є одним з основних засобів регулювання відносин між державою і громадянами, забезпечення прав, свобод і обов'язків громадян. Необхідно продовжувати розвивати спроможність ЦНАПів з метою удосконалення професійності та орієнтованості на потреби громадян, адже надання послуг у швидкий, зруч-

ний та прозорий спосіб є одним із ключових факторів успіху завоювання довіри громадян до влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гринько А.А. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт надання адміністративних послуг // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. пр. Серія: Юриспруденція. 2015. №7.
2. Державний стандарт України. Системи управління якістю. Вимоги: ДСТУ ISO 9001:2001. К. :ДержстандартУкраїни, 2001. 24 с.
3. Маматова Т.В. Формування нової системи надання адміністративних послуг в умовах децентралізації // Аспекти публічного управління. 2015. № 4.
4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
5. Практичний посібник «Діяльність ЦНАП та оцінка якості надання адміністративних послуг». URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/15/Posibniik_CNAP.pdf
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 918-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80>
7. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327/2013>

УДК 334.73.01

Тронєва О.Д.

здобувач ОС «магістр», спеціальності

«Адміністративний менеджмент»,

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

У сучасному суспільстві зміни відбуваються дуже швидко і спричиняють багато проблем та соціальних напружень. Суспільства в цілому і прошарки населення можуть приймати невірні рішення із згубними для себе наслідками через ряд причин: через нездатність передбачати проблему, нездатність її виявити, коли вона виникла, нездатність навіть спробувати її вирішити, коли вона вияв-

лена, а також нездатність вирішувати її успішно і послідовно. Особливо це стосується соціальної сфери, яка, власне, і є об'єктом управління та регулювання держави.

Фахівцями доведено, що державна влада разом з іншими політичними структурами не в змозі дійти до кожного і оперативно відреагувати на суспільну потребу. В цих умовах необхідне швидко і точно донесення інформації про інтереси, потреби і спрямування окремих суспільних прошарків на рівень політичних і адміністративних інститутів.

У вирішенні цієї проблеми, на нашу думку, може допомогти соціологічна наука. Розроблені нею методи та інструменти дозволяють швидко виявити, описати та узагальнити все багатоманіття життєвих явищ і реальних інтересів суспільства. За допомогою соціології можна також вивчити широке коло соціальних проблем, – від дослідження ціннісних орієнтацій населення, визначення думки громадськості про кандидата на виборну політичну посаду, і закінчуючи опитуваннями населення з приводу ефективності роботи господарства країни, її окремої галузі або конкретної організації. Окрім того, як доводять дослідники, системне використання соціологічної інформації в процесі розробки і ухвалення рішень на різних рівнях державного управління дозволяє максимально виключити можливі помилки, понизити вартість ризику, економічні, політичні і соціальні витрати; через системний, постійний і предметний зворотний зв'язок, коригувати будь-які соціально і економічно значимі управлінські дії з метою підвищення їх ефективності [1, с. 45].

Можливості соціологічних досліджень, що відбивають реальний стан соціальних явищ і процесів, дозволяють разом з іншими засобами досить повно, усебічно проаналізувати ту ситуацію, що склалася в суспільстві, оцінити ефективність дій і тенденції її розвитку. Результати досліджень дозволяють констатувати наявні успіхи і недоліки в діяльності. Крім того, соціологічні дослідження є одним з універсальних джерел інформації для політиків і управлінців, оскільки не лише виявляють різного роду проблеми, але і підказують реалістичні, ефективні засоби для їх вирішення.

Виконавчі органи державної влади, як правило, при ухваленні тих або інших рішень орієнтуються на власні джерела інформації і не зважають на суспільну думку. Як відмічає А. Рубінштейн, «ми виходимо з того, що нормативний інтерес суспільства – це певний

ідеал. У реальній практиці ухвалення політичних рішень його завжди підміняє інший нормативний інтерес, який формує група людей, що має на це право» [2, с. 101]. Аргументи влади рідко піддаються перевірці прикладними дослідженнями.

Загальносвітовою є тенденція, коли уряди постійно діють, виходячи з короткострокових інтересів – вони не стурбовані катастрофами, що насуваються, і звертають увагу тільки на ті, що знаходяться у кризовому стані. На цій тенденції наголошує професор Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі Д. Даймонд: «Один з моїх друзів, тісно пов'язаний з американською адміністрацією, розповів мені, що, опинившись у Вашингтоні, виявив, що міністри висувують, як він виразився, «програму дев'яноста днів» [3]. Вони міркували тільки про ті проблеми, які загрожували катастрофою в найближчі три місяці.

Але є і суспільства, що успішно проводять діяльність на основі прийняття науково обгрунтованих рішень, показують, що нині особливу значимість набуває побудова на державному рівні ефективних програм і ефективних баз даних. Їх розробка спрямована на створення ефективних механізмів обліку потреб і інтересів суспільства, забезпечення прав і свобод громадян при формуванні і реалізації державної політики, формування механізмів громадського контролю за діяльністю органів державної влади, розвиток інститутів громадянського суспільства і становлення громадського самоврядування.

На основі таких баз даних управлінці і практикуючі фахівці зможуть легко зрозуміти поточні ризики і можливі потенціали на різних рівнях їх діяльності. Основою управління повинні стати точно вивірені прогнози. Через використання досвіду інших країн і співпрацю з провідними фахівцями, рішення може бути розроблене, а потім з урахуванням консультацій громадськості вже впроваджене. Цього цілком достатньо, щоб успішно протистояти флуктуаціям і небажаним відхиленням в забезпеченні власної життєдіяльності.

Отже, сьогодні світ стоїть перед необхідністю ухвалення рішень, пов'язаних з проведенням досліджень, що дозволяють отримати достатню кількість даних, щоб провести такий аналіз. Соціологічне дослідження будь-якого виду діяльності народного господарства дозволить управлінням побачити взаємозв'язок різних аспектів цієї діяльності, динаміку процесу, виявити в ранжируваному

вигляді основні проблеми і знайти найбільш доцільні і ефективні шляхи їх рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кастельс М., Хіманен П.. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель [Текст]: пер. з англ. К.: Ваклер, 2006. 230 с.
2. Якобсон Л. И. Государственный сектор экономики. Экономическая теория и политика. – М.: ГУ-ВШЭ, 2000. 275 с.
3. Даймонд Джаред. Коллапс. Почему одни общества выживают, а другие умирают. – М.: АСТ, 2008. 762 с.

УДК 352/354

Черток В.С.

аспірант,

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

ОСНОВНІ КОНЦЕПТИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО РОЗБУДОВИ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Позиціонування України як рівноправної учасниці євроінтеграційних процесів вимагає від практиків міжнародних зв'язків, так й від теоретиків й науковців пошуку принципово нових підходів стосовно державного управління системо утворюючими процесами в довгостроковій пролонгованій перспективі.

З урахуванням різноманітних функцій, що стоять перед сучасною демократичною соціальною правовою державою [1] і що виконуються різними органами держави, державну службу можна поділити по ряду ознак.

Кожний різновид державної служби України, зумовлюється специфікою задач і функцій, що стоять перед відповідним державним органом і має своє правове оформлення, характеризується особливими ознаками і спеціальним правовим статусом, встановленим відповідними нормативно-правовими актами.

Служба в державних органах, державних і громадських організаціях є одним із видів соціальної діяльності людини. Служба державі нерозривно зв'язана з самою державою, її роллю в житті

суспільства. Це одна з сторін діяльності держави по організації і правовому регулюванні особового складу державних органів, інших державних організацій.

Державна служба – це насамперед служіння державі, тобто виконання за її дорученням за певну платню від неї визначеної діяльності по реалізації задач й завдань а також функцій держави в державних органах і установах, яке ґрунтується на принципах гуманізму і соціальної справедливості, демократизму і законності в інтересах народу України.

Таке визначення державної служби дозволяє відмежувати державно-управлінську діяльність від діяльності фахівців у народному господарстві, у соціально-культурній сфері, а також відмежувати державну службу й інші види безпосередньо служби.

Власне цивільна державна служба, головною відмінністю якої від мілітаризованої служби є використання цивільних (невійськових) методів й засобів управління, які спираються головним чином на авторитет, а не на застосування примусу.

Головною відмінністю цивільних державних службовців від мілітаризованих службовців є те, що перші є не військовими, а цивільними особами, не перебувають на військовій або воєнізованій службі з усіма її вищезгаданими атрибутами.

Але і цивільна державна служба є досить складним утворенням, об'єднує різноманітні з точки зору більш предметної характеристики види службової діяльності щодо певних сфер функціонування держави та деяких інших важливих критеріїв.

Насамперед слід розглянути класифікацію цивільної державної служби залежно від особливостей конкретної державної організації, коли вона поділяється на службу в державних органах і службу в інших державних організаціях - установах та адміністрації підприємств.

Тому не є випадковим прирівнювання законодавством України посад і рангів керівників державних підприємств до відповідних посад і рангів державних службовців та їх апарату, пенсійних прав державних органів та їх апарату з пенсійними правами інших державних службовців.

Служба в державних органах та їх апараті розглядається як найбільш характерний для державності, істотний як за змістом, так і за обсягом діяльності різновид державної служби, особливості

якого вбачаються у виконанні саме завдань і функцій державних органів відповідно до їх функціональних компетенцій.

Служба в державних органах та їх апараті характеризується як комплексний соціально-правовий інститут з позиції реалізації громадянами України конституційного права на державну службу, загальних принципів, етичних критеріїв, здійснення єдиної державної політики в цій сфері, особливостей правового статусу державних службовців та їх апарату, умов проходження служби, організації службової кар'єри, особливостей відповідальності службовців, їх соціальних гарантій і захисту.

Інший важливий різновид цивільної державної служби - професійна діяльність осіб, що займають посади в адміністрації державних підприємств, що зайняті виробництвом матеріальних благ, а також служба в державних установах, що здійснюють невиробничу діяльність у сфері охорони здоров'я, навчально-виховної, культурно-освітньої роботи, наукових досліджень і т. ін.

Обсяг цього напрямку державно-службової діяльності і кількість службовців, зайнятих здійсненням завдань держави в економічній, культурно-виховній, екологічній сферах і галузі соціального захисту громадян, залежать від соціальних у широкому сенсі функцій держави.

Основні категорії службовців, зайнятих на державних підприємствах, у державних установах і організаціях, складають, заданими Світового банку: працівники освіти (Україна - 4,5%, Франція, Німеччина - близько 2% відносно ВВП), працівники сфери медичного обслуговування (Україна - близько 3%, Франція, Німеччина - менше 0, 2% відносно ВВП) тощо. [2]

Водночас слід підкреслити, що оскільки соціальні функції держави обумовлюються головним чином не пануючими ідеологічними установками, а реальним рівнем економічного розвитку, то кількісний склад персоналу адміністрацій може бути в розвинутих країнах досить високим (наприклад, у Данії - близько 18% населення), що засновано на фундаменті економічного добробуту країни, а отже, обумовлено високим рівнем соціального захисту громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Managing the strategic potential of integrated regional development. Monograph. Edited by Dmytro Solokha. – Podhájaska : European institute of further education, 2019. – 306 p.

УДК 65.01

Шейкіна Г.С.

Організатор з персоналу, ТОВ «Керуюча компанія

«Маріупольська інвестиційна група»,

здобувач ОС «магістр», спеціальності

«Адміністративний менеджмент»,

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В Україні недостатньо уваги на підприємствах приділяється оцінці персоналу. Найбільш дієвим способом виявити таланти, виміряти результати роботи і рівень професійної компетенції працівників, а також їх потенціал в розрізі стратегічних завдань підприємства, є система оцінки персоналу. Оцінка персоналу – це необхідний засіб вивчення якісного складу кадрового потенціалу підприємства, його сильних і слабких сторін, а також основа для вдосконалення індивідуальних трудових здібностей працівника і підвищення його кваліфікації.

Застосування системи оцінки персоналу дозволяє визначити значущість співробітників для підприємства і стимулювати зміни їх діяльності в кращу сторону. При правильній розробці і проведенні, оцінка персоналу дозволяє скласти план професійного розвитку, побудувати відкриту корпоративну культуру і довірчі стосунки з керівником, підвищити доходність підприємства за рахунок ефективнішого управління персоналом [1].

Формування механізму оцінки ефективності діяльності управлінського персоналу підприємства залежить від контексту і специфіки його діяльності та галузі промисловості, але існує ряд загальноприйнятих цілей, завдань і принципів, дотримання яких робить цю систему особливо ефективною і корисною для оцінки і управління процесами на підприємстві.

Загальною метою створення механізму оцінки ефективності діяльності управлінського персоналу на підприємстві є отримання об'єктивної інформації про результати його роботи і внеску в загальні результати діяльності підприємства, а також формалізації цих результатів для їх подальшої оцінки з метою підвищення ефективності систем менеджменту, зокрема, і діяльності підприємства в цілому.

Виходячи з мети формування механізму, можна стверджувати, що до його завдань відносяться наступні:

- створення фундаменту для підвищення ефективності роботи систем менеджменту, зокрема, і діяльності підприємства, в цілому;
- виконання ролі «каталізатора» розвитку культури результативності;
- один з базисних елементів створення систем мотивації співробітників підприємства і їх відданості;
- створення фундаменту для формування систем розвитку співробітників підприємства.

Використання даного механізму оцінки необхідно при:

- процесах розширеного відтворення капіталу підприємства і максимізації його вартості;
- процесах реорганізації і реструктуризації суб'єкта господарювання або його структурних підрозділів;
- процесах формування резервів кадрів і просування співробітників по кар'єрних сходах;
- системах розвитку і навчання персоналу підприємства;
- системах оплати, мотивації та стимулювання персоналу підприємства [2].

Оскільки суб'єктом управлінської діяльності є управлінський персонал, ефективність функціонування підприємства залежить насамперед від раціональної організації процесів управління на всіх його ієрархічних рівнях. Щодо оцінки управлінського персоналу виділяють два ключових підходу:

- оцінка ефективності праці управлінського персоналу;

- оцінка якостей управлінського персоналу [3].

Ефективність праці окремого керівника, ефективність функціонування апарату управління і ефективність підприємства не є тотожними поняттями. З огляду на можливість певної неузгодженості зазначених явищ, доцільно розглядати систему оцінювання управлінської діяльності як комплексної системи, яка може розроблятися по всіх категоріях персоналу і діяльності підприємства. Також, структуру оцінювання на рівні окремих керівників можна розділити на: оцінку функціональних менеджерів та оцінку лінійних менеджерів.

При побудові механізму оцінки ефективності діяльності управлінського персоналу використовується системний підхід і об'єктно-орієнтований метод.

Процес формування механізму починається з постановки задачі на його формування, у вигляді офіційного документа, де описуються цілі, завдання, складові системи, ключові процеси, операції, система зворотного зв'язку і процедури визначення результативності використання механізму. Основним результатом цього етапу є визначення концепції механізму із зазначеною метою, завданнями та обмеженнями. Далі концепція механізму детально описується, аналізується та обробляється. Наступний етап - етап синтезу механізму, на якому відбувається вибір способів, методів і форм реалізації функцій механізму, апробація механізму, перевірка інформаційних систем забезпечення механізму. Процес впровадження механізму супроводжується розробкою рекомендацій з його прискорення і підвищення ефективності, результатом чого є створення переліку причин, які негативно впливають на процес впровадження та календарних заходів щодо їх усунення [4].

Досить важлива система критеріїв, яка забезпечує об'єктивність, повноту і всебічність оцінки, адже недостатня кількість або переважаність критеріїв оцінки не дозволять адекватно визначити роль управлінця на підприємстві [5].

На підставі проведеного аналізу, для більшості підприємств, особливо промислових, з достатньо великою кількістю персоналу, можна запропонувати заходи щодо підвищення ефективності управління персоналом на підприємстві:

- оцінку компетентності персоналу за допомогою створення карти компетенцій;
- підготовка/перепідготовка для персоналу «червоної зони»;

- створення системи мотивації на підставі показників ефективності кожного співробітника (система грейдів);
- створення кадрового резерву;
- створення системи адаптації персоналу, а саме пропонується забезпечити співробітників «комплектом новачка»; розробити і впровадити Політику прийняття співробітників; реалізувати інформування співробітників;
- створення системи наставництва.

Питання оцінки ефективності діяльності персоналу є актуальним для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Основна мета є підвищення ефективності використання вже наявного на підприємстві кадрового потенціалу. В результаті чого заощаджуються ресурси і знижуються витрати, які потрібні для виконання тих чи інших завдань некомпетентним працівником.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцева, Т. В., Зуб А.Т. Управление персоналом: Учебник. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2008. – 336 с.
2. Кабаченко Т.С. Психология управления: Уч. пособ. - М.: Педагогическое общество России, 2005. - 384 с.
3. Татулов Б.Э. Проблемы оценки эффективности управления персоналом: межвузовский сборник научных трудов (Экономика России: основные направления совершенствования). Выпуск № 5
4. Цветаев В.М. Управление персоналом. - СПб: Питер, 2004, с.192
5. Виханский О.С., Наумов А.И. Менеджмент: Учебник – М.: Магистр: ИНФРА-М, 2014. - 576 с.

2. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗБАЛАНСОВАНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

УДК 351.82

Бутник О. О.

к.держ.упр., доцент,

науково-дослідний інститут

Київського національного університету культури і мистецтв

РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ ЯК ЧИННИК ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ

Загальносвітовим процесом сьогодні є зміна епох з соціокультурного розвитку на нову креативну епоху – епоху творчості. В розвинутих країнах креативні індустрії виступають як чинник економічного зростання, формуючи інноваційну галузь, що сприяє сталому розвитку держави.

Центром креативної економіки стає людина, яка здатна генерувати і втілювати творчі ідеї. За таких умов ключову роль вже відіграє не інформація, а креативний потенціал людини. При цьому саме креативність є оціночним ресурсом індивіда і рушійним чинником соціально-економічного та соціально-культурного розвитку країни. Разом із тим важливо підкреслити, що в сучасній економіці креативність розглядається не тільки як ключовий чинник економічної стабільності країни, а й як місія розвитку суспільства, регіону, особистості тощо [1, с. 76].

Необхідно зазначити, що креативна економіка значно розширює можливості традиційного виробництва товарів та послуг. Креативні індустрії ефективно розвиваються й взаємодіють з галузями традиційної економіки. Нині вони займають 7% світового ВВП зі зростанням у 10% щороку [2, с. 134].

Останніми роками Європа залишається головним гравцем у креативних індустріях (Франція, Італія, Велика Британія,

Німеччина, Швейцарія, Бельгія, Нідерланди). Сфера креативного підприємництва розвивається стрімкіше, ніж виробництво й ринок послуг, забезпечуючи робочими місцями близько 8,3 млн. громадян ЄС, що надає їй статусу ефективної економічної моделі самозайнятості [3]. Японія і США також входять в першу десятку країн-експортерів. У східній Європі перші місця посідають Російська Федерація, Румунія, Польща, Болгарія [4].

Українська економіка й досі є слабкою навіть у порівнянні з країнами Східної Європи. Але, як зазначають вчені, саме такі часи пропонують можливості подивитися на нові варіанти, підходи та стратегічні напрямки. 9 листопада 2015 р. Україна підписала угоду про участь у програмі Європейського Союзу «Креативна Європа», яка була спрямована на підтримку культурного, креативного та аудіовізуального секторів. До 2020 року на підтримку європейських проектів, що дають можливість подорожувати, охоплювати нові аудиторії, обмінюватися практичними навичками та вдосконалюватися, виділено 1,46 мільярда євро [5].

Незважаючи на зростаюче визнання, розвиток креативних індустрій сповільнюється через те, що вони охоплюють різні сфери регулювання, зокрема культуру, освіту, економічний та міський / регіональний розвиток. Тому для ефективного розвитку креативних індустрій в Україні залишається необхідним розв'язання таких питань:

- включення креативних індустрій в Стратегію розвитку України до 2030 року;
- інтеграція конкурентної переваги культурних індустрій з регіональними стратегіями «розумної спеціалізації» для регіонального та соціально-економічного розвитку та інновацій;
- визнання стратегічної значимості культурних індустрій місцевого розвитку, зокрема через ініціативу «Культурні столиці Європи»;
- включення культурних індустрій до інноваційних та науково-дослідних програм;
- стимулювання супутніх ефектів та впливу на інші галузі промисловості та суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пакуліна А.А., Белоглазова К.В., Пакуліна Г.С. Розвиток креативної економіки в умовах протистояння глобальній кризі. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип.3 (14). С. 76-82.

2. Леонова С.В. Креативізація як вектор сталого розвитку сучасної економіки. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка та управління підприємствами. 2019. Т.30 (69). №2. С. 133-138.

3. Давимука С., Федулова Л. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2017. 528 с.

4. Кароліна Квінтана. Про світові тренди креативної економіки. Форум «Креативна Україна». URL: <https://www.gwaramedia.com/industries/carolina-quintanta-svitovi-trendy-kreatyvnoyi-ekonomiky-oon/>

5. Урядовий портал. Креативна Європа. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/programi-ta-agentstva-yes/kreativna-uevgora>

УДК 61

Вайцютє С.

студентка,

Одеський державний екологічний університет

Павленко О.П.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри публічного

управління та менеджменту природоохоронної діяльності

Одеський державний екологічний університет

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВІД ПОЖЕЖ

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України. Екологічні збитки природному середовищу виражаються через забруднення або знищення лісових, водних, повітряних і земельних ресурсів, наприклад у результаті пожеж. Пожежами в екосистемах завдається величезна шкода ґрунтам, рослинному та тваринному світу. У вогні гинуть корисні комахи, які зимували у верхніх шарах

грунту, горить і безліч різноманітного сміття, що суттєво посилює забруднення атмосферного повітря [3].

Забезпечення пожежної безпеки на території України, регулювання у цій сфері відносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання і громадян здійснюються відповідно до Кодексу цивільного захисту України, інших законів України, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» одним із головних завдань ДСНС України є реалізація державної політики у сфері пожежної безпеки. Результати щорічного моніторингу стану з пожежами та наслідків від них в Україні свідчить, що ситуація із забезпеченням пожежної безпеки залишається складною. За останні 10 років зареєстровано 730 456 пожеж, що в середньому складає більше 73 тисяч випадків на рік. Унаслідок цих пожеж загинуло 28 тисяч 220 людей і 16 тисяч 884 людини було травмовано. Тільки прями збитки, завдані пожежами, склали понад 12 мільярдів гривень, а загальні матеріальні втрати – біля 50 мільярдів гривень[1].

Аналізуючи літературні джерела з теми, що пов'язана з проблематикою пожеж, необхідно зазначити, що попередження пожеж та зменшення їх кількості є одним з пріоритетних напрямків сталого розвитку планети, необхідною умовою функціонування біосфери, проте він ще недостатньо висвітлений в публікаціях. З метою мінімізації екологічного, економічного збитку, числа жертв, а також раціонального використання коштів на охорону держави від пожеж, слід здійснювати прогноз пожежної небезпеки. Для вирішення зазначених завдань в різних країнах світу розроблені індекси та системи оцінки пожежної небезпеки, наприклад, в Канаді, США, Європі. У Росії застосовують критерій Нестерова. Однак він фізично не змістовний і не враховує антропогенного навантаження і грозової активності. В. Доманський, вивчаючи пожежну безпеку як складову національної безпеки України та іманентну функцію держави, дослідив вітчизняну та зарубіжну нормативну базу, що визначає правовий статус, організацію та діяльність органів державного управління пожежною безпекою в Україні, практику її застосування, особливості реформування організаційно-правових засад щодо створення сучасної системи

управління державною пожежною охороною. Логічним продовженням досліджень проблем пожежної безпеки стала праця М. Удада, який розробив пропозиції щодо удосконалення правових та організаційних основ діяльності пожежно-рятувальних формувань, органів державного пожежного нагляду, щодо створення ефективної системи забезпечення пожежної безпеки в Україні.

Протягом останніх десятиріч клімат України суттєво змінюється, відмічається тенденція до суттєвого збільшення кількості лісових пожеж та їх площі, що значною мірою зумовлено зміною клімату. На даний час на території України не існує єдиної і якісної інформаційної системи для управління пожежами. Запровадження такої системи дасть змогу прогнозувати виникнення лісових пожеж, оцінювати стан насаджень та вигорілих територій. Включення в систему моніторингу пожеж і використання даних про кліматичні умови, рельєф території та інші чинники дозволить покращити результати функціонування системи[4].

У цілому в Україні в середньому на рік фіксується близько 3,5 тис. лісових пожеж, які знищують більше 5 тис. гектарів лісу[4]. У різних регіонах діють різні фактори, різні пожежі, різні екосистеми. По-різному ростуть і відновлюються (або не відновлюються) ліси і по-різному відбувається вплив клімату на пожежі та пожеж на клімат. Вивчення впливу кліматичних факторів на обстановку з пожежами в населених пунктах виявило залежність виникнення пожеж від кліматичних стану навколишнього середовища: температури навколишнього повітря і його вологості, кількості і опадів, вітру і т.д [1]. Збільшення кількості природних пожеж і збитків які вони завдають економіці країн, навколишньому середовищу та життю і здоров'ю людей вимагає детального дослідження умов їхнього формування та поширення, удосконалення методик моніторингу та прогнозування, які повинні враховувати кліматичні особливості регіонів.

Оцінка природної пожежної небезпеки передбачає її моніторинг та прогноз. Під моніторингом пожежної небезпеки мається на увазі оцінка її поточного стану, визначення класу і ступеню пожежної небезпеки за даними метеорологічних спостережень. Така оцінка, проведена для поточного дня дозволяє виявити потенційно небезпечні регіони для загорання лісу, та

врахування активності антропогенного чинника – встановити як пожежна небезпека може посилитись протягом тижня. Аналіз пожежної небезпеки протягом певного періоду дає змогу відстежувати її динаміку[3].

Висновки і перспективи подальших розробок. Аналіз небезпек та загроз, а також виникнення пожеж свідчить, що за останні 5-6 років тенденції до зменшення не спостерігається. Пріоритетними напрямками подальшого розвитку охорони екосистем України мають стати впровадження сучасних систем виявлення пожеж, підвищення готовності протипожежних сил, використання сучасних технологій гасіння пожеж, належне фінансування пожежно-рятувальних підрозділів.

Пропонується впровадження термінових стратегічних заходів по боротьбі з кліматичними змінами, які позитивно вплинуть на забезпечення пожежної безпеки:

- розробка нового Національного плану з енергетики та клімату,
- створення «зон нульових викидів» в містах з населенням понад 50 тисяч осіб,
- заборона на розробку нових нафтових родовищ,
- відмова від державної підтримки використання викопного палива,
- закон про відходи, що передбачає відмову від одноразового пластику і перехід до системи «Нуль відходів»;
- створення Громадської ради з питань зміни клімату, який дозволить громадянам країни брати участь у вирішенні проблеми.

Наявність взаємодії уряду з громадськими організаціями для прийняття найбільш ефективних заходів щодо уповільнення кліматичних змін, може дати значні результати щодо зменшення ризику появи пожеж.

Також в роботі було запропоновано заходи по боротьбі з кліматичними змінами, заходи для мінімізації впливу погодних умов на виникнення та розповсюдження пожеж та заходи з попередження пожеж, які можна запровадити на законодавчому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична довідка стану техногенної та природної безпеки в Україні. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanuu-tehnogennoyi-ta-prigodnoyi-bezpeki-v--Ukrayini-za-2015-rik.html>

2. Балацький Є. О. Науково-методичні основи індексації економічних збитків: автореф. дис...канд. екон. наук: 08.08.03 / Є. О. Балацький; НДІ соціально- економічних проблем м. Києва. – Суми, 1995. – 25 с.

3. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні. URL: <https://bgadmin.gov.ua/news/id/3400>

4. Ходаков В. Е., Жарикова М. В. Лесные пожары: методы исследования. Херсон: Гринь Д.С, 2011. 470 с.

УДК 332

Венгер О. С.

студентка,

Одеський державний екологічний університет

Павленко О.П.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри публічного

управління та менеджменту природоохоронної діяльності

Одеський державний екологічний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

В зв'язку із зростанням виробництва та споживання відбувається збільшення обсягів відходів, і цей процес розвивається галопуючими темпами, щороку в Україні утворюється 10–13 млн тонн твердих побутових відходів. За 2018 рік утворилося 52 млн.м³ побутових відходів, що складає приблизно 10 млн. тонн [1].

Додаткові екологічні проблеми створюють неорганізовані сміттєзвалища. Щорічно в Україні утворюється близько 29 тис. несанкціонованих сміттєзвалищ. Така ситуація пояснюється тим, що у багатьох населених пунктах відсутнє організоване збирання, сортування та вивезення побутових відходів. Станом на 14.03.2019 впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів тільки в 1200 населених пунктах України [2].

У досвіді поводження з відходами Україна на кілька десятиліть відстала від розвинених країн Європи. Підтвердженням цього

служує той факт, що загальні об'єми щорічного накопичення відходів із населенням близько 45,8 млн. чоловік перевищують відповідні сумарні показники країн Західної Європи з населенням близько 400 млн. чоловік в 3-3,5 рази. Питомі показники утворення відходів в середньому складають 220-250 кг/рік на душу населення, а у великих містах досягають 330-380 кг/рік відповідно і мають тенденцію до зростання. Для порівняння: у Бельгії, Естонії та Хорватії ця цифра сягає 400-450 кг/рік, в Австрії та Німеччині – близько 600 кг, проте у цих країнах майже усі тверді побутові відходи переробляються.

Показники, які задає Європа у сфері управління відходами, доволі високі. Зокрема, Польща захоронює на сміттєзвалищах близько 44% побутових відходів, Швеція — лише 0,8%, у той час як Україна на сьогодні близько 94% усіх побутових відходів відправляє на сміттєзвалища, які займають площу понад 9 тис. га. Перший пріоритет, який Європейський Союз застосовує у законодавстві та на практиці – це запобігання утворенню відходів, на останньому місці – захоронення відходів [3].

В Україні переробляється лише 12-14% відходів упаковки та 3% твердих побутових відходів. Для прикладу в ЄС у 2016 році перероблювалось 40-80% відходів упаковки.

Поводження з відходами в країнах Євросоюзу базуються на принципах розширеної відповідальності виробника, де дотримуються ієрархії поведження з відходами.

П'ятиступенева ієрархія управління відходами базується на пріоритеті виробника у запобіганні утворення відходів, а якщо запобігти не вдається – докладаються зусилля для повторного використання, якщо і це неможливо – здійснюється рециклінг (матеріали з відходів переробляються на продукцію, матеріали або речовини). Рециклінг включає перероблення органічного матеріалу, але не включає відновлення енергії чи перероблення на матеріали, що будуть використовуватися як паливо або матеріали для зворотного заповнення.

Впровадження системи розширеної відповідальності виробника в Україні є ефективним шляхом до вирішення проблеми з відходами та забрудненням навколишнього середовища, дієвим кроком для впровадження економіки замкнутого циклу.

Основними факторами впливу на ситуацію стосовно поводження з побутовими відходами є:

- розвиток інфраструктури (тобто наявність заходів з сортування, переробки, утилізації відходів тощо);
- фінансування (дуже тісно пов'язано з розмірами тарифів та платоспроможністю населення);
- нормативно-правове забезпечення та дотримання вимог законодавства.

На сучасному етапі економічного розвитку України правове регулювання поводження з побутовими відходами є одним з найважливіших завдань суспільства та держави. На офіційному рівні визнається, що наслідками недоліків у цій сфері стали негативний вплив утворюваних і накопичених відходів на здоров'я людей і навколишнє природне середовище, недостатність дієвих економічних стимулів для збору та переробки значної маси відходів, недосконалість сформованої у державі інфраструктури і практики збору та видалення побутових відходів, низький рівень інформаційного забезпечення у цій сфері, неефективний рівень заходів, спрямованих на роз'яснення законодавства про відходи серед населення, слабкість контролю над потоками відходів і недосконалість форм статистичної звітності тощо. У даний час однією з основних загроз є застарілість та недостатня ефективність комплексів з утилізації токсичних і екологічно небезпечних відходів. Розвиток технологій переробки та утилізації відходів розглядається одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України.

Прийнята у 2017 році, Національна Стратегія управління відходами в Україні до 2030 року базується на європейських підходах та враховує наступні принципи: забруднювач сплачує; розширена відповідальність виробника; ієрархія поводження з відходами; принцип повного покриття витрат; принцип інтеграції; принцип сталого розвитку; близькості; попередження; спільної відповідальності; самодостатності [4].

Основними цільовими показниками, визначеними у Національній Стратегії управління відходами до 2030 року, є переробка 50% побутових відходів та охоплення 48% населення України роздільним збиранням побутових відходів. Також визначені шляхи для досягнення поставленої мети. Органічні побутові відходи у прива-

тних домогосподарствах сільської місцевості рекомендується компостувати. На базі об'єктів механіко біологічного оброблення створення палива з побутових відходів.

Велике значення в реалізації Національної стратегії відводиться місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування щодо закриття полігонів/звалищ, які не відповідають екологічним вимогам; проведення заходів щодо переведення полігонів у відповідність з екологічними вимогами; організації нових регіональних полігонів, припинення експлуатації, закриття та рекультивация полігонів і сміттєзвалищ, які не відповідають вимогам екологічної безпеки; будівництва мережі сміттєперевантажувальних станцій з метою зменшення загальних транспортних витрат; проведення національної інформаційно-просвітницької кампанії; посилення відповідальності суб'єкта господарювання, який надає послуги з вивезення, перевезення побутових відходів на об'єкти поводження з побутових відходів (перероблення та захоронення), які не визначені органом місцевого самоврядування у системі санітарного очищення населеного пункту та /або правилах благоустрою населеного пункту або іншим рішенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Переробка відходів в розвинених країнах світу URL: <http://www.biowatt.com.ua/analitika/pererobka-vidhodiv-v-rozvinenih-krayinah-svitu/> (дата звернення: 23.04.2020 р.)

2. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2018 рік URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v-Ukrayini-za-2015-rik.html> (дата звернення: 23.04.2020 р.)

3. Сучасний стан та основні напрями державного регулювання поводження з побутовими відходами : монографія / О. М. Гаврилюк, О. П. Світличний. –НУБіП. К., 2018. – 194 с.

4. Національна Стратегія управління відходами в Україні до 2030 року URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p (дата звернення: 20.04.2020 р.)

Волошин С. П.

директор КНП «Онкологічний диспансер м. Маріуполь»

Псарас Г.Г.

завідувач хірургічним відділенням

КНП «Онкологічний диспансер м. Маріуполь»

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах ризики в діяльності комунальних підприємств мають велике значення, адже вони впливають на ефективність діяльності підприємств комунального сектора, стійкість фінансового стану і можливість його подальшого розвитку.

Взагалі, система управління ризиками в сфері комунальних підприємств в існуючих умовах невизначеності, на сучасному етапі виступає як необхідна умова підвищення інвестиційної привабливості цієї галузі та підвищення ефективності підприємств в комунальній сфері.

Маємо зазначити, що управління ризиками є одним з ключових інструментів, спрямованих на підвищення ефективності програм діяльності будь-яких підприємств, яку вони можуть використовувати для зниження кінцевої вартості життєвого циклу продукції і пом'якшити або уникнути потенційних проблем, які можуть перешкодити досягненню успіху діяльності підприємства.

Зазначимо, що досягнення визначених цілей підприємства вимагає конкретних уявлень про основний вид діяльності підприємства, технологіях виробництва, а також вивчення основних видів ризиків. Попередження ризиків і зниження витрат від впливу призводить до стійкого розвитку підприємства. Процес, при якому діяльність підприємства спрямовується і координується з точки зору ефективності управління ризиком і являє собою ризик-менеджмент. Управління ризиками є процесом виявлення витрат, з якими організація стикається в процесі основного виду діяльності і ступеня їх впливу, і вибору найбільш доцільного методу для управління кожним окремим видом ризику. З точки зору інших авторів, які

пояснювали поняття ризиків та процес їх управління, управління ризиками являє собою систематичний процес, при якому ризики, оцінюються і аналізуються для зменшення або усунення їх наслідків, а так само для досягнення поставлених підприємством цілей.

Своєчасна та правильна оцінка ризику призводить до стабільності діяльності підприємства, що сприяє його сталому розвитку. Управління ризиками – вагомий внесок в сталий розвиток, є істотним чинником в підтримці і підвищенні стабільної діяльності підприємства. Взагалі, активний ризик-менеджмент має вирішальне значення для процесу управління, в напрямку підтвердження, що ризики обробляються на відповідному рівні [1].

В ідеалі, для функціонування ризик-менеджменту повинен існувати орган управління ризиками з певними функціональними обов'язками та необхідними матеріальними, фінансовими, трудовими інформаційними ресурсами. На підприємстві повинно бути створено спеціальний підрозділ – відділ (або) відділення управління ризиками на чолі з ризик-менеджером (на малих підприємствах обов'язки ризик-менеджера може виконувати фінансовий менеджер). У діяльності ризик-менеджерів є свої особливості. При організації підрозділу ризик-менеджменту необхідно дотримуватися декількох принципів. По-перше, функції прийняття та контролю ризику в організації мають бути розведені. Управлінець, який працює з тим або іншим ризиком, не повинен сам визначати його рівень. По-друге, ризик-менеджеру необхідний прямий вихід на вищих керівників. Часто події розвиваються за несприятливим сценарієм і дуже швидко, тому ризик-менеджери повинні мати можливість донести свою інформацію без тяганини. По-третє, топ-менеджери завжди мають бути інформовані про стан справ із ризиками [2].

Саме у сфері комунальних підприємств необхідно своєчасне виявлення несприятливих подій і наступне управління ними, адже саме тут поряд з можливістю отримання доходу завжди існує і несприятливий для організації результат діяльності, а саме небезпека зазнавання збитків [3].

У сфері комунальних підприємств ризики тягнуть за собою не тільки збитки на підприємстві, а й імовірність втрат в наданні послуг споживачеві, а саме невисокої якості вироблених житлово-

комунальних послуг. Оцінка ризиків на комунальних підприємствах, як правило, проводиться шляхом методу експертних оцінок. Слід зазначити, що на таких підприємствах ризик є не тільки небажаним результатом прийнятих рішень. Він тягне за собою і сприятливі наслідки. І саме тут ризик необхідно виявляти на стадії його виникнення і початковій стадії розвитку підприємства. Це допомагає істотно знизити можливі збитки. Мінімізувати ризик можливо лише за рахунок раціонального проведення певних заходів та регулярного поточного контролю.

Спроможність підприємств ЖКС, особливо комунального господарства, самостійно залучати необхідні ресурси незначна, що пов'язано з їхньою низькою рентабельністю (приватний капітал при однаковому інвестиційному ризику, як правило, спрямовується в галузі з вищою прибутковістю). За відсутності виходів на ринки позикового капіталу підприємства вдаються до “сурогатних” схем задоволення фінансових потреб, наприклад включення цільових інвестиційних витрат у тариф на послуги. Підстави для таких дій вбачаються обґрунтованими – прибутку й амортизаційних відрахувань недостатньо для заміни зношеного устаткування та впровадження ресурсозберігаючих технологій, у свою чергу зволікання з технічним переобладнанням спричиняє подальше погіршення якості обслуговування, зростання втрат і собівартості виробництва, а отже й подорожчання послуг; у короткостроковій перспективі залучити в такий спосіб ресурси дешевше та швидше, задіявши адміністративні важелі. Проте включення інвестиційної складової у тариф без зміни принципів управління не вирішує проблему низької ефективності ЖКС через високу ймовірність нецільового спрямування інвестиційних ресурсів на задоволення поточних потреб, розпорошення коштів по численних об'єктах, поширення корупції та використання послуг дорогих посередників [4].

Для зменшення ризик-факторів у ЖКС необхідно: підвищити рентабельність підприємств комунального господарства, зменшити інвестиційні ризики та розробити інвестиційні гарантії, створити систему обов'язкового аудиту фінансової та технічної діяльності, уніфікувати методику розрахунку тарифів. Зазначимо, що діюча система ціноутворення є причиною виникнення ефекту перехресного субсидювання, що посилює соціальну несправедливість і

майнову диференціацію населення, а також каталізує зростання заборгованості.

В цілому висока ступінь ризику, яка є на комунальних підприємствах, повинна компенсуватися більшою прибутковістю, що для них практично нереально, оскільки вони мають велике соціальне навантаження. Тому для поліпшення співвідношень прибутковості – ризик, підвищення інвестиційної привабливості комунальних підприємств необхідно створювати умови з боку держави і муніципалітету для зниження ризиків їх діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fekete A. Safety and security target levels: Opportunities and challenges for risk management and risk communication. International Journal of Disaster Risk Reduction. 2012. Vol. 2. P. 67–76.

2. Економічні і фінансові ризики [Текст] Н. А. Герасимчук, Т. В. Мірзоева, О. А. Томашевська ; НУБіП України. Київ : Компринт, 2015. С. 88.

3. Гатіатулін А. Р. Умови і чинники застосування ризик-менеджменту. Проблеми сучасної економіки. 2009. № 1. С. 180–183.

4. Ризики реформування житлово-комунальної сфери України / Я.В. Остафійчук // Економіка пром-сті. 2006. № 1. С. 39-44.

УДК 338.45:620.9

Дороніна І.І.

к.е.н., докторант кафедри економічної політики та врядування Національної академії державного управління при Президентіві України

ГЛОБАЛЬНА ПАРАДИГМА ПЕРЕХОДУ: ВІД СТРАТЕГІЇ «ЗРОСТАННЯ» ДО СТРАТЕГІЇ «РОЗВИТКУ»

На сьогодні все ще спостерігається домінування моделі економіки, що призводить до виснаження природного капіталу та енергетичних ресурсів, масштабної бідності, збільшення економічного і соціального розриву між країнами та регіонами світу.

Економічні парадигми які ґрунтуються на припущенні того, що в основі розвитку лежить тривале та необмежене економічне зростання, дозволяють ігнорувати (або принаймні відкладати) проблеми між поколінної, внутрішньо поколінної та міжвидової спра-

ведливості та стійкості, оскільки їх найлегше вирішити шляхом підвищення темпів зростання. Відповідно й енергетичні та ресурсні обмеження будуть ліквідовані, оскільки вони виникатимуть при розумному розвитку та впровадженні нових технологій. Цей напрямок мислення назвали "технологічним оптимізмом". Протилежна думка - "технологічний песимізм" - передбачає, що технології не зможуть обійти основні обмеження в енергетиці та ресурсах і що врешті-решт економічне зростання припиниться [1, с.2].

За останні 50 років науковці та практики приділили багато уваги дослідженням різних аспектів енергетичного та ресурсного майбутнього. Так, у 1972 році американські вчені Донела та Деніс Медоуз, Йорген Рандерс та Вільям Беренс у доповіді «Межі зростання» [2] опублікували результати дослідження щодо вичерпності ресурсів у 2050 році при тогочасних темпах зростання промислового виробництва, забруднення довкілля та споживання. На думку дослідників, уникнути такої ситуації можливо лише через зміну стратегії «зростання» на стратегію «розвитку», яка передбачає об'єднання економічних та екологічних цілей. Досягання такого синергетичного ефекту дозволить здійснити перехід від ресурсорієнтованої та енерговитратної економіки до ресурсо- та енергоощадної.

Завдяки всебічним дослідженням взаємодії суспільства, навколишнього середовища та економіки прийшло розуміння потреби формування нового вектору розвитку - екологічної економіки.

Концепція «екологічної економіки» вперше була сформульована у роботі Г.Дейлі «Поза зростанням: економіка сталого розвитку» 1997 рік [3], де автор стверджує, що зростання є не лише достатнім для справді сталого розвитку, але прямо протистоїть цілям, які загалом підтримує ця доктрина, адже постійно зростаючий ріст - це не лише небажаний та неефективний економічний результат, але й фізична неможливість, яка призведе людське суспільство та планету до руйнування. Автор також наголошує на тому, що політика, яка формується на основі моделювання та обрахунку макропоказників повинна перейти до нової парадигми, а саме: від процесу зростання до збалансованого розвитку.

Економічні процеси постійно пристосовується до умов, що змінюються, однак адаптація ще більше змінює навколишнє середовище. Економічні інститути, які були добре пристосовані до викликів 19-го і 20-го століття, повинні адаптуватись до викликів 21-

го століття. Поведінка людей залежить від інституцій які встановлюються. Наприклад, ринкова економіка стимулює поведінку, яка зацікавлена у власних інтересах, а альтернативні економічні інститути можуть стимулювати співпрацю, взаємність та альтруїзм.

Питання сталості - це врешті-решт питання про обмеження. Якщо економічне зростання є стійким безстроково за допомогою технологій, то всі екологічні проблеми можна (принаймні теоретично) вирішити технологічно. Економічне зростання в певній мірі може бути сумісним із захистом довкілля, доки це правильний вид економічного зростання. Питання справедливості та розподілу (між підгрупами та поколіннями) також є питаннями обмежень [1].

Історія доводить, що обмеження ресурсів можна «обійти» новими ідеями та економічними моделями. Таким чином, економічна трансформація у напрямку екології підготувала «фундамент» для стратегії «розвитку», яка і відображена у концепції сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Costanza R. What is Ecological Economics? Ecological Economics. Elsevier Science Publishers. Netherland. №1. 1989. pp.1-7. URL: <https://www.uvm.edu/~jfarley/EEseminar/readings/What%20is%20ecological%20economics.pdf>

2. D. H. Meadows, D. L. Meadows, J. RWilliam, W. Behrens III. The Limits to Growth. A report for the club of Romer's project on the predicament of mankind. Universe Books. New York. 1972. URL: <http://donella-meadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>

3. D. M. Roodman. Review of the Book 'Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development' by Herman E. Daly. Reprinted from World Watch Magazine. 1997. pp. 36-38 URL: https://earthsharing.org/library/roodman-david_review-of-herman-daly-beyond-growth-1997/?print=pdf.

Дроздова В.А.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Одеська національна академія харчових технологій*

Білан О.І.

*студентка, Одеська національна академія харчових технологій,
фахівець КНП «Одеський обласний центр
соціально значущих хвороб» ООР*

СОЦІАЛЬНО-НЕБЕЗПЕЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ

Згідно із матеріалами Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р), сталий розвиток «задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби» [1]. Найбільшу увагу зазвичай приділяють у цьому питанні екологічним процесам, проте питання медицини, також мають величезне значення, адже їх невирішення стовідсотково ставить під загрозу не тільки питання задоволення потреб, але й взагалі існування людства, що демонструє зараз пандемія Covid-19.

Питання управління в медичній сфері досліджували багато вчених та різноманітних організацій у тому числі ООН, ВООЗ, але попри всі зусилля та достатньо вагомі здобутки зусилля всієї спільноти не допомогли побудувати таку систему при якій захворюваність суттєво зменшується, особливо це стосується соціально-небезпечних захворювань.

Одним із важливих питань, що набуло особливого значення є надання послуг у боротьбі з соціально небезпечними захворюваннями такими як туберкульоз, ВІЛ-інфекція та парентеральні гепатити В та С. Пацієнти, що мають такі захворювання завжди потребують піклування держави, що набуває особливої актуальності саме зараз під час пандемії Covid-19, адже ці люди найбільш вразливі.

Статистичні дані щодо динаміки захворюваності за останні 10 років свідчать, що значного прориву у зменшенні захворюваності, наприклад, на СНІД не відбулось. Локально Одеська область

навіть збільшує ці показники та суттєво перевищує середні по Україні. Станом на 01 січня 2019 року середня кількість пацієнтів із СНІД в Україні на 100 тис. населення становила 42,8 люд., то у Одеській області - 109,3 люд., що є одним з найбільших показників в Україні [2].

«Свіжі» показники 2019 року наведені у табл.1 таблиці демонструють статистичні дані щодо захворюваності на туберкульоз.

Таблиця 1

Захворюваність на активний туберкульоз (без рецидивів) серед населення України за 12 місяців 2019 року

№	Адміністративні території	Показник на 100 тис. населення	№	Адміністративні території	Показник на 100 тис. населення
1	Одеська	113,1	15	Чернігівська	46,9
2	Кіровоградська	68	16	Хмельницька	45,9
3	Дніпропетровська	63,9	17	Черкаська	45,1
4	Київська	61,5	18	Вінницька	44,6
5	Херсонська	60,9	19	Івано-Франківська	42,4
6	Закарпатська	60,6	20	Рівненська	41,5
7	Житомирська	57,9	21	Полтавська	41,4
8	Донецька**	56,2	22	Харківська	40,2
9	Миколаївська	54,8	23	м. Київ	39,6
10	Запорізька	54,5	24	Чернівецька	34,7
11	Луганська**	50,4	25	Тернопільська	34,6
12	Львівська	50,4	26	АР Крим	-
13	Волинська	50,3	27	м. Севастополь	-
14	Сумська	49,9		Україна	49,2

Джерело: Лист Центру медичної статистики МОЗ України № МС-01/35 від 28.01.2020р. [3]

І знов, на жаль, Одеська область займає перше місце по кількості хворих на 100 тис.населення. який майже у півтора рази перевищує наступний за ним регіон, та у 2,5 рази середньоукраїн-

ський показник. Хоча справедливо зазначити, що у відсотковому відношенні до попереднього 2018 року цей показник по Одеській області зменшився на 1,5 %, а загалом по Україні на 3,5 %. За даними наведеними І.І. Хожило [4] станом на 1913 р. у царській Росії на 10 тис. населення припадало 1,5 лікаря, а у 2003 р. в Україні вже 47 лікарів всіх спеціальностей, при цьому від туберкульозу сторіччя тому на 100 тис. населення вмирало 50 людей, а у цьому сторіччі 22,6 [5,6]. Досить сумна статистика, бо лікарів збільшилось майже в 30 разів, а смертність зменшилась лише вдвічі.

Встановлення причини такого явища повинно бути одним з головних питань у боротьбі із соціально-небезпечними захворюваннями. Адже, медицина зазнала значних змін та й соціальні та побутові умови проживання населення значно покращились. Однією із причин такого становища, на наш погляд, є прорахунки у керуванні процесом встановлення випадків захворювання та організації процесу лікування.

Статистичні дані показують, що розв'язання цих питань в Україні особливо актуально саме в Одеській області. Хоча, є вірогідність того, що навпаки саме Одеська область настільки гарно працює із хворими, що відображає реальну картину, швидко встановлює випадки захворювання та здійснює підтримку хворих, а в інших областях ця робота не так гарно організована, тому низькі показники – це навпаки погано, бо замовчується реальна картина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сайт Представництва ООН в Україні. Що таке сталий розвиток ? URL: <http://www.un.org.ua/en/45-temp/1484-2012-06-11-14-41-36>
2. Інформаційний бюлетень «ВІЛ-інфекція в Одеській області 2018 рік». КНП «ООЦЗХ» Одеської обласної ради». 2019.
3. Сайт Центру громадського здоров'я МОЗ України. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/tuberkuloz/statistika-z-tb/analitichno-statistichni-materiali-z-tb>

Дударовська Г.С.

медичний директор,

КНП «Онкологічний диспансер м. Маріуполь»

Сердюк В.Д.

провідний спеціаліст відділу здійснення державного контролю за додержанням земельного законодавства та оперативного реагування

Управління з контролю за використанням та охороною земель Головного управління Держгеокадастру у Донецькій області

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Проведення системних реформ представницької влади прискорює формування громадянського суспільства, у т. ч. через децентралізацію державної влади та деконцентрацію владних повноважень, що має зміцнити організаційну, матеріально-фінансову й правову самостійність місцевих влад, які є основною передумовою ефективності розвитку представницької влади в регіонах. На думку багатьох дослідників, становлення представницької влади можливе лише через розвиток самоврядування. Українська держава потребує проведення масштабних реформ організації територіального управління та місцевих інститутів влади. Їх зміст у посиленні ролі й дієвості місцевого самоврядування в управлінні країною, посиленні його ефективності та відповідальності перед громадами. Ефективність управління визначається як повне досягнення реальної та соціально-корисної конкретної управлінської мети при мінімальних витрат ресурсів та управлінської енергії в оптимальний термін з урахуванням обставин зовнішнього та внутрішнього характеру.

Важливим чинником підвищення ефективності роботи органів державного управління та органів місцевого самоврядування є підвищення їх дієвості через ліквідацію основних недоліків місцевої влади, які є причиною неправильних і нерациональних рішень, що приймаються в органах державного управлін-

ня і органах місцевого самоврядування: структура органів, фахова некомпетентність управлінців усіх рівнів, підготовки і прийняття управлінських рішень (низька методична компетенція), несприятливе зовнішнє середовище та невміння працювати в таких умовах. Підвищення ефективності управлінських рішень можливе шляхом здійснення ефективної кадрової політики, докорінного реформування органів влади, посилення відповідальності посадових осіб за результати рішень, що приймаються, масового підвищення кваліфікації управлінців, викоринення управлінських «метаморфоз».

Нагальною потребою розвитку місцевого самоврядування є запровадження принципу його повсюдності. Це має стати сутністю і серцевиною територіальної реформи, пропонованих змін до Конституції. Всі землі мають бути віддані у юрисдикцію територіальних громад, що сприятиме посиленню матеріальної основи їх діяльності. Такий крок суттєво вдосконалив правові норми, які дозволять суттєво підвищити доходи місцевого самоврядування від використання земель шляхом забезпечення більшої прозорості й ефективності їх використання як головного багатства країни. Щоб накопичити грошові ресурси для розвитку місцевого самоврядування та реформування адміністративно-територіального устрою можливо потрібно використати процес розмежування земель державної та комунальної власності.

Діяльність органів влади має бути ефективною та прозорою, тому одним із шляхів, що забезпечує їх досягнення, є запровадження критеріїв оцінки діяльності органів публічної влади, у т. ч. органів місцевого самоврядування. Критерії є одним із інструментів, що використовуються як для самої організації діяльності органів місцевого самоврядування, так і для їх якісної самооцінки. Критерії як інструмент механізму оцінки є також ще й інструментом підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства. Вони вказують на результативність роботи влади та економічно регулюють використання державних коштів згідно з потребами. Завдяки критеріям громадськість має право на можливість контролювати діяльність влади. В Україні розробка та впровадження критеріїв оцінки роботи органів місцевої влади, їх використання для прийняття управлінських рішень є нагальною потребою. Проблема виникає не щодо розуміння ефективності

системи органів державного управління, яку можна оцінити шляхом порівняння отриманих позитивних соціальних результатів та витрат на їх досягнення, а у визначенні розмірів складових формули ефективності – позитивних соціальних результатів та витрат.

На нинішньому етапі розвитку місцевої демократії в Україні є досить актуальним ізраїльський досвід (механізм) запобігання корупції шляхом формування інституту контролю діяльності місцевих органів влади через державний орган (в Ізраїлі Міністерство внутрішніх справ та державного контролера). В Україні теж є потреба створення єдиного державного органу, що здійснюватиме контроль за діяльністю органів самоврядування. Було б доцільним модернізувати Державний фонд розвитку місцевого самоврядування в Державну агенцію розвитку місцевого самоврядування із значно більшими повноваженнями та бюджетом проектного конкурсу з орієнтацією на громади. Розмежування повноважень між радами різних рівнів та радами та обласними, районними державними адміністраціями – вимога часу. Ці пропозиції повинні знайти втілення в Муніципальному кодексі, а його прийняття є нагальною необхідністю для підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування.

Для України в нинішній період розвитку дуже важливо зберегти баланс найбільш ефективного розподілу як повноважень так і відповідальності для місцевої та центральних органів влади, а «гасло максимум повноважень і максимум відповідальності під контролем держави» для органів місцевої влади спрацює на розвиток країни.

ЛІТЕРАТУРА

Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація. навчальний модуль. Київ, 2016. 80 с.

2. Функції та повноваження місцевого самоврядування : веб-сайт. URL: www.cppk.cv.ua/i/2044348.doc.

3. Чапала Г. В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз : монографія. Харків: Право, 2006. 224 с.

4. Чого чекати від об'єднання громад? Веб-сайт. URL: http://despro.org.ua/upload/medialibrary/Gromada%20A5_PRINT_2.pdf

Жарова Л.С.

д.е.н., с.н.с., завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та менеджменту, Українсько-американський університет Конкордія (Україна)

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ КАРАНТИНУ

Розповсюдження вірусу COVID-19 впливає не тільки на рівень здоров'я населення, але і на економіку, соціальні та екологічні складові повсякденного життя, які одночасно складають відому триаду сталого розвитку. Загальна ситуація в світі з кризою, що виникає внаслідок «закриття» країн та соціального дистанціювання є унікальною, адже в сучасній економічній історії людства це перша криза яка викликана не перекосами економічного розвитку чи перегрівом банківської сфери, а розповсюдженням хвороби, тобто фактором напряду не пов'язаним з наслідками економічного розвитку. Зауважимо, що попередній досвід подолання таких криз (що був достатньо травматичний для країн) не може бути адаптований для сучасної ситуації, бо ступень глобалізації та розвитку банківської системи та масштаби охоплення пандемією є значно більшими.

Економічні наслідки коронавірусу торкнулися майже кожної економіки в Світі, навіть тих, що не оголошували призупинення економічної діяльності та закриття кордонів, через високий рівень глобалізації. Заходи, що переважно складаються з карантинів, соціального дистанціювання та закриття магазинів та підприємств, мають важливе значення для запобігання поширенню пандемії, водночас вони мають виражений негайний вплив на рівень економічної активності в певних галузях, оскільки блокують значну частину економіки.

Серед основних економічних наслідків можна виділити:

- зростання безробіття та зниження заробітної плати, наслідком цього є зниження попиту в економіці країни;
- зростання рівня невизначеності знижує інвестиційну активність підприємств та домогосподарств одночасно зменшуючи рівень їх заощаджень, а значить підриваючи можливість зростання інвестицій у короткостроковому періоді;

- зростання ризику банкрутства навіть компаній, що мали ознаки сталого зростання перед карантинном.

Означені наслідки стають все більш вираженими та набувають кумулятивного ефекту, збільшуючи ризик масштабного збільшення державних та корпоративних боргів, створюючи основні фінансові дисбаланси, які можуть затягнути період відновлення.

Одночасно загострення економічних проблем змушує бізнес шукати нові шляхи розвитку, а споживачів змінювати звички та традиційні набори товарів та послуг. Попре те, що було відмічено скорочення викидів і скидів з-за закриття виробництв, проте ці впливи оновляться чи навіть зростуть після виходу з карантину.

Одночасно за період карантину в разі зростає кількість медичного сміття, яке потребує спеціальних регламентів поводження (Наприклад, лікарні в Ухані в день піку їх спалаху утворювалось понад 200 т відходів на день, порівняно із середнім показником менше ніж 50 т), а також відновило наші неекологічні звички – пакування у поліетилен та пластик, як можливість захисту від вірусу. Частина програм збору та сортування сміття було призупинено через ризики розповсюдження вірусу (наприклад в США та Італії). Багато ресторанів оголосили тимчасове припинення використання багаторазового посуду, зокрема Starbucks. Соціальне дистанціювання збільшило кількість замовлень онлайн, що призводить до зростання кількості упакування (переважно пластикового).

Навіть якби масова ізоляція сприяла зменшенню екологічного навантаження та протидії змінам клімату, це не було б сталим способом очищення довкілля. Адаже зростання безробіття досягає рекордно високих показників, і уряди концентруються на відновленні економіки та зниженню соціальної напруги, що найпростіше зробити через інтенсифікацію промислового виробництва.

Водночас перезапуск економіки може відбутися на нових засадах, розбудові нових сталих підходів та збільшення рівня роботи-зації та автоматизації багатьох процесі для зниження впливу людського фактору у майбутньому. Це – можливість переосмислити характер та ефективність економічної діяльності.

У підсумок слід зауважити, що окрім формування політики для виходу з кризи, що повинна спиратись монетарну чи фіскальну політики, чи їх поєднання, зокрема зниження відсоткової ставки

для стимулювання інвестицій та збільшення державних витрат для мультиплікативного ефекту, необхідно думати стратегічно на довгострокову перспективу. Останнє у тому числі передбачає включення питань економічного та соціального порядку денного у антикризові стратегії після карантинного періоду.

Тож перед нами постають нові виклики, подолання яких повинно ґрунтуватись на нових, переосмислених підходах, що одразу орієнтовані на врахування соціальних та екологічних наслідків економічного зростання, для того щоб перейти на якісно новий рівень господарювання, а не повернутися до виправлення наслідків швидкого беззастережного економічного зростання після.

УДК 52.073(477)(07)

Задорожний В.П.

*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління,
адміністрування та права,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

Кульчій І.О.

*кандидат наук з державного управління, доцент
доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та права,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЕФЕКТИВНІСТЮ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Економічним базисом функціонування будь якої територіальної громади виступають ресурси, що знаходяться у володінні чи користуванні. Відповідно до чинного законодавства, матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад, сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні відповідних рад [1].

Водночас реформування системи місцевого самоврядування на засадах децентралізації передбачає формування спроможних, самодостатніх об'єднаних територіальних громад (ОТГ), якими вважаються територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративної-територіальної одиниці. Тим самим встановлено певні ресурсні обмеження щодо формування ОТГ, які відповідають положенням Європейської хартії місцевого самоврядування, у якій вказано, що органи місцевого самоврядування мають мати власні адекватні фінансові ресурси та приводити наявні ресурси у відповідність до реального зростання вартості виконуваних ними завдань [3].

Варто зауважити, що сьогодні функціонування територіальних громад залежить не стільки від рівня ресурсозабезпечення, скільки від ефективності використання ресурсів та вироблення дієвої політики управління ресурсоефективністю.

Поняття ресурсоефективність об'єднаної територіальної громади (ОТГ) розглядатимемо, як рівень використання ресурсів територіальної громади, що характеризує відношення вироблених територіальною громадою економічних благ та наданих суспільних послуг із витратами ресурсів, витрачених у процесі їх створення. Відповідно, управління ресурсоефективністю має бути комплексною системою заходів і дій суб'єктів управління щодо раціоналізації використання ресурсів, здійснюваних на засадах підвищення якості навколишнього природного середовища та створення умов для ресурсозабезпечення громади у довгостроковому періоді.

Проаналізувавши, можна сказати, що є певна необхідність проведення зваженої політики управління ресурсоефективністю об'єднаних територіальних громад, що базуватиметься на сучасних наукових підходах та враховуватиме їх ресурсні можливості. При цьому зазначимо, що проблематика управління ресурсоефективністю об'єднаних територіальних громад лежить не лише в економічній, а і в соціальній та екологічній площинах. Тому діяльність громади щодо забезпечення її економічного та соціального розвитку повинна супроводжуватись комплексом заходів, спрямованих на оптимізацію ресурсоспоживання, природокористування та охорону навколишнього природного середовища. Можна вважати, що ця система має базуватися на наукових засадах та положеннях бюдже-

тного федералізму, концепція економічно-зеленого зростання, соціально-орієнтованої економіки та економіки сталого розвитку. Доцільним у цьому плані є врахування принципів розвитку громади, пропонує фахівцями Інституту сталих спільнот (США), таких як: охорона та відтворення екосистем і біологічного різноманіття на місцевому та регіональному рівнях; використання відновлюваних ресурсів відповідно до темпів їх поновлення; збереження водних, земельних, енергетичних і невідновлюваних ресурсів включаючи максимально можливе скорочення, поновлення, повторне використання та утилізацію відходів [2, с.51]. Також заходи забезпечення збалансованості використання відновлюваних та невідновлюваних і невідтворюваних ресурсів.

Управління ресурсоефективністю об'єднаних територіальних громад має бути зорієнтовано на раціональне використання ресурсів ОТГ, що дозволить забезпечити високий рівень її і якість життя населення та забезпечити високий рівень її соціально-економічного розвитку та конкуренто-спроможності та на цій основі підвищити рівень і якість життя населення та забезпечити його якісною інфраструктурою за рахунок: енергоефективності ОТГ, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу, вироблення дієвих механізмів управління фінансовими ресурсами, активізації людського капіталу, забезпечення ефективного управління комунальним майном та ефективного використання нематеріальних ресурсів.

Пріоритетним напрямами управління ресурсоефективністю об'єднаної територіальної громади в економічній площині вбачаємо забезпечення економічного розвитку громади, його фінансової самодостатності та спроможності; в екологічній – ефективне використання природних ресурсів, забезпечення охорони навколишнього природного середовища; у соціальній – створення доступної, якісної інфраструктури, підвищення рівня і якості життя населення. Інструментами реалізації вказаного можуть бути міжбюджетні трансферти, внески у цільові фонди ОТГ, податки і збори, що залишаються у місцевому бюджеті, державні субсидії, субвенції, кредити, інвестиції; державні цільові програми; державні гарантії, пільгові ставки кредитування та інвестування; державні закупівлі та державні замовлення, гранти міжнародних організацій на ресурсозберігаючі проекти. Відповідно, фінансування ресурсоефективної діяльності може відбуватися за рахунок коштів державного та місцевого бюджету ОТГ, благодійних внесків та грантів, кошти бізне-

сових структур і населення громади в частині їх залучення до ресурсозберігаючих проектів [4].

Для забезпечення дієвості управління ресурсоефективністю об'єднаної територіальної громади необхідною є розробка системи мотивації, складовими елементами якої можуть слугувати такі мотиватори, як: податкові канікули щодо ресурсозберігаючої діяльності; заохочувальні фонди; штрафні санкції за нераціональне використання ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища.

Отже, можна сказати, що покладені в основу управління ресурсоефективністю об'єднаних територіальних громад, практичне втілення яких дозволить підвищити ефективність ресурсоспоживання та на цій основі забезпечити високий рівень її соціально-економічного розвитку. Однак указане вимагає відповідних методик оцінки та реалізації комплексу заходів щодо моніторингу ресурсів, які знаходяться у володінні та користуванні ОТГ, та контролю за їх використанням, розроблення яких має бути предметом подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України (прийнята на п'ятій ВРУ 28.06.1996.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80/PAGE4>.

2. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. URL: <http://myrgorod.pl.ua/files/images/Ekonomika/Strategiya/metodologiya.pdf>

3. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

4. Сторонянська І. Фінансове забезпечення розвитку сільських територіальних громад: - Львів: ДУ «ІРЛ імені М.І. Долішнього НАН України», 2014. - 190 с.

Зелінська М.І.

*кандидат політичних наук, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління(м. Маріуполь)*

Багдасарян А.М.

*здобувач ОС «магістр», спеціальності
«Адміністративний менеджмент»,
Донецький державний університет управління(м. Маріуполь)*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПОКРАЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ: ОСНОВНІ ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ

Активізація діяльності персоналу організації, що передбачає розвиток в ній компонентів зусилля, старання, наполегливості і ініціативи, є важливою складовою функцій менеджера. Активізація діяльності тісно пов'язана з оцінкою і підвищенням рівня її ефективності, конкретних результатів праці.

Втім, варто зазначити, що менеджери, в свою чергу, втілюють свої рішення на практиці за допомогою доступних людських ресурсів, персоналу організації, застосовуючи до людей основні принципи мотивації, виступаючи як важіль спонукання себе і інших до трудової діяльності для досягнення як особистих цілей, так і цілей організації. Керівники також завжди усвідомлювали, що необхідно стимулювати персонал до роботи. Проте дуже багато тих, хто вважав і досі вважає, що для цього достатньо звичайної матеріальної винагороди.

Проте, сучасні теорії активізації трудової діяльності персоналу і їх застосування на практиці доводять, що далеко не завжди одними матеріальними стимулами можна мотивувати людину працювати старанніше.

Ми вважаємо, що ефективного управління діяльністю підлеглих неможливо добитися без вивчення менеджером проблем мотивації людей, загальнотеоретичних відомостей про мотиваційний

підхід в управлінні і способів реалізації цього підходу на практиці, досвіду такої реалізації у інших менеджерів. Оволодіння основами мотиваційного підходу управління передбачає вивчення існуючих теорій змісту і процесу мотивації, принципів застосування механізмів впливу на працівників, концепції мотивації праці і ін.

За роки управлінської практики в різних країнах світу накопичений обширний арсенал тих, що неодноразово доводили свою ефективність, методів активізації діяльності, заснованих на використанні матеріальних і нематеріальних стимулів (заохочень). Складне, творче завдання менеджера полягає в детальному вивченні потреб, цінностей, інтересів, пріоритетів своїх підлеглих, і у формуванні на їх основі з відомих систем мотивації персоналу власної стратегії в даній області. При цьому ніхто не обмежує менеджера в творчій розробці нових методів, виходячи з ресурсів організації і потреб співробітників.

Зарубіжні практики пропонують різноманітні методи підвищення мотивації працівників, які можна об'єднати в п'ять відносно самостійних напрямків:

- матеріальне стимулювання;
- поліпшення якості робочої сили;
- вдосконалення організації праці;
- залучення персоналу в процес управління;
- негрошове стимулювання.

Якщо говорити конкретно про мотивацію педагогічних працівників, то за своєю структурою професійна адаптація вчителів включає власне професійну адаптацію (пов'язану із предметом професійної діяльності та умовами її виконання) та соціально-психологічну адаптацію (пов'язану із ставленням до організації, колективу, керівника, задоволеністю положенням у колективі), які тісно взаємодіють між собою. Отож, виходячи із загального визначення професійної адаптації особистості, теорія та методика управління освітою, професійну адаптацію вчителя можна розглядати як складний, багатоплановий процес оволодіння вчителем професією та пристосування до її вимог, формування гнучкої соціально-професійної позиції в системі формальних і неформальних стосун-

ків в освітній організації, досягнення вчителем достатнього рівня професійного розвитку, що в якісному розумінні розглядається як належний ступінь психологічної готовності до виконання професійних завдань і соціальних дій.

На основі методів, походів і оцінок, вироблених зарубіжними практиками, можна сформуванати власну стратегію та нові засоби вдосконалення систем мотивації, які підходять українським працівникам в сфері освіти. Якщо добре розуміти, що рухає працівниками, що саме спонукає їх до праці, до чого вони прагнуть, виконуючи певну роботу, можна правильно, тобто індивідуально, з орієнтацією на особові особливості підлеглих, сформуванати оптимальні шляхи підвищення ефективності систем мотивації персоналу організації. Ця стратегія допоможе менеджерові таким чином побудувати управління персоналом організації, що люди будуть самі активно прагнути виконати свою роботу щонайкраще і найрезультативніше з погляду досягнення організації своєї мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Избаш С. С. Безперервна педагогічна практика як фактор соціально-професійної адаптації майбутніх вчителів // Зб. наук. праць міжрегіональної науково-практичної конференції за підсумками виробничої практики студентів. Мелітополь: Таврійська державна агротехнічна академія. 2005. С. 75-78.
2. Кулик С. М. Дослідження особливостей професійної адаптації вчителів освітніх закладів // Актуальні проблеми психології. Том 1.: Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. К.: Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2003. Ч.9. С. 108-110.
3. Комарова Н. Мотивація праці і підвищення ефективності роботи/Людина та праця. 1997г. №10. С. 6-9.
4. Агапцов С. А, Мордвінцев А. І., Фомін П.А. Мотивація праці як фактор підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. М. 2004. 385 с.

Зелінська М.І.

*кандидат політичних наук, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь*

Гилянська В.В.

*головний державний соціальний інспектор
відділу соціальних інспекторів департаменту соціального
захисту населення Маріупольської міської ради*

Гоготова Д.П.

*державний соціальний інспектор
відділу соціальних інспекторів департаменту соціального
захисту населення Маріупольської міської ради*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Конституцією України закріплено право громадян на соціальний захист, тому створення та гарантування належних умов для достатнього життєвого рівня є першочерговим завданням для кожної держави.

Поділяємо думку А. Ю. Огінської [1] щодо представлення соціального захисту як сукупності заходів, що їх реалізує держава стосовно осіб, які потрапили під дію соціальних ризиків, що призвели до втрати доходу (інших депривацій); у цьому випадку метою соціального захисту є нейтралізація негативних наслідків реалізації соціальних ризиків для добробуту окремого індивіда. Соціальний захист доцільно розглядати у широкому (1) та вузькому (2) розумінні: у першому – до всієї соціальної сфери в суспільстві або як комплекс заходів, пов'язаних із забезпеченням соціальних прав людини і громадянина, у другому – як певна й обмежена сукупність дій, спрямованих на надання індивідам соціальної допомоги під час життєвих негараздів або зважаючи на їх професійний чи соціальний статус.

В свою чергу, соціальна безпека розглядається серед сучасних науковців по відношенню до таких об'єктів: окремої людини,

групи людей, регіонів, держави, при цьому єдине визначення в науковій площині відсутнє. Погоджуємося, що постійним об'єктом виступає людина з її правами та свободами (на життя, на працю і її оплату, на безоплатне лікування і освіту, на доступний відпочинок і гарантований соціальний захист з боку держави). Традиційне трактування терміну базується на відсутності загроз здоров'ю, життю людини, також говорять про відсутність загроз національній безпеці з боку власних громадян, або ж як здатність держави забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни.

До основних шляхів державної політики забезпечення соціальної безпеки у сфері соціального захисту віднесено, серед іншого, формування динамічної, гнучкої системи соціального захисту; розробка і впровадження в практику нової моделі соціального страхування; недопущення руйнування людського, трудового та інтелектуального потенціалу, забезпечення їх розвитку. У цьому контексті державу слід розглядати з позицій регулятора відносин з населенням.

Розуміючи важливість соціального захисту як одного з пріоритетних напрямів державної соціальної політики в Україні, та в контексті сучасних поглядів на передумови покращення соціального благополуччя (самопочуття) населення, сформулюємо сутність впливу на об'єкти соціального захисту таким чином: усунення, нейтралізація, зменшення чи послаблення впливу негативних наслідків при настанні соціальних ризиків, в тому числі мова йде про філактику таких ризиків (їх попередження).

Це зумовлює необхідність створення високоефективної системи соціального захисту, здатної допомогти слабким у самоствердженні і сприяти сильним у саморозвитку, закладенні міцного фундаменту тристоронніх відносин у механізмі соціального партнерства. Для імплементації сучасних і досконалих механізмів системи соціального захисту в Україні виникає потреба у характеристиці й узагальненні досвіду зарубіжних країн, відокремленні адекватних до вимог часу інструментів, які можна використати у вітчизняному просторі соціального захисту з найефективнішою та найбільш повною їхньою віддачею. Ігнорування цієї проблеми в колах української влади спричинить зубожіння населення, соціальну ізоляцію,

втрату довіри до державних органів влади та зростання соціальної напруженості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Огінська А. Ю. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації: теоретико-концептуальний зріз. Економіка та держава. 2018. № 4. С. 131–136.

2. Бобровська О. Ю. Механізми формування та реалізації державної економічної політики регіонального розвитку. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2015-3/doc/2/01.pdf> (Last accessed: 15.01.2019)

3. Гошовська В. А. Соціальна реальність у контексті розбудови демократичного суспільства: [навч. посіб.]. К.: НАДУ, 2008. 292 с.

УДК 338.658

Калімуліна Н.О.

заступник директора з фінансів

ТОВ «Управління механізованих робіт Донбасвобуд»

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК СУЧАСНОГО МЕТОДУ МОТИВАЦІЇ

Розвиток підприємства залежить від високої продуктивності праці і свідомості кадрів ефективно виконувати поставлені перед ними завдання. Задля досягнення високих показників необхідна мотивація персоналу підприємства. Позитивний вплив корпоративної культури на кадровий потенціал всього колективу і мотивацію окремих працівників, сьогодні розглядається, як рішення однієї з найбільших проблем у системі управління персоналом. Саме це обумовлює актуальність дослідження.

Нематеріальні стимули персоналу підприємства ґрунтуються на мотиваційній функції корпоративної культури. Такі важливі елементи, як цінності, місія, різноманітні символи та норми забезпечують підвищення ефективності використання людських ресурсів та економічної ефективності підприємства в цілому і проявляються шляхом сприяння підвищенню продуктивності праці.

Основу мотивації поведінки працівника складають потреби і цінності, які спонукають людину до певних дій, тому саме корпо-

ративна культура може створити мотиваційне поле, яке здатне об'єднати персонал навколо значимих цілей, спонукати працівників працювати творчо і ефективно як для власного блага, так і на користь організації. Тісний взаємозв'язок в ланцюгу корпоративної культура – мотивація – ефективність діяльності підприємства підтверджується результатами як зарубіжних, так і вітчизняних досліджень [1, с.89].

Системно вивчати питання та формувати концепції корпоративної культури почали лише з 1980 року. Це одна з небагатьох областей, де науковці з питань управління персоналом керували практикуючими менеджерами на підприємстві. У більшості випадків практики вели дослідження, і науковці зосереджувались головним чином на документуванні, поясненні та побудові моделей організаційних явищ.

В Україні корпоративна культура не завжди розглядалася як сфера, що заслуговує на пильну увагу. Однак важливість зазначеної проблеми зростає, зокрема внаслідок глобальних змін, коли збут продукції та надання послуг стали значно складнішими за виробництво, поява нової практики управління почала випереджати теорію. У процесі соціально-економічних реформ в Україні корпоративна культура поступово починає впроваджуватися у вітчизняний соціально-економічний простір [2, 76].

При наявності корпоративної культури, яка орієнтована на мотивацію персоналу, люди відчують себе потрібними та залученими, коли існують чіткі завдання процедури та строки виконання, що визначає їх особливу роль на підприємстві.

Для якісного дослідження корпоративної культури підприємства та підбору ефективної моделі для впровадження на підприємстві або її удосконалення необхідно обрати дієвий інструментарій оцінки. Існує ряд методів: інтерпретативні (метод спостереження, глибинне інтерв'ю, спостереження засідань, клінічне інтерв'ю, вивчення традицій тощо), а також кількісні методи (модель Камерона і Р.Куїна, модель Шейна, модель Денісона, модель Хенді). Ми пропонуємо використовувати модель К. Камерона і Р. Куїна.

Встановлено, що не лише точна оцінка корпоративної культури, але й виявлені значні зв'язки між культурою, оціненою за допомогою цього методу, окреслюють різні показники організаційної ефективності. В рамках методу приділяється увага взаємозв'язку між корпоративною культурою та факторами, включаю-

чи успіх управління та лідерства, якість та загальне управління якістю, командну роботу, ефективність організації. Стратегія організації, інформаційні системи, фізичне здоров'я, інновації, спілкування, задоволеність роботою та життям, обіг, різницю між поколіннями, гендерні переваги, результати діяльності. Даний метод можна застосовувати в різних галузях промисловості.

Метод включає шість пунктів, які дуже просто описують деякі основні прояви корпоративної культури. Ці виміри, звичайно, не є всеохоплюючими, але вони стосуються основних припущень (домінуючих характеристик, корпоративного поєднання), моделей взаємодії (керівництва, управління працівниками) та корпоративного спрямування (стратегічні акценти, критерії успіху), що характеризують основи культури. Він створений, щоб допомогти визначити сучасну культуру організації або культуру, яка існує сьогодні. Це етап номер один у процесі управління підприємством. Цей же інструмент допомагає визначити корпоративну культуру, яку, на нашу думку, слід розвивати, щоб відповідати майбутнім потребам навколишнього середовища та можливостям, з якими стикається підприємство.

В результаті дослідження можна прийти до висновку, що для сталого розвитку підприємства за допомогою використання запропонованого методу оцінки створюється модель корпоративної культури, яка буде включати важливі мотиваційні засоби з використанням різних методів стимулювання, які дадуть можливість персоналу підприємства кар'єрного зростання, підвищення професійного рівня, надихання на пошук новітніх та сучасних підходів у виробництві та управлінні підприємством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дряхлов Н. І. Ефективність діяльності співробітників та їх винагорода на Заході : Соціологічне дослідження. 2002. № 12. С. 87-92.
2. Бабич О. Основні засади створення корпоративної культури як інструменту управління : Вісник Української академії державного управління. 2003. №2. С. 449-456

Кожуріна В. М.

аспірант кафедри регіонального розвитку та

місцевого самоврядування,

Харківський регіональний інститут Національної академії

державного управління при Президентіві України

ПРИНЦИПИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Сталий розвиток спроможних громад – стратегічна мета, без досягнення якої не можливо перейти на другий етап реформи децентралізації – укрупнення районів. Земельні ресурси громад, за умови якісного управління ними, можуть і мають стати основою сталого розвитку: базою, для наповнення місцевого бюджету, розвитку сільського господарства, підвищення інвестиційної привабливості громади та регіону, раціонального землекористування. Засади сталого розвитку (економічна, екологічна, соціальна) знаходять своє відображення у сфері земельних відносин, адже провідним завданням органів місцевого самоврядування та державної влади є знаходження балансу між метою соціально-економічного розвитку та екологічними вимогами збереження навколишнього природного середовища.

Актуальність теми підкреслює інтерес вчених, які присвятили свої наукові праці різним аспектам проблематики формування сталого розвитку земельних відносин. Теоретико-методологічні засади регулювання земельних відносин для забезпечення сталого розвитку становлять науковий інтерес для Г. Грещука, Л. Коваленко, А. Крисак, І. Пашкова, Л. Потравка. Земельні ресурси, як об'єкт управління, стали тематикою досліджень для таких вчених як С. Дорогунцов, В. Кривов, А. Мартин, А. Третяк. Питанням засад сталого розвитку приділяли увагу такі вчені, як О. Алимов, З. Герасимчук, Л. Корнійчук, Є. Матвійшин, О. Надоша, І. Дробот, В. Трегобчук, І. Чикаренко.

Децентралізація земельних відносин потребує нових підходів до формування сталого землекористування. Окрім того, сучасні вимоги до використання земельних ресурсів потребують зміни ак-

центів з максимального економічного ефекту в сторону збереження ресурсів та екологічної рівноваги, що є особливо актуальним для управлінців на містах.

В контексті активної стадії реформи земельної децентралізації та формування ринку землі, варто відзначити, що всі засади сталого розвитку знаходять своє відображення у повноваженнях органів місцевого самоврядування та механізмах управління земельними ресурсами, що застосовуються на місцевому рівні.

Так, економічна складова концепції сталого розвитку знаходить своє відображення в механізмі розвитку земельних відносин, який визначає економічні та фінансові інструменти забезпечення системи земельних відносин місцевому рівні. На законодавчому рівні це фінансово-економічні повноваження по управлінню, користуванню, розпоряджанню земельними ресурсами комунальної власності (в тому числі і встановлення ставки податку за землю), що закріплені в Законі України «Про місцеве самоврядування», базові принципи економічного стимулювання раціонального використання і охорони земель в Україні закріплені в Земельному кодексі.

Соціальна складова концепції сталого розвитку потребує застосування соціально-психологічного механізму управління земельними відносинами, який передбачає досягнення цілей і мети суспільних відносин щодо задоволення потреб громадян в земельних ресурсах, надання можливості користуватися об'єктами благоустрою, набуття і реалізації права власності, охорони і відтворення земельних ресурсів за допомогою соціальних мотивацій та психологічного впливу: активна інформаційно-освітня політика, консультування, переконання суб'єктів земельних відносин [2, с.29].

Так, право громадян користуватись об'єктами благоустрою населених пунктів, до яких законом віднесені території загального користування, парки, майдани, площі, бульвари, проспекти, пляжі, вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди та інші території загального користування закріплено в Законі України «Про благоустрій населених пунктів» [3]. Задоволення потреб громадян у земельних ресурсах регламентовано Земельним кодексом, як право безоплатно отримати у власність земельну ділянку шляхом передачі із державної або комунальної власності [1].

Екологічна складова концепції сталого розвитку знаходить своє відображення у адміністративно-екологічному механізмі регулювання земельних відносин, застосування якого має на меті: зниження рівня забруднення земельних ресурсів, забезпечення охорони та відтворення земельних ресурсів, екологічного землевпорядкування. Для громад саме застосування цього механізму є нині надзвичайно актуальним, адже, як правило, екологічні проблеми – це проблеми місцевого значення, які потребують оперативного вирішення. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері екологічного нагляду унормовані законодавством, але в більшості випадків, залежать від ініціатив місцевої влади та громадян. Рівень якості екологічної складової управління часто можна оцінити через призму локальних нормативно-правових актів (Положення про самоврядний контроль за використанням і охороною земель, Статут громади, Стратегія розвитку земельних відносин громади).

Отже сфера управління земельними ресурсами, одна з тих, що потребує глобального, системного підходу і застосування принципів концепції сталого розвитку. Подальших наукових розвідок потребують питання відображення глобальних принципів врядування в локальних нормативно-правових актах із земельних питань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Дата оновлення 28.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення 28.04.2020).

2. Ібатулін Ш. І. , Степенко О. В. , О. В. Сакаль та ін. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку. / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», Київ. 2012. 52 с.

3. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 № 2807-IV. Дата оновлення 28.04.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15> (дата звернення 28.04.2020).

Козловцева В.А.

*кандидат економічних наук, викладач,
Одеський державний екологічний університет*

Назарова Д.В.

*студентка,
Одеський державний екологічний університет*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ГЕНЕЗИСУ СТАЛОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні кожна цивілізована держава демонструє новий рівень побудови відношення до лісових насаджень, що перш за все, ґрунтується на принципах сталого лісокористування, та відповідального ставлення суспільства до навколишнього середовища. Україна не є виключенням. Орієнтація нашої країни на Європейське співтовариство набула статусу визначального каталізатора переосмислення існуючої національної лісової політики, що має досягати оптимального балансу між лісогосподарюванням і вирощуванням лісів, з одного боку, та охороною лісів і задоволенням інтересів українського суспільства, з іншого. Разом з тим, існуюча сьогодні в Україні система відносин в сфері охорони лісів не відповідає поточним вимогам сталого користування тими благами, які надають лісові насадження. Щороку площа відтворення лісів скорочується майже на 20%. Так, у порівнянні з 2017 роком, площа відтворення лісових насаджень в 2019 році в Україні скоротилась на 2000 га [7].

Окремі аспекти сталого лісокористування в контексті функціонування лісового комплексу досліджувались такими науковцями, як Є.В. Мішенін [2] та І.Є. Ярова [6], регіональні особливості сталого лісокористування набули власної формалізації у наукових працях М.А. Лендел [5], передумови переходу лісоресурсної сфери до сталого розвитку висвітлювались Р.Г. Дубас [4] тощо. Разом з тим, досягнення стану сталого лісокористування не можливе без критичного окреслення існуючих проблем в досліджуваному секторі, існування яких нівелює результативність започаткованих процесів сталого розвитку.

Мета даного дослідження полягає у визначенні прогалин на шляху до запровадження і ефективного розвитку сталого лісокористування.

Основоположною причиною, що пояснює поведінку людей, які провадять господарську діяльність способами та в обсягах, що спричиняють деградацію лісів, є отримання ними негайного визначного економічного ефекту від такої діяльності. Завданням держави є формування зацікавленості населення у сталому лісокористуванні. Макроекономічна політика для досягнення цілей, значною мірою покладається на використання економічних інструментів, таких як, податки, субсидії, кредити за зниженими процентними ставками тощо. Зазначені економічні інструменти спрямовані на формування привабливості секторів економіки, та стимулювання виробництва, зайнятості, зростання доходів, а отже і збільшення відрахувань до бюджетів різних рівнів. Подібна політика здійснює визначний вплив і на лісовий сектор. Разом з тим, подібний вплив здебільшого характеризується негативним ефектом, оскільки впливає на відносну прибутковість земельних та лісових ресурсів - здебільшого ціною деградації лісів. Наявна ситуація обумовлена відсутністю організаційно-економічного механізму, який би прямо та опосередковано забезпечував зацікавленість суб'єктів лісокористування у збереженні лісового фонду країни.

Економічний ефект, яким характеризуються лісові ресурси, впливає не перманентне зростання фактів незаконної рубки лісів. 2019 рік відзначився рекордними за критичними показниками обсягами рубки лісових дерев, що зросли майже у 7 разів і досягли відмітки 17,7 тисяч кубометрів, та спричинили негативні економічні наслідки державі у формі збитків на суму 814 мільйонів гривень [7].

Відсутність ефективних фінансових санкцій за подібні правопорушення, нівелює превентивну дію законодавства, яке за своєю сутністю має характеризуватися власною негативною ретроспективною дією. Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р. № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу», за кожне дерево, пошкоджене до ступеня неприпинення росту, діаметр якого у корі біля шийки кореня складає 22,1 – 26 см. порушник відшкодує лише 216 гривень та сплатить адміністративний штраф у розмірі від 510 до 1020 [2]. При цьому комерційна вартість кругляку одного зрубано-

го дерева породи дуб, діаметром 80 сантиметрів на ринку складає близько 3500 гривень станом на 27 квітня 2020 р., в той час, як розмір відшкодування такого дерева у стані до ступеня неприпинення росту становитиме лише 974 гривні. Більш того, відсутня диференціація щодо такс в частині породи пошкодженого дерева, що уніфікують шкоду, нанесену в результаті рубки цінної і звичайної породи.

Незважаючи на щорічне збільшення фінансування ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів в лісовому фонді (з Державного бюджету України 2020 р. було виділено 156 791,4 тис. грн. на зазначену статтю витрат, що майже на 200 тис. грн більше у порівнянні з 2019 роком), спостерігаються негативні тенденції в частині: зростання площ всихання лісових насаджень, так званої «біологічної пожежі» (наприкінці 2018 року даний показник склав 440 тис. гектар); деградації лісів від різноманітних шкідників і хвороб, у тому числі з причин щорічного скорочення території обробки лісів (у порівнянні з 2017 роком, площа обробки лісів у 2018 році зменшилась майже у два рази и склала 7,2 тис. га); відсутності належних превентивних заходів та можливості оперативного реагування на лісові пожежі (у 2018 році пожежами було охоплено 1065 га) [1; 7]. З огляду на вищезазначену негативну динаміку, можна зробити висновок щодо неефективного освоєння грошових коштів, виділених з державного бюджету на охорону і захист лісів в лісовому фонді.

Висновки і перспективи подальших розробок. Відсутність ефективних і узгоджених економічних, організаційних, соціальних та правових механізмів, що відповідають сучасним вимогам еколого-економічного розвитку України є основною перешкодою для розвитку сталого лісокористування, подолання якої можливе за умови комплексного підходу до їх розробки та запровадження. Перспектива подальших розробок вбачається у розробці економічного механізму стимулювання сталого лісокористування та лісогосподарування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 № 294-IX // Відомості ВРУ. – 2020. - № 5. – Ст. 31.

2. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу: Постанови Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р. № 665 // Урядовий кур'єр. – 2008. - № 153.

3. Воспроизводство лесных ресурсов: эколого-экономические проблемы/ Я.В. Коваль, Е.В. Мишенин, А.М. Царенко, О.А. Литвиненко, И.Я. Антоненко. – К.: СОПС Украины НАН Украины. – 2002. – 314 с.

4. Дубас Р.Г. Передумови переходу лісоресурсної сфери на засади сталого розвитку / Р.Г. Дубас // Університетські наукові записки. – 2017. - № 1. – С. 101 – 107.

5. Лендел М.А., Жулканич В.О. Особливості сталого управління розвитком лісопромислового комплексу Закарпатської області / М.А. Лендел, В.О. Жулканич // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2018. – Вип. 1(9). - С. 105 – 110.

6. Мішенін Є.В., Ярова І.Є. Лісогосподарювання як сучасна парадигма сталого розвитку лісового комплексу / Є.В. Мішенін, І.Є. Ярова // Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 12. – С. 221 – 226.

7. Державне агентство лісових ресурсів України: офіційний сайт. - URL: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>

УДК 338.47:656.2

Кравченко С.Г.

к. держ. упр., начальник відділу з питань містобудування, архітектури та держархбудконтролю виконкому Люботинської міської ради, доц. каф. містобудування та урбаністики ХНУБА, член-кор. Академії будівництва України

МОДЕРНІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Коли ми ведемо мову про урбанізовані території, це означає, що маємо на увазі переважно міський спосіб життя населення і відповідно значну концентрацію людей в процесі життєдіяльності в цьому місці. Процес територіального зростання міст (як одне з визначень урбанізації на пострадянському просторі), супроводжується змінами в самій структурі розселення, що створює передумови до міграції населення з міста у приміську зону зі збереженням міського способу або сприяє перенесенню міського способу життя у сільську місцевість [2]. Такі території стають

зоною підвищеної кількості контактів та усіляких комунікацій де виникають сучасні урбанізаційні процеси, які характеризуються новими просторовими особливостями, що відображаються в зміні ролі та функцій міських поселень, впливають на життєдіяльність людини в містах та поза ними. Більш помітна зміна форми просторової організації урбанізованого розселення, в нашій країні, відбувається з початку століття та породжує еволюційний перехід від точкової (населений пункт), до ареальної урбанізації (міські агломерації, метрополії тощо). Такий процес, в свою чергу супроводжується і структурними змінами міського середовища та поширюючи міський спосіб життя суттєво впливає на регіональний розвиток.

В той же час такі дії формують центр-периферійні відносини та поглиблюють соціально-економічні диспропорції. Втім, для сучасного процесу урбанізації, характерним є зосередження більшості міського населення саме у великих містах, що викликано більше глобалізаційними проявами і таким чином, на інших територіях зменшує процес субурбанізації, а реурбанізацію взагалі зводить нанівець. У такий спосіб, щорічний притік населення до столиці та регіональних центрів, де більш наявні владні та бізнес-можливості, призводить до надмірної концентрації в них населення, а також утворює викликані цим негативні процеси, зокрема ріст вартості житла, підвищення потреби в різних природних ресурсах, збільшення загазованості повітря та погіршує якість природного середовища в цілому. Процес децентралізації змінюючи владні вектори змінює, зокрема і ставлення до самих територій.

В той же час, у вітчизняній науці недостатньо досліджено проблему еволюції територій, як основної ознаки держави в контексті сучасних процесів глобалізації. Слід зазначити, що аксіоматичним є положення, що без території не може існувати жодна держава в світі. З цього приводу у сучасній науковій літературі справедливо підкреслюється, що територія, поряд з категоріями «народ» і «влада», складає тріаду елементів, що формують державу. Територія є обов'язковою ознакою держави, невід'ємною природною умовою існування держави, матеріальною основою життя організованого в державу суспільства. Об'єктивно являючи собою просторові межі здійснення державної влади,

територія закономірно асоціюється з могутністю та величиною держави, або з її слабкістю та вразливістю [1, с. 3].

Виходячи з викладеного вище, в контексті децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування, які значно «відсувають» від владних важелів центральні та регіональні органи, прогнозування перебігу урбанізаційних процесів у регіонах України є важливими завданнями підвищення ефективності просторового планування, що відповідно збільшує значення саме урбанізованих територій, які забезпечують левову долю економіки країни. В той же час нові функції, повноваження, можливості, соціально-економічного розвитку центрів об'єднаних територіальних громад, доцільно розглядати комплексно разом з рядом інших державних реформ, зокрема соціальною, медичною, освітньою, житловою, земельною тощо, які і є складовими децентралізації.

Незважаючи на те, що Україна, в цілому належить до високо урбанізованих країн, а її загальний рівень урбанізації становить близько 70%, (без тимчасово окупованих території АР Крим), однак він значно різниці в залежності від соціально-економічних, глобалізаційних та ін. факторів притаманних регіонам і вимагає модернізації державної політики щодо розвитку та управління урбанізованими територіями.

Класичні праці, які описують сам термін модернізації, (у перекладі з англійської означає «осучаснення»), належать О. Контю, Г. Спенсеру, М. Веберу, Ф. Тьоннісу та ін. і мають достатньо багато різних тлумачень. На думку П. Штомпки, модернізація впроваджує у суспільство ознаки сучасності та в його баченні виділяє три значення поняття:

- синонім усіх прогресивних змін, коли суспільство рухається уперед згідно з прийнятою шкалою змін.

- синонім сучасності, коли йдеться про комплекс соціальних, політичних, економічних, культурних й інтелектуальних трансформацій, котрі мали місце на Заході з XVI ст. і досягнули свого апогею у XIX—XX ст..

- зусилля слаборозвинених або відсталих суспільств, спрямовані на те, щоб наздогнати провідні, найрозвиненіші країни [3].

На підставі викладеного, можна констатувати, що модернізація державної політики щодо урбанізованих територій, з точки

зору сучасних цивілізаційних процесів та виходячи з різномасштабності посталих завдань в ході децентралізації, не повинна призводити до непомірного «вимивання» державних функцій та до «самоусунення» державних структур в процесі суспільного розвитку громад, а застосовуючи інструменти просторового планування, лише утворює передумови подальшого розвитку таких територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белякович Е.В. О понятии территории государства. *Сибирский юридический вестник*. 2006. № 2 (29). С. 3-10.

2. Шкодовський Ю.М., Каменський В.І. Урбаністика: Тексти лекцій. Харків:ХДТУБА, 2011. 64с.

3. Штомпка П. Социология социальных изменений. М., 1996. С. 170–171.

УДК 336.71

Максименко Ю. А.,
здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах на промислових підприємствах приділяється велика увага забезпеченню ефективного процесу виробництва. Але на більшості із них саме через зосередження на виробничому процесі осторонь залишаються питання підвищення мотивації персоналу та формування стійких відносин у колективі. Одним з дійових важелів посилення мотиваційної складової процесу формування цих стійких відносин у колективі може виступати корпоративна культура.

Корпоративна культура визначається сукупністю властивих тільки їй філософії цінностей, понять, очікувань, поглядів, норм і включає такі складники: регулятори поведінки (організаційні ритуали, церемонії, мова); панівні внутрішні організаційні цінності (які поділяє більшість членів організації); специфічну філософію, що

обумовлює стосунки працівників і клієнтів; неписані правила встановлення взаємин між членами організації; імідж організації, що формується поведінкою працівників у зовнішньому середовищі [1].

Таким чином, слід зазначити, що корпоративна культура в процесі управління персоналом промислового підприємства має носити стратегічний характер, за рахунок якої буде формуватися система цінностей підприємства, бачення загальної мети, відчуття важливості кожної людини в загальній системі організації. Все це буде в перспективі сприяти підвищенню рівня мотивації персоналу підприємства.

Саме задля забезпечення використання наявного потенціалу організації необхідним є забезпечення ефективного використання людського потенціалу в процесі реалізації стратегічного бачення.

Корпоративна культура впливає як на процес управління персоналом, так і на роботу підприємства в цілому. Так, чим вище рівень корпоративної культури, тим у меншому ступені персонал має потребу у чіткому регламентуванні діяльності, в директивах, настановах, детальних схемах і докладних інструкціях. До того ж, чим вище рівень корпоративної культури, тим вище престиж і конкурентоспроможність підприємства [2].

Отже, корпоративна культура позначається у вигляді тих цінностей, які формуються в середині трудового колективу, їх філософії та поведінки, використання відповідних методів управління.

Саме людина є основною ланкою в процесі забезпечення ефективності діяльності підприємства. На основі побудови сприятливих відносин в колективі, формування загальної мети, розуміння філософії організації, її стратегічних орієнтирів, прийнятних методів управління формується самовідданість кожного працівника, який займає своє особливе місце в ній.

Мотивація праці має бути представлена не тільки у вигляді економічної вигоди, але й у прийнятних умовах в колективі, що формує саме корпоративну культуру організації. Де кожна людина має бути вмотивована на підвищення показників ефективності підприємства, чітко бачити себе в майбутньому в своїй організації.

Таким чином, формування такої системи поглядів та цінностей саме на промислових підприємствах буде сприяти зростанню їх ефективності в перспективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корпоративна культура: навчально-методичний посібник / Євтухова Т.І. та ін. ДП «Укртехінформ». Київ, 2013. 185 с.
2. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 468 с.

УДК 658.153

Малевський Е.З.

*к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ З ОГЛЯДУ НА ПРОВІДНИЙ СВІТОВИЙ ДОСВІД

У сучасному менеджменті питання стимулювання персоналу набуває найбільшої актуальності. Керівник, який бажає домогтися високої продуктивності праці і ефективної діяльності своїх підлеглих, повинен вміти сформувати відповідний набір стимулів. Завдяки грамотно розробленій системі стимулювання персонал виконуватиме роботу якісніше, також час на виконання роботи скоротиться. Все це призведе до більш ефективної роботи організації і збільшення прибутку.

Аналіз досліджень і публікації останніх років. У вітчизняній і зарубіжній літературі стимулювання праці присвячено значну кількість наукових робіт, таких провідних вчених як Бандура С.І., Богиня Д.П., Грішнова О. А., Данюк В.М., Дмитренко Г.А., Тейлор Ф., Мейо Е., Маслоу А., Файоль А., Хекхаузен Х., Герцберг Ф., та інших. Так, на думку професора С. Шапіро, стимул - це перш за все зовнішнє спонукання, елемент трудової ситуації, що впливає на поведінку людини в сфері праці, матеріальна оболонка мотивації персоналу [2]. Одночасно воно несе в собі і нематеріальну навантаження, що дозволяє працівнику реалізувати себе як особистість і працівника одночасно. У свою чергу А. Я. Кибанов вважає, що стимул - це спонукальна причина зацікавленості в праці [1].

Невирішені частини загальної проблеми, мета статті (цілі). Незважаючи на те, що питанню стимулювання праці приділено достатньо багато уваги як у теоретичній, так і практичній площині,

але з розвитком в світі трудових відносин постійно удосконалюються і методи стимулювання. Тому слід постійно вивчати провідний світовий досвід для його можливого використання. Саме розгляду такого досвіду присвячена ця стаття.

Основні результати дослідження. Традиційним засобом стимулювання робітника в Україні на сьогодні виступає преміювання. Мета преміювання - поліпшення, перш за все, кінцевих результатів діяльності, виражених у певних показниках. Також до додаткового грошового стимулювання можна віднести: бонуси, доплати, надбавки.

Сучасною формою стимулювання є участь у підприємстві, яке включає участь в управлінні, в прибутку, у власності. Участь у власності може забезпечуватися шляхом продажу працівникам акцій за фіксованою вартістю.

В цілому система грошових виплат покликана забезпечити більшості працівників бажаний рівень доходу за умови сумлінного ставлення до роботи і виконання своїх обов'язків.

Найбільш традиційними засобами негрошового стимулювання, які застосовуються деякими українськими підприємствами є: надання службового транспортного засобу; доставка співробітників з роботи, на роботу і по службовим дорученням; надання путівок в будинки відпочинку; страхування життя і надання обов'язкової медичної страховки; пільгове харчування; надання службового житла, оплата витрат на його утримання; надання пільгових програм, пов'язаних з вихованням і навчанням дітей; оплата навчання співробітників та їх дітей; замовлення легких закусок, напоїв на робоче місце; підвищення кваліфікації, соціальні та особистісні тренінги за рахунок роботодавця та інше.

У сучасній практиці стимулювання персоналу існує багато нових, простих і цікавих способів, які не завжди вимагають великих грошових витрат. Серед них можна виділити наступні. По-перше, це жартівливе покарання гірших співробітників. Не обов'язково штрафувати гірших працівників, можна придумати різні жартівливі титули і звання, які отримують ті, хто не справляється зі своєю роботою. Наприклад, титул «Черепача місяця». По-друге, розваги. Багато сучасних компанії закордоном мають ігрові зони, де співробітники можуть відпочити і відволіктися від проблем. По-

третє, спонтанні подарунки. По-четверте, преміювання часом, наприклад, позаплановий вихідний день. По-п'яте, видача премій тим, хто має гарне здоров'я. У багатьох країнах вже давно практикуються такі методи мотивації і стимулювання персоналу, як надання премії тим, хто не хворів весь рік і постійно проходив медичне обстеження. По-шосте, вільне відвідування роботи. Кращим фахівцям на певний час можна встановити вільний графік відвідування. По-сьоме, великий вибір призів за хорошу роботу. Наприклад, абонемент в спортивний зал, похід в ресторан або кіно. вільне відвідування роботи. Кращим фахівцям на певний час можна встановити вільний графік відвідування.

Цікаві приклади стимулювання праці існують у великих іноземних компаніях. Наприклад, офіси Google проєктуються кращими дизайнерами світу, причому розробка обстановки в кожному підрозділі враховує не тільки загальні тенденції, а й національні переваги. Для підтримки персоналу в хорошій формі в його розпорядженні є спортзали, перукарні, релаксаційні центри та інші корпоративні закладу. Цікаво, що в останні роки компанія ввела ще й практику безкоштовного харчування - в радіусі 50 метрів від офісу завжди є кафе або їдальня, яка обслуговує співробітників безкоштовно. Система мотивації персоналу в Гугл також має на увазі наявність безоплатної медичної допомоги, причому деякі підрозділи для цих цілей навіть містять окремі клініки [3].

Ще одним прикладом стимулювання в компанії Starbucks є різні програми з підтримки ідей персоналу. Найбільш відома і цікава з цих програм - програма «кава-майстер». Її суть полягає в проведенні різних семінарів, покликаних навчити співробітників мистецтву приготування кави. Після цього відводиться додатковий час на самопідготовку, а завершує все контрольний тест. Кращі учасники отримують в подарунок чорний фартух (рядові співробітники носять зелені) і сертифікат про те, що ця людина є справжнім каво-майстром.

Також відзначилася цікавим методом стимулювання персоналу компанія Microsoft. Тут двічі на рік проходять наукові виставки, де будь-який співробітник може продемонструвати свій власний проєкт. Компанія має власний торговий центр «The Commons», вхід в який відкритий виключно для співробітників корпорації, що

дозволяє їм відчувати себе особливими і неповторними, будучи своєрідним видом психологічної мотивації.

Власниця маркетингової компанії «Hime & Company», де працюють тільки жінки, включила в програму стимулювання відпустки через «розбитого серця». Це ноу-хау було введено після опитування серед персоналу, які дуже страждають через розрив зі своїми «половинками», і як наслідок, не можуть зосередитися на роботі. При розлученні з коханим співробітниця у віці до 24 років мають право на 1 день відпустки, у віці від 25 до 29 років - 2 дні, а після 30 - 3.

Незвичайні назви посад також є відмінним засобом мотивації. Наприклад, Стів Джобс перейменував посади консультантів свого офісу «Apple» на П'ятій авеню в Нью-Йорку на посаді «генії». Відсоток звільнення співробітників знизився в рази.

Висновки і перспективи подальших розробок. Дані приклади доводять, що необхідно використовувати нестандартні підходи до вирішення проблеми мотивування і стимулювання співробітників підприємств. Такі експерименти дійсно надихають трудовий колектив до звершень, є відмінним інструментом згуртування команди. Однак не слід виходити за рамки, дотримуючись «золотої середини».

ЛІТЕРАТУРА

1. Кибанов А.Я. Управление персоналом организации: Учеб. Под ред. А.Я. Кибанова; ГУУ - 4-е изд., Доп. и перераб. - М.: НДЦ ИНФРА-М, 2016 - 695 с.
2. Шапиро С.А. Мотивация и стимулирование персонала: учеб. пособие. М.: ГроссМедиа, 2015. 224 с.
3. Freelance-recruiting.com. URL: <http://freelance-recruiting.com/-motivacija-personala-v-google/>. (Дата звернення: 29.04.2020).

Малиш Н.А.

*к. д. держ. упр., професор, професор кафедри
супільного врядування факультету правничих наук,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Державне регулювання у сфері туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів. З березня 2020 року сферою туризму опікується Державне агентство розвитку туризму України, що знаходиться у підпорядкуванні Міністерства культури та інформаційної політики України. В Україні прийнята Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [1].

Серед природних туристичних ресурсів найбільше значення для індустрії туризму мають погодно-кліматичні, водні, ландшафтні, геологічні складові. Клімат впливає на сезонність туристичних потоків окремих туристичних регіонів України. Територія України знаходиться в комфортних кліматичних і погодних умовах, де сезонні коливання головних метеорологічних характеристик мінімальні та дозволяють обслуговувати туристів протягом року.

Перевагу в розвитку туристичної сфери мають регіони, які володіють ландшафтною різноманітністю гірських територій – західні регіони; прибережні до морів – південні регіони; лісових, приозерних місцевостей – північні та західні регіони. Значний вплив на розвиток екологічного туризму мають флоро-фауністичні та лісові туристичні ресурси.

Національні природні парки України [2] – природоохоронна територія де діяльність людини обмежена за для збереження природи. Першим в історії національним парком став Єллоустоун, який був створений в 1872 році, а найбільшим за територією – Північно-Східний Грендландський національний парк (972 тис. км²). Загалом в світі нараховується близько 2 тисяч національних парків. В Україні перший парк було створено 3 червня 1980 року, ним став Карпатський національний парк. Сьогодні статус національних

парків мають 52 природоохоронних території. Найбільше НПП розташовано в Івано-Франківській (5) та Херсонській області (5), а Дніпропетровська та Кіровоградська області не мають жодного національного парку на своїй території. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [3] національні природні парки є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення й ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність.

За площею ПЗФ лідерами є: Херсонська (понад 290 тис га), Хмельницька (понад 270 тис га), Київська (понад 244 тис га) області. Четверте місце посідає Закарпатська область, площа ПЗФ якої на 100 тис га менше ніж у Київській області. Єдиною областю, де не створено об'єктів природно-заповідного фонду, є Кіровоградська. Так, у лідера – Херсонської області, найвідомішими є національні природні парки: Азово-Сиваський, Нижньодніпровський, Джарилгацький, Кам'янська Січ, Олешківські піски.

У 2019 р. в Національному природному парку «Олешківські піски» було проведено ознакування екологічних стежок, що дасть можливість туристам орієнтуватися у незнайомій місцевості. У тому ж році на Херсонщині вперше було створено Реєстр шляхів активного туризму відповідно до вимог Державного стандарту (ДСТУ 7450:2013).

Асканія Нова – біосферний заповідник імені Ф. Е. Фальц-Фейна в Національному природному парку «Олешківські піски» це природоохоронна науково-дослідна установа, заповідна територія сертифікована як еталон типчаково-ковилових степів планети, які підлягають збереженню і вивченню за програмою ЮНЕСКО «Людина і біосфера». У складі заповідника дендрологічний парк загальнодержавного значення, зоопарк, колекція тварин якого є національним надбанням України.

Чорноморський біосферний заповідник є спеціалізованою природоохоронною та науково-дослідною установою. У 1985 р. Чорноморський біосферний заповідник був уведений до Світової мережі біосферних резерватів, про що виданий сертифікат ЮНЕСКО.

Найбільш поширеними туристичними екологічними турами в Київській області є: Чорнобиль-тур, пішохідні та велосипедні тури Голосіївським парком, кулінарні тури. В області також є території для розвитку екологічного туризму. Білоозерський Національний природний парк – на території Переяслав-Хмельницького району Київської області та Канівського району Черкаської області. Національний природний парк «Голосіївський» – єдиний в Україні та один з кількох у світі національних парків, розташованих в межах мегаполісів.

Державна організація «Резиденція «Залісся» розташована в зоні Полісся на першій і другій лівобережних терасах річки Десни. З 2014 року «Резиденція «Залісся» відкрита для екскурсій. Усі бажачі можуть отримати культурно-пізнавальний відпочинок, відпочинок на рекреаційних майданчиках, огляд режимних об'єктів, святкові екскурсії, прогулянки верхи на конях. Парк розташований на території одразу двох областей – Київської та Чернігівської.

У 1986 році після евакуації населення із 30-кілометрової зони довкола Чорнобильської АЕС була встановлена зона відчуження із забороною доступу до території, що зазнала забруднення радіонуклідами внаслідок аварії. У 2007 р. на території площею 48 870 гектарів у межах зони відчуження і зони обов'язкового відселення (Київська область) було створено заказник загальнодержавного значення – «Чорнобильський спеціальний». У 2016 р. було створено «Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник». З 2018 р. кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами починає зростати, насамперед, після виходу міні-серіалу НВО «Чорнобиль». За даними Державного агентства з управління зоною відчуження, найбільше відвідувачів приїздить з-за кордону – майже 80%. Країни-рекордсмени: Велика Британія – 15738, Польща – 9378, Німеччина – 7826 [4].

Екологічний туризм може поєднувати різні види туризму: культурний, подієвий, пізнавальний. В регіонах України набувають популярності нові туристичні маршрути, що розповідають про історичні події минулого століття. Так, у лютому 2020 р. в урочищі Вовчак Волинської області відкрили туристичний маршрут «Вовчак: Волинська Січ» – 64 кілометри та 15 історичних пунктів [5]. Відвідувачі зможуть пройти бойовими стежками Української повстанської армії, відвідати криївку в селі Губин, повстанську базу в

селі Озютичі, братську могилу в селі Мочалки, відвідати дві автентичні хати-садиби часів Другої світової війни в урочищі Вовчак.

Внутрішній туризм в умовах пандемії COVID-19 у 2020 році стане основним видом туризму у світі. Україна має для розвитку внутрішнього туризму величезний потенціал. Головними складовими рекреаційно-туристичних ресурсів України, а, отже, джерелом екологічного туризму, є морські узбережжя Чорного та Азовського морів із м'яким кліматом і зручними пляжами, туристичні подорожі озерами Волині, гірськими річками Прикарпаття та Закарпаття, історичними пам'ятками Чернігівщини та Львівщини тощо.

Основними видами внутрішнього туризму літа 2020 можуть стати сільський екологічний туризм – форма відпочинку у сільській місцевості в приватній садибі сільського господаря; гастрономічний; науково-пізнавальний та різні форми поєднання цих видів з можливостями використання природного й культурного потенціалу регіону. Державні та місцеві органи влади повинні сприяти та підтримувати сільський туризм як можливість стримування економічної кризи, збереження робочих місць, наповнення місцевих бюджетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/168-2017-p>
2. Національні природні парки України. URL: <https://www.nationalparks.in.ua/prugodni-parky/>
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
4. Державне агентство з управління зоною відчуження. URL: <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/zonu-vidchuzhennya-tsogorich-vidvidali-ponad-100-000-lyudej.html>
5. Стежками УПА: В урочищі Вовчак відкрили туристичний маршрут. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/stezhkamyu-ura-v-urochyschchi-vovchak-vidkryly-turystychnyy-marshrut/>

Підлісна Т.В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
державного управління та місцевого самоврядування,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Якісне вирішення завдань в органах державної влади та місцевого самоврядування безпосередньо пов'язано із створенням системи комунікативного зв'язку як в середині організації (між самими публічними службовцями), так і зовні (зв'язки із громадськістю). В органах влади необхідні спеціалісти – соціальні модератори, які здатні організувати конструктивний і результативний комунікативний зв'язок. Органи влади мають розглядатися як надавачі послуг, а громадяни – не як прохачі, відвідувачі, зацікавлені особи, а як клієнти – споживачі цих послуг [1, с. 86]. Тільки за цієї умови влада зможе налагодити дійсно конструктивний діалог з громадськістю, тобто стане відкритою та ефективною.

Зустрічі з громадськістю – це процес комунікації між органами державної влади та місцевого самоврядування і громадянами та їх об'єднаннями. Метою проведення зустрічей з громадськістю є прийняття рішення, у яких буде враховано права, інтереси та знання всіх зацікавлених сторін.

Формою проведення зустрічей з громадськістю є публічне громадське обговорення: конференції, семінари, форуми, громадські слухання, круглі столи, збори, зустрічі з громадськістю, робота громадських приймалень.

З метою забезпечення конструктивного діалогом з бізнесом, повноти і системності сплати податків до бюджетів усіх рівнів, поліпшення інвестиційного клімату сектором комунікацій Головним управлінням ДПС у Хмельницькій області постійно

здійснюється роз'яснювальна та інформаційно-комунікаційна діяльність серед платників усіх категорій.

Відтак протягом 2019 року проведено 152 публічних заходи. Організовано 29 прес-конференцій та брифінгів для ЗМІ та проведено 24 «круглих столів». Інститутами громадянського суспільства за участю представників ГУ ДПС проведено 33 заходи.

Забезпечено організацію та проведення публічного інформування платників податків через субсайт ГУ ДПС у Хмельницькій області та офіційну сторінку Facebook в мережі Інтернет. Відтак протягом 2019 року розміщено 1031 матеріалів, із них 591 інформаційних, 440 консультаційно-роз'яснювальних.

За звітний період фахівцями органів ДПС підготовлено 853 матеріали з питань застосування податкового, митного законодавства та єдиного внеску.

У друкованих ЗМІ розміщено 33 матеріали, на радіоканалах – 470, на телеканалах – 37, в Інтернет - ЗМІ – 705.

Також проведено 108 семінарів та практикумів для платників податків, зборів, платежів. Забезпечено проведення 40 сеансів телефонного зв'язку „гаряча лінія”.

Розповсюджено 72 види друкованої продукції загальним накладом 8575 примірників. Крім того, проведено 18 заходів з майбутніми платниками податків, зборів, платежів.

Отже, робимо висновок про те, що ефективне функціонування будь-якого органу публічної влади чи місцевого самоврядування безпосередньо залежить від рівня комунікацій у них, які мають різні форми прояву. Однак, саме вони визначаються рівень підготовки публічних службовців та бажання удосконаливати себе, вміння правильно висловлювати та відстоювати свою позицію, та, водночас, уважно слухати думки інших людей. Це умова успішного діалогу й шлях до швидшого вирішення проблеми.

Нами проаналізовано діяльність публічних службовців в Головному управлінні ДПС у Хмельницькій області, а саме питання регулювання їх професійної поведінки та рівень комунікації в самому органі влади. Так, комунікативну поведінку публічних службовців в Головному управлінні ДПС у Хмельницькій області регулюють «Правила внутрішнього службового розпорядку Головного управління ДПС у

Хмельницькій області» [2], відповідно до яких: працівники повинні дотримуватись вимог етичної поведінки; у своїй роботі повинні дотримуватись принципів професійності, принциповості та доброзичливості, дбати про свою честь і гідність; працівники повинні уникати нецензурної лексики, не допускати підвищеної інтонації під час спілкування. Неприпустимо є прояви зверхності, зневажливого ставлення до колег та громадян; працівники управління під час виконання своїх посадових обов'язків повинні дотримуватися взаємоповаги, ділового стилю спілкування, виявляти принциповість і витримку.

Водночас, у Головному управлінні ДПС у Хмельницькій області систематично на нарадах із структурними підрозділами зосереджується увага на дотриманні етики публічних службовців працівниками управління.

Службова дисципліна ґрунтується на засадах сумлінного та професійного виконання державним службовцем своїх обов'язків, створення належних умов для ефективної роботи, їх матеріально-технічного забезпечення, заохочення за результатами роботи.

Публічний службовець повідомляє свого безпосереднього керівника про свою відсутність на роботі у письмовій формі, засобами електронного чи телефонного зв'язку або іншим доступним способом. У разі недотримання державним службовцем вимог складається акт про відсутність публічного службовця на робочому місці.

У разі ненадання публічним службовцем доказів поважності причини своєї відсутності на роботі він повинен подати письмові пояснення на ім'я суб'єкта призначення щодо причин своєї відсутності.

Для виконання невідкладних завдань публічний службовець може залучатись до роботи понад установлену тривалість робочого дня за наказом (розпорядженням) керівника публічної служби або особи яка його замінює, про яке повідомляється профспілковий комітет, в тому числі у вихідні, святкові, неробочі дні, а також у нічний час з компенсацією за роботу відповідно до законодавства.

Таким чином констатуємо, що в ГУ ДПС у Хмельницькій області велику увагу приділяють регулюванню комунікативної поведінки публічних службовців, а саме їх рівню підготовки, етичним нормам, культурі ведення діалогу.

Зважаючи на потреби та виклики часу, зокрема, на необхідність імплементації податкових новацій, які забезпечують комфортне і якісне ведення бізнесу платниками податків податкова служба Хмельниччини активно використовує Інтернет-спілкування (мз спільнотою краю через офіційний портал [3] та через соціальні мережі, що забезпечує швидке донесення сучасних меседжів та зворотній зв'язок у форматі реального часу.

Так, фахівці сектору комунікацій ГУ ДПС у Хмельницькій області забезпечують функціонування інформаційних сторінок податкової служби, які відкриті у соціальних мережах Facebook (<https://www.facebook.com/tax.khmelnyskyi/>)[4], а також заплановано відкриття в Instagram (tax_service_khmelnyskyi) та канал на Telegram (податкова Хмельниччини).

Щоденно в соціальних мережах податківці розміщують роз'яснювальні та довідкові матеріали, знайомлять з результатами роботи служби, діляться кейсами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куренчук Л. С. Психологічні особливості формування ділового спілкування працівників місцевих органів виконавчої влади / Психологічні перспективи : зб. наук. пр. 2011. Вип. №17. С. 160–174.
2. Правила внутрішнього службового розпорядку ГУ ДПС у Хмельницькій області.
3. Субсайт ГУ ДПС у Хмельницькій області офіційного веб-порталу ДПС України, URL: <https://km.tax.gov.ua/>
4. Офіційна сторінка ГУ ДПС у Хмельницькій у Facebook, URL: <https://www.facebook.com/tax.khmelnyskyi>.

Попова О.Ю.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління і фінансово-економічної безпеки,
Донецький національний технічний університет (м. Покровськ)*

Ляшок О.Я.

*аспірант,
Донецький національний технічний університет (м. Покровськ)*

ЕКОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК БАЗИС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Посилення міри усвідомлення суспільством значущості навколишнього середовища у формуванні ефективної системи господарювання обумовлює посилення уваги виробників та споживачів до екологічних інновацій. За сучасних умов господарювання екологічні інновації набувають статусу як бар'єрів, що перешкоджають економічному зростанню, так і статусу рушійного чинника економічного розвитку, що вимагає поглибленого аналізу їх ролі у формуванні конкурентоспроможності підприємства.

Слід зазначити, що проблема визначення ролі екологічних інновацій у досягненні позицій лідера на ринку на сьогодні привертає увагу науковців, які розглядають їх на різних рівнях аналізу (від споживчого та фірмового рівнів до галузевого та національного рівнів). Необхідно відзначити роботу М. Портера та Ван дер Лінде [1], в якій запропоновано так звану "гіпотезу Портера", згідно з якою екологічно сприятливі нововведення можуть призвести до збільшення продуктивності господарських процесів, наприклад, за рахунок скорочення енергетичних витрат на виробництво та споживання або використання екологічних матеріалів, що матимуть більш низьку ціну використання порівняно із штучними. Ними було показано, що внаслідок недостатнього усвідомлення підприємствами можливостей підвищення ефективності господарювання за рахунок екологічних

інновацій вадливості набувають питання формування дієвої системи екологічного регулювання, яка спонукатиме підприємства до дотримання екологічних норм, стандартів та формування мотивації до впровадження та поширення до практики господарювання на засадах екологічних інновацій. С. Хартцем (S. Hart) на протязі останніх 20-ти років проводяться ґрунтовні дослідження стосовно зміни поглядів фірм на доцільність використання екоорієнтованого підходу до формування стратегій розвитку, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності за рахунок екологічних інновацій [2-3]. Проте слід констатувати, що сучасні підприємства незважаючи на домінування конкуренції сталого розвитку як базисної у світовій практиці господарювання достатньо стримано реагують на можливості, що надаються екологічними інноваціями, та недостатньою мірою залучають інвестиційні ресурси для підвищення конкурентоспроможності на засадах інновацій.

Метою даного дослідження є визначення змісту екологічних інновацій як базису забезпечення інноваційної конкурентоспроможності підприємств з позицій їх розгляду як бар'єрів, так і рушійних сил до економічного розвитку та зростання.

Екологічні інновації можна розглядати як частину інновацій, які мають на меті згідно класифікації OECD зменшення впливу на навколишнє середовище, а також інновації, в яких екологічний ефект виникає як побічний відносно до головної мети, зокрема дотримання екологічних стандартів і норм, підвищення продуктивності праці, зниження витрат на виробництво, що непрямым чином позитивно відображається на стані навколишнього природного середовища. В таких спосіб будь-яка інновація має потенційну екологічну складову, що обумовлює формування специфічної форми мотивації підприємств до застосовування екологічної інновації як базису для досягнення конкурентних переваг. Такий підхід до трактування змісту екологічної інновації дозволяє стверджувати, що для неї не потрібне створення принципово нового ринку, адже вона не обмежується лише запровадженням нових, більш екологічно ефективних продуктів виробництва, що традиційно інтерпретуються виключно як екологічні інновації. Крім того, екологічні

інновації не повинні характеризуватися виключно через екологічну мету на етапі розробки або споживанні, адже вони обумовлені як появою нових технологічних рішень, так і запитам споживачів на інноваційну за рахунок екологічних характеристик продукцію. Тому розгляд екологічних інновацій як базису забезпечення інноваційної конкурентоспроможності підприємств повинен здійснюватися з позицій їх розгляду бар'єрів і рушійних сил як з боку пропозиції, так і з боку попиту.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновків, що трактування змісту екологічних інновацій як бар'єрів, так і рушійних сил до економічного розвитку та зростання є динамічним у сучасних дослідженнях. Однак загальним для такого трактування є визначення ролі екологічних інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності, що базується переважно на застосуванні екологічних показників, які мають статичний характер і визначають фактичний рейтинг підприємства серед конкурентів. Недостатню мірою при цьому враховано спрямованість підприємства на довгострокову підтримку конкурентоспроможності, засновану на поширенні практики реалізації екологічних інновацій як пріоритетної стратегічної мети господарювання. Тому подальші дослідження повинні бути орієнтовані на формування динамічних показників привабливості екологічних інновацій шляхом уточнення переліку прямих та непрямих вигід, що мають істотний вплив на інноваційну конкурентоспроможність підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Porter M. E. Toward a new conception of the environment-competitiveness relationship / M. E. Porter, C. van der Linde // *Journal of Economic Perspectives*. – 1995. – Vol. 9. – P. 97–118.
2. Hart S. L. A natural resource-based view of the firm / S. L. Hart // *Academy of Management Review*. – 1995. – Vol. 20. – P. 986–1014.
3. Hart S. L. A natural-resource-based view of the firm: fifteen years after / S. L. Hart, G. Dowell // *Journal of Management*. – 2011. – Vol. 37 (5). – P. 1464– 1479.

Тарасенко Д.Л.

*доктор економічних наук, доцент,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Шукіна О.А.

*здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент»,
Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь)*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Кадрова політика відіграє що не найважливішу роль в діяльності організації. Процес забезпечення ефективності функціонування суб'єкту залежить від ефективності процесу управління персоналом. Отже, в сучасних умовах все більшої актуальності набирає питання мотивації персоналу.

Кадрова політика – система роботи з персоналом, що об'єднує різні форми діяльності й має на меті створення згуртованого й відповідального, високопродуктивного колективу для реалізації можливостей підприємства, адекватно реагувати на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищах [1].

В організації має бути сформована чітка стратегія управління кадровим складом. Використання технології набору, відбору та процесу працевлаштування персоналу надасть можливість керівництву підприємства сформувати виразне бачення стратегічної мети.

У відповідності до орієнтації процесу формування кадрового складу на внутрішнє або зовнішнє середовище виділяються наступні типи кадрової політики [2]:

- відкрита кадрова політика: підприємство готове прийняти на роботу будь-якого фахівця, якщо він має відповідну кваліфікацію, без урахування досвіду роботи у цьому або спорідненому йому підприємстві;

- закрита кадрова політика: підприємство орієнтується на включення нового персоналу тільки нижчого посадового рівня, а заміщення відбувається з числа працівників підприємства.

Отже, в організації мають бути представлені чіткі критерії відбору кадрів з урахуванням усіх здібностей та потенціалу працівника задля максимального наближення його до вакантної та в перспективі займаної посади.

Основними напрямками забезпечення ефективності кадрової політики можуть стати наступні:

- визначення потреб роботодавця та відповідності працівника критеріям та вимогам (наприклад, співпраця з закладами освіти щодо підготовки спеціалістів за профілем);

- оцінка якості виконуваної роботи працівника;

- оцінка мотивації праці в організації (розробка та використання анкетування);

- оптимізація мотиваційних заходів відповідно до потреб та бажань працівників;

- розробка та впровадження системи підвищення кваліфікації та розвитку особистості працівника.

Також важливе місце в організації слід відвести процесу контролінгу персоналу, який забезпечує ефективність кадрової політики.

Кінцева мета контролінгу полягає в регулярній, об'єктивній і комплексній оцінці діяльності персоналу, яка має бути спрямована, насамперед, на оптимізацію управлінських рішень в сфері кадрової політики й забезпечення конкурентоздатної стратегії організації в області людських ресурсів. Кадрова політика має бути адекватна стратегії розвитку підприємства, орієнтована на тенденції й плани його розвитку і покликана враховувати забезпечення необхідного зростання виробничих показників, збереження фінансової рівноваги і конкурентних позицій на ринку [3].

Кадрова політика повинна надавати можливості для кар'єрного зростання працівника в плані реалізації його потенціалу таким чином підвищуючи ефективність діяльності підприємства в цілому, необхідним є відповідність працівника сучасним ринковим викликам та пристосування до мінливих умов сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пушкар З.М., Пушкар Б.Т. Кадровий менеджмент: навч. посіб. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. С. 36.
2. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 468 с.
3. Бутенко І.А., Курносова А.В. Напрямки вдосконалення кадрової політики та підвищення ефективності управління персоналом підприємства. Вісник економічної науки України. №3. Одеса, 2014. С. 9.

УДК 352.07

Тарасенко О.Ю.

*кандидат економічних наук, доцент,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ В РАМКАХ РОЗВИТКУ МІСТА МАРІУПОЛЯ

Стратегічне управління в рамках сьогоденних реформ та викликів є незмінним інструментом управління розвитком територій в умовах невизначеності та впливу внутрішніх факторів. Саме за рахунок стратегічного управління здійснюється формування стратегії, яка визначає бачення розвитку території в майбутньому і встановлює орієнтири щодо досягнення поставленої мети.

Важливу роль в розробці стратегії будь-якого міста відіграють бачення його мешканців в майбутньому, в залежності від чого необхідним є формулювання відповідних пріоритетів розвитку територій. Наразі стрімких обертів набирає процес розвитку міста Маріуполь в межах реалізації стратегії «Маріуполь: стратегія розвитку 2021».

В рамках структури стратегічних цілей міста Маріуполя за напрямками діяльності визначено наступні стратегічні цілі [1]:

- підвищення ефективності місцевої ради;
- підвищення економічної конкурентоспроможності;
- підвищення конкурентоспроможності якості життя.

В основу формування стратегічної цілі підвищення ефективності місцевої ради покладено розвиток нового муніципалітету та

відкритість влади, що надає змогу досягнення нового якісного рівня виконання своїх функцій адміністрацією міста та низку заходів, спрямованих на збільшення рівня довіри жителів міста до посадових осіб міської адміністрації.

Стратегічна мета підвищення економічної конкурентоспроможності передбачає низку кроків міської адміністрації, спрямованих на підвищення рівня надходжень і ефективності використання бюджетних коштів.

Зростання якості життя передбачає реалізацію таких напрямків як: сучасний транспорт і якісні дороги, житлово-комунальне господарство, здорове місто, освіта, соціальна інтеграція та підтримка, фізична культура і спорт, нова культурна платформа, безпечне місто, екологія, енергоефективність та інформаційні технології.

Отже, стійкого розвитку міста можна досягти при використанні інструментарію стратегічного управління, за рахунок чого процес стратегічного управління забезпечуватиме реалізацію стратегічних цілей в рамках розвитку міста Маріуполь.

Так, збільшення рівня довіри жителів міста до посадових осіб міської адміністрації та їх дій відбувалося за рахунок відкриття прозорих багатofункціональних офісів по всій території міста, надання адміністративних послуг в електронному вигляді тощо.

За стратегічною програмою «Сильна економіка» було створено систему залучення і супроводу інвестицій, створено умови і програми для розвитку діючого, нового малого і середнього бізнесу (затверджено Цільову програму підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу до 2022 р, передбачено фінансування на участь міста в програмах, організовано бізнес-тури до Європи).

Слід зазначити, що у 2019 р. збільшувалась динаміка обсягів реалізованої продукції, відбувалось підвищення ефективності адміністрування місцевих податків і зборів (завдяки чому додаткові надходження до міського бюджету склали більше 2,2 млн. грн. [2], та як наслідок, відбувається зріст дохідної частини бюджету міста.

Підвищення конкурентоспроможності якості життя поступово досягається та охоплює усі сфери життя мешканців міста Маріуполя. Відбувається оновлення міського транспорту,

здійснюється ремонт доріг, оновлюється спецтехніка на комунальних підприємствах, провадиться реконструкція парків, скверів, реалізуються нові проекти для стимулювання розвитку сфери ІТ та багато соціальних проектів у галузях охорони здоров'я, освіти та соціального захисту.

Таким чином, розвиток міст та територій значною мірою впливає на розвиток держави максимально враховуючи потреби суспільства. Місто Маріуполь динамічно розвивається протягом періоду реалізації стратегії, але перед владою міста стоїть ще багато викликів в мінливих умовах сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маріуполь: стратегія розвитку 2021. URL: <https://clck.ru/NYV37>
2. Звіт з виконання показників стратегії 2021 URL: <https://mari-upolrada.gov.ua/ru/page/strategija-rozvitku-2021>.

УДК 343.35

Фуфаєва В.О.

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Фуфаєв О.В.

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ОЦІНКА ВПЛИВУ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність теми обумовлена здебільшого тим, що формування ефективної конкурентоспроможної економіки, поєднання соціального та економічного розвитку суспільства, побудова в Україні економіки європейського зразка неможливі без зниження рівня тінізації національної економіки. Політична криза, макроекономічна нестабільність України і як наслідок, негативні очікування суб'єктів господарювання призвели до активізації відпливу капіталів з

легального сектору та зростання рівня тінзації економіки України. Тіньова економіка в поєднанні з організованою злочинністю та корупцією становить загрозу для економічної та національної безпеки держави і є болючою проблемою як для економіки України, так і для світу в цілому. Тому вирішення проблеми тінзації національної економіки є актуальними і пріоритетними завданнями державного і світового рівнів.

Наявність тіньового сектора стає глобальною проблемою сучасності. Тіньова економіка існує нелегально, реалізуючи свої можливості через негласні і незаконні канали, що дозволяє одержувати прибутки за рахунок інших сфер діяльності, використовуючи незаконні методи: ухилення від оподаткування, злодійство, екологічний вандалізм, випуск шкідливих для здоров'я людей товарів і т.ін.

Тіньова економіка – фактично не контрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання товарно-матеріальних цінностей, тобто такі соціально-економічні взаємини між окремими громадянами, соціальними групами щодо використання діючих форм власності в корисливих особистих і групових інтересах, які приховуються від органів державного управління і самоврядування, громадськості.

Неоднозначність у визначенні сутності тіньової економіки створює труднощі у визначення та відображенні специфіки цього феномену. Сутність поняття «тіньова економіка» розкивається в наступній, запропонованій інтерпретації її визначення і розглядається, як сукупність економічних відносин, яка об'єднує злочинні види економічної діяльності, а також ті види економічної діяльності, здійснення яких не заборонене чинним законодавством, але в силу ухилення суб'єктів такої діяльності від державного контролю за її здійсненням (з метою мінімізації витрат та одержання доходів) порушується податкове законодавство та (або) законодавство про державну реєстрацію.

Негативний вплив тіньової економіки проявляється в наступних процесах:

- у виробничій сфері зниження цін на продукцію підприємств легального сектору економіки зумовлює зниження інвестицій в основний капітал та відсутність інновацій та інноваційної діяльності,

- зниження доходів держбюджету є передумовою зростання його дефіциту та державного боргу, зниження державних інвестицій, та конкурентоспроможності продукції підприємств легального сектору, зростання соціальної напруги,

- у сфері обміну захоплення внутрішнього ринку кінцевої продукції підприємствами тіньового сектору економіки та іноземними виробниками призводить до втрати внутрішнього та зовнішнього ринків кінцевої продукції легальними вітчизняними виробниками, перетворення в споживача кінцевої продукції іноземного і тіньового виробництва, що веде до відтоку вільноконвертованої валюти за кордон,

- у сфері споживання зростання соціальної диференціації суспільства призводить до зниження обсягу споживання, росту криміналізації економіки, росту тіньового сектору економіки, що зумовлює зниження рівня життя та зростання соціальної напруги,

- відсутність захисту прав приватної власності спричиняє рейдерські захоплення підприємств, відсутність стимулів інвестування, відтік капіталу за кордон, відсутність інновацій, зниження доходів державного бюджету, зростання його дефіциту та державного боргу,

- відсутність захисту прав приватної власності спричиняє рейдерські захоплення підприємств, відсутність стимулів інвестування, відтік капіталу за кордон,

- у сфері зайнятості зростання безробіття, припинення заходів з підвищення кваліфікації на підприємствах легального сектору економіки, міграція найбільш кваліфікованих робітників в тіньовий сектор економіки.

Отже, за результатами аналізу впливу тінізації економіки на ефективність діяльності організації в Україні можна зробити висновок, що підвищення рівня ефективності діяльності організації на цьому етапі переважно залежить від процесів детінізації економіки, а саме: продовження стабілізації економічних процесів, зокрема помірні темпи зростання виробництва у відповідь на розширення як внутрішнього, так і зовнішнього попиту, стабільність курсу та помірні інфляція; покращення очікувань бізнесу та населення; послаблення інвестиційних ризиків на тлі макрофінансової стабілізації та продовження процесів реформування економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузмін О.Є., Куджа Т.І. Модель фінансово-інноваційного розвитку промислового підприємства. Фінанси України. 2009. №9. с. 78 – 86.

2. Feige Edgard L. (1990). Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Institutional Economic Approach, World Development, 18. N 7. P. 990.

3. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. К. : НІСД, 2011. 96 с.

УДК 332.021.8+ 330.15

Хлобистов Є.В.

*д.е.н., професор, Національний університет
«Києво-Могилянська Академія» (м.Київ)*

Слезак Міхал

*Магістр Економіки,
Вища школа економіки та гуманітаристики
(м. Бельско-Бяла, Польща)*

ІНВЕСТИЦІЇ У ПРИРОДООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Проблеми економічного зростання, чинників і факторів, що його формує і забезпечує сталий розвиток національного господарства привертають останнім часом усе більшу увагу. Саме тому актуалізувалась проблема переходу до сталого соціально-економічного розвитку національних і регіональних систем з урахуванням нових реалій, трансформації механізму ефективного управління, визначення методів і підходів до забезпечення сталого розвитку.

За участю авторів було проведено дослідження динаміки природоохоронної діяльності в ЄС та Україні (усі природоохоронні витрати, капітальні інвестиції, поточні витрати) [1]. Класифікатори видів природоохоронної діяльності, за якими здійснюються ці витрати в Європі та у нас, достатньо гармонізовані тільки на рівні основних напрямів. Це дає змогу простежувати лише загальні ви-

трати та інвестиції у поводження з відходами. Натомість, дані про витрати на поводження з відходами у країнах Євросоюзу доступні також у розрізі секторів і галузей економіки (наприклад, державні й муніципальні, промисловості й бізнесу, підприємств – спеціальних переробників відходів) в інтерактивній електронній базі даних Євростату.

Згідно з цією базою, у найбільш розвинених країнах Європи (старих членах ЄС-15) усі витрати на охорону природи впродовж 1995–2009 рр. перевищували 2,5%, а капітальні інвестиції у цю сферу загалом – 0,55% від ВВП. У країнах-лідерах (Німеччині та Франції), а також Великобританії найбільші природоохоронні витрати здійснювалися у другій половині 1990-х, у нових країнах ЄС (Польщі та Угорщині) – у другій половині 2000-х рр. В Україні частка природоохоронних витрат від ВВП у цей період зменшувалася (табл. 1).

Таблиця 1

Середньорічні природоохоронні витрати та інвестиції
у державах ЄС та Україні по роках, % від ВВП*

Країна	Витрати на охорону природи, усього					Нагромадження капіталу в охорону природи, усього				
	1990	1995	2000	2005	2010	1990	1995	2000	2005	2010
	– 1994	– 1999	– 2004	– 2009	– 2014	– 1994	– 1999	– 2004	– 2009	– 2014
ЄС-15	–	2,56	2,55	2,65	2,18 ²	–	0,61	0,55	0,59	0,40 ²
Німеччина	1,35	1,92	1,73	1,56	1,53 ⁴	0,61	0,60	0,41	0,35	0,34 ⁴
Франція	1,50	2,45	2,10	2,24	2,77 ³	0,47	0,53	0,49	0,56	0,50 ³
Великобританія	0,26	0,77	0,64	0,28	1,20 ³	0,10	0,13	0,09	0,09	0,18 ³
Угорщина	–	0,49	1,67	1,52	1,88 ³	–	0,64	0,79	0,50	0,50 ³
Польща	–	1,80	1,70	2,14	2,44 ²	–	1,34	0,66	0,64	0,72 ²
Україна	–	3,31 ¹	1,76	1,36	1,34	–	0,64 ¹	0,42	0,39	0,42

¹ Дані за 1996 р. ² Середнє за 2010-2013 рр. ³ Середнє за 2010-2012 рр. ⁴ Дані за 2010 р.

Інвестиції в охорону природи в країнах ЄС здійснювалися більш нерівномірно, ніж поточні витрати. У Німеччині, Великобританії та Польщі пік частки природоохоронних капіталовкладень

від ВВП припадає на першу половину, Франції – на другу половину 1990-х, а в Угорщині – на першу половину 2000-х років.

У розподілі поточних витрат за напрямками (видами) природоохоронної діяльності в країнах ЄС абсолютно домінують витрати на поводження з відходами (понад 46%), другою за значенням статтею витрат є очищення стічних вод (до 36%), а третьою у більшості країн – витрати на інші потреби. В Україні ситуація кардинально відмінна: у структурі поточних витрат домінують асигнування на очищення стічних вод – понад 47%, на другому місці – витрати на поводження з відходами – близько 24%, на третьому – витрати на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу – більше як понад 10% .

У розподілі інвестицій за напрямками природоохоронної діяльності в країнах ЄС домінує очищення стічних вод (особливо в Німеччині й Польщі – понад 55%). Другим за значенням напрямком капіталовкладень є або поводження з відходами (у більшості країн), або охорона атмосфери (зокрема, у Польщі). На відміну від них, в Україні основним напрямком природоохоронного інвестування є зменшення викидів в атмосферу (близько 40%), другим – очищення стічних вод (понад 24%), а за третю позицію конкурують охорона ґрунтів, водойм та ґрунтових вод і поводження з відходами. Відмінності в інвестиційній політиці (за напрямками капіталовкладень) відображають неоднакову пріоритетність (відносну актуальність) природоохоронних проблем у різних державах. У країнах ЄС питання забезпечення якості атмосферного повітря, захисту ґрунтів і ландшафтів в основному вирішені, тоді як в Україні – ні.

У структурі поточних природоохоронних витрат за джерелами фінансування в країнах ЄС домінують підприємства спеціалізовані виробники (надавачі) природоохоронних послуг (понад 40%). У країнах ЄС-15 в цілому другу позицію посідають державні та муніципальні витрати, тоді як у країнах-лідерах (Німеччині та Франції) і в периферійних державах ЄС (Угорщині та Польщі) – витрати бізнес-сектору (переважно промисловості). У ЄС для виконання основних обсягів поточної природоохоронної діяльності створений і постійно вдосконалюється інститут спеціалізованих надавачів відповідних послуг, водночас значний обсяг роботи покладається на підприємства, що спричиняють тиск на навколишнє природне середовище (у рамках діяльності з екологі-

зації виробництва).

Стосовно структури природоохоронних інвестицій за джерелами фінансування в країнах ЄС-15 (та Єврозоні), то в країнах-лідерах домінують підприємства-спеціалізовані надавачі природоохоронних послуг (понад 45%). Вони здебільшого є неприбутковими організаціями, функціонування яких передбачає суспільну підтримку (муніципальну, громадську і державну). Другу позицію загалом посідають державні й муніципальні інвестиції, натомість, у країнах-лідерах – бізнес-сектор. У периферійних країнах ЄС основним джерелом капіталовкладень природоохоронного спрямування є бізнес-сектор (понад 45%), на другій позиції – державне і муніципальне фінансування (Польща) або інвестиції підприємств-спеціалізованих надавачів послуг (Угорщина).

Превалювання витрат бізнес-сектору (промисловості), та значна частка (понад 25%) держави й муніципалітетів у структурі природоохоронного інвестування у периферійних країнах ЄС є ознакою незавершеності в них процесів екологізації виробництва, недостатнього рівня розвитку мережі спеціалізованих підприємств, що надають природоохоронні послуги, а також реалізації політики скорочення відставання від країн-лідерів ЄС.

Таким чином, аналіз даних щодо природокористування (природоохоронної діяльності) в ЄС та Україні (усі природоохоронні витрати, капітальні інвестиції, поточні витрати) дав можливість сформулювати наступні висновки. Встановлено, що інвестиції в охорону природи в країнах ЄС здійснювалися більш нерівномірно, ніж поточні витрати. У структурі природоохоронних інвестицій за джерелами фінансування в країнах ЄС-15 (та Єврозоні) наступні тенденції: 1) в країнах-лідерах домінують підприємства-спеціалізовані надавачі природоохоронних послуг (понад 45%); 2) периферійних країнах ЄС основним джерелом капіталовкладень природоохоронного спрямування є бізнес-сектор (понад 45%), на другій позиції – державне і муніципальне фінансування (Польща) або інвестиції підприємств-спеціалізованих надавачів послуг (Угорщина).

Особливе фактичне і потенційне значення для України мають проекти з муніципального фінансування саме периферійних держав ЄС. По завершенню загальноєвропейського карантину зростання

зацікавленості в цих проектах з боку українського бізнесу буде зростати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горошкова Л.А., Хлобистов Є.В., Трофимчук В.О. Взаємозв'язок економічного зростання та асиміляційного потенціалу доквілля у забезпеченні сталого розвитку національного господарства. Управління проектами та розвиток виробництва. Северодонецьк: СНУ ім. В.Даля; Київ: Університет «Крок». 2019. № 1(69). С. 24-37.

УДК 330.341.1

Чечель А.О.

*доктор економічних наук, доцент, завідувач
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Пащенко Н.А.

*працівник ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДИНГ»,
здобувач ОС «магістр», спеціальності
«Адміністративний менеджмент»,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь).*

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Історично склалося так, що економічний розвиток тісно пов'язаний із збільшенням вжитку енергії і зростанням викидів парникових газів, а поновлювана енергія може допомогти порушити це співвідношення, сприяючи стійкому розвитку. Хоча конкретний вклад відновлювальних джерел енергетики у сталий розвиток повинен оцінюватися в контексті окремих країн, ці джерела відкривають можливості для сприяння соціально-економічному розвитку, доступу до енергії, передовому енергопостачанню, пом'якшенню дій на зміну клімату і зниженню негативного впливу на навколишнє середовище.

Відновлювальна енергетика може сприяти соціально-економічному розвитку. За сприятливих умов економія витрат в порівнянні з використанням непоновлюваних джерел енергії існує, особливо, у віддалених і в бідних сільських районах, в яких

відсутній централізований доступ до енергії. Більшість сучасних біоенергетичних систем приводять до скорочення викидів парникових газів.

Одним з найбільш поширених джерел енергії є біомаса, яка використовується в біоенергетиці і по оцінках Світової енергетичної ради в XXI столітті буде одним з найважливіших поновлюваних джерел енергії. Потенційні ресурси рослинної біомаси, які можуть використовуватися як джерело енергії, досягають 100 млрд.т.у.т. В даний час в світовому енергобалансі рослинна біомаса (в основному дрова) не перевищують 1 млрд.т у.т. (близько 12%). Біомаса грає істотну роль в енергобалансах промислово розвинених країн: у США її доля складає 4%, в Данії – 6%, в Канаді – 7%, в Австрії – 14%, в Швеції – 16% загального вжитку первинних енергоресурсів цих країн.

Біомасу можна розділити на дві основні групи: первинна біомаса і вторинна. Джерелом первинної біомаси є наземний і водний рослинний світ; вторинною – відходи біомаси, що утворюються після збору і переробки первинної біомаси в товарні продукти, і відходи, обумовлені життєдіяльністю тварин і людей. Відповідно до цього біоенергетика забезпечує здобуття енергії за рахунок використання біомаси, включаючи:

- продукти лісу у вигляді відходів лісозаготівель і лісопереробки;

- сільськогосподарські відходи, що підрозділяються на рослинні відходи сільськогосподарських культур (солома злакових культур, стебла кукурудзи, соняшнику і ін.) і тваринницькі відходи;

- водну рослинну біомасу (водорості, макрофіти і ін.).

Використання біомаси для здобуття енергії на основі сучасних технологій є екологічно значно безпечнішим в порівнянні з енергетичним використанням традиційних органічних ресурсів, таких як вугілля.

Для України питання альтернативної енергетики можна назвати особливо актуальним. Україна - енергодефіцитна країна і імпортує близько 70% об'єму природного газу від власного вжитку. Тому використання поновлюваних джерел енергії допомогло б Україні заощадити на традиційних паливно-енергетичних ресурсах. Для порівняння: за даними Eurostat, Швеція з поновлюваних джерел отримує найбільшу частину енергії (53,9%). По цьому показнику також лідирують Фінляндія (39,3%), Латвія (37,6%), Австрія

(33,0%) і Данія (30,8%). В цілому доля енергії з поновлюваних джерел в країнах ЄС складала 29% за станом на 2018 рік. Довгострокова мета європейців - досягти показника 70% до 2050 року (згідно з Енергетичною стратегією ЄС до 2050 року) [1].

Звичайно, Україні ще далеко до таких показників. У 2017 році країна досягла лише 6,7% «чистій» енергії в енергобалансі, що навіть менше планового показника на 1,6%. На електроенергію, вироблювану з біомаси, поки доводиться 51 МВт. Якщо деякі європейські країни купують сировину для біопалива за кордоном, в Україні такої необхідності немає. Потужна аграрна промисловість дозволяє країні навіть бути її експортером. Альтернативна енергетика дозволяє вигідно використовувати цей потенціал. Красномовно за всіх говорять цифри: лише відходів біомаси, що утворюються в сільському господарстві, досить, щоб забезпечувати газом 5-6% річній потребі України - 1,7 млрд куб м. Ще близько 1 млрд куб м можна щорік отримувати від переробки ТБО. Разом робота установок на біогазі і біомасі можуть понизити об'єм імпорту газу на 9%. Ще, якщо раціонально підійти до питання вирощування енергетичних культур на вільних с/х землях, а їх в нашій країні приблизно 4 млн.га, то Україна зможе замінити ще декілька млрд.куб.м газу [2].

Розвиток альтернативної енергетики з використанням біомаси в Україні почався в 2012 році. Тоді загальна потужність таких об'єктів дорівнювала всього 6 МВт. У 2018 цей показник склав вже 51 МВт. І країна має всі можливості для підвищення цього показника - за підрахунками вчених, біомаса з 10 мільйонів га дозволить повністю зняти проблему імпорту нафтопродуктів, а це 80% всіх споживаних продуктів. найближчими роками, що може стати вагомим внеском в систему енергетичної сталості України [2].

Отже, технології використання біомаси постійно удосконалюються, забезпечуючи здобуття енергії в зручній для споживача формі і з максимально можливою ефективністю, розвиток альтернативної енергетики в цілому дозволить впевненіше дивитися в майбутнє.

Гнучкість технологій, ринків і інших чинників має істотне значення. Деталізоване планування і здійснення мають вирішальне значення при визначенні ефективності і дієвості політики. Сприятливі умови для розвитку і вживання відновлювальних джерел енергетики можуть бути створені за ра-

хунок можливостей взаємодії енергетичної політики з політикою сталого розвитку в різних сферах національного господарства (наприклад, у сфері сільського господарства, металургійної промисловості, комунальному господарстві тощо); за рахунок надання розробникам інноваційних проектів в сфері альтернативної енергетики можливості здобуття фінансування і успішного розміщення проекту; за рахунок усунення бар'єрів, що ускладнюють доступ до мереж і ринків, за рахунок підвищення рівня освіти і інформованості за допомогою спеціальних ініціатив по розвитку комунікацій і обміну думками, а також за рахунок забезпечення можливостей для передачі технологій. У свою чергу, наявність сприятливого середовища може підвищити ефективність і дієвість державної політики сприяння інноваційному розвитку в сфері альтернативної енергетики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Энергетика: история, настоящее и будущее»/ коллективное издание под заг. ред. Плачкова С.Н. /- URL: <http://energetika.in.ua/ru/>
- 2.Енциклопедія сучасної України. Біоенергетика. URL^ http://esu.com.ua/search_articles.php?id=35290

УДК 504.75. 338.054.23

Чулаєвська М.Є.

*к.н.держ.упр., доцентка кафедри глобалістики,
євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Іщук І.Є.

*аспірантка, Національна академія державного управління
при Президентіві України*

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасний стан світової економіки зумовлює постійні виклики та загрози для України у вирішенні економічних та екологічних проблем.

В умовах сьогодення гостро постають питання екологічної та економічної безпеки, які є складовими національної безпеки

України. Як зазначає Т.В.Іванова, еколого-економічна безпека є поєднанням економічних, політичних та екологічних умов та факторів, які забезпечують стійкий та ефективний соціально-економічний розвиток суспільства, спрямований на поліпшення якості життя людей та збереження навколишнього природного середовища. [1, с. 104-107.]

На думку ряду українських експертів, зокрема С.П. Іванюти, В. А. Трембицького, К.Г. Коваленко та ін., ключовими загрозами у сфері екології, які, на нашу думку, безпосередньо впливають на розвиток економіки держави, є: надмірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України; негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи; значний обсяг відходів виробництва та споживання і неналежний рівень їх вторинного використання, переробки та утилізації; незадовільний стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля.

В той же час, до цих загроз екології, вважаємо, варто додати ще дві: 1) анексія Російською федерацією Автономної республіки Крим і ведення військових дій на території Луганщини і Донеччини, які вкрай негативно впливають на економіку України; 2) загальносвітова пандемія вірусу COVID-19.

Розглянемо детальніше поточну ситуацію в Україні.

1. Надмірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України супроводжується змінами хімічного складу та фізичного стану атмосфери, а також забрудненням поверхневих і підземних вод промисловими та побутовими скидами. Згідно з рейтингом EPI (Environmental Performance Index), Україна нині займає 109 місце серед 180 країн. У свою чергу, екологія істотно впливає на економіку[2].

2. Негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи, що проявляються не лише аварією 26 квітня 1986 року, а й нищівними пожежами, які тривали в зоні відчуження більше трьох тижнів в квітні 2020 року і були відчутні в сусідніх країнах [3]. Саме тому, Україна отримує зовнішню підтримку від міжнародних донорів та іноземних держав для боротьби із наслідками масштабних екологічних аварій. Зокрема, ЄБРР фінансує ряд проектів, які здійснюються в рамках Чорнобильського фонду «Укриття» та Ра-

хунку ядерної безпеки. За допомогою спеціалістів цих проєктів, Україна продовжує введення в експлуатацію нового безпечного конфаймента та сховища відпрацьованого ядерного палива «сухо-го» типу. [4]

3. Починаючи з 2020 року, уряд України розробляє принципи реформи управління відходами. В основу реформи покладено економіку замкненого типу. Це модель економічного розвитку, заснована на відновленні та раціональному споживанні ресурсів. Застосовується ієрархія управління відходами. А також впроваджується принцип розширеної відповідальності виробника (РВВ).

4. Нормативна база державної системи моніторингу довкілля також потребує реформування. Вона нараховує лише кілька постанов та інструкцій. Мінекоенерго розробило проєкт єдиної екологічної платформи – «ЕСО Platform». Це система взаємодії суспільства й органів виконавчої влади, яка здатна оперативно реагувати на запити суспільства щодо використання природних ресурсів.

5. Внаслідок військових дій відбувається руйнація родючих ґрунтів, як результат недбалого ставлення агресора до анексованої території відбувається неконтрольоване забруднення річок, моря, вирубка лісів тощо. Наразі Мінекології разом з громадськими організаціями проводить моніторинг еколого-економічних втрат і збитків від анексії та окупації. [5]

6. Ситуація з упровадженням карантину у зв'язку із пандемією COVID-19, на нашу думку неоднозначно впливає на еколого-економічну безпеку країни. З одного боку, деякі держави наголошують на тому, що відбувається очищення річок і повітря (напр., в Італії), але з іншого боку, в Україні можна спостерігати посилення незаконної вирубки лісів, забудови та розорювання заборонених територій. І це пов'язано саме з тим, що послабилась система контролю з боку держави та громадського сектору.

Отже, еколого-економічний стан України тісно пов'язаний та закономірно залежить від економічної, політичної, правової систем суспільства, від особливостей побудови та функціонування державного механізму, а також від еколого-правової культури суспільства. Погіршення екологічної безпеки Україні останніми

роками, пов'язано напряму із анексією Криму та діями сепаратистів на території Луганщини і Донеччини. Ці питання потребують постійного вивчення і контролю, оскільки можуть посилюватись під впливом загальносвітових екологічних змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова Т. В. Екологічна безпека як складова системи державного регулювання природокористування / Т. В. Іванова // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – № 1. – С. 104-107.

2. Таблиця рейтингу країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://epi.envirocenter.yale.edu/epi-report-2018/chapter-3-results/20-country-performance>

УДК 911.338

Юдін О.С.

Начальник відділу розвитку території управління земельних відносин (землеустрою) департаменту по роботі з активами Маріупольської міської ради

Юдіна К.Ю.

Сімейний лікар ЦМСД№5

РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства дуже гостро поставило питання негативного природокористування, екологічного забруднення, та неефективних заходів щодо ресурсозбереження людством як в Україні так і в світі в цілому.

Нажаль це невід'ємна частина сучасного розвитку людини так як всі галузі для життєзабезпечення, які створені людиною модернізуються, поширюються, збільшуються та потребують все більше ресурсів.

Не зважаючи на потужну нормативно правову базу природоохоронного законодавства, яка накопичена за роки незалежності України та досвіду щодо ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, повенів в західних областях України, вирубу-

ка лісів, видобуток бурштину, збільшення площ захоронення та зберігання ТБВ, переоснащення промисловості та енергетики з використання природного газу в своїй діяльності на твердопаливні ресурси та мазут, та багато іншого, то можна без перебільшення стверджувати, що Україна знаходиться у критичній екологічній небезпеці.

Також не пройшли без наслідків для довкілля бойові дії в Луганській і Донецькій областях, що насичені критичною інфраструктурою, затопленими шахтами та небезпечними виробництвами при відсутності контролю на таких виробництвах.

На сьогодні заходи людства щодо природовикористання та ресурсозбереження абсолютно не відповідні не лише морально-етичним, естетичним, а й природним й науковим запитам щодо безпечного існування життя на планеті Земля, як для себе так і для наступних поколінь.

Детальний аналіз співіснування природи та діяльності людства дає нам можливість стверджувати, що сьогодні гостра увага повинна приділятися проблемі безконтрольного, хаотичного та надлишкового природокористування без концепції відновлення споживаних ресурсів.

Дослідження проблеми взаємовідносин природи й людини почалося ще у стародавні часи. Серед видатних мислителів та вчених, які напрацювали ідеї про природу та місце людини в ній, можна назвати таких як Сократ, Платон, Арістотель, Сенека, Л. да Вінчі, та багатьох інших. Вони розглядали природу як синкретичне явище, що сполучає етичну й естетичну норми і, певною мірою, надає зразок здорового життя людини. Зокрема, один із найвідоміших давньогрецьких філософів Арістотель (384–322 рр. до н. е.) говорив: «Природа нічого не робить даремно і не втрачає нічого необхідного» [2];

На сьогодні є багато вітчизняних фахівців, які вважають, що екологічну кризу у сучасній літературі неправильно викладають тільки як зовнішню кризу. На сам перед це криза антропологічна, внутрішня, навіть духовно-світоглядна. Тому акценти при напрацюванні стратегії раціонального природокористування треба робити не лише на раціональній складовій, не на контролі над технологіями і прийнятті законів щодо охорони навколишнього

середовища, а на формуванні нового ставлення до природи. Такий підхід іноді називають світоглядною репрезентацією екологічної кризи.

Людина повинна мати чітку, зрозумілу, внутрішню філософію природокористування та її збереження, а ні лише обмежитися розмежуванням поганого та доброго для екосистеми в цілому.

Отже, раціональне природокористування – це високоефективне господарювання, яке не призводить до різних порушень природно-ресурсного потенціалу або змін у навколишньому природному середовищі, що можуть завдати значної шкоди здоров'ю людей і навіть загрожувати їх існуванню.

Під раціональним природокористуванням розуміють збалансоване використання відновних і невідновних природних ресурсів для задоволення обґрунтованих життєвих потреб людського суспільства при мінімальній шкоді природному середовищу.

Зменшення кількості відходів та витрати природних ресурсів можна досягти, застосовуючи в господарюванні раціональне природокористування. Стосовно технологічних процесів це здійснюють шляхом ресурсозбереження, тобто виробництва продукції за мінімальних витрат сировини, палива та інших енергетичних ресурсів і різних допоміжних матеріалів. До основних напрямів ресурсозбереження належать:

- застосування безвідходних та маловідходних технологій з одночасною комплексною переробкою сировини;
- комплексна переробка газодимових викидів та стічних вод з використанням продуктів газо- і водоочищення;
- рекуперація та утилізація відходів виробництва;
- застосування замкнених водооборотних циклів;
- раціональне використання енергоресурсів та енергозбереження;
- розробка нових ефективних технологічних процесів, у тому числі й мікробіологічних;
- організація територіально-виробничих комплексів;
- перехід на зелену енергію.

З метою зменшення кількості розсіюваних відходів та споживання первинних природних матеріальних ресурсів розробля-

ються ефективні безвідходні й маловідходні технології. На промислових підприємствах будують дедалі складніші й дорожчі очисні споруди для газодимових викидів і стічних вод. Розробляють технології комплексної раціональної переробки сировини з мінімальним використанням енергетичних ресурсів та інших допоміжних матеріалів.

Нажаль незважаючи на всі модернізації в промисловості та в галузях у цілому, які направлені на зменшення споживання ресурсів, загальний обсяг шкідливих викидів в атмосферне повітря та загальних відходів зростає. Це обумовлено невідпинним зростанням чисельності населення на планеті, що веде за собою зростанням їх потреб та примушує на зростання потужностей виробництва. Таким чином, для забезпечення раціонального природокористування потрібно використовувати екологічно чисті безвідходні та маловідходні технології та використовувати замкнутий цикл виробництва.

Таким чином, сьогодні всі світові галузі виробництва, які забезпечують життєві потреб людського суспільства повинні бути спрямовані на альтернативні джерела сировини з власних відходів з залученням мінімальних природних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровдій В.М., Гаца О.О. Екологічні проблеми України (проблеми ноогеніки): Навч. посібник – К.: НПУ, 2000. – 110с.
2. Білявський, Г.О. Падун, М.М. Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань – К.: 1993. – 368 с.
3. Білявський, Г.О. Фурдуй, Р.С. Костіков І.Ю. Основи екологічних знань – К.: Либідь, 2000. – 336 с.
4. Гришиной Л.А. Влияние атмосферного загрязнения на свойства почв – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 205 с.
5. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього середовища : навч. посіб. / В. С. Джигирей. – К. : Знання, 2006. – 203 с.

3. ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗРОСТАННЯ

УДК 336.717

Байрак А.О.

*старший викладач кафедри публічного
управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Положенцева Г.В.

*начальник відділу мікро -, малого та середнього бізнесу
ТББВ №10004/0218 філії ДООУ АТ «Ощадбанк»*

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Функціонуюча стабільно банківська система є запорукою фінансової та економічної стійкості держави. Така система здатна як акумулювати значні фінансові ресурси, так і забезпечити передачу капіталів між різними галузями економіки, сприяючи цим, активізації економічному зростанню, підвищенню добробуту та інвестиційної привабливості країни.

Основи функціонування комерційних банків та проблем їх забезпечення та фінансової стійкості у ринкових умовах досліджували такі зарубіжні вчені як: Р. Бернд, Е. Дж. Долан, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі (мол.), Д. Стоун, П. Умлсон, С. Хьюс, Д. Ван-Хуз. Зазначене питання також висвітлювали українські вчені: І. Волошин, О. Дзюблюк, О. Заруба, Г. Карчева, А. Кочетков, А. Мороз, А. Мазаракі, В. Науменко, М. Пуховкіна, К. Раєвський, М. Савлук, Л. Свистун, С. Халява, Н. Шелудько, Р. Шіллер, О. Шматов, Н. Шульга та інші.

Метою дослідження є визначення сутності поняття фінансової стійкості комерційного банку.

Під фінансовою стійкістю слід розуміти такий стан банку, при якому обсяги його майна (активів) є достатніми для погашення взятих на себе зобов'язань, тобто даний банк є платоспроможним. Розрізняють статичну та динамічну фінансову стійкість.

Статична фінансова стійкість представляє собою дотримання параметрів діяльності банку (капітал, ліквідність, платоспроможність, прибутковість, рівень проблемних активів тощо) в допустимих межах [1, с. 70].

Динамічна фінансова стійкість – є врівноваженим й збалансованим зростанням позитивних та зниженням негативних параметрів у діяльності банку, які знаходяться в межах допустимого ризику відповідно до визначеної системи узгоджених як стратегічних, так і поточних цілей функціонування банку в процесі прогресивного розвитку [3, с. 308].

Методи, які забезпечують фінансову стійкість банків, можна поділити на дві групи – зовнішні та внутрішні, які, в свою чергу, включають в себе підгрупи регулюючих та стабілізуючих методів (рис. 1) [2, с. 143].

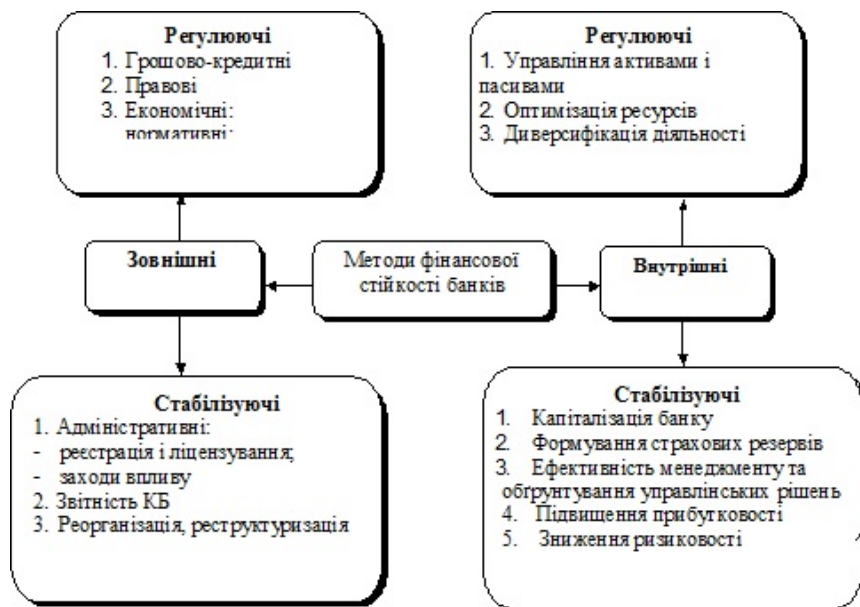

Рис. 1. Методи забезпечення фінансової стійкості банків

Основними методами, які оцінюють фінансову стійкість комерційного банку є:

– метод лінійного програмування, який допомагає визначити найбільш оптимальний розподіл ресурсів між окремими групами активів і забезпечує максимальний прибуток при нормативних обмеженнях ризику;

– комплекс методів рангових оцінок, кластерного аналізу та аналітичних групувань, який допомагає визначити групи (кластери) банків та вибудувати їх за рівнем стійкості, а також граничних значень параметрів для кожної з таких груп;

– економіко-математичні методи і моделі, які допомагають визначити прогнозу оцінку динамічної фінансової стійкості комерційного банку на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу [4, с. 63].

На нашу думку, для забезпечення фінансової стійкості комерційних банків необхідно запровадити більш жорсткі вимоги до новостворюваних банків, оскільки навіть найбільші банки України не завжди здатні дотримуватись нормативів НБУ, то що тоді можна говорити про нові та слабкі банківські установи. Загалом для України доцільно зменшити кількість комерційних банків. Найбільш оптимальною цифрою є 160- 170 банків. Це можна зробити шляхом введення більш жорстких нормативів НБУ і вимог до новостворених банків. Таким чином, буде досягнуто стабільність банківської системи, і дозволить повернути довіру клієнтів до банків, після чого населення та юридичні особи, в свою чергу, збільшать кількість депозитних коштів і забезпечить достатній рівень банківського капіталу. Завдяки цьому можна буде знизити вартість банківських послуг (зокрема кредитування) і це також буде стимулювати людей вкладати свої кошти в банки, а не тримати їх «в банці».

В результаті здійснення таких заходів, може виникнути закономірне питання: «А що буде з тими банками, які діють на сьогоднішній день, але які не достатньо стійкі, щоб задовольняти наведеним вище умовам?». Єдиним виходом із цієї ситуації буде злиття або поглинання, що позитивно відобразиться на їх капіталізації, а отже і фінансової стійкості країни. Ще одним шляхом можна розглянути можливість створення банківських об'єднань, яке може також дозволити підвищити рівень їх надійності. Але, такий механізм, на нашу думку, є менш ефективним, оскільки в разі виникнення певних проблем в порозумінні, чи бажання банку вийти із банківського об'єднання, будуть виникати

спірні ситуації, для вирішення яких буде витрачатись значний час, який буде провокувати тривалі «бюрократичні» процеси.

Таким чином, підсумовуючи викладене, на нашу думку, що найбільш правильними шляхами забезпечення фінансової стійкості комерційних банків є адміністративні важелі. Також в умовах, які склалися в нашій країні, це буде найбільш ефективним напрямком стабілізації банківського сектору та забезпечення його надійності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берест М. М., Тимошенко А. П. Критичний аналіз змісту економічної категорії «фінансова стійкість». Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 69–72.
2. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 256 с.
3. Мороз А. М. Банківські операції : підруч. / За ред. А. М. Мороз. Київ : КНЕУ, друге видання, 2002. 476 с.
4. Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання фінансової стійкості банків України та зарубіжжя. Вісник НБУ. 2016. № 11. С. 62–67.

УДК 330.3(477.74)

Головіна О.І.

к.е.н., доцент,

Одеський державний університет

МЕХАНІЗМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

В умовах активного залучення України в світові процеси глобалізації та регіоналізації особливо актуальними стають питання стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів та держави в цілому.

Враховуючи особливості ініціативного планування, складання стратегічного документа розвитку держави можливо лише в умовах чіткого визначення пріоритетів розвитку на регіональному рівні. Тільки з урахуванням перспектив розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць представляється можливим складання реалістичної стратегії розвитку країни в цілому.

Мета дослідження - розвиток теоретичних, методичних і практичних основ оцінки дослідження факторів та умов формування соціо-еколого-економічного механізму стійкого розвитку регіону.

Сталий розвиток регіону - це процес постійних змін, при якому використання ресурсів, напрямок інвестицій, науково-технічний розвиток, впровадження інновацій, удосконалення персоналу та інституційні зміни погоджені один з одним і спрямовані на підвищення сьогодення і майбутнього потенціалу регіону, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей.

В умовах економічної нестабільності однією з найбільш важливих завдань стає ефективне управління сталим розвитком і його інтеграцією в діючі системи менеджменту регіону. Результатом узагальнення міжнародного та національного досвіду в цій галузі стали принципи і методологія забезпечення сталого розвитку регіону.

Беручи до уваги результати оцінки рівня стійкості розвитку Одеської області, а також характер проблем соціо-еколого-економічного розвитку, які обумовлені недосконалістю законодавчих основ природокористування, низьким рівнем ефективності регулювання процесів взаємодії суб'єктів еколого-економічних відносин, інтенсифікацією промислового виробництва за умови низького рівня інноваційності використовуваних технологій, відсутністю дієздатних ринкових механізмів у сфері ресурсокористування, необхідним є розробка пропозицій, спрямованих на нейтралізацію наслідків техногенезу. [1]

Грунтуючись на логіці дослідження, пропозиції щодо забезпечення сталого розвитку Одеської області повинні бути сфокусовані в рамках економічного, екологічного, соціального, інституційного та наукового напрямків. При цьому головною метою є створення умов для екологізації, під якою автор пропонує розуміти процес, спрямований на збереження якості природного середовища та відновлення компонентів ПРП допомогою регламентації економічної і природоохоронної діяльності, що дозволить раціонально використовувати ресурси і знизити антропогенне навантаження на природне середовище. [2]

Даний процес також передбачає відтворення відновлюваних компонентів ПРП (включаючи асиміляційні потенціал природного середовища) і раціональне використання невідновлюваних ресурсів за допомогою розробки та впровадження високотехнологічних ви-

робничих процесів, а також поступального переходу до використання вторинних матеріальних ресурсів, побутових і промислових відходів, ресурсів альтернативної енергетики.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення наступних завдань:

- вдосконалення нормативно-правового регулювання процесів природокористування, виділяючи заповідні зони, природні заказники, рекреаційні території, а також не відновлювані компоненти ПРП;
- розмежування повноважень у сфері державного та регіонального регулювання процесів природокористуванням і охорони навколишнього середовища;
- реформування системи обліку та економічної оцінки компонентів ПРП, а також системи платежів за використання природних ресурсів;
- вдосконалення фінансових механізмів, що забезпечують відтворення компонентів ПРП, враховуючи ліцензування природокористування;
- впровадження сучасних технологій відтворення і збереження компонентів ПРП, включаючи біорізноманіття та ресурси моря;
- моніторинг використання ПРП, ефективності регулювання процесів природокористування (екологічна експертиза і контроль), а також трендів соціо-еколого-економічного розвитку щодо цілей сталого розвитку регіону [3].

Висновки. Так, пропозиції щодо забезпечення сталого розвитку Одеської області в рамках економічного спрямування, насамперед, повинні бути сфокусовані на створенні умов для розвитку соціально орієнтованої економіки, здатної забезпечити високий рівень життя населення за умови екологічної безпеки середовища життєдіяльності та збереження компонентів ПРП.

Це обумовлює необхідність активізації впровадження ресурсозберігаючих і безвідходних технологій, модернізації виробництва та запобігання надзвичайних ситуацій природного-техногенного характеру. З цією метою необхідно реалізувати комплекс організаційно-економічних заходів, в числі яких пропонується розглядати реформування системи оподаткування допомогою введення методу прямого природно-ресурсного оподаткування, що передбачає врахування в платежах за традиційні природні ресурси рентних показників та облік в платежах за забруднення навколишнього природного середовища реально завдається збитку.

Це дозволить акумулювати грошові кошти для відтворення природних ресурсів та підвищити рівень соціальної та комерційної відповідальності користувачів компонентів ПРП. Також в числі ефективних методів економічного регулювання процесів природо-користування, слід розглядати податковий кредит і пільги для окремих платників екологічних податків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимофеева С. С. Экологический менеджмент. Ростов: Феникс, 2009. 352 с.
2. Тищенко А. Н., Кизим Н. А., Кубах А. И., Бавыскиба Е. В. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика. Х. : ИНЖЭК, 2010. 176 с.
3. Статистичний збірник «Статистичний щорічник міста Одеси за 2017 рік». Одеса, 2018. 291 с.

УДК 338.47:656.2

Колонтай С.М.

к.е.н., доцент

Одеський державний екологічний університет

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Розвиток залізничної галузі України є передумовою стабільного розвитку та підйому економіки країни, посилення її конкурентоспроможності. Проте транспортна система України, у тому числі залізничної галузі, все ще не відповідає стандартам, директивам, регламентам, нормам і вимогам Європейського Союзу (ЄС), відзначається суттєвим відставанням щодо законодавчої та нормативно-технічної бази, інфраструктури, якості тягового рухомого складу, обладнання, спектру і якості сервісних послуг.

Для залізничного транспорту характерна масовість і порівняно низька собівартість перевезень [1].

Провідне значення залізничного транспорту України обумовлено двома основними факторами: техніко-економічними перевагами порівняно з іншими видами транспорту та збігом

напрямку й потужності основних транспортно-економічних потоків України й світу з географічним положенням українських залізниць [2].

В сучасних умовах значно зростає необхідність більш активної участі держави у розробці і реалізації цілей і задач, які мають бути направлені на подолання негативних тенденцій у базовій галузі – залізничному транспорті.

АТ «Укрзалізниця» є одним із найбільших роботодавців України, де працює близько 260 500 співробітників, або 1,6% від загальної кількості працюючих в Україні. До 2,6% ВВП України генерується в УЗ.

При переході до нової моделі організації залізничного транспорту ключовим моментом є повне відокремлення функцій державного регулювання від господарських функцій вже на початковому етапі реформування. Цей розподіл необхідний для впровадження конкуренції на ринку залізничних послуг та є однією з умов забезпечення справедливої тарифної політики та рівноправного доступу незалежних компаній - операторів до залізничної інфраструктури.

З метою створення європейської моделі ринку залізничних перевезень, розвитку конкуренції головним завданням державної політики є визначення принципів діяльності на ринку залізничних перевезень з урахуванням розвитку конкуренції серед перевізників, утворення вертикально- інтегрованої системи управління всередині публічного акціонерного товариства «Укрзалізниця» та впровадження нової системи державного регулювання тарифів на залізничному транспорті.

Для реалізації останнього напрямку необхідним є:

- визначити нові принципи державного регулювання тарифів у проекті Закону України «Про залізничний транспорт»;
- впровадити нові принципи тарифоутворення на залізничному транспорті;
- провести аналіз витрат на інфраструктуру залізничного транспорту, на вантажні та пасажирські перевезення;
- розробити методiku розрахунку плати за послуги інфраструктури залізничного транспорту [3].

Реформування залізничного транспорту, крім підвищення галузевої ефективності, дозволить отримати і загальноекономічний ефект за рахунок розвитку транспортного машинобудування, експорту транспортних послуг, економії енергоресурсів тощо.

Ефективність проведених заходів визначатиметься підвищенням рівня використання транзитного потенціалу, збільшенням обсягів перевезень (на 20-25%), відносним зменшенням собівартості перевезень (на 15%), зменшенням обсягів питомих витрат енергоресурсів на тягу поїздів (на 15%) та підвищенням продуктивності праці в 1,6 рази.

Реалізація зазначених напрямків удосконалення механізму державного управління розвитком залізничної галузі дозволить упорядкувати повноваження органів, що формують, реалізують політику на залізничному транспорті, здійснюють державний нагляд (контроль) та створити нову ефективну модель державного управління та регулювання у сфері залізничного транспорту, підвищити ефективність та конкурентоспроможність галузі, створити умови для розвитку конкуренції в галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Транспортна система України: загальна характеристика та особливості розвитку [Електронний ресурс] // Освіта. – Електрон. Дані. – 2011. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22230/ (дата звернення: 22.11.2019).
2. Гнатенко Л.А. Нормативно-законодавче регулювання діяльності залізничного транспорту органами державної влади [Електронний ресурс] / Л.А. Гнатенко / Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського. – Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? (дата звернення: 18.11.2019).
3. Коломійченко В. А. Основи визначення інвестиційної складової / В.А. Коломійченко. // Зб. наук. пр. Державного економіко-технологічного університету транспорту. – 2014. – №28. – С. 33–42.

Норець А. В.

начальник відділу стратегічного планування та внутрішнього контролю департаменту соціального захисту населення Маріупольської міської ради

Шайтан А. С.

Маріупольська міська організація Товариства Червоного хреста України, волонтер

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗМІНИ У ФІНАНСУВАННІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Соціальний захист населення – відносини між суспільством та соціально вразливими верствами соціуму з приводу отримання ними економічних благ (соціальні виплати, допомоги, компенсації, пільги та інші) для забезпечення існуючих у країні соціальних стандартів через діяльність відповідних інститутів (соціальні гарантії, стандарти, нормативи, державні та громадські організації, фонди і установи, а також корпорації і міжнародні інституції) [1].

На сьогодні нараховується понад 20 різних видів допомог і пільг, а надання їх закріплено десятками законів. При цьому окремі соціальні програми не мають стабільного фінансування або на їх затвердження не передбачалися цільові джерела фінансування. Фінансування видатків на соціальний захист здійснюється як за рахунок державного, так і місцевих бюджетів. Частка видатків в місцевих бюджетах протягом 2011–2018 рр. коливається в межах 23–27% від загальної суми видатків на соціальний захист [2].

Аналіз динаміки загальних видатків на соціальний захист, номінального ВВП України та фактичного кінцевого споживання домогосподарств у галузі соціального забезпечення та соціальних допомог за 2010–2017 рр. (табл. 1) дає підстави стверджувати, що протягом зазначеного періоду усі показники зростали, крім загальних видатків на соціальний захист та фактичного кінцевого споживання домогосподарств у 2014 році. На це вплинув політичний стан в країні, що дав великий сплеск і значне підвищення потреб насе-

лення в соціальному забезпеченні, про що також свідчать дані табл. 1 за 2015 рік, а саме значне їх зростання.

Таблиця 1

Динаміка змін показників

	Загальні видатки на соц. захист, млн.грн	Темпи змін (%)	Номинальний ВВП України, млн.грн	Темпи змін (%)	Фактичне кінцеве споживання домогосподарств (млн.грн)	Темпи змін (у%)
2011	283500,5		1082569		19395	
2012	312371,9	10,18	1316600	21,62	21825	12,53
2013	350363,3	12,16	1408889	7,01	23731	8,73
2014	361164,6	3,08	1454931	3,27	23983	1,06
2015	352224,2	-2,48	1566728	7,68	22720	-5,27
2016	408242,9	15,90	1979458	26,34	37853	66,61
2017	433359	6,15	2383182	20,40	65974	74,29
2018	526035,9	21,39	2982920	25,17	97384	47,61

Для визначення інших чинників, що впливають на суми видатків на соціальний захист, нами використано методіку PEST-аналізу. Його мета – виявити ті фактори зовнішнього середовища, які найбільше впливають на досліджуваний показник. При цьому чинники об'єднують у групи економічних, технологічних, соціокультурних і політико-правових факторів [4]. Здійснивши групування чинників для PEST-аналізу (табл. 2) та провівши кореляційно-регресійний аналіз впливу виділених груп факторів на суми видатків на соціальний захист за 2011–2018 рр. встановлено, що найбільший позитивний вплив на загальні видатки на соціальний захист мають економічні фактори ($R^2 = 0.995$, P -значення = 0.467) та соціокультурні фактори (P -значення = 0.076, $R^2 = 0.931$), а найменший – технологічні ($R^2 = 0.89$, P -значення = 0.003). Вплив політико-правових факторів є теж ($R^2 = 0.968$, P -значення = 0.299), і він нейтральний, так як неналагоджена система соціального захисту населення. За таких умов виникає потреба провести глибокий аналіз системи наявних заходів соціального забезпечення, щоб запровадити механізми, які дають змогу надава-

ти соціальних захист тим категоріям населення, які дійсно її потребують.

Таблиця 2

Фактори макросередовища (PEST-аналіз)

<i>Політико-правові фактори:</i> рівень бюджетного навантаження експорт товарів та послуг імпорт товарів та послуг	<i>Економічні фактори:</i> номінальний ВВП України мінімальна заробітна плата середньомісячна заробітна плата капітальні інвестиції грошові агрегати реальні грошові доходи населення
<i>Соціокультурні фактори:</i> середня очікувана тривалість життя рівень захворюваності населення видатки на придбання товарів і послуг споживання продуктів харчування у домогосподарств та інші зайнятість населення	<i>Технологічні фактори:</i> витрати на виконання наукових досліджень і розробки

Джерело: [2]

Таким чином, соціальні потреби найбільш незахищеного населення задовольняються недостатньою мірою. Високий рівень бідності в Україні свідчить про недостатню ефективність підтримки найбільш соціально незахищених категорій населення. Та сучасному етапі в країні не функціональна система соціального захисту населення та неналагоджена у відповідності до реалій соціально-економічного розвитку країни механізм фінансового забезпечення. Вирішення фінансування потребує чергового реформування соціальної політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Руженський М. М. Трансформація інститутів соціального захисту населення в транзитивній економіці. дисертація на здобуття наукового ступеня доц. екон. наук. К. : 2016 р. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.01/2016/Ruzhenskyj_diss.PDF.
2. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>.

3. Сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Косянчук Т. Ф., Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швид В. В. Економічна діагностика : навч. посіб. / За заг. ред. Т. Ф. Косянчук. Львів : Новий Світ-2000, 2007. 452 с.

353:504

Розмарина А.Л.

к.е.н., доцент, доцент кафедри публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності, Одеський державний екологічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Політична нестабільність, брак бюджетних коштів, низька інвестиційна активність суб'єктів господарювання призводять до необхідності дослідження умов удосконалення ефективності використання наявних у регіонах фінансових ресурсів природоохоронного призначення, а також активізації їх потенційних джерел, насамперед, внутрішнього для регіону походження.

Основною причиною, яка не дозволяє вирішити проблеми раціонального природокористування і охорони навколишнього середовища, на наш погляд, є відсутність ефективних методів і важелів фінансування природоохоронної діяльності. Саме тому фінансові відносини в екологічній сфері потребують поглибленого вивчення і розвитку.

Питаннями теоретико-методологічних і прикладних основ формування фінансів природокористування, а також визначенням їх ролі в системі фінансових відносин на державному і регіональному рівнях тривалий час займаються вчені та практики як у нас в країні, так і за кордоном, зокрема: О.Л. Кашенко, Л.Ф. Кожушко, Л.Г. Мельник, С.К. Харічков, М.А. Хвесик, В.Я. Шевчук, Г.Я. Яковлева, Р. Мюррей, А.Ендрес, К.Ріхтер та ін.

Так, у дисертації Г.Я. Яковлевої дається визначення фінансів природокористування як «специфічної сукупності економічних відносин в системі» суспільство-природа », яка передбачає форму-

вання фондів грошових коштів на різних рівнях управління та їх витрачання на природоохоронні заходи» [1].

О.Л. Кашенко пропонує розглядати фінанси природокористування як «сукупність відносин, які пов'язані з рухом природної складової національного багатства, тобто формуванням, розподілом-перерозподілом, використанням цього досить специфічного фонду вартості, речовим змістом якого є природні блага» [2].

На наш погляд, регіональні фінанси в природоохоронній сфері можливо визначити як сукупність економічних відносин, що забезпечують формування фондів грошових коштів та їх цілеспрямоване витрачання на проведення заходів з охорони, відтворення та раціонального використання природних ресурсів на рівні регіонів.

Метою даної роботи є вивчення та систематизація інформації про стан регіональних фінансів природокористування і розробка пропозицій щодо впровадження дієвих механізмів фінансування екологічної галузі на регіональному рівні в сучасних умовах.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища може здійснюватися за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів; коштів підприємств, установ і організацій; фондів охорони навколишнього природного середовища; добровільних внесків та інших джерел.

В сучасних умовах кошти, які виділяються з Державного бюджету України на фінансування охорони навколишнього природного середовища, досить незначні. Так, видатки з держбюджету за розділом «Охорона навколишнього природного середовища» охоплюють лише 1,22% у загальній сумі видатків, що становить 0,25% ВВП [3].

На рівні регіонів також спостерігається тенденція зменшення витрат на охорону навколишнього природного середовища. Наприклад, капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища в Одеському регіоні у 2018 році склали 778429,0 тис. грн., тоді як 2017 році ці витрати становили 873508,1 тис. грн., тобто зменшились на 95079,1 тис. грн., або 10,9%. [4].

До числа можливих джерел фінансування природоохоронної діяльності слід віднести кредити банків. Однак в даний час спосте-

рігається тенденція підтримки екологічних проектів банками тільки за умови їх швидкої окупності (протягом 2-2,5 років).

В таких умовах на рівні регіону доцільно використовувати інструменти фінансово-інвестиційного забезпечення реалізації екологічних інновацій і проектів, в тому числі «зелений тариф», кліматичні інноваційні ваучери, «зелені» облігації, запровадження непрямих податків на продукцію екологічно небезпечних виробництв, надання в лізинг природоохоронного обладнання, створення ринку екологічних послуг (маркетинг, аудит), впровадження страхування екологічних ризиків, залучення коштів підприємницьких структур тощо.

У перспективі з метою розвитку фінансового забезпечення охорони довкілля можна утворити так званий «регіональний екологічний супермаркет», тобто організацію, що представлятиме потенційним клієнтам широкий спектр екологічних послуг. Існування такого «супермаркету» можливо за умови утворення регіонального екологічного фонду або банку, який би зосереджував і розпоряджався коштами, які надходять від різних джерел, у тому числі від іноземних інвесторів, та виділені їх для вирішення еколого-економічних проблем регіону. Засновниками Фонду окрім державних структур можуть бути комерційні банки, страхові компанії, великі фінансово-промислові групи.

Таким чином, для ефективного функціонування фінансів природокористування на регіональному рівні необхідно, щоб вони ґрунтувалися на комплексному системному підході до фінансування регіональних природоохоронних заходів, що включає встановлення взаємозв'язку між якістю навколишнього природного середовища регіонів і необхідними обсягами фінансування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яковлева Г.Я. Финансовые методы управления природопользованием // Автореф. дис. канд.экон.наук. Одесса, 1991. 25 с.
2. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування. Суми: Вид-во «Університетська книга», 2000. 421 с.
3. Статистичні показники України URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
4. Статистичний щорічник Одеської області за 2018 рік // Головне управління статистики в Одеській області. Одеса, 2019. 420 с.

Христенко Л.М.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління,
менеджменту та маркетингу,
Східноукраїнський національний університет імені Вол. Даля*

Кірієнко Т.А.

*Спеціаліст, КНП «Консультативно-діагностичний центр»
Северодонецької міської ради,*

АКТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ

Завданням сучасних суб'єктів-надавачів медичних послуг є набуття ними ознак ефективності діяльності шляхом підвищення цінності надання медичних послуг для населення. Нажаль, на сьогодні сфера охорони здоров'я характеризується усіма учасниками ринку медичних послуг як комплекс проблемних питань. Так, проблема у трактуванні споживачів – це незадоволеність надаваними закладами охорони здоров'я послугами, зокрема їхньою якістю або у зіставленні «ціна – якість». З боку держави проблема полягає у питанні утримання за рахунок держави бюджетних медичних закладів, які не в змозі справитися із виконанням публічної місії по підтриманню належного стану здоров'я населення. Фінансування таких закладів розглядається як додатковий тягар на загальнодержавний бюджет України. Особливо ці проблеми загострилися у режимі реального часу на тлі світового розповсюдження коронавірусної хвороби (COVID-19), коли вітчизняні медичні заклади виявилися не готові ні з точки зору кадрового, ні матеріально-технічного, ні фінансово забезпечення у протистоянні пандемії, навіть на фоні посереднього її розповсюдження в Україні.

Запорукою виходу із кризи у медичному секторі України, стало запровадження у 2018 році медичної реформи, ґрунтовним моментом якої є автономізація [1], тобто реорганізація (перетворення) закладів охорони здоров'я – бюджетних установ, на заклади охорони здоров'я – комунальні некомерційні підприємства, з ме-

тою підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку медичних послуг та посилення виконання публічної місії щодо якості виконуваних робіт за принципом «цінність для пацієнтів». Ефективність реалізації основних етапів медичної реформи та гарантії стійкості початкового й поточного станів новостворених медичних підприємств напряму залежать від формування надійного механізму фінансового забезпечення, що наразі значно актуалізує цей напрям дослідження.

Попри досить широке висвітлення питань щодо фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я у продовж реалізації медичної реформи (особливо у складі загальних методичних рекомендацій), залишаються недоопрацьованими напрями аналітичного й організаційного характеру, розвиток яких дозволить на практиці вибудувати такий механізм фінансового забезпечення, який стане запорукою успішного функціонування реформованих закладів на ринку медичних послуг на рівні з приватним сектором, забезпечить належний рівень їхнього поточного стану й бази для подальшого розвитку.

Аналітичний напрям слід розпочати з вивчення актуальних засад фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я (умов та негативних причин).

Розглядаючи умову «самостійності» медичних закладів набути ними під час реформи, говорити про її абсолютність є не вірним, бо до суб'єктів впливу на формування усіх механізмів діяльності закладів, у тому числі і фінансового, попри керівництво самих комунальних підприємств, відносять: 1) власників – органи місцевого самоврядування, до повноважень яких належать питання перепрофілювання та повне розпорядження майном сформованого медичного закладу; 2) Національну службу здоров'я України (НСЗУ), від якої залежить ефективність організації зовнішнього фінансування закладів охорони здоров'я. Крім того, до умов, що позитивно впливають на структуру механізму фінансового забезпечення автономізованих закладів охорони здоров'я можна віднести [2]: отримання значно більшої свободи керівництвом медичних закладів у залученні і розпорядженні джерелами фінансування та господарчими активами; можливість здійснення фінансування закладів охорони здоров'я зі статусом підприємства на основі

власного фінансового бізнес-плану; можливість самостійно спрямовувати на розвиток закладу надлишково отримані фінансові ресурси; можливість мати власні рахунки у будь-якому банку; особливі податкові умови та ін.

Проте, на жаль, навіть налагоджена договірна система між підприємствами сфери медичних послуг та Національною службою здоров'я України (НСЗУ) на сьогодні не може забезпечити необхідний обсяг фінансування таких медичних закладів, який буде достатнім для забезпечення належного рівня фінансово-економічної стійкості та здійснення діяльності з дотриманням високих стандартів якості. Головними причинами цієї проблеми, є, по-перше, незадовільний первинний стан бюджетних медичних установ, які пройшли або проходять процедуру реформування; по-друге, необґрунтованість ставок тарифів, які передбачаються НСЗУ, на фоні постійних змін чинників зовнішнього середовища (зростання комунальних платежів, підвищення цін на медичні засоби та техніку, започаткування платності медичної інформаційної системи та ін.); в-третьє, відсутність якісної підтримки місцевих органів влади та неспроможність місцевих бюджетів у повному обсязі виконувати свою частину фінансування медичних закладів.

Тож, виявлення й дослідження актуальних засад формування і розвитку фінансового забезпечення реформованих закладів охорони здоров'я, дозволяє перейти до наступного етапу, який полягає у вивченні всіх доступних джерел й форм фінансування з метою формування теоретичної бази для набуття професійних навичок персоналом у питаннях залучення фінансових ресурсів для реалізації поточної діяльності й подальшого розвитку підприємств медичної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кірієнко Т.А., Христенко Л.М. Зміни в організації діяльності закладів охорони здоров'я у процесі автономізації. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Майбутній науковець – 2019» (12 грудня 2019 року). Сєвєродонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2018. Ч II. С. 50–52.
2. Автономізація лікарень: як відбуватиметься, які переваги надасть медустановам. URL: <https://moz.gov.ua/article/for-medical-staff/avtonomizacija-likaren-jak-vidbuvatimetsja-jaki-perevagi-nadast-medustanovam>

Чечель А.О.

*доктор економічних наук, доцент, завідувач
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Зборовицук В.В.

*контролер номеру обслуги 2 комендантського відділення,
Державна прикордонна служба України,
Донецький прикордонний загін*

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Формування фінансового забезпечення місцевих бюджетів є важливою складовою розвитку України в рамках децентралізації [1]. Так, з 1 січня 2015 року до складу доходів місцевих бюджетів зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб, відповідно до ст.69 БКУ. Значимо, що до внесення змін до БКУ, відповідний податок зараховувався у розмірі 25%. Це стало основним фактором підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків та зборів. Крім цього основного податку, до місцевих бюджетів зараховуються: 25% екологічного податку; 5% акцизного збору з реалізації підакцизних товарів; 100% єдиного податку; 100% податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності; 100% податку на майно (нерухомість, земля і транспорт), збори та інші платежі відповідно до БКУ.

Місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб, як визначено у ст.66 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»[2].

Починаючи із 2014 року спостерігається поступове збільшення частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті з 23,8% у

2013 році до 46,9% у 2018 році, що, безпосередньо, вказує на зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування та є, на нашу думку, прямим наслідком реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, ухваленої 1 квітня 2014 року. (Рис. 1).

Рис. 1. Динаміка частки місцевих бюджетів в Державному бюджеті з початку реформування в Україні

Разом з тим, варто відмітити, значне збільшення державної підтримки на розвиток громад та розбудову інфраструктури, що є ще одним позитивним наслідком бюджетної децентралізації і, безпосередньо, кроком від бюджетів «проїдання» до бюджетів розвитку. Так, якщо у 2014 році було передбачено регіонам з державного бюджету на підтримку соціально-економічного розвитку лише - 0,5 млрд. грн, то в 2018 році обсяг коштів на реалізацію інфраструктурних проектів склав 19,37 млрд. грн., а на 2019 рік передбачено 20,75 млрд. грн., що у 41,5 рази більше, ніж було у 2014 році.

Крім того, на 2019 рік передбачена субвенція на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення в сумі 14,7 млрд. грн. (Рис.2.) [3].

Рис.2. Динаміка державної підтримки з 2014 по 2019 рр., млн. грн.

Варто зазначити, що показники виконання бюджетів відображають загальний соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал для подальшого розвитку. Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є індикатором того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва та залучення інвестицій, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Реформа децентралізації сприяє якісному покращенню життєвого становища мешканців громад, створенню реальних умов для всебічного розвитку територій та людських ресурсів, формуванню засад дієвого місцевого самоврядування. Окрім фінансів, громади отримали додаткові повноваження - здійснення зовнішніх запозичень, самостійне обрання установ з обслуговування коштів місцевих бюджетів відносно розвитку та власних надходжень бюджетних установ. Також громади отримали повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства. Відтепер органи місцевого самоврядування можуть самостійно визначати містобудівну політику.

Таким чином, дослідження впливу бюджетної децентралізації на місцеві бюджети України показали значні позитивні зрушення в системі місцевого самоврядування країни. Крім того, що завдяки реформі муніципалітети стали більш незалежними та самодостатніми, у них з'явилися серйозні кошти (за рахунок збільшення власних надходжень), які вони абсолютно спокійно, без будь якої вказівки із центру, можуть використовувати на потреби та розвиток громади що, безумовно, є однією із суттєвих переваг фінансової децентралізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19> .

3. Децентралізація в Україні. Офіційний сайт URL: <https://decentralization.gov.ua/>

4. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

UDC 352.07

Verytelnyk S.M.,
PhD candidate,
Donetsk State University of Management

Dubovs'ka Y.M.,
Head of the City Property Department of the
Asset Management Department of Mariupol City Council

LEGAL STATUS OF SMALL CITIES IN UKRAINE IN TERMS OF DECENTRALIZATION

It is commonly known that the development of local self-government in Ukraine is most active at the level of major cities of the state. At the same time, small cities of Ukraine, which play a major role in the creation, development and improvement of democratic rule of law, are still at the rear, although the state has created appropriate organizational and regulatory conditions to stimulate self-government processes in these cities. Thus, on March 4, 2004, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law No. 1580-IV “On Approval of the National Program for the Development of Small Cities” (hereinafter - the Program) [1].

Without going into the details of the particular definition of the “small cities” category and the criteria for classifying settlements as small towns, the authors use the definition given in the Program, according to which small cities are towns with a population of up to 50,000 people. They, as stated in the Program, have a special place in the historical development of Ukraine. They formed a national culture; they are the basis of progress and the creation of large industrial and

urban development complexes, a guarantee of stability for the state and society. Small cities are the largest in terms of a number of towns, and many of them are administrative centers of districts. Nearly 22 million urban and rural residents are directly connected to small cities. These cities play an important role in the formation of the settlement network and the development and deployment of Ukraine's productive forces [1]. Given the above-mentioned, it is essential that it is in small cities where the state tries to pay considerable attention by approving a program of their development at the legislative level.

However, despite its existence, it is worth agreeing with the opinion of domestic scientists (S. Bugai, V. Melnichuk, A. Slivak, M. Baimuratov, T. Derun, N. Zhukov, I. Borschos) who state that there are no significant changes in solving the majority of problems in small cities and that they need to take additional measures to solve them.

Decentralization has become a major challenge for small cities. It is known that attempts to improve the administrative and territorial structure of the state and to adapt it to the realities of the current situation have not ceased since the beginning of Ukraine's independence. The next phase began after the Revolution of Dignity. Thus, over the past few years, a number of laws and by-laws aimed at changing the sector have been adopted. The main ones include “The concept of reforming local self-government and territorial organization of government in Ukraine (approved by the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine on April 1, 2014)”, Laws of Ukraine “On Cooperation of Territorial Communities”; “On the voluntary association of territorial communities”; “On the Principles of State Regional Policy”; “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Some Legislative Acts of Ukraine on Tax Reform”; “On Amendments to the Budget Code of Ukraine on Intergovernmental Relations Reform”; methods of formation of capable territorial communities (approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 8, 2015 No. 214).

However, despite the efforts of the state to make qualitative changes, it is difficult to name systematic and consistent administrative actions on administrative reform that have not ceased since the adoption of the Constitution.

Furthermore, as defined in the Preamble of the European Charter of Local Self-Government in 1985 [2], the protection and strengthening of local self-government in different countries based on the principles of democracy and decentralization of power is an important contribution to the development of Europe.

The basic provisions of decentralization were embedded in the text of the Yerevan Declaration of Decentralization on 28 April 1999 [3]. The participants (elected representatives and civil servants of local and central levels from more than 20 Central and Eastern European and CIS countries) recognized the importance of decentralization in the process of democratization and transformation of the economy and society, which were previously centralized and over-politicized. Among other things, it was noted that the legal basis for decentralization ought to be the Constitution and basic regulatory documents. It is also necessary to achieve a clear delineation of the areas of competence of the state administration and local self-government bodies, as well as of different levels of government in the self-government system.

At present, there are no amendments to the Constitution of Ukraine regarding the establishment of at least basic principles in the context of decentralization which would be related to changes in the relations between state authorities and local self-government bodies, as well as between different local self-government entities.

It is worth mentioning that issues regarding the definition and realization of the legal definition of the city, its functions and the competence of the city council have existed for a long period of time. However, with the process of decentralization, these uncertainties have only been intensified. Currently, out of more than 1,000 newly created communities, nearly 150 have come together around small cities [4]. As a result of the merger, the small city additionally acquires the status of an administrative centre and receives part of the responsibilities that were entrusted to public authorities. At the same time, the functions and competence of the city government, as well as its legal responsibility by the laws are not detailed. The national researcher M. Baymuratov notes: "The issue of the powers of territorial communities and the competences of the bodies formed by them becomes of strategic importance during the implementation not only of municipal reform but also of the whole

complex of constitutional and legal transformations" [5, p. 16]. The authors' views on this issue are that the above strategic issues can also be applied to determine the legal status of small cities precisely during the period of decentralization reform, especially in the context of the creation of united territorial communities created to optimize such territorial communities, their organizational and resource support. While implementing the provisions of the current legislation on decentralization, in the process of determining the legal status of small cities, it is essential to pay attention to the preservation of identification of small cities, but already as the centre of a united territorial community, which will determine its further existence and development. After all, "the city, as V. Shkabaro points out, occupies an important place in the system of the administrative-territorial structure of the state, since it is not only an administrative-territorial unit or a settlement. First of all, it is a space in which diverse interests arise, are realized and protected: individual and collective, state and local, social and economic. Cities not only reflect all social, economic, political, and economic processes that take place in society, they have their own patterns of development and functioning, they are centres of economic, political and spiritual life of a person"[6, p. 3]. It is obvious that in order to solve the formulated task of completing the processes aimed, in particular, at implementing the provisions of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine in accordance with international legal standards, it is necessary to take into account all possible features, including the legal status of small cities, which these transformations will certainly relate to. The prospects of the study are to determine the legal status of small cities of Ukraine, which will allow implementing the basic principles of local self-government defined by the state and European countries, which, in turn, will serve as a basis for solving key, most urgent problems of small cities.

LITERATURE

1. On the approval of the National Program for the Development of Small Cities: Law of Ukraine of March 4, 2004. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. European Charter of Local Self-Government of 15 October 1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_036.

Григор'єва В.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри спеціально-правових дисциплін

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ЩОДО ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Успішна реалізація глобалізаційного процесу щодо формування інтегрованого економічного простору, який побудований на гармонізації взаємозв'язків не тільки на міждержавному рівні, а саме на регіональному – перетворюючи окремі території на провідних учасників світового ринку можлива у разі формування системи правових норм сталого розвитку. Формування основних ідей та порядку вирішення проблем століття зі сталого розвитку наголошувалось у Порядку денному на ХХІ століття прийнятого на Конференції ООН по навколишньому середовищу і розвитку у Ріо-де-Жанейро (1992 рік) та Плані виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні щодо стійкого розвитку у Йоханнесбурзі (2002 рік), одним складових реалізації запропонованих цілей побудовано на залучені широкого кола суб'єктів міжнародних, національних, регіональних, субрегіональних організацій, з активним залученням громадськості (неурядових організацій та інших груп). Передумовою долучення України до світових процесів повинно передувати програмне забезпечення з урахування відповідних досліджень та вивчення досвіду інших країн з прийняття та реалізації програм сталого розвитку.

За визначенням Генрі Мінцберга стратегія - це принцип поведінки або слідування певній моделі поведінки. Він визначає стратегію як комбінацію п'яти «П»: план, керівництво, орієнтир або напрямок розвитку, шлях із сьогоdnішнього у майбутнє; принцип, поведінка або слідування деякій моделі поведінки; позиція, визначення положення організації у зовнішньому середовищі і відносно своїх головних конкурентів [1].

У вітчизняній науці, стратегічне планування визначається як «формалізований процес постановки стратегічних цілей і розробки багатоваріантного стратегічного плану їх досягнення на основі об-

раної стратегії», який на державному рівня потребує чіткої правової регламентації [2, с. 38].

Національне законодавство не містить чітко вираженого розуміння стратегічного планування, значній частині нормативно-правових актів під стратегічним плануванням розуміють процес, за допомогою якого органи владних повноважень здійснюють прогноз та планування діяльності на майбутнє [3,4,5,6].

Значним кроком у національному праві стало визначення системи підготовки та прийняття прогнозних і програмних документів економічного розвитку на державному рівні та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного розвитку держави, з прийняттям у 2000 році закону «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України». Задля більш точного та обґрунтованого визначення основних довгострокових та поточних пріоритетів «регіонального розвитку на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях» була схвалена «Концепція державної регіональної політики» [7].

Сучасний етап державотворення в Україні характеризується реалізацією адміністративної реформи, головною складовою якої є реформа місцевого самоврядування (децентралізація), старт якої було покладено прийняттям Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади та Плану заходів її реалізації. [8,9,10]

Сучасний етап державотворення в Україні потребує осмислення подальших дій на шляху реформування публічного управління та дослідити еволюцію української адміністративної реформи. Гарантією успішної реалізації економічної політики на державному та регіональному рівнях урядом був запропонований алгоритм розроблення дієвих регіональних стратегій, а головне досягнення їх результативності за допомогою чіткого механізму проведення моніторингу та оцінки. [11,12,13].

Прикладом реалізації наданих у ході конституційної реформи можливостей розроблена та успішно втілюється в життя «Маріуполь: стратегія розвитку 2021р.» [14], яка являє програму розвитку маріупольської громади. Розробка та впровадження стратегічного управління в громаді є важливим розвитком, водночас є ряд застережень, неврегульованість має загальнодержавний характер, як то залучення мешканців (членів громади) та зовнішніх експертів у

розробці стратегії, що безпосередньо впливає на ефективність управлінської діяльності.

Позитивним прикладом розробки та впровадження програм сталого розвитку на різних рівнях, національному та регіональному, за участю громадських організацій і регіональної мережі міст, є досвід прийняття «Балтійської стратегії сталого розвитку» (країни учасниці: Данія, Швеція, Норвегія, Ісландія, Фінляндія, Німеччина, Росія, Польща, Естонія, Латвія, Литва) та «Скандинавської стратегії сталого розвитку» (країни учасниці: Данією, Норвегією, Ісландією, Фінляндією, Швецією). Національними програма сталого розвитку європейських країн крім визначення загальних напрямків регулювання сталого розвитку, мету, конкретні заходи реалізація яких здійснюється за допомогою матриці компромісів важливо місце займала система індикаторів та моніторингу реалізації запланованого та публічного звітування.

Підсумовуючи, можна зазначити що на сучасному етапі реалізуючи головний напрямок розбудови демократії та верховенства права стратегічне планування сталого розвитку на національному та регіональному рівнях стає дієвим інструментом публічного управління. Однак успішним воно може стати лише за умов запровадження системного підходу не тільки на етапі в визначення стратегічних цілей і завдань, а й практичної реалізації, контролю і оцінки результатів, публічного звітування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Henry Mintzberg, Sumantra Ghoshal, Joseph Lampel, James Brian Quinn The Strategy Process: Concepts, Contexts, Cases Pearson Education, 2003. 489 p. https://books.google.com.ua/books?id=YVhdhNEi-pwC&dq=-Henry+Mintzberg+strategy+is+a+principle+of+behavior+or+following+a+cert+ain+pattern+of+behavior&hl=ru&source=gbs_navlinks_s

2. Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування Державне управління: теорія та практика. - 2013. № 2. С. 37-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_2_6

3. Про затвердження Регламенту Головного управління державної служби України та його територіальних органів. Голодержслужба України; Наказ, Регламент, Зразок, Форма типового документа, План, Форма, Звіт, Інформація, Протокол: від 16.02.2007 № 54 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0054351-07>;

4. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України: Постанова

Національного банку України; Рекомендації від 06.09.2007 № 324 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0324500-07>;

5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів (за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період) на плановий та два бюджетні періоди, що настають за плановим. Мінекономрозвитку України; Наказ, Рекомендації, Форма, Заходи, Перелік, Опис, План від 06.04.2011 № 327 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0327731-11/ed20120725>

6. Про організацію оборонного планування: Закон України від 18.11.2004 № 2198-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-15/ed20041214/>

7. Про Концепцію державної регіональної політики Президент України; Указ, Концепція від 25.05.2001 № 341/2001// URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>

8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 01.04.2014 № 333-р // URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>,

9. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План, Заходи від 18.06.2014 № 591-р // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>,

10. План заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Кабінет Міністрів України; Розпорядження, від 22.09.2016 № 688-р// URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/688-2016-%D1%80>

11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року Кабінет Міністрів України; Постанова, Стратегія, Перелік від 06.08.2014 № 385 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>,

12. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів Кабінет Міністрів України; Постанова, від 11.11.2015 № 932 // URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF>,

13. Деякі питання удосконалення системи моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики Кабінет Міністрів України; Постанова, від 20 грудня 2017 р. № 1029 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1029-2017-%D0%BF>

14. Маріуполь: стратегія розвитку 2021р. Маріупольська міська рада. 2017 URL: <https://mariupolrada.gov.ua/page/strategija-rozvitku-20211>

Eremeeva N. V.

*PhD Law, Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine,
Head of department of Economic and Legal Studies of Economic
Security and Safety Issues*

ECONOMIC AND LEGAL ISSUES OF USING THE SECONDARY SOURCES IN THE ENERGY

Nowadays achieving a balance between economic development and the economical use of resources in the framework of preserving the environment becomes a global challenge. One of the keystone aspects of resource-saving activities are involving in the economic circulation of the secondary resources, in particular in the field of energy, which will increase economic, energy and environmental security. The positive economic effect of the involvement of secondary resources in the energy sector allows achieving the goals of economic security by reducing the share of fossil fuels in the energy balance of the country, diversifying energy sources; activating of energy-saving reserves, stimulating of innovation and investment processes. In the context of environmental safety, secondary resource use can reduce man-made pressures on the environment, especially in carbon emissions; contributes to solving the problem of waste disposal. Achieving a socially positive effect of secondary resource use in this area is to help meet the needs of the population in a reliable supply of affordable clean energy.

Ensuring secondary resource use in the energy sector is a one of the points of the fulfillment of obligations under the Association Agreement between Ukraine and the EU (Article 338, Chapter 1, Section V; Article 361, Chapter 6, Section V) [1]. The idea of involving secondary resources into economic circulation is based on the concept of a waste-free economy (or "circular economy" or "closed-cycle economy"), the main principles of which are reflected in EU policy documents [2, 3]. Adopting the European concept of a waste-free economy with a high level of resource efficiency is one of the strategic directions of the country's economic development.

The attraction of the secondary resources into economic circulation is carried out by technical, economic, and legal methods. The usage of

secondary resources is the foundation of a circular economy and a new model of social relations. Generally, it is based on creating a closed production cycle for reducing the pressure on the environment. That is actually push the businesses to go beyond the usual model of rational resource use, increase the duration and potential reusability of materials, products, and assets [4, p.30]. From the economic point of view, nature, secondary resource usage in energy is the processes of production and sale of energy from certain types of renewable energy sources; secondary energy resources; based on the use of energy-potential of waste. Mentioned activities are aimed to satisfy the individual interests of the market's participants. At the same time, as soon as these activities are carried out in the sphere of social production, it promotes the realization of integrated public (national, collective) interests: preservation of non-renewable energy resources as a collective property of the people of Ukraine, reduction of fossil fuels in energy balance, diversification of energy sources. Moreover, the demanding the specific energy sources distinguishes economic agents operating on the basis of secondary resource usage into a separate group as representatives of common (collective) interests, which distinguishes them from other participants in energy markets. The sphere of secondary resource use is an infrastructural chain and a part of the resource base of the respective territories [5]. The introduction of the principles of the circular economy leads to the emergence of new, more complex forms of interaction between the parties on all levels. Thus, in European countries there is the formation of integrated cycles in the form of communication (circular) networks, where different actors can coordinate their actions on the basis of common interests, for example, to optimize the use of surplus resources or undervalued resources (especially energy, water, waste) and the provision of logistics services [6].

The current situation in Ukraine with the legal support of secondary resource use is characterized by a non-systemic and segmented approach to the regulation. The legislation of Ukraine in this area is an array of patchworked rules and regulations. The determination of adequate economic and legal methods of secondary resource usage in energy should build on the comprehensive approach to the legal regulation of these relations based on the method of legal economic order (the optimal combination of market self-regulation of economic

relations and state regulation of macroeconomic processes – Article 5 Civil Code of Ukraine [7]). Within this approach, the public interest is provided by economic and legal methods of macroeconomic influence. At the national level – by forming state development programs, improving the regulatory framework of the energy sector of the economy, improving permitting procedures and licensing in this area.

LITERATURE

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Том 1. Стаття 2125.

2. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions. Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC-0614> (Accessed: 30.04.2020)

3. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions. The role of waste-to-energy in the circular economy. URL: <https://ec.europa.eu/environment/waste/waste-to-energy.pdf>

4. Дейнеко Л. В., Ципліцька О.О. Циркулярна економіка як напрям промислової модернізації: європейський досвід. Економіка: реалії часу. 2018. № 5 (39). С. 30-40

5. Маковецька Ю.М. Вторинне ресурсокористування в Україні і регіональні аспекти його становлення. Регіональна економіка. 2011. №3. С.172-180.

6. Gawel, A. Circular economy initiative. World Economic Forum. 2019. URL: <https://www.weforum.org/projects/circular-economy> 7. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст.144.

Зелінська М.І.

*кандидат політичних наук, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління(м. Маріуполь)*

Прокопець Т.Б.

*начальник відділу виплат управління фінансових ресурсів
Департаменту соціального захисту населення
Маріупольської міської ради*

Ісаєва А.В.

*студентка групи ММ-18з
Донецький державний університет управління(м. Маріуполь)*

ЗАСАДИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АТО

Учасники антитерористичної операції - військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції, а також працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь в антитерористичній операції в районах її проведення у порядку, встановленому законодавством.

Неоднозначним в Україні є поняття «постраждалих» від АТО. Такий статус не закріплюється законодавством. Натомість виділяють статус внутрішньо переміщених осіб, статус потерпілого у кримінальному провадженні за фактом ведення Росією агресивної війни проти України. Однак на наш погляд, статус потерпілого

є значно ширший, оскільки він включає людей, які залишилися на тимчасово-окупованих територіях, зокрема дітей, пенсіонерів, громадян України працездатного віку, неповні сім'ї тощо.

Проведений аналіз соціальних проблем учасників та постраждалих внаслідок АТО дозволяє стверджувати, що на сьогодні учасники АТО та постраждали від АТО стикаються з великою кількістю соціальних проблем: від втрати житла до загибелі родичів та втрати годувальників. Основною соціальною проблемою учасника АТО є матеріальні виплати та пільги, отримання статусу учасника АТО, соціальна реабілітація. Відшкодування втрат є головною соціальною проблемою постраждалих внаслідок АТО, крім цього, важливим є порушення їх соціальних прав та свобод.

На сьогодні нормативно-правове забезпечення надання соціальних послуг учасникам та постраждалим внаслідок АТО забезпечується великою кількістю нормативно-правових актів. Серед них Конституція України, Цивільний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс цивільного захисту, Закони України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про боротьбу з тероризмом», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальні послуги», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Найбільша кількість нормативно-правових актів прийнята КМУ у вигляді постанов та розпоряджень. Ними регулюються ті чи інші аспекти надання матеріальної допомоги та соціального обслуговування.

Проведений аналіз надання соціальної допомоги учасникам та постраждалим внаслідок АТО, зокрема, в Маріуполі дозволив встановити, що соціальну допомогу учасникам та постраждалим внаслідок АТО можна розподілити на дві категорії: державну та недержавну. Перша здійснюється та фінансується державними органами та органами місцевого самоврядування. Друга надається недержавними організаціями (громадськими об'єднаннями, волонтерськими рухами, волонтерами).

В Маріуполі департамент соціального захисту становить на облік учасників та постраждалих внаслідок АТО. Така реєстрація дозволяє надавати різні види державної соціальної допомоги таким особам за адресним принципом. Такі особи забезпечуються санаторно-курортним лікуванням, їм надається матеріальна допомога на оздоровлення, вони забезпечуються технічними та іншими засобами реабілітації незалежно від встановлення їм інвалідності та на

підставі рішень військово-лікарських комісій чи висновків лікарсько-консультативних комісій лікувально-профілактичних закладів.

Соціальна допомога на державному рівні в Донецькій області включає: надання адресної допомоги сім'ям загиблих (померлих) військових, які брали участь у проведенні антитерористичної операції на сході України, надання стипендій інвалідам-військовослужбовцям, які брали участь у проведенні антитерористичної операції на сході України, надання одноразової грошової допомоги мобілізованим особам, надання щомісячної матеріальної допомоги дітям військовослужбовців, які беруть участь у проведенні антитерористичної операції на сході України.

Водночас, у сфері соціальної допомоги населенню громадські і благодійні організації – не конкуренти державі, а є її партнерами. На сьогодні існує необхідність в удосконаленні законодавства, яке регулює правовий статус та діяльність недержавних організацій, які надають соціальну допомогу учасникам та постраждалим від АТО. До недержавного сектору Донецької області належать громадські, благодійні, релігійні організації чи фонди та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг. Недержавні організації учасникам та постраждалим від АТО надають юридичну підтримку; медичну підтримку; допомогу у професійній перекваліфікації; психологічну підтримку; реабілітаційні табори; соціальний супровід.

На нашу думку, вкрай важливим є координація діяльності недержавних установ та організацій щодо надання соціальної допомоги учасникам та постраждалим від АТО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія. Полтава. ПУЕТ, 2012. 341 с.

2. Гладій В. І. Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи. Грани 2015. № 12 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12%281%29_12.

3. Деякі питання соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей: Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Форма типового документа [...] від 29.04.2016 № 336; URL.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3362016-%D0%BF>

Мартянова Р.А.

здобувач ступеню PhD

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗМІСТ

Внаслідок ситуації, яка склалася на сьогодні в міграційній сфері, одним з пріоритетів державної міграційної політики залишається посилення спроможності нашої держави щодо протидії нелегальній міграції. Нелегальна міграція вбиває на безпеку держави та її міжнародні відносини, що вимагає від органів влади удосконалення функцій державного управління у сфері протидії нелегальній міграції.

Тому актуальним дослідницьким завданням є визначення та зміст поняття функцій державного управління у сфері протидії нелегальній міграції органів влади, на які покладено повноваження щодо реалізації державної міграційної політики у сфері протидії нелегальній міграції.

В. Олефір, досліджуючи організаційно-правовий аспект державної міграційної політики зазначає, що державне управління забезпечується виконанням ряду функцій, які в свою чергу розглядає як напрямки управлінської діяльності [1, с.23-24]. О. Остапенко дотримується думки про владні повноваження суб'єктів наділених повноваженнями, виділяє окремий елемент управління «державно-владні повноваження суб'єктів адміністративно правового регулювання» [2, с.148].

Реалізація законодавства України у сфері міграції та протидії нелегальній міграції покладена Конституцією та законодавством України на різні органи державної влади України: ДМС, МЗС, ДПС, СБУ, НП, Мінсоцполітики, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування тощо.

Концепцією державної міграційної політики України, стратегічними напрямками реалізації державної міграційної політики є удосконалення міграційного законодавства щодо

перебування іноземців та осіб без громадянства на території держави та боротьба з нелегальною міграцією.

Стратегією національної безпеки України, визначено, що розвиток Державної міграційної служби України має бути спрямований на забезпечення прав і свобод громадян, ефективний контроль за міграційними процесами, боротьбу з нелегальною міграцією [7].

Стратегією державної міграційної політики України на період до 2025 року, визначено конкретні цілі у сфері протидії нелегальній міграції, серед яких окремою цілю є - посилення контролю за дотриманням міграційного законодавства всередині держави [6].

Порядком обчислення строку тимчасового перебування в Україні іноземців, які є громадянами держав з безвізовим порядком в'їзду, визначено що під час перебування на території України обчислення дозволеного іноземцю строку перебування здійснюють посадові особи ДМС [4].

Таким чином можна дійти висновку, що підрозділи ДМС, відповідно до покладених на них завдань (підпункт 33 пункт 4 Положення про ДМС) забезпечують всередині держави функцію державного контролю за дотриманням законодавства у сфері протидії нелегальній (незаконній) міграції [3].

Також, згідно підпункт 38 пункту 4 Положення про ДМС, ДМС виконує у межах повноважень, передбачених законом, правозастосовні і правоохоронні функції [3]. О. Соколенко під визначенням правоохоронної функції саме як напрямку державної діяльності в цілому розділяє поняття «функція» та «функція права» [5, с.848]. В. Осадчий вважає, що правоохоронна функція – це гарантування функціонування суспільних відносин, врегульованих правом.

З огляду на це, на думку автора, до правоохоронної функції ДМС, як напрямку державної діяльності у сфері протидії нелегальній міграції, можна віднести повноваження органів ДМС щодо застосування заходів адміністративного примусу. Основними нормативно-правовими актами, які регламентують обмеження особистої свободи осіб визначено: КАС України, КУпАП, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Однак треба зазначити, що в державі відсутній єдиний підхід до застосування зазначених нормативно-правових актів, які регулюються Інструкціями, затвердженими сильними наказами МВС, ДПС та СБУ, під час виконання службових обов'язків співробітниками зазначених відомств. Що вимагає систематизації міграційного законодавства та чіткого визначення взаємодії органів влади при застосуванні заходів адміністративного примусу до іноземців та осіб без громадянства.

Підбиваючи підсумки дослідження та на підставі зробленого аналізу можна зробити висновок, що до основних функцій державного управління у сфері протидії нелегальній міграції органів ДМС належать функції державного контролю та правоохоронні функції, які необхідно віднести до основних завдань ДМС та нормативно закріпити у Положенні про Державну міграційну службу України.

Зважаючи на викладене, автором пропонується зміст поняття «функції державного управління у сфері протидії нелегальній міграції». Функції державного управління у сфері протидії нелегальній міграції – це окремий напрямок управлінської діяльності, спрямований на припинення порушень міграційного законодавства, шляхом застосування адміністративних заходів і примусів органами влади з дотриманням прав і свободи людини та громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олефір В. І. Державна міграційна політика України (організаційно-правовий аспект): дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07/ Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – 497 с.

2. Остапенко О.І. Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання. Збірник наукових праць Львівського державного університету внутрішніх справ. Науковий вісник №2/2010. ст. 148.

3. Положення про Державну міграційну службу України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>

4. Порядок обчислення строку тимчасового перебування в Україні іноземців, які є громадянами держав з безвізовим порядком в'їзду : затв. наказом МВС України від 20.07.2015 р. № 884, зареєстр. в Мінюст 05.08.2015 р. № 944/27389. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0944-15>.

5. Соколенко О.Л. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності. Наукове фахове видання «Форум права» 2012-4.

6. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року: схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 482-р Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80>

7. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

УДК 352.07.69

Мамонова В.В.

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри регіонального розвитку та місцевого
самоврядування ХарPI НАДУ при Президентові України*

Довбня О.Б.

*аспірант,
ХарPI НАДУ при Президентові України*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Задля створення та підтримання повноцінного життєвого середовища органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними, фізичними особами здійснюються планування і забудова територій, що передбачає прогнозування розвитку територій; визначення напрямів сталого розвитку територій; взаємозгодження державних, громадських та приватних інтересів під час планування і забудови територій та ін. [2].

Планування територій на місцевому рівні здійснюється шляхом розроблення та затвердження містобудівної документації, а саме: генеральних планів населених пунктів, планів зонування територій і детальних планів території, їх оновлення та внесення змін до них. Стрімка урбанізація, збільшення об'ємів житлового будівництва, зростання кількості приватного транспорту потребує будівництво нових об'єктів інженерної інфраструктури, розширення існуючих

магістралей та будівництво нових. Таке перетворення неможливе лише за рахунок вільних територій запасу міста, тому в окремих випадках передбачається знесення об'єктів житлового та нежитлового фонду, які перебувають у приватній власності.

У ході реалізації окремих положень містобудівної документації під час проектування та будівництва магістралей, інженерних споруд та інших інфраструктурних об'єктів тощо нерідко виникають проблеми правового характеру при необхідності знесення об'єктів нерухомості, на які обліковується право власності, що ускладнює процес розбудови інфраструктури населених пунктів та ставить під загрозу імплементацію окремих положень їх містобудівної документації, що, в свою чергу робить неможливим реалізацію містобудівної документації вищого рівня – району, регіону та країни у цілому. Такі чинники негативно впливають на інвестиційну привабливість інфраструктурних проєктів.

Актуальність правового регулювання містобудівної діяльності розкрита в роботах таких вчених, як О. Сергієнко, М. Дьомін, Г. Заблоцький, Є. Ключніченко, Г. Лаврик та ін. Окрему увагу удосконаленню нормативно регулювання було приділено такими фахівцями в галузі містобудування та земельних відносин, як В. Глеба, О. Непомнящий, Ю. Палеха, А. Мартин та ін. Проте деякі питання щодо унормування викупу або вилучення майна при реалізації містобудівної документації з метою чіткого прогнозування кошторисів та термінів реалізації цих документів детально не вивчалися.

Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» (далі – Закон) та ст. 140 - 144 Земельного кодексу України регламентовано підстави та порядок викупу та вилучення земельних ділянок, які перебувають у приватній власності або користуванні. Зокрема, ст. 15 Закону закріплює перелік випадків, у яких може здійснюватися примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності, причому цей перелік набагато вужчий від визначеного у ст. 7 цього Закону [1]. Тому власник об'єкту нерухомого майна, зокрема, земельної ділянки, має право беззастережно відмовитися від її викупу для суспільних потреб, не охоплених ч. 1 ст. 15 цього Закону [3, с. 9]. Тим більш, що будівництво лінійних об'єктів передбачає, як правило, існування багатьох об'єктів в межах

впливу його виконання, що зменшує ймовірність вирішити питання не в судовому порядку.

Згідно з абзацом 7 ч. 1 ст. 15 Закону, у разі недосягнення згоди щодо умов договору купівлі-продажу об'єкти можуть бути примусово відчужені у державну чи комунальну власність лише як виняток з мотивів суспільної необхідності і виключно для будівництва автомобільних доріг загального користування державного значення, мостів, естакад та об'єктів, необхідних для їх експлуатації, на умовах концесії [1]. За інших умов питання вирішується у судовому порядку, оскільки довести вимоги ч. 2 цієї статті щодо оптимального варіанта проектного рішення, зазначеного у документації з урахуванням економічних, технологічних, соціальних, екологічних та інших чинників фактично не можливо.

Таким чином законодавством врегульовано процедуру відчуження об'єктів нерухомого майна при будівництві об'єктів державного значення, проте питання будівництва об'єктів, передбачених містобудівною документацією міського значення, можуть вирішуватись, як правило, у судовому порядку, що унеможливує чітке прогнозування строків та кошторисів будівництва таких об'єктів. Враховуючи, що розроблення, погодження, обговорення та експертиза містобудівної документації унормовано в повній мірі, при реалізації її положень на місцевому рівні вважаємо за доцільне саме на законодавчому рівні унормувати питання щодо відчуження об'єктів нерухомого майна у разі недосягнення згоди щодо умов договору купівлі-продажу таких об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розмішені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2091 № 1559-VI (ред. від 25.03.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17> (дата звернення 28.04.2020).
2. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI (ред. від 01.03.2020). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення 28.04.2020).
3. Суєтнов Є. П. Відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2013. 20 с.

Плуталова О.Г.

аспірант кафедри гуманітарних дисциплін,

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СТВОРЕННІ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Тривале реформування земельних відносин призвело до потреби дослідження проблем формування, розвитку та подальшого ефективного функціонування ринку земель в Україні, а також вивчення та аналізу аспектів державної політики у цій сфері.

Цим питанням присвячено праці багатьох науковців, а саме: А. Даниленка, Д. Добряка, А. Третьяка, М. Богіри, В. Боклаг, Н. Виговської, Ш. Ібатуліна, О. Вірченка, О. Степаненка, О. Сакаля, А. Мартина та інших.

Україна володіє потужним аграрним потенціалом, втім рівень його користування наразі дуже низький. Роки реформування земельних відносин до теперішнього часу не змогли вирішити ані проблеми забезпечення ефективного використання і охорони земельних ресурсів, ані забезпечити конституційне право вільно розпоряджатися своєю землею власникам. І в цьому вбачається певні прорахунки державного управління на цьому напрямі, яке тривалий час виключало поступове становлення ринкового обороту земель, а подовжувало дію мораторію на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

У результаті такої державної політики ми маємо падіння сільськогосподарського виробництва, погіршення якості ґрунтів, корупцію державних чиновників, низький життєвий рівень громадян та інше.

Незважаючи на це, за роки реформування земельного устрою передумови для вільного ринку землі створено: ліквідовано державну монополію та здійснено перехід до інших форм власності на землю, частина земельного фонду віддана у користування громадянам, запроваджено платне землекористування, розпочато та продовжується землевпорядкування.

Подальше становлення ринку землі має відбуватися за умови активної ролі держави, що забезпечує охорону землі, як найважливішого природного ресурсу, створює правові, економічні й організаційні умови для набуття та реалізації громадянами та юридичними особами права власності на землю, як передбачено ст.14 Конституції України [1].

Відкриття ринку земель несе в собі ризики спекуляції земельними ділянками, можливість загострення соціальних відносин на селі та зростання безробіття, концентрація значної кількості землі у одного власника та інші.

Мінімізація вказаних негативних наслідків зумовлюють посилення ролі держави на земельному ринку. Сучасне розуміння ролі держави у сфері ринкового обороту земель передусім пов'язане із необхідністю державного встановлення засад його функціонування. За твердженням Р. Клитгаарда ефективний ринок не створюється сам собою, а є, зокрема, продуктом або результатом розумного законодавства, державної політики. Успіх реформ вирішальною мірою залежить від державного управління [2, с.18].

Економічно обґрунтований і регульований з боку держави ринок сільськогосподарських земель є складовою загальної системи ринкових відносин. Практика аграрного господарювання західних країн підтверджує: немає вільного і необмеженого права приватної власності на землю, безконтрольних операцій з купівлею і продажем земель. Створення та функціонування цивілізованого ринку сільськогосподарських земель неможливе без участі держави. Держава повинна створювати сприятливі умови для ефективної роботи, раціонального використання земельних ресурсів, активізації конкурентних переваг ринку, а також забезпечення гарантій та захисту прав суб'єктів на ринку земель [3, с. 72].

Наразі держава повинна здійснити комплекс владних заходів, спрямованих на законодавче врегулювання процесу вільного ринкового обороту земель та мінімізувати можливі негативні наслідки від його впровадження на даному перехідному періоді. Комплекс правових заходів має спрямовуватися:

- по-перше, на забезпечення реалізації ефективного та раціонального використання земельних ресурсів власниками всіх

форм власності, вжиття обов'язкових заходів, спрямованих на охорону земель, підвищення їх родючості;

- по-друге, закріплення соціальних та економічних гарантій власникам земельних ділянок, зокрема державна підтримка малих фермерів, забезпечення орендарям переважне право купівлі землі, доступ до кредитування під заставу тощо;

- по-третє, встановлення відповідальності за порушення вимог галузевого законодавства.

Як вбачається з наведеного, роль держави під час відкриття вільного ринку землі важко переоцінити. Адже безпосередньо держава має забезпечити баланс публічних та приватних інтересів, що дасть змогу запровадити ефективну національну модель ринку землі та мінімізувати існуючу наразі суспільну напругу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/-254к/96-вр> (дата звернення 27.04.2020)

2. Клитгаард Р. Рыночные реформы. Москва, 1998. 248 с.

3. Головатюк М.С. Роль держави в створенні та розвитку ринку земель. Землевпорядний вісник. 2004. № 4. С. 70–77.

4. Богіра М.С. Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект. Львів, 2000. 225 с.

УДК 351

Тарасенко Д.Л.

доктор економічних наук, доцент,

Донецький державний університет управління

Циклаурі О.Б.,

старший викладач кафедри спеціально-правових дисциплін,

Донецький державний університет управління

ВРЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ І ГРОМАД

Нормативно-правові механізми сталого розвитку міст і громад займають суттєве місце в системі публічного управління, адже за відсутності законодавчої бази й чітких інструментів реалізації

впроваджуваної політики неможливо отримати її ефективність і дієвість.

Цілі сталого розвитку, затверджені на саміті ООН у 2015 році [1], адаптовані надалі для України [2], як взірець прагнень для майбутніх поколінь потребують подальшого реформування публічних інституцій у соціальній, економічній та екологічній сферах. Суттєвим кроком до наближення до світового руху зі сталого розвитку стало прийняття Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019 [3].

На локальному рівні забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів важливе місце для реалізації сталого розвитку відіграє фінансова складова, за відсутності коштів у місцевих бюджетах наступні кроки розвитку унеможливорюються. Окреме місце серед інструментів формування місцевих бюджетів займає фіскальна політика, місцеві податки і збори, зокрема.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на такий місцевий податок, як туристичний збір. Згідно положень ч. 1 ст. 268 Податкового кодексу України зі змінами від 23.11.2018 року туристичний збір – це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету [4]. Наступні положення зазначеної статті визначають: перелік платників збору; перелік осіб, які не можуть бути платниками збору; ставки збору та базу його справляння та ін. Ставка збору встановлюється за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади.

Але окремій увазі потребують положення щодо податкових агентів: до яких Закон відносить юридичних осіб, філії, відділення, інші підрозділи юридичних осіб, фізичних осіб підприємців (далі – ФОП), які надають послуги з тимчасового розміщення осіб у місцях проживання (ночівлі); квартирно-посередницькі організації, які направляють неорганізованих осіб із метою їх тимчасового розміщення в місцях проживання (ночівлі); юридичних осіб, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Перелік податкових агентів та інформація щодо них повинні бути розміщені та оприлюднені на офіційному вебсайті сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Водночас, якщо проаналізувати інформацію сайтів територіальних громад, навіть на сьогодні дуже складно знайти зазначений перелік, хоча з прийняття змін до Податкового кодексу України сплинуло чимало часу. Це: по-перше, вказує на неефективність зазначених заходів; по-друге, на можливість ухилення від сплати податку іншими особами, які не зазначені в пункті 268.5 ст. 268 Кодексу. Для розміщення осіб у житловому масиві приватної форми власності власнику фізичній особі потрібно оформити ФОП, бути зареєстрованим як податковий агент у відповідній міській раді та сплачувати відповідні податки, платежі ще й авансові внески, що суттєво ускладнює життя самих громадян і контроль за оподаткуванням. Туристичний сезон напряму залежить від погодних умов, поточного фінансового забезпечення окремих осіб, цього року, в умовах карантинних заходів, спричинених пандемією COVID-19 навіть взагалі може не відбутися.

Вважаємо за доцільне спростити зазначені процедури за прикладом окремих країн Європи. Податковим агентам фізичним особам надати можливість надання послуг без оформлення ФОП та сплати авансових внесків. Сплачувати податок виключно за фактом розміщення осіб, водночас встановити обов'язкову реєстрацію розміщених осіб, яких не звільнено від оподаткування туристичним збором через систему органів внутрішніх справ. Зазначені зміни нададуть змогу звільнитися від зайвого податкового тягаря особам які сумлінно сплачують податки і вивести із тіні нелегальне надання послуг та наповнення місцевих бюджетів відповідно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція, прийнята в рамках 70-ї сесії Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. URL: http://sdg.org.ua/images/Agenda2030_UA.docx (дата звернення: 29.04.2020).

2. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (дата звернення: 29.04.2020).

3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019> (дата звернення: 29.04.2020).

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 29.04.2020).

УДК 35.075

Шульга В. М.

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь).

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ

Починаючи з середини ХХ ст. у світовому масштабі загострилась низка проблем, що пов'язані із виживанням людства, і ставлять під загрозу безпечне існування людства у майбутньому. Світове співтовариство дійшло спільного розуміння того, що нові проблеми провокуються суспільством, і вирішити їх лише шляхом усунення наслідків є нераціональним кроком. У зв'язку з цим на даний час домінантою визнано концепцію сталого розвитку, яка дає можливість подивитися на усталені взаємовідносини у межах держави та між державами через призму загальнолюдських цінностей, які детермінують особливості формування державної політики.

До причин, що сприяли загостренню загальносвітових проблем відносяться зростання кількості міжнаціональних та внутрішньо національних конфліктів, застосування нових методів та засобів збройної боротьби, значні екологічні зміни (глобальне потепління, забруднення атмосфери, води та ґрунтів), швидке скорочення запасів багатьох природних ресурсів, у тому числі харчових запасів, що безпосередньо несе загрозу збереження життя, дисбаланс у рівнях економічного, та відповідно і соціального розвитку держав та регіонів, дуже низька якість життя у окремих регіонах планети, негативні демографічні зміни тощо. Це стимулює необхідність ана-

лізу існуючої державної політики та формування нових стратегій, які дозволять вирішити накопичені проблеми сучасного життя, запобігти погіршенню стану довкілля, забезпечать суспільство комплексом ресурсів, необхідних для забезпечення життєдіяльності.

Концепт сталого розвитку був уведений 1987 року в доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку ООН “Наше загальне майбутнє”, яку виголосила прем’єр-міністр Норвегії Г. Брундтланд [1]. Основоположниками концепції сталого розвитку у світовому масштабі були: Г. Х. Брундтланд, Г. Дейлі, М. Кітінга, Д. Медоус, Дж. Річардсона, Р. Солоу. Серед вітчизняних вчених, щодо визначення та розуміння сутності сталого розвитку та його складових, ґрунтовними є праці Н. Андрєєвої, І. Бистрякова, О. Білоруса, Б. Буркинського, Л. Дідківської, В. Геєця, та інших.

Проте, попри значну увагу теоретиків до концепції сталого розвитку, залишається очевидною недостатня розробленість теоретико-методологічних засад і практичних аспектів удосконалення державного регулювання сталого розвитку України, а практична значущість проблематики зумовила актуальність дослідження. Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання для досягнення сталого розвитку України.

Сьогодні сформовано декілька методологічних підходів до визначення сталості та сталого розвитку, проте найбільш визнаними і прийнятними є ті з них, які були викладені в Декларації Г. Брундтланд: «сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління і не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти їх власні потреби» [1]. В Україні необхідність впровадження Стратегії сталого розвитку зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру. Одним із чинників є те, що рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промисловому потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям народу України [2]

Історично концепція сталого розвитку пройшла шлях від еколого-економічного до соціо-еколого-економічного вимірювання. Формування нової моделі розвитку цивілізації на засадах сталості базується на принципах збалансованого функціонування трьох складових:

1. економічної – забезпечення збалансованого з екологічними і соціальними вимогами ефективного розвитку виробництва;

2. екологічної – відновлення та збереження стану природного середовища, що не шкодить здоров'ю людини і природним екосистемам;

3. соціальної – поліпшення умов життєдіяльності й відтворення населення, поліпшення його генофонду, підвищення його матеріального забезпечення і якості життя.

У даній тріаді на сучасному етапі саме соціальний чинник став основоположним і провідним. Природним уточненням концепції сталого розвитку є концепція життєздатного розвитку, яка стала домінантною моделлю соціального розвитку і відповідає пріоритетним принципам регіональної, національної та міжнаціональної політики. Поєднання концепцій життєздатного і сталого розвитку може відбутись на підставі її тривимірного характеру, що включає: соціальне вимірювання; економічне вимірювання; навколишнє середовище [3. с. 24].

Життєздатний економічний розвиток найефективнішим способом забезпечує використання ресурсів, скорочуючи забруднення навколишнього середовища, а соціальне його вимірювання визначає вищий рівень добробуту, економічну активність громадян, їх здоров'я та соціокультурний рівень. Перспективи соціального вимірювання разом із відповідними діями сприятимуть удосконаленню соціальних умов для забезпечення рівних можливостей сучасних і майбутніх поколінь.

У структурі соціальної складової сталого розвитку можна ідентифікувати такі соціальні чинники: модель і обсяг споживання, що визначається рівнем платоспроможності населення; вартість робочої сили та її співвідношення до фактичної ціни; формування

сучасних трудових компетенцій; соціальний та інтелектуальний потенціал; ринок праці [4 с. 102].

Сталий розвиток та соціальний прогрес неможливі без застосування соціальних норм та врахування цінностей, ментальних та соціокультурних особливостей людського потенціалу. Саме вони є основою накопичення соціального капіталу, який є вагомим чинником успішного соціального, економічного та екологічного розвитку. Соціальний капітал не формується та не накопичується без залучення адресних механізмів активізації участі населення в забезпеченні сталого розвитку. Для дослідження процесів самоорганізації необхідно визначити природу їх виникнення та розвитку, яка полягає в єдності людства і природи, а також спільну динамічну структуру процесів самоорганізації.

Значущість свідомості людини у світі зростає. Від того, якою вона є, залежать етичні регулятори сталого розвитку людини – суспільства і природи. Викривлення людської свідомості, відсутність етичного контролю руйнують гармонію єдиного світу і ставлять під загрозу існування людства. Будь-які системи не є незалежними сутностями, вони складаються із спільних для всіх систем соціуму та природи, процесів самоорганізації, що розкривають можливості синергетичного управління процесом розвитку людини, суспільства, людства, а це означає, що у людства з'являється принципова можливість керувати процесами формування ноосфери через дотримання законів етики, як законів сталості динамічної структури людини, суспільства та природи і значно підвищує значущість світоглядних духовних характеристик свідомості людини та суспільства.

Таким чином, зростає значення досліджень якісних характеристик духовного потенціалу українського суспільства, особливостей світоглядної картини світу, форм пізнавальної активності, зразків взаємодії тощо, як необхідної умови його залучення до процесу переходу до якісно нового типу сталого розвитку і становлення духовно-екологічної цивілізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Butlin, John (1989-04-01). Our common future. By World commission on environment and development. (London, Oxford University Press, 1987, pp.383 £5.95.). Journal of International Development (en) (2). с. 284–287

2. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року.

3. Сталый розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2012. 534 с.

4. Гринів Л. С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії: Монографія. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001. 240 с.

5. СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УДК 336.145

Burduli V. Sh.

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of Department
of Sectoral and Regional Economics of Paata Gugushvili
Institute of Economics of Ivane Javakhishvili
(Tbilisi State University, Georgia)*

Abesadze R. B.

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of Paata Gugushvili
Institute of Economics of Ivane Javakhishvili
(Tbilisi State University, Georgia)*

SUPRANATIONAL REGIONAL INNOVATION POLICY OF THE EU

The coordination (regulation, financing) of the regional industrial and innovation policy is carried out by three levels of government: state (national), supranational (i.e., bodies of the EU) and the regional ones themselves (which, with the exception of the federal countries, participate in financing to a much lesser extent). In the article there are structured and characterized the components of the mechanism of coordination (financing) of the regional industrial and in its composition innovation policy from the side of relevant EU management bodies.

The supranational regional innovation policy of the EU is regulated by a set of documents, most of which reflect not the actual regional component of the EU innovation policy, but the innovation policy in general. In addition, in a number of other documents of an economic or social nature, the innovative component is also more or less affected. Coordination of policies is carried out by relevant supranational bodies, including institutions and analytical centres.

From the EU documents related to innovation policy in general (i.e. at the supranational, national and regional levels), we note the document “For a European Industrial Renaissance” [1], but the most

important EU document reflecting directly the regional innovation policy, is the “European cluster memorandum. Promoting innovation in Europe through clusters” [2]. Also documents will be considered that will provide financial support for innovations from the EU, mainly at the regional level - EU Structural and Investment Funds (ESIF) [4; 6; 7], and in general at the national level (and, naturally, in the regions) - the 8th Framework Program of the European Union for Scientific Research and Innovation “Horizon 2020” (2014-2020) [3; 5].

In subsection 3.1. Stimulating investment in innovation and new technologies of Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “For a European Industrial Renaissance”, in particular, tasks and coordination mechanisms (including financial support from the EU and coordination of public and private sectors) of the innovative and technological development of the EU countries (including associate members) and their regions are outlined [1].

In December 2013, the European Council approved a multi-year funding framework for the EU for the period 2014-2020. In particular, the expenses for the new (eighth) EU Framework Program for Research and Innovation for the period 2014-2020, named “Horizon-2020”. Structurally, the program “Horizon-2020” consists of three main sections (subprograms), named: “Societal Challenges”, “Excellent Science”, “Industrial Leadership”. Most of the funding from the budget “Horizon 2020” is distributed on a competitive basis for the implementation of projects within these three sections of the program [3; 5].

Within the framework of the ‘Horizon 2020~ program, the regional orientation of the EU budget allocations is not specified, since the projects are of a regional, interregional, country and intercountry nature, but there are also so-called EU structural funds that directly finance the European Union's regional policy: the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund [4; 6; 7].

The activities of the European Regional Development Fund focus on 4 priorities: innovation and research, the development of digital technologies, support for small and medium-sized enterprises and a low-carbon economy (an economy with low greenhouse gas emissions).

The priority of the Cohesion Fund is the development of trans-European transport networks and environmental projects in the fields of energy, energy efficiency, use of renewable energy sources and transport (it is used only in states where GDP per capita is less than 90% of the Union average). In the budget of 2014-2020 the fund received about 75 billion euros.

In the period 2014-2020 the activities of the European Social Fund will focus on four thematic goals: promoting employment and supporting labor mobility; promote social integration and fight poverty; investing in education, skills acquisition and lifelong learning; increase institutional capacity and effectiveness of public administration.

Within the framework of the goal, “structuring of mechanisms for coordination of regional innovation policy at the supranational level of the EU” in post-communist countries, we should take into account the opportunities for financing regional innovation development that we have identified through the European programs and funds reviewed. The regional orientation of the EU budget allocations is not specified concretely in the “Horizon 2020” project, but the projects are both regional and, most often, country, interregional and intercountry, and individual scientists and developers, their groups, private firms, public and state organizations from regions, as well as regional innovation clusters can participate in these projects. And in all the documents from which the regional policy is funded (the European Regional Development Fund, the Cohesion Fund, the European Social Fund), along with other objectives of regional industrial and social policy, the objectives concerning innovation policy are clearly specified, which are the main priorities of these funds.

LIST OF REFERENCES

1. For a European Industrial Renaissance. – European Commission, Brussels, COM (2014) 14/2 URL : <https://clck.ru/NZ35C>
2. The European Cluster Memorandum. URL : <https://clck.ru/NZ37Y>
3. Клавдиенко В. П. 2018. Новая рамочная программа ЕС «Горизонт 2020» URL : <https://clck.ru/NZ3A7>
4. Котова Н. В., Павлова П. Н. Структурные фонды ЕС как инструмент региональной политики. 2014. URL : <http://ego.uapa.ru/en/issue/-2014/02/7/>
5. Рамочные программы научных исследований и технологического развития Европейского сообщества, 2018. URL : <https://clck.ru/NZ3EK>

6. Региональная политика Европейского союза. 2015 URL : <https://clck.ru/NZ3GM>

7. Структурные фонды, финансирующие региональную инновационную политику Европейского союза 2013. URL : <https://clck.ru/NZ3K4>

УДК 658. 33

Кулаков О.О.,

*доктор з філософії з економічних наук,
головний спеціаліст відділу міжнародного та міжрегіонального
співробітництва управління зовнішньоекономічних відносин,
Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх
відносин Донецької обласної державної адміністрації*

РЕАЛИЗАЦИЯ ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН У СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

В сучасних умовах Україна стикається з проблемою впровадження змін у сталий територіальний розвиток в контексті євроатлантичної інтеграції. Стають актуальними завдання стосовно впровадження реформ в контексті євроатлантичної інтеграції. Виникає необхідність впровадження змін у роботі установ державної служби України.

Проблемам євроатлантичної інтеграції України присвячено ряд публікацій вітчизняних вчених-економістів, таких як В. О. Паливода [1, с. 70], Н. М. Андріянова [2, с. 114], Д. Л. Федянович [3, с. 29].

Метою статті є аналіз досвіду впровадження змін у сталий територіальний розвиток в контексті євроатлантичної інтеграції в Україні, що є невирішеною проблемою в Україні.

Досліджуючи досвід впровадження змін у сталий територіальний розвиток в контексті євроатлантичної інтеграції на прикладі Великої Британії треба виділити наступні етапи впровадження євроатлантичних реформ (табл. 1).

Етапи євроатлантичних реформ

1.	Підвищення терміновості реформ
2.	Створити керівну команду для реформ
3.	Зробити правильне бачення реформ
4.	Створити план впровадження реформ
5.	Розширення можливостей дій держслужбовців
6.	Створити короткотермінові вигоди
7.	Контролювати посилення реформ
8.	Зробити правильні висновки щодо реформ

Проведене дослідження свідчить про важливість розроблення етапів впровадження реформ для реалізації досвіду впровадження змін у сталий територіальний розвиток в контексті євроатлантичної інтеграції в Україні на прикладі Великої Британії для просування євроатлантичних реформ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паливода В. О. Удосконалення демократичного контролю над спеціальними службами у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України. *Стратегічна панорама*. 2016. № 2. С. 69-72.

2. Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення «холодної війни» / Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 1. С. 113-119.

3. Федянович Д. Л., Шпура М. І., Андріянова Н. М. Аналіз підтримки, що надає НАТО силам безпеки і оборони інших країн на прикладі Афганістану / Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018. № 1. С. 28-33.

Малевський Е.З.

*к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Токмаков І. С.,

лікар КНП «Обласна лікарня інтенсивного лікування м. Маріуполь»

ШЛЯХИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРА

Комплекс сучасних проблем у сфері розробки й актуалізації системи правового забезпечення для сталого розвитку України, охоплює весь діапазон нормативно-правових суспільних відносин сучасного перехідного періоду як на рівні міжнародного права, так і на рівні національних законодавств багатьох країн світу. Серед міжнародних проєктів, започаткованих для сталого розвитку України, виокремимо «Програму сприяння сталому розвитку в Україні», реалізація якої почалася наприкінці 1999 року за ініціативи Програми розвитку ООН та Агенції США з міжнародного розвитку. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) є глобальною мережею ООН у галузі розвитку. В Україні головні сфери діяльності ПРООН зосереджені на демократичному врядуванні, подоланні бідності, гарантуванні безпечного середовища, енергетиці та довкіллі. У кожній з цих тематичних сфер ПРООН забезпечує баланс між упровадженням заходів щодо розробки політико-правових документів, аналітично-дорадчою діяльністю, заходами з поліпшення спроможності національних партнерів та окремими пілотними проєктами. Згідно із затвердженням ПРООН Робочим планом передбачається чотири основні напрями реалізації цієї Програми.

Перший напрям – супровід Концепції та уточнення її положень для регіонального та місцевого рівнів.

Другий напрям – розробка еколого-економічної моделі сировинної галузі України в сучасних умовах.

Третій напрям передбачає розробку економічних основ прирідокористування в сучасних адміністративних і ринкових умовах.

Четвертий напрям – розробка заходів із підтримки екологічного бізнесу в законодавчому, інвестиційному та інформаційному аспектах.

Неодноразово зазначалося про необхідність консолідації зусиль міжнародного співтовариства для послідовного досягнення загальнодержавних і глобальних цілей сталого розвитку та виконання його завдань за такими основними напрямками:

у законодавчій сфері

- формування компетентними органами влади загальних принципів, стратегій і керівних положень, що дозволяють вживати конкретні заходи, спрямовані на сталий розвиток на загальнодержавному, регіональному, місцевому і глобальному рівнях;

- ефективне наближення законодавства України до законодавства ЄС та, його адаптація до законодавства країн ЄС;

- неухильне застосування правових заходів для виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, запровадження відповідних контрольних і дозвільних процедур

у міжнародній сфері:

- об'єднання зусиль європейської спільноти для забезпечення сталого розвитку на континенті, що базується на збалансованому й гармонійному співвідношенні між соціальними потребами, економічною діяльністю та довкіллям;

- розвиток міжнародних інтеграційних процесів – базових умов безпеки і стабільності, надійних гарантій сталого розвитку, необхідність переходу на якісно нові рівні у відносинах та поглиблення співробітництва України з країнами Європи, в тому числі в питаннях оборони;

- розвиток міжнародних інтеграційних процесів – базових умов безпеки і стабільності, надійних гарантій сталого розвитку, необхідність переходу на якісно нові рівні у відносинах та поглиблення співробітництва України з країнами Європи, в тому числі в питаннях оборони;

в екологічній сфері

- захист, поліпшення стану та забезпечення сталого, екологічно безпечного розвитку навколишнього середовища в інтересах добробуту людей;

- будівництво та реалізація ефективної моделі реформ екологічної політики;

- всебічна підтримка співробітництва з Радою Європи на всіх рівнях у галузі охорони природи, особливо дикої флори та фауни, яким загрожує зникнення;

- сприяння співробітництву в роботі над загальними екологічними проектами;

- міжнародне співробітництво в подоланні негативних наслідків стихійних лих і катастроф техногенного характеру;

- попередження загроз планетарного масштабу в економічній сфері:

- системні, виважені внутрішні реформи, спрямовані на економічне зростання, розвиток сільського та лісового господарства, технічні засоби промислового виробництва та видобування мінералів, а також регіональне, міське планування, транспорт, інфраструктура, індустрія туризму та відпочинку;

- удосконалення форм міжнародного співробітництва України в нових умовах глобалізації економічних відносин;

у соціальній сфері

- здійснення політичних реформ, сприяння прогресу;

- підвищення рівня життя суспільства, розвиток демократії, становлення громадянського суспільства, забезпечення гарантій верховенства права, свободи слова, захисту прав і свобод людини, зміцнення національної безпеки

у галузі освіти і культури

- консолідація європейської ідентичності, поглиблення взаєморозуміння між народами Європи;

- збереження і вивчення мов, історії та культури європейських народів;

- взаємний обмін культурними цінностями – складника загальної культурної спадщини Європи, їх збереження й забезпечення до них доступу;

- охорона та збереження культурної і природної спадщини, – археологічних, архітектурних, ландшафтних і природних комплексів, що мають історичну, мистецьку та наукову цінність

у науково-технічній сфері

- виконання державних зобов'язань по виконанню положень Угоди про наукове і технологічне співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством, сприяння спільній діяльності в галузі науково-технологічних досліджень і розробок, що становлять взаємний інтерес;

в інформаційній сфері

- створення та розвиток глобальної інформаційної інфраструктури загальнодержавного рівня;

- сприяння поширенню інформації для кращого розуміння процесів, пов'язаних із навколишнім середовищем і сталим розвитком;

- сприяння підзвітності та прозорості процесу прийняття рішень органами влади й підсилення за ними громадського контролю;

- залучення широких верств громадськості до обговорення та прийняття рішень за комплексом соціально-екологічних проблем .

Якщо розглядати зміст законів і актів нормативно-правової бази органів державної влади України в аспекті сталого розвитку держави, то їх можна умовно розділити на три основні групи рішень, а саме:

- локальні – галузеві рішення, що ставлять локальні цілі й завдання в масштабах однієї або кількох сумісних галузей у контексті сталого розвитку України;

- інфраструктурні – рішення загальнодержавного рівня, що створюють необхідні збалансовані умови й можливості для реалізації цілей і завдань сталого розвитку;

- системні – рішення по цільових програмах, що визначають напрями реалізації цілей і завдань сталого розвитку на загальному або регіональному рівнях.

Таким чином, забезпечення сталого розвитку України передбачає узгодженість розроблених планів розвитку економічної, екологічної та соціальної сфер життєдіяльності на місцевому рівні на основі збалансування повноважень і відповідальності місцевих органів влади для стимулювання ефективного використання потенціалу. У перспективі реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності, розвитку людських ресурсів та ресурсного потенціалу України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція сталого розвитку населених пунктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>
2. Стратегія і тактика удосконалення політики сталого розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів : [колект. Монографія] : у 2-х т. / За заг. ред. к. е. н., професора Л.О. Коваленко. – Ніжин : Орхідея, 2015. – 340 с.
3. Цілі сталого розвитку 2016–2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsilirozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

УДК 327 (477- 439)

Тодоров І.Я.,

доктор історичних наук, професор

Ужгородський національний університет

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН З УГОРЩИНОЮ

Між країнами-сусідами, відносини між якими характеризували взаємодопомога, співпраця, взаємна підтримка – виник конфлікт, який у зв'язку з політичними рішеннями переріс до таких дій, як вислання дипломатів, інформаційна боротьба, посилення внутрішньої напруги між центральною владою та угорською національною меншиною в Україні. До мовних прав угорської національної меншини додавалися подвійне громадянство, інвестиції Угорщини на Закарпатті, право на автономію угорської громади, робота СБУ, використання угорських державних символів у публічній сфері, створення угорського виборчого округу, непогоджені з МЗС України візити офіційних посадовців Угорщини до Закарпаття тощо.

Уряд Угорщини блокує засідання Комісії Україна-НАТО КУН з кінця 2017 року. Запевнення в тому, що відсутність таких засідань не впливають суттєво на стан та перспективи співробітництва України з Альянсом мають підстави, втім відсутність функціонування такого важливого інституційного механізму, передбаченого Хартією про особливе партнерство між Україною та НАТО 1997 р. не може не мати негативних наслідків. Блокування КУН відбувається в умовах, коли Україна фактично перебуває у стані війни є небажаним.

Важливо зазначити в цьому контексті, що від початку російської агресії в Україну. Будапешт постійно надавав гуманітарну допомогу українській стороні, приймав для допомоги українських військовослужбовців-фронтовиків і цивільних осіб до Угорщини, а також не ставив перепон на технічному рівні співпраці Україна-НАТО.

Угорщина входить до "Бухарестської дев'ятки", неформального об'єднання посткомуністичних країн НАТО Центрально – Східної Європи. Б9 об'єднує також Чехію, Польщу, Румунію, Словаччину, Болгарію, Литву, Латвію та Естонію. В Б9 є правило, аналогічне тому, яке діє у "Вишеградській групі" - публічно не коментувати і не критикувати зовнішню політику один одного. В цьому контексті Україні не варто розраховувати на підтримку країн-членів НАТО у конфлікті з Угорщиною через закон про освіту. На Саміті Б9 у 2019 р., прийняли декларацію, в якій підкреслюється важливість передової присутності НАТО від Балтійського до Чорного морів. Ці кроки Будапешта показують на те, що для держави членство у НАТО являється пріоритетним. Водночас, Україна можливо може сподіватися на неформальну підтримку з боку Румунії і Словаччини, враховуючи особливості румунсько-угорських та словацько-угорських відносин.

В Декларації Брюссельського Саміту НАТО 11-12 липня 2018 року Альянс підтвердив свою підтримку для України, водночас союзники закликали Україну повною мірою виконати рекомендації та висновки Венеціанської комісії [1], а заступник Генерального секретаря НАТО Р.Геттемюллер запевнила Будапешта про солідарне ставлення НАТО до угорської позиції стосовно прав національних меншин. Альянс закликав сторони вирішити спірне питання на рівні двосторонніх відносин і не виносити його на рівень НАТО, однак численні переговори між Угорщиною і Україною на рівні міністрів закордонних справ, міністрів освіти та приєднання до переговорного процесу представників національних меншин – не призвели до вирішення конфлікту.

Після оприлюднення позиції офіційного Будапешту щодо закону України про освіту, лунали звинувачення різного характеру в адрес Угорщини від політиків багатьох країн. Більшість з них було пов'язано з тим, що Угорщина таким чином, використовуючи право вето, виконує вказівки Кремля. Однак, такі звинувачення не зовсім справедливі. Угорський уряд певен, що його пріоритетом є

підтримка та захист угорської нації на території держави та за її межами і було визначено задовго до перезавантаження відносин з Росією. Влада Угорщини каже, що чітко відокремлює економічну співпрацю з РФ від конституційного обов'язку підтримувати етнічних угорців, що включає в собі захист національних меншин не тільки в Україні, але і в цілому у Карпатському регіоні. Проте, не можна обійти російський чинник. Об'єктивно угорсько-російські відносин можна назвати найкращими, що є між країнами-членами НАТО та Росією після агресії РФ в Україну. Водночас Угорщина продовжує підтримувати санкції проти Росії. Зовнішня політика уряду В.Орбана направлена на те, щоб доводити власну суверенність, не підкорятися волі більших, сильніших країн Західної Європи. Країни НАТО відреагували на особливі взаємини Угорщини з РФ переважно негативно. Москва може використовувати Угорщину, яка є членом НАТО і ЄС для втілення та досягнення своїх геополітичних цілей. В Будапешті ж упевнені, що своїми діями вони не підривають єдність Організації Північноатлантичного договору. Тим не менш, в Угорщині вважають, що треба тримати рівновагу між двома наддержавами і як заставити їх працювати собі на користь незважаючи ні на що.

В Україні часто можна почути посилення на «руку Кремля» й на те, що конфлікти України з Угорщиною відповідає інтересам Москви. Безумовно, це так. Втім цей аргумент навряд чи стане переконливим для Будапешта: тільки 6% угорців вважають загрозою можливу ескалацію чи розширення російсько-українського конфлікту. Краще все ж таки зробити ставку на аргумент щодо того, що двосторонній конфлікт підриває потенціал самих Угорщини та України. Варто мати на увазі, що в Угорщині, з одного боку російські медіа не мають впливу на інформаційний простір, а з іншого, при владі в Будапешті значною мірою, такі сили, які часто критикують ЄС та Захід. І тези їхньої критики збігаються з позицією Росії. Напевно, це єдина країна Європи, де меседжи Кремля настільки розповсюджені в центральних медіа, а не лише в російських чи проросійських [2]. Це може викликати певне здивування: занадто коротка є історична пам'ять угорського суспільства: не згадується російське придушення угорської антиабсбургської революції 1848-1849 рр. та радянське вторгнення 1956 р.

Водночас, бажання угорців утвердити свою ідентичність варто спробувати зрозуміти. Серед чинників тривале гноблення у чу-

жих державах, виснажливі визвольні змагання, унікальна пам'ять про «віднайдення батьківщини», оточення неспорідненими етносами; сприйняття Тріанонського договору як національної трагедії.

Варто домовитися не вчиняти односторонніх дій у питаннях, які бодай гіпотетично можуть стосуватися двох країн, натомість ретельно узгоджувати їх. Зробити спільний аудит усіх двосторонніх договорів, конвенцій та обіцянок, з точки зору їхнього тлумачення. Задля цього слід відновити роботу міжурядових українсько-угорських комісій. Україна має рекомендації Венеціанської комісії в частині офіційних мов Євросоюзу (залишивши без змін у частині, що стосується російської мови). Одночасно освітня реформа в Україні має сприймалася угорцями не як спроба асиміляції, а як розширення можливостей для дітей, як заклик інтегруватися. Необхідно завершити роботу над концепцією закону про подвійне громадянство, запросивши угорську громаду до діалогу щодо його змісту. Має бути фінансово та стратегічно впорядковано державна політика в Закарпатській області.

З початку 2020 року в українсько-угорських відносинах спостерігаються деякі оптимістичні тенденції. Хоча в лютому 2020 р. декілька дипломатів країн-членів НАТО (США, Великої Британії, Канади, Естонії, Франції, Німеччини і Румунії) умовляли в Будапешті відмовитися від вето проти України. Проте угорські дипломати запевнили, що не збираються відмовлятися від вимог до України повернути закарпатським угорцям ті права, які вони мали раніше. Проте після цього П.Сійярто під час візиту до Києва публічно заявив про «перезапуск» відносин. Такий варіант цілком відповідає національним інтересам України, бо дозволяє розблокувати її роботу в НАТО.

Об'єктивно, Угорщина є політичним, безпековим, економічним, культурним й інтеграційним союзником України. Складається враження, що Будапешт залишається культурно й історично відчуженим в рамках Євросоюзу, тому, навіть, перебуваючи в рамках НАТО і ЄС, Будапешт шукає партнерів у посиленні своїх можливостей стосовно забезпечення власної історичної перспективи. Україна могла б стати стратегічним союзником. Бо історичні і політичні передумови цього вже давно склалися. Одним із можливих шляхів може стати створення більш широкого регіонального контексту. Якщо усвідомити, що Україна та Угорщина – частини єдиного євроатлантичного простору, налагодження співпраці та підтримка спільної

згоди в якому може суттєво розширити можливості обох країн, тоді рівень ескалації конфлікту можна буде тримати під контролем. Регіональний рівень може відкрити нові горизонти для обох держав, якщо вони зможуть вийти із полону мислення виключно категоріями сьогоденішнього дня.

ЛІТЕРАТУРА

1 Brussels Summit Declaration. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11-12 July 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm

2 Слова та війни: Україна в боротьбі з кремлівською пропагандою. За ред. А.Кулакова. - К.: КІС, 2017. – С. 100-101.

УДК 332.142.6

Тюлькіна К.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та підприємництва,
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

СТАЛІЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

Основною метою національної екологічної політики є забезпечення конституційного права громадян на безпечне навколишнє природне середовище [1]. Тому інтеграція екологічної політики в усі напрями діяльності має стати обов'язковою умовою переходу до екологічно збалансованого розвитку держави, коли розвиток країни та регіонів, структура економічного зростання, матеріального виробництва та споживання, а також інших видів діяльності суспільства функціонує в межах здатності природних екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішнього і майбутніх поколінь.

Проблематиці сталого розвитку на різних рівнях присвячені праці таких провідних вчених як: В. Вернадський, Б. Буркинський, В. Геєць, З. Герасимчук, Г. Дейлі, М. Згуровський, О. Кузнецов, Д. Медоуз, Л. Мельник, С. Подолинський, М. Руденко, М. Хвесик, Є. Хлобистов, В. Шевчук, Й. Шумпетер та ін.

Метою статті є розгляд розвитку регіональних систем з позиції сталості на прикладі Одеського регіону.

Основні результати дослідження. Одним із принципів державної регіональної політики є сталий розвиток. Відповідно до стратегії економічного і соціального розвитку Одеська область 2020 - це міжнародний логістичний та туристично-рекреаційний центр півдня України з конкурентоспроможною економікою, де налагоджений діалог між владою та суспільством для гармонійного розвитку особистості і створення безпечних та якісних умов життя на принципах сталого розвитку [2].

До сильних сторін Одеського регіону слід віднести значні земельні ресурси з високою часткою родючих ґрунтів, значний оздоровчо-рекреаційний потенціал, значний природоохоронний потенціал, значні рекреаційні та бальнеологічні ресурси, потужний природний потенціал для відновлювальної енергетики та ін. До слабких сторін – високий рівень антропогенного навантаження на деяких територіях, обмеженість та нерівномірний розподіл водних ресурсів, зовнішня енергетична залежність та низький рівень власної енергозабезпеченості, деградація ландшафтів, низький рівень екологізації транспорту та ін.

Згідно з моніторингом соціально-економічного розвитку регіонів України за 2018 рік Одеська область займає 22 місце з 25 [3]. Найбільш високу позицію регіон займає за «Економічною та соціальною згуртованістю» (5 місце). Слабкими позиціями регіону є напрями, які відображають сталий територіальний розвиток.

Так, за напрямом «Відновлювана енергетика та енергоефективність», який включає 7 показників, Одещина в 2018 році займає 21 місце з 25. Найбільш проблемними є наступні показники:

- частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії складає 4,6% до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період (21 місце);

- частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні в 2018 році становить 2,1% до загальної потужності котелень регіону (22 позиція).

За напрямом «Раціональне природокористування та якість довкілля», який включає 4 показники, Одеська область в 2018 році

займає дуже низьку 22 позицію. Це обумовлено наступними показниками:

- темп зростання викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення у 2018 році становив 126,6% до попереднього року (23 місце);

- частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії) в 2018 році складає 76,4% у загальному обсязі утворених відходів (20 місце).

Забезпечення розвитку регіону на принципах сталості потребує досягнення наступних цілей:

1. Забезпечення енергетичної самодостатності області (задоволення потреби регіону в енергетичних ресурсах та підвищення рівня енергоефективності).

2. Створення безпечного життєвого простору (підвищення стандартів життя та забезпечення екологічно сприятливих умов життя).

Висновки і перспективи подальших розробок. Південний регіон України і в теперішній час характеризується екстенсивним типом розвитку економіки, якому притаманні: висока природоємність виробничих технологій всіх галузей економіки; низький коефіцієнт ресурсовіддачі; застосування в економіку галузі все більшої кількості природних ресурсів; виснаження природно-ресурсного потенціалу; загострення еколого-економічних та соціально-економічних проблем. Для досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку Одеської області місцеві органи влади повинні будувати регіональну стратегію на принципах сталості, тобто спрямовувати зусилля на підвищення рівня відновлювальної енергетики та енергоефективності, а також раціонального природокористування та якості довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?lang=ru>.

2. План заходів із реалізації у 2018-2020 роках стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року / Одеська обласна державна адміністрація. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/-socialeconomic/stratplanprog>.

3. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік / Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Reytingova-otsinka-za-2018-rik-prezentatsiyi-materiali.pdf>.

6. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 352.37.504

Морева В. В.

к.х.н., доцент,

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Варфаламєєва Т.

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Менеджмент

(Менеджмент природоохоронної діяльності),

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА - НАПРЯМОК ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Освіта - стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації, її держави, запорука майбутнього, найбільш масштабна і людиноємка сфера суспільства. Вона є засобом відтворювання і нарощування інтелектуального та духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина.

Дбайливе ставлення людини до природи складається не тільки з уміння використовувати її плоди. Дуже важливим є те, щоб усвідомлення значимості природи стало внутрішнім надбанням особистості. Тому потрібно формувати екологічну свідомість, що проходить найбільш ефективно, якщо педагогічний процес екологічного виховання враховує психологічні особливості учнів та процеси формування екологічної свідомості.

З року в рік екологічний компонент набуває все більшого значення. В першу чергу це зумовлено тим, що природні ресурси, їх відтворюваність мають скінченні величини, а тиск від діяльності людини на природу зростає і став практично неконтрольованим, майже непрогнозованим. Суспільству сьогодні потрібні виховані, грамотні та культурні в екологічному відношенні люди. Саме тому так важливо розпочати екологічне виховання з раннього дитинства.

Отже, екологічна освіта і виховання покликані забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, сформувані прагнення і вміння брати активну участь в охороні й поліпшенні навколишнього середовища.

У зв'язку з цим виникає необхідність суттєвого удосконалення змісту навчального процесу, створення відповідних педагогічних умов для екологічного виховання школярів, відбору оптимальних форм, методів і прийомів навчання екології.

Екологічне виховання вже перестало бути новим елементом для нашої школи, якому раніше майже або й зовсім не приділялося уваги. Загрозлива екологічна ситуація, що склалася, зробила його одним з найпріоритетніших напрямків в галузі освіти та виховання. Все більше освітян схиляються до необхідності екологізації всіх навчальних предметів.

Менеджмент освіти - наука про особливості прояву виробничих відносин та специфіку дії економічних законів у сфері освітньої діяльності. Сучасна теоретична і практична наука, яка вивчає особливості управління закладами освіти в умовах ринкової економіки.

Отже, освіта - це система, що забезпечує передачу наукових знань, умінь і навичок підростаючим поколінням і всьому населенню, що задовольняє їх потреби в освітніх послугах і професійно-кваліфікаційній підготовці, а також формує відповідні естетичні оцінки і моральні правила поведінки в суспільстві. Освіта належить до галузі нематеріального виробництва. Особлива роль сфери освіти пояснюється:

- специфічним місцем освіти в системі суспільного поділу праці - це єдина галузь, що задовольняє запити населення в освітніх послугах і спеціалізується на відтворенні головних виробничих сил суспільства;

- рівень освіти населення є однією з головних ознак добробуту народу, держави;

- ця галузь сама для себе готує професійних робітників - виладацькі кадри;

- праця в галузі освіти стала однією з наймасовіших видів людської діяльності.

Система управління освітою в кожній з держав світу має свої національні, історичні та інші особливості . Але всі системи освіти мають і спільні риси.

Формування нової національної стратегії освіти не може не враховувати тисячолітній досвід екологічного виховання молодших поколінь.

Сучасний рівень розвитку засобів впливу на довкілля вимагає від кожної людини уміння прогнозувати й запобігати можливим негативним наслідкам своєї діяльності. Вибір оптимальних варіантів взаємодії з природою потребує глибокого аналізу, творчого підходу тому засвоєння екологічних знань не може обмежуватися рівнем застосування їх за взірцем. Обов'язково має досягатися творчий рівень оволодіння знаннями.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що стратегічним напрямком вирішення екологічних проблем вважається створення мережі освіти, яка передбачає постановку екологічних питань в центр всіх навчальних програм, починаючи з дошкільних закладів і закінчуючи вищими навчальними закладами, підготовкою вчителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Екологічне виховання на засадах "глибинної екології" в процесі вивчення біології: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07 [Електронний ресурс] / М.О. Колесник; Терноп. держ. пед. ун-т ім.В. Гнатюка. - Т., 2003. - 20 с. <http://www.nbu.gov.ua/ard/2003/03kmpvzb.zip>.

2. Шумілова А. В. Еволюція екологічної свідомості під впливом просвітницьких заходів національного природного парку «Слобожанський» / Шумілова А.В. / V-й Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю (Екологія/Ecology -2015), 23-26 вересня , 2015. 36. наук.праць. – Вінниця: ТОВ «Нілан- ЛТД», 2015. –280 с.

3. Национальные системы экологического образования стран Западной Европы и США [Електронний ресурс] Режим доступа: <http://ecoforchildren.ucoz.ru>.

4. Фасоля О.И. Ретроспектива законодательства Украины в отрасли экологического образования. «Наука. Релігія. Суспільство» № 2'2017. – С. 209-213.

Обрізан С. І.

здобувач ОС «магістр», спеціальності

«Адміністративний менеджмент»,

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

РОЛЬ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

При формуванні ефективного складу органів місцевого самоврядування вирішальну роль відіграє лідерський потенціал посадових осіб. Перед якими стоять виклики щодо розвитку нового покоління управлінських кадрів, діяльність яких буде спрямована на вирішення потреб суспільства. Тому важливе місце серед інших якостей представників місцевих рад займають саме лідерські якості, що мають значення для реалізації державно-управлінських реформ.

Лідерство - це тип управлінської взаємодії, який ґрунтується на більш ефективному для даної ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на спонукування людей до досягнення загальних цілей [1].

Слід відзначити, що «керівник» і «лідер» не є тотожними поняттями. Але задля здійснення ефективного процесу управління за допомогою досягнення громадських цілей в органах місцевого самоврядування, керівники мають отримувати навички лідерства в процесі професійного навчання. Результативність (отримані навички) залежатимуть саме від підходів, застосовуваних в процесі навчання.

Отже, на результативність впливатимуть методи та форми навчання. В [2] при аналізі особливостей підходів до організації навчання, запропоновано враховувати наступне:

сутність когнітивного (або пізнавального) підходу до навчання навичкам лідерства, орієнтованого на розвиток знань, полягає у формуванні системи знань про те чи інше явище, процес, які в необхідний момент будуть використані як модель дії;

поведінковий підхід до навчання навичкам лідерства в своїй основі є експериментаторським, він забезпечує розвиток навичок, що стануть йому в нагоді у майбутньому;

емпіричний процес навчання навичкам лідерства (навчання через досвід) об'єднує сильні сторони когнітивного та поведінкового підходів, у результаті цього з'єднання виходить циклічний процес навчання, що базується на конкретному досвіді його учасників і орієнтований на практичний результат;

тренінгові форми навчання: інформування, дискусії, вправи, мозкові штурми розвивають саме ті здібності, що впливають на розвиток лідерського потенціалу [2].

Сприяти розвитку лідерських якостей буде розробка спеціалізованих програм з елементами тренінгових форм та практичних елементів для навчання посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Таким чином, слід зазначити, що ефективним підходом для розкриття лідерського потенціалу в органах місцевого самоврядування мають стати проведення навчання в тренінговій формі. Має бути застосований системний підхід для професійного розвитку посадових осіб органів місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учб. л-ри, 2012. Бібліогр.: с. 383.
2. Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 15 квітня 2015 року) / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука. Х. : Фактор, 2015. С. 12.

Орлова Н. С.,

д.держ.упр., професор кафедри публічного

управління та адміністрування,

Київський національний торговельно-економічний університет

ЛІДЕРСТВО ТА КОМУНІКАЦІЇ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Система публічної влади в Україні є не ефективною і потребує змін. Це зумовлює необхідність забезпечення органів державної влади висококваліфікованими та компетентними фахівцями. Одним із пріоритетних напрямів кадрової політики в сучасних умовах є формування високопрофесійного кадрового складу органів місцевого самоврядування та органів державної влади загалом. Найважливішим інститутом державного управління є державна служба, яка забезпечує дотримання гарантій та конституційних норм в суспільному житті шляхом реалізації функцій органів державної влади на практиці. Метою державної служби є підвищення ефективності та упорядкування процесів реалізації та формування державного управління та державної влади, поєднуючи соціально-економічні гарантії державної служби з відповідальністю державного службовця, встановленою за посадою. Формування та раціональне використання кадрів – важлива і актуальна проблема державного управління.

Лідерство і керівництво є важливими факторами управління груповими процесами. Керівництво та лідерство використовуються під час організаційних взаємодій, тому два поняття мають спільні риси: обидва феномени є двома сторонами єдиного процесу управління людьми та мають схожий функціональний склад; поняття є схожими за управлінським тлумаченням: керівництво можна описати вертикальним відношенням «керівник – співробітники (підлегли)», лідерство – «лідер – послідовники»; для обох феноменів характерний неформальний характер відносин, але в різній мірі [1].

Лідерство формується за умови сприйняття групою загальних цілей як своїх власних, тому є компонентом ефективної управлінської діяльності та є ресурсом неформального впливу [2].

Для того, що бути лідерами та провідниками системних реформ у суспільстві, державним службовцям необхідно підвищувати кваліфікацію відповідно до сучасних процесів управління та мати необхідні компетентності для набуття лідерських навичок. Державна політика України у сфері європейської інтеграції спрямована на входження в європейський політичний, економічний, соціальний, правовий простір з метою набуття країною членства в ЄС та проведення відповідних євроінтеграційних реформ, визначених в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [3].

Одним із зобов'язань, яке взяла на себе Україна відповідно до Угоди, є подальше удосконалення відповідно до стандартів ЄС системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, тобто оволодіння державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування новими професійними компетентностями, європейським досвідом реформування адміністративного управління та державної служби, інструментами досягнення комплексності і системності в управлінні, досвідом попередження соціальних, політичних, економічних конфліктів та ризиків.

Важливою функцією лідера на державній службі є управління людськими ресурсами, що означає можливість впливати на підлеглих, використовуючи якості партнерства і поваги, переконаності, новаторства та далекоглядності, та формувати ефективну комунікацію в колективі, необхідну для успішної діяльності організації [4].

Ефективність лідерства, продуктивність діяльності організації визначаються ступенем ефективності взаємного доповнення та взаємодії неформальних та формальних комунікативних мереж. Поширеними є випадки використання неформальних комунікативних мереж при нестачі формальної інформації. Передача через неформальну мережу офіційної інформації приводить до викривлення цієї інформації, виникнення перешкод при координації роботи членів організації.

Головними перешкодами в ефективній організаційній комунікації є: невпевненість у власних силах підлеглих, що впливає на можливість виявлення вільності ініціативи та думок; неготовність керівництва до відкритості комунікації; непропорційність інформаційних потоків знизу нагору та зверху вниз; викривлення та втрата змісту повідомлень посередниками; феномен групового мислення.

В Україні запроваджено та успішно реалізується низка програм для керівників вищої та середньої ланки державної служби. Зазначені програми направлені на розвиток компетентностей лідерства: управління людськими ресурсами, ефективна комунікація, аналітичне мислення, орієнтація на результат. Розвиток управлінських та лідерських навичок державних службовців для оперативного реагування на процеси економічного розвитку, суспільної трансформації, європейської інтеграції є стратегічною метою таких програм [5]. Впровадження та розробка програм розвитку лідерства тісно пов'язані з впливом керівників вищої ланки на реалізацію реформ, їх провідною роллю в системі державного управління, професіоналізацією державної служби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кричевский Р. Л. Социальная психология малой группы. Москва: Аспект Пресс, 2001. 362 с.
2. Hogan R., Curphy G., Hogan J. What we know about leadership. Amer. Psychol. 1994. v.49. 495 p.
3. Рекомендації ОЕСР з питань лідерства та спроможності державної служби. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. <http://www.center.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2020).
4. Діденко Н.Г., Стефанова О.А. Сила лідера та його вплив: навчальний посібник для проведення тренінгу. Київ, 2015. 40 с.
5. Орлова Н. Підготовка фахівців з публічного управління в умовах євроінтеграції України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2019. № 3 (104). С.139-150.

УДК 352.07: 37

Пуль С.С.,

аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарPI НАДУ при Президентівi України

ПЕДАГОГІЧНА РАДА ЯК СУБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Реформа освітньої галузі є однією з секторальних реформ, що проводяться в Україні з 2014 року в рамках децентралізації

повноважень органів виконавчої влади та реформування місцевого самоврядування. У березні 2020 року набрав чинності Закон України «Про повну загальну середню освіту», який, серед іншого, визначив нову систему управління закладом загальної середньої освіти. Одним із суб'єктів системи управління закладами загальної середньої освіти є педагогічна рада закладу загальної середньої освіти.

Педагогічна рада є основним постійно діючим колегіальним органом управління закладу загальної середньої освіти. Повноваження педагогічної ради визначаються законом та статутом закладу загальної середньої освіти. Педагогічна рада утворюється за наявності не менше трьох педагогічних працівників. Усі педагогічні працівники зобов'язані брати участь у засіданнях педагогічної ради. Головою педагогічної ради є керівник закладу.

До повноважень педагогічної ради віднесено:

схвалення стратегії розвитку закладу освіти та річного плану роботи;

схвалення освітніх програми, зміни до них та оцінювання результатів їх виконання;

схвалення правил внутрішнього розпорядку, положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти;

прийняття рішення щодо вдосконалення освітнього процесу;

прийняття рішення щодо переведення учнів на наступний рік навчання, їх відрахування, відзначення та заохочення учасників освітнього процесу;

розгляд питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їх творчої ініціативи, професійної майстерності;

прийняття рішення щодо впровадження в освітній процес педагогічного досвіду та інновацій;

ініціювання проведення позапланового інституційного аудиту, громадської акредитації, зовнішнього моніторингу якості освіти [2].

Зміни в системі публічного управління освітою в Україні в багатьох аспектах нагадують шлях, що пройшли більшість європейських держав під час впровадження реформ, направлених на закріплення принципів самоврядності та субсидіарності [1, с. 32]. Вважаємо за корисне дослідити досвід Польщі стосовно визна-

чення функцій та повноважень подібного суб'єкту управління у закладі середньої освіти.

Відповідно до Закону Республіки Польща «Про освіту» (Prawo oświatowe) педагогічна рада (rada pedagogiczna) діє в школах, в яких працює не менше 3 учителів. До складу педагогічної ради входить директор школи, всі вчителі, а також інші працівники, що виконують функції з професійної підготовки учнів. З правом дорадчого голосу на засіданнях педагогічної ради можуть бути присутні й інші запрошені. Головою педагогічної ради є директор школи. До повноважень педагогічної ради належить:

- затвердження планів роботи школи;
- прийняття рішень про результати оцінювання, просування та виключення учнів;
- визначення напрямів професійного розвитку вчителів;
- надання рекомендацій щодо організації роботи закладу освіти (графік навчальних занять, тощо);
- надання висновків до проєкту фінансового плану школи (бюджету);
- надання пропозицій до подань директора школи, що стосуються заохочення вчителів;
- підготовка проєкту статуту школи (або проєкт внесення змін до нього);
- право вимагати звільнення вчителя з керівної посади у школі [3].

Рішення педагогічної ради приймаються простою більшістю голосів. Під час розгляду кадрових питань проводиться таємне голосування.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що педагогічні ради в закладах загальної середньої освіти України та Польщі мають здебільшого подібні повноваження та функції в системі управління закладом освіти. Проте, у польському законодавстві більш детально наведені права та обов'язки цього колегіального органу. Відмітимо, що важливою функцією педагогічної ради в польських школах, яка, нажаль, відсутня в закладах середньої освіти України, є можливість надання своїх пропозицій та висновків до бюджету закладу освіти.

В українських школах права і обов'язки педагогічної ради детально описуються у внутрішньому шкільному документі – Статуті. Звичайно, що «пониження» рівня документу, в якому описані повноваження колегіального органу управління, може призводити до нівелювання його впливу на процеси прийняття рішень.

Демократичність системи управління, зокрема, й публічного управління освітою, є важливим елементом ефективної реалізації функцій та завдань, що покладені на заклади загальної середньої освіти у напрямку забезпечення сталого розвитку громад, регіонів та країни у цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джурило А. П. Оптимізація управління шкільною освітою: досвід Польщі. Педагогіка і психологія. 2017. № 3 (96). С. 32–38.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 27.04.2020).
3. Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz. 59). URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/U/D20170059Lj.pdf> (дата звернення: 27.04.2020).

УДК 130.3:355

Пурнак В.П.,

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ СФЕРІ АРМІЙСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Процес виховання в армійському повинен здійснюватися у взаємодії і єдності поглядів, підходів та освітнього простору. Основними критеріями успішного проходження цього етапу є адаптація військовослужбовців до умов армійської служби, прийняття соціального статусу військовослужбовця. Система цінностей військових

повинна відображати стан, динаміку і протиріччя суспільної свідомості, а тому закономірно, що існує тенденція до збільшення значущості освітньо-виховної сфери. Поки існує недостатня ефективність механізмів державної гуманітарної політики у реалізації гарантій у сфері освіти, так як запропоновані програми професійної підготовки військовослужбовців часто незатребувані.

У зв'язку з цими об'єктивними обставинами актуалізується необхідність домінанти суб'єктивного людського фактора, що відображає можливість мобілізації військовослужбовцям своїх внутрішніх ресурсів, які можна використовувати для досягнення більш високої суспільної позиції. Особливу увагу при реалізації державної гуманітарної політики в освітньо-виховній сфері потрібно приділити вивченню пізнавальних здібностей, емоційної стійкості, ситуативної та особистісної впевненості. Серед відповідних характеристик цих процесів виділяється сутність національної безпеки держави, стратегічні засади розвитку збройних сил, військово-педагогічна наука, ставлення громадянського суспільства до збройних сил України.

Для забезпечення ефективної реалізації державної гуманітарної політики в освітньо-виховній сфері серед військовослужбовців потрібно використовувати усі можливості військової інфраструктури і виконувати роботу з узгодження державних потреб сумісно з очікуваннями соціальних груп і громадських інституцій. Дана діяльність повинна бути спрямована, на системне формування позитивного іміджу збройних сил, розвиток ціннісних норм для виконання військового обов'язку. Військово-спортивні організації Міністерства оборони України та суміжних відомств мають відігравати важливу роль в патріотичному вихованні, повинні формувати належний освітньо-виховний простір, здійснювати морально-етичне виховання військовослужбовців.

Важливою є орієнтація освіти і виховання дисциплінованості та відповідальності як тривалого і цілеспрямованого процесу на вироблення власної поведінки відповідно до прийнятих норм у збройних силах. В армійському середовищі соціально-психологічна адаптація до військової служби обумовлює відносно самостійні процеси послідовного входження спочатку в колективи навчальних підрозділів, а потім в колективи бойових підрозділів. Головною складовою проходження обов'язкової військової

служби є освітньо-виховний потенціал особистості, володіння і управління особистими ресурсами та їх взаємний вплив.

Освітньо-виховні процеси у збройних силах є потужним профілактичним фактором асоціальних явищ в армійському середовищі, негативних емоційних станів, пов'язаних із службою в армії, що має бути одним із завдань саме комплексної реалізації державної гуманітарної політики. Військово-виховні організації повинні відігравати важливу роль в патріотичному вихованні в армійському середовищі, важливим є орієнтація виховання дисциплінованості та відповідальності як тривалого і цілеспрямованого процесу на вироблення власної поведінки відповідно до прийнятих норм у збройних силах.

Військовослужбовець повинен також розуміти свої цілі як потреби за ступенем їх свідомо зваженої необхідності, а потім орієнтувати свою поведінку таким чином, щоб ці потреби задовольнялися в установленому порядку. Це стосується, в першу чергу, перехідних суспільств, в яких трансформуються основні сфери життєдіяльності, а так само вже і консолідованих спільнот, які в значній мірі в сучасних умовах схильні до процесів модернізації. До цього можна додати і громадську позицію, яка не формується одразу і лише з часом знаходить вираження у свідомості військовослужбовців.

Сама по собі освітньо-виховна сфера з самого початку не є наслідком раціонального вибору військовослужбовців, а виступає як прояв усвідомлення індивідуального прояву та індивідуального вираження особливостей перебування в армійському середовищі. У наслідок наявності в державній політиці виразних і всіма підтримуваних цілей гуманітарного розвитку, цінностей та ідеалів військовослужбовці збагачуються почуттям патріотизму. Дані зобов'язання перед військовослужбовцями, взяті державою на себе мають бути спрямовані на забезпечення необхідних умов життєдіяльності у суспільстві та відтворення освітнього та виховного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пакуліна А. Державне регулювання соціального розвитку населення регіону. Економічний простір. 2013. № 71. С. 74–83. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2013_71_10.pdf.

2. Парубчак І.О., Сіренко Р.Р. Публічне управління суспільно-виховними процесами в українському соціумі на засадах здорового способу життя. Вісник НУЦЗУ. Серія «Державне управління». Харків, 2017. Вип. 1(6). С. 231–238.

УДК 37.014

Соколова І.В.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри організації вищої освіти,
Донецький національний медичний університет*

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: КОМПЕТЕНТНОСТІ І ПРОГРАМИ ДЛЯ ЗМІНИ КОНТЕКСТІВ

Відповідність освіти і навчання цілям сталого розвитку суспільства є незаперечним фактом, який закріплено у міжнародних документах (Global Competitiveness Reports, Human Development Reports and Indexes, Sustainable Development Goals) та у національних стратегіях. Індустрія 4.0 особливу увагу «зосереджує на інтерфейсі між технологіями та гуманістичними, етичними та безпечними проблемами. У поєднанні ці фактори викликають попит на ширший спектр багатограних, міждисциплінарних та інтегрованих компетентностей, до формування яких системи освіти ще не готові» [1, с.15]. Спостерігаємо відчуження випускників від їхніх культур, погане володіння національними мовами, функціональну неграмотність, погану громадянська відповідальність, посилення нетерпимості та насильства тощо. У цьому контексті наше дослідження ставить за мету представити широкому загалу підходи ЮНЕСКО щодо формування навчальних програм, які спроможність зменшити розрив між системами освіти та навчання у контексті Порядку денного сталого розвитку суспільства [1;2].

Міжнародне бюро освіти (International Bureau of Education, IBE) є провідним Інститутом ЮНЕСКО і світовим Центром досконалості навчальних програм (Centre of Excellence in Curriculum) для різних рівнів освіти, враховуючи швидко мінливі та багатовимірні контексти ХХІ століття, а також ключові компетентності, які є основою таких програм.

Компетентність, у парадигмі формування Досконалої програми IBE, визначається як здатність людини до інтерактивної взаємодії з дотриманням етичних норм використання інформації, знань, навичок, цінностей та технологій в різних контекстах XXI століття для досягнення індивідуального та суспільно-глобального блага. Відтак, поняття «компетентність» в умовах сталого розвитку суспільства набуває нових ціннісних орієнтирів, які є важливими для розуміння результатів освіти. Для розвитку економіки, заснованої на знаннях (knowledge based economies KBE), недостатньо набутих дискретних знань, умінь, цінностей. Майбутні фахівці мають бути здатними інтелектуально встановлювати зв'язки між елементами таких знань, інтегрувати та інтерактивно застосовувати їх для відповіді на контекстні вимоги (навіть руйнівні контексти XXI століття), а також з метою змінити ці контекст. Підсумовуючи, майбутні навчальні програми повинні відображати компетентності, які готують студентів до невідомого майбутнього. Саме це робить їх футуристичними [1, с 27].

Рамка майбутніх компетентностей UNESCO-IBE's включає сім макрокомпетентностей, які поєднують знання, вміння, ставлення, цінності, норми поведінки, нахили та є технологічно насиченими. Кожна з макрокомпетентностей (навчання протягом усього життя; самоорганізація; інтерактивне використання різноманітних інструментів та ресурсів; взаємодія з іншими; взаємодія зі світом; багатогранність; трансдисциплінарність) є сукупністю мікрокомпетентностей, які є релевантними і більш гнучкими в різних контекстах [1, с. 31-33].

Знання про те, як навчитися вчитися, надає людям можливість реагувати на зміни та відновлювати власні контекстуальні потреби; це джерело для заробляння грошей, для творчості та інновацій, адаптивності та гнучкості. Самоуправління – це спроможність для людини та розширена можливість аналізувати навколишнє середовище, використовувати для самореалізації всі необхідні ресурси (знання, навички, технології тощо). Відповідальне використання інструментів та ресурсів також лежить в основі відповідального споживання та сталого способу життя, які, у свою чергу, сприяють сталому розвитку суспільства. Взаємодія з іншими є ключовою компетентністю для соціальної взаємодії, соціальної згуртованості, гармонії, справедливості і, зрештою, мирного і примиреного майбутнього суспільства. Сформована здатність взаємо-

діяти зі світом означає для людини збалансованість прав та привілеїв, свободи та поваги [2, с.16-18].

XXI століття вимагає від людей бути багатограмними та гнучко розгортати ці навички. Базові навички читання, письма та математики є «стабільними та актуальними у різних контекстах», але вони покликані ефективно підготувати молодь до непередбачуваних викликів майбутнього. Отож, доцільно говорити про фундаментальну грамотність, яка виходить за рамки трьох вищезазначених умінь і включає мікро компетентності, такі як цифрова, культурна, фінансова, охорони здоров'я та медіа-грамотність. Саме ці навички є основоположними у XXI столітті, а тим більше в Індустрії 4.0. Вони не розглядаються як дихотомічні, є безперервними у своєму розвитку, починаючи від початкового до експертного рівня. Формування трансдисциплінарної компетентності забезпечується STEM-підходом, гуманітарними і соціальними науками (Marope et al., 2017) [1, с.32].

Макрокомпетентності лежать в основі філософії, практики та цілей Універсальної навчальної програми (The Universal Learning Programme) UNESCO-IBE. Ця програма є операційним інструментом для забезпечення стійкого розвитку; системою навчання протягом усього життя, здатною до постійного самооновлення та інновацій (Marope, 2017). Контекст XXI століття є складним, багатовимірним та різноманітним, тому навчальні програми мають забезпечити студентів навичками, які дозволять їм адаптуватися та ефективно вирішувати ці виклики, використовувати та створювати нові можливості на користь людині (індивідуальне), на благо суспільства (колективне) та заради глобального блага.

ЛІТЕРАТУРА

1. Marope, M., Griffin, P., & Gallagher, C. (2017a). Future Competences and the Future of Curriculum. Geneva: UNESCO-IBE. http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/resources/future_competences_and_the_future_of_curriculum.pdf
2. The Universal Learning Programme: Educating Future-ready Citizens. (January, 2020). IBE/2020/WP/CD/34 REV. №34 26 p.

Ткачова Н. М.

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри інформаційних і комунікативних
технологій бізнес освіти,
Національний авіаційний університет (м. Київ)*

Казанська О. О.

*кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри
інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти
Національний авіаційний університет (м. Київ)*

ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОСВІТИ

Проблеми освіти, зокрема державного управління цією сферою, стали особливо актуальними на порозі третього тисячоліття, оскільки необхідність своєчасного реагування на виклики часу вимагає модернізації управління освітою. Освіта як основа соціального, політичного, економічного, духовного та культурного розвитку суспільства проголошена державним пріоритетом. Як державний і громадський інститут вона передбачає відповідальність держави і суспільства за стан її функціонування. Освіта стає головним засобом соціальних змін без порушення структури економічного фундаменту. Інвестиції в освіту стають важливим чинником економічного і соціального прогресу (існує пряма залежність між рівнем освіти та продуктивністю праці людини).

Нові відносини, зумовлені суспільними, політичними, економічними, культурними змінами, глобалізацією, інформаційною революцією, вимагають революційних змін в освіті, зокрема в управлінні цією сферою відповідно до розвитку демократії, ринкових відносин. Модернізація управлінських механізмів стає важливим засобом розвитку освіти в Україні [1, с. 5].

Сучасний стан державного управління сферою освіти поєднує в собі як інститути, успадковані від радянської адміністративно-командної системи, так і нові, сформовані вже за роки незалежності, які не завжди відповідають стандартам демокра-

тичної правової держави із соціально орієнтованою ринковою економікою. Механізми управління розвитком освіти практично не розроблені. Як наслідок для вирішення завдань управління інноваційними процесами використовуються схеми управління процесами функціонування, що "тиражують" існуючі недоліки. Тому, в умовах становлення і розвитку громадянського суспільства, необхідно розглядати публічне управління освітою, як вид управлінської діяльності, де громадськість виступає повноправним соціальним партнером процесу управління освітою, який наділений у ньому реальними функціями і повноваженнями [1, с. 6].

Одним із інструментів механізмів державного управління освітою, який в силах вирішити багато з визначених проблем, є широке впровадження в Україні дистанційної освіти. Із другої половини ХХ ст. заочні вищі навчальні заклади, вечірні університетські курси й дистанційні університети, віртуальні та відкриті університети відкрили доступ до вищої освіти широкому загалу студентської молоді, зокрема тим, хто з різних причин не міг регулярно відвідувати заняття. Ще донедавна навчання на відстані відводилося другорядне місце, проте сьогодні дистанційне навчання стало розглядатися як найефективніший засіб забезпечення безперервної освіти, що знайшло своє відбиття у формуванні цілеспрямованої державної освітньої політики України, закріпленої в законах України «Про вищу освіту» та «Про Національну програму інформатизації», Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, «Положенні про дистанційне навчання».

Дистанційне навчання представляє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як сучасних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інноваційні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну вищу освіту або підвищувати кваліфікацію і має такі переваги, як гнучкість, актуальність, зручність, модульність, економічну ефективність, інтерактивність, відсутність географічних кордонів для здобуття освіти.

З 2020 р. змінився принцип фінансування університетів, також змінюються підходи держави до управління закладами

вищої освіти. Міністерство освіти поставило за мету, щоб через п'ять років повністю змінити оцінювання вищої освіти на позитивну. Так, за даними національних опитувань, принаймні 35% респондентів роботодавців лише позитивно оцінювали навички студентів-випускників. В свою чергу, понад 70% студентів вважають якість освіти в Україні середньою, низькою або дуже низькою. В 2019 році серед офіційно зареєстрованих безробітних майже 50% становили особи з вищою освітою, а 30% - з професійно-технічною. 40% роботодавців, які потім наймають тих, хто вийшов із закладів вищої або професійної освіти, кажуть, що у випускників є прогалини в навичках і, передусім, у м'яких навичках (вміння розв'язувати складні завдання, креативно і критично мислити, комунікувати і співпрацювати) [2].

Таким чином, подальший розвиток України безпосередньо залежить від якісної підготовки спеціалістів, рівня їхніх знань. Забезпеченню високого інтелектуального рівня громадян може сприяти дистанційна освіта, яка відкриває перед людиною широкі можливості для отримання освітніх послуг у необмеженому географічному просторі. А основними якостями, які характеризують публічного управління освітою, мають бути: управлінські функції, що пов'язані із забезпеченням існування та розвитку освітянської галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крисюк С. В. Державне управління освітою : навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. «Державне управління освітою» / С. В. Крисюк. - К. : НАДХ, 2009. - 220 с.
2. Новосад анонсувала реформу вищої освіти “без зрівнялівки” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2844594-novosad-anonsuvava-reformu-visoi-osviti-bez-zrivnalivki.html>

Наукове видання

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА
НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

*Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції*

(українською та англійською мовами)

Відповідальна за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

А. Чечель
Г. Тимофєєва
Н. Поплавська

Підп. до друку 08.05.2020. Формат 60x84 1/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Cug. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 13,5.
Обл.-вид. арк. 11,3. Наклад 300 прим. Зам. 12-05.2020

Видавець:

ФОП Халіков Руслан Халікович,
Св. № ДК, № 5346 від 17.05.2017
e-mail: halikoffr@gmail.com